

PAMÄTNÁ KNIHA

OBCE LIKÁVKA

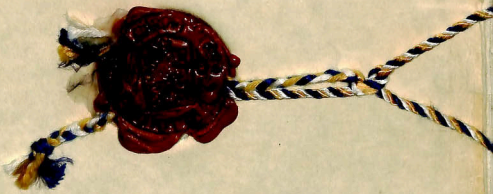

Pamätná kniha

obce Likavka

Od 5. apríla 1933 do 17. nov. 1970

Obsahuje 300 strán.

Pojemník MNV:
Peter Mihalík

MIESTNY NÁRODNÝ VÝBOR LIKAVKA

Predseda MNV:
Hradský

Usnesením zastupiteľského sboru obce Likavky zo dňa 5 apríla 1933 čís. 28. zast. bol som ja Ján Mikula, obv. notár v Likavke, ustanovený sostavením kroniky obce Likavky.

Sostaviť kroniku obce Likavky narazilo mi na veľké ťažkosti, kedže som nemal žiadnych takých pomôcok, ktoré by mi boly môcť pri sostavovaní kroniky, čo sa týka založenia obce, podať hoc len slabé svetlo o vzniku tejto obce.

Sme v štáte Česko-Slovenskom. Prezidentom je Dr. Eduard Beneš. Sídlom Česko-Slovenského štátu je Praha.

Na čele Slovenskej krajiny stojí prezident Jozef Országh.

Na čele okresu ružomberského stojí okresný náčelník Dr. Jozef Kállay, hlavný radca politickej správy.

Starostom obce od septembra 1931 je Jozef Švalec, rolník a pokryvač.

Správcom r. kat. fary je Jozef Ďadó, r. kat. farár, ktorý tu účinkuje od 1. mája 1926.

Správcom št. ľudovej školy je od 1 septembra 1938 Ján Hagúth učiteľ.

Som rodákom nísedného mesta Ružomberka. Poznám obec Likavku a jej obyvateľstvo a ako jej notár od 1. januára 1931 snažil som sa dopytovaním u starých obyvateľov zistiť niektoré dáta, týkajúce sa živobytia obyvateľstva a výstavby obce.

Popis obce.

Obec Likavka leží v malebnom údolí vrchov Mních, Choč /: malý :/, Čebrat, pod srúcaninami hradu Likava na pravom brehu rieky Váhu. Je úzko sbudovaná s mestom Ružomberkom, s ktorým jú spája most nad riekou Váhom. Na železničnú stanicu „Ružomberok" sa prechodí územím obce Likavky. Časť stanice „Ružomberok" leží na území obce Likavky. Obec pretína hlavná štátna hradská, zvaná Banská Bystrica - Krakow a z Ružomberka sa dostať do obce /: jadra obce starej Likavky :/ cez Kopec zvaný Paračka. Na pravej strane Paračky /: východ :/ je stará káplnka, zvaná „stará kalvária" vo výške 505·78 m. nad hladinou mora. Káplnka je malých rozmerov a portál je z kresaného pieskovca bez akéhokoľvek architektonického slohu.

Kopec Paračka je známy z dôb revolučných v roku 1848, zkadial Rusovia strielali z kanónov na mesto Ružomberok.

S južnej strany Paračky zdobí obec na strane západnej krásna vilová štvrť. Na strane východnej tohto Kopca sa rozprestiera jamovité úbočie, majetok to štátneho lesného eráru a keby toto úbočie Paračky čo pašienok bol rozparceloval a predal jednotlivcom, môhla byť Paračka zastavená krásnymi vilami.

Obec Likavka, vlastne jej chotár hraničí s východu s obcou Liskovou a Hartinčekom, so západu s obcou Hrboltovou a mestom Ružomberkom /: Rybárpole :/, s juhu s mestom Ružomberkom a so severu s obcou Valaskou Dubovou.

Rozloha obce je 3167 kat. jutár, /: 1823 ha :/, z čoho pripadá na orné pôdu 811 kat. jutár, na les 1482 kat. jutár, na pašienky 469 kat. jutár. - Z celého chotára štátny lesný erár vlastní 1183 kat. jutár lesa, ktorý sa rozprestiera severne od hradu Likava po ľavej strane potoka Likavčanky, 24 kat. jutár oračiny, 24 kat. jutár lúk a 43 kat. jutár pašienku.

Pod Paračkou a pod Hnichom smerom na severovýchod po oboch stranách potoka Likavčanky je po prevrate /: 1918 :/ postavená nová štvrť domov na takzvanom „Gálovom brode", kde sa nachodí valcový mlyn „Včela" a parná pekáreň „Včely." Tu má tiež táto firma obchodná sklady dreva a poľnohospodárskych produktov, ako sena, slamy, ktoré dodáva pre vojsko v Ružomberku.

Pod Paračkou na západ popri železnici sa v rokoch 1935 - 1937 vystaval dlhý rad úhľadných domov a činia dojem, ako by táto časť bola už moderne vybudovaná. Táto časť domov je zásobená vodou vodovodu mesta Ružomberku. Kanalizácia tejto čiastky je projektovaná.

Po pravom brehu Váhu smerom na východ nastanicu

sa nachodí velko obchodný dom „Včela," ktorý dom vulgo zvaný „Protiveň" pred štátnym prevratom do roku 1919 vlastníckym právom patril politickej obci Likavke, ale z nerozvážnosti otcov obce za nepatrnú čiastku penázi bol odpredatý novozaloženej firme „Včela", ktorá ale pre snahu rýchleho zbohatnutia funkcionárov kapitálove krátko po založení v roku 1921 padla a prevzala ju do správy Ľudová banka v Ružomberku.

Je tu ďalej 2 poschodová budová štátnych železníc, postavená v roku 1926, kde sú umiestnené úrady odboru pre udržovanie železnice a tu sú tiež byty pre úradníctvo železnice.

Za potokom „Likavčanky" len malá časť budovy železničnej stanice „Ružomberok" a to dopravný úrad, čakáreň III. triedy a pri tejto čakárni sa nachodiaca kancelária osobnej pokladne leží na katastrálnom území obce Likavky. Ďalej na východ ležiaca časť staničnej budovy ako aj železnica leží na katastralnom území mesta Ružomberka. Často sa stáva, že sú rozpory ohladne územného príslušonstva medzi obcou Likavkou, a mestom Ružomberkom a žiadúcne by bolo, aby táto sporná plocha i k vôli riadneho administrovania a policajného dozoru bola prikázaná skôr mestu Ružomberku.

Na pravom brehu Váhu hneď pri moste smerom na západ na ľavej strane hradskej Banská-Bystrica-Krakov

je budova „Četnícka kasáreň", postavená v roku 1928., ďalej budova berného úradu, budovy zvané pred št. prevratom 1918 „solný sklad" a domy pre úradníkov finančnej správy. Solný sklad slúžil pred štátnym prevratom na uskladnenie soli, odkiaľ štát maďarský zásoboval soľou celý Liptov a Oravu. V budovách solného skladu sú teraz sklady štátstva a iného výstroja vojska. Táto časť leží vo výške 477.85 m nad morom /: pri rampe železničnej závory :/

Na vrchu Paračky na pravej strane cesty je postavená úhľadná kaplnka v gotickom slohu. Postavil ju v roku r. kat. farár likavský, Štefan Janovčík.

Popri hradskej cesty na severnej strane Paračky z obch strán sú domy murované, ktoré boly postavené po roku 1900. Rady domov po obch stranách hradskej až po kaplnku Sv. Trojice sú stavané po roku 1908 a po prevrate. Pred veľkým požiarom 1876 na ľavej strane hradskej prvý dom v obci patril Klačkovcom /: terajšie číslo popisné 46 :/, vyšej domy Dobrikovcov a Konfalovcov, vyše terajšej r. kat. fary 2 želiarske domčeky Hagovcov a Lukačovcov. Viac domov na tejto strane nebolo. Na pravej strane hradskej sa obec začínala domom štátnej horárne /: terajšie číslo popisné 428 :/ a končila sa pri dome Štefana Kudičku /: číslo 186 :/ a hore vyššie štátna horáreň, ktorá od lesnej správy bola obcou Likavkou odkúpená v roku 1914, zbúraná a pozemok so záhradou na stavebné pozemky rozparcelovaný.

Stará obec sa rozprestierala na ľavom brehu potoka Likavčanky a pretínal jú potôček „Žabovo," vytekajúci z pod Malého Choča v chotári obce Martinček. Táto časť obce je husto obývaná chudobnejšou vrstvou občianstva. Domy sú zväčša malé, primitívne, drevené a v jednom dvore je ich aj 9-10. O úprave a čistote dvorov ani reči.

Založenie a názov obce.

Názov obce vznikol pravdepodobne od zámku Lykava, ktorého zrúcaniny sa nachodia neďaleko obce na strane severnej v úpätí Malého Choča. Historik Štefan Hýrošš vo svojej knihe „Zámok Lykava a jeho páni" uvádza, že zámok Lykava /: Lietavá kavka :/ je pomenovaný alebo od vtáka kavky, lebo že bol vystavený v podobe vtáka kavky, alebo od slova lykova, tojest vtáka z rodu stehlíkov zvaného lykavec.

Kto položil základy zámku, nevedno, ale pôvod hradu sa môže datovať na začiatok 13. storočia a pravdepodobne vystavili ho asi z dreva templári - červení mnísi, ktorí sa v roku 1230. usadili v Liptove a mali kláštor na Mnichu v Martinčeku. Hrad z kamena vystaviť môhol okolo roku 1325 župan Donch.

Že súčasne s postavením hradu vznikla aj obec, je viac ako pravdepodobné, lebo cieľom mníchov-templárov bolo do kraju voviesť kulturu, vyrubať pralesy a porasty a zaviesť polnohospodárstvo, k čomu potrebovali ludí, osadníkov, alebo tu našli už obývaný kraj, jestvovalo už osadnictvo a to tým viac, lebo sa mnísi, ako zeme-

páni a vládci kraja môhli opierať na pomoc, na prácu, a obranu obyvateľstva.

Zámok mal slávnu minulosť. Hostil neraz panovníkov Uhorska. Král Matej spravodlivý si rád zašiel sem zapolovať a potesiť sa v kráse velebných hôr okolia. Zámok daroval synovi Jánovi Korvínovi, ináč liptovsky grof zvanému, o ktorom je zmienka v románe „Restauracia" od J. Kalinčáka. Zámok bol zbúraný na rozkaz Fraňa Rákóczyho v oktobri a novembri roku 1707.

Obyvateľstvo obce muselo prežiť mnoho prikoria a ukrutností, veď nejedno vojenské ťaženie, ako ťaženie husitské, povstalecké a kurucké vojny zastihly hrad a jeho okolie. Všetko bolo ničené, pustošené a likavčania súc poddanymi, boli utláčaní a drancovaní aj od svojich zemepánov; všetko to príčina, že sa obec nemôhla vzmáhať a kultúrne napredovať.

Majitelia zámku sa menili. Týchto vypočíta historik farár sv. michalský, ružomberský rodák Štefan Hyrošš vo svojom diele „Zámok Lykava a jeho páni." Majiteľom zubom času zničeného hradu a okolo neho sa rozprestierajúcich lesov je Česko-Slovenský štát.

Obyvateľstvo.

O počte obyvateľstva máme záznany len z roku 1910, kedy obec mala 424 domov a 2153 obyvateľov, v roku 1920 mala 459 domov a 2311 obyvateľov, v roku 1930. mala 496 domov a 2799 obyvateľov a v roku 1938. mala 581 domov a 3276 obyvateľov. Obyvatelia do roku 1919 boli čiste Slováci, príliv Čechov sa datuje po roku 1918. –

Z týchto dát vidno, že obec Likavka rapídne vzrastá na počte obyvateľstva, čoho pôvodom je blízkosť mesta Ružomberka a dobré zárobkové pomery v blízkych fabrikách. Mnoho občanov šlo za chlebom do Ameriky Spojených štátov severoamerických, Kanady, Argentiny, Brazílie, ba aj do ďalekej Austrálie. Títo verní vojej otčine svoje zárobky posielajú svojim rodinám a z ich grošov sa stavajú úhľadné murované domy.

Fluktuácia obyvateľstva je tu mimoriadna. Jeden odíde, druhý príde a sťahovanie sa vidno skoro každý deň. Asi polovica bytov je prenajatá. Domov oddane oslobodených je 155 ako novodavieb.

Obyvateľstvo je v 90% slovenské, v 7% české, v 1% židovské a v 2% iné.

Náboženstvo - školstvo.

V Likavke dľa sčítania ľudu z roku 1938 je náboženstva r. kat. 3026, ev. a. v. 175, žid. 29, gr. kat. 7, pravoslávni 6, československí 25, ref. 3, bez vyznania 5.

V obci je r. kat. farský úrad a r. kat. kostol. Občania Likavky r. kat. náboženstva (iného ani nebolo) patrili do 31 decembra 1883 do farnosti v Ružomberku. 1 januára 1884 sa v Likavke utvorila samostatná r. kat. farnosť. Jej prvým farárom sa stal Štefan Janovčík, dobrý národohospodár, ktorý založením po-

travného a úverneho družstva v roku 1896 a drúžstevnej pekárne obec finančne a hospodársky povzniesol. Učinkoval v obci Likavke do 1 mája 1926, kedy sa utiahol na odpočinok a zomrel v Ružomberku 1934. Obec Likavka z pietnej vďačnosti ho pochovala na r. kat. cintorine v Likavke. Od 1 mája 1926 r. kat. farnosť spravuje Jozef Ďaďo, narodený v Lihôtke pri Oravskom Podzámku 1884. ktorý sa ako dobrý národohospodár osvedčil.

R. kat. farská budova bola vystavená na obecnej zahrade a do užívania vzatá 2 okt. 1885. Budova stála 3200 zl.

R. kat. kostol bol postavený v roku 1888 stavitelom Jánom Kronerom z Ružomberka.

Pozemky pod kostol boly obcou Likavkou od jednotlivych gazdov vykúpene, kde stálo asi 10 drevených domov s gazdovskymi stavami.

V obci sú 2 cintoriny. R. kat. a prespolný.

R. kat. leží na konci obce na strane východnej, ktorý obec Likavka v roku 1928 darovala r. kat. cirkvi a pre inovercov v tomže roku zriadila obec na obecnej lúke v hone Hlinisko - nový cintorín nákladom asi 7000 kčs. K zriadeniu nového cintorina došlo pre nasledovnú udalosť: Roku 1928 zomrel v Likavke Ján Zachar, náboženstva ev. a. v. Manželka Mária rodená Mišovie a jeho brat Juraj Zachar žiadali, aby bol pochovaný v rade ako nasledujú hroby. Jozef Ďaďo r. kat. farár ale nedovolil, aby bol pochovaný v rade, kde ležia zomrelí r. kat. náboženstva a vykázal pre neho miesto pri plote cintorína. Toto tak rozzúrilo príbuzných

Jána Zachara, zvlášť evanjelikov z Ružomberka, že pred administratívnou vrchnosťou - okresným úradom v Ružomberku zažalovali r. kat. farára Jozefa Vadu, ktorý bol aj pochovaný a Ján Zachar bol exhumovaný a pochovaný do radu hrobov zomrelých r. kat. náboženstva. Pre toto občania r. kat. náboženstva nie pohoršení obec vzasadnutí obecného zastupiteľstva sa rozhodla, že obecný cmiter darovala r. kat. cirkvi a pre inovercov zriadila nový cmiter v hone Klinisko, ako je to vyššie uvedené. Ale od doby zriadenia tohoto cmitera inovercov, nebol doň pochovaný anijeden príslušník náboženstva ev. a.v., lebo si to evanjelici pokladali za náboženské poníženie a svojich zomrelých pochovávajú do mestského cintorína v Ružomberku. Do tohoto cintorína prespolných bolo v roku 1930 (pochovaných 1 dieťa) cudzej obecnej príslušnosti a v roku 1932 bola tu pochovaná jedna Češka, Cecília Tomášková nie bez vierovyznania a príslušníčka polit. strany komunistickej; pochovaná bola bez cirkevných obradov a to za asistencie četníctva, lebo obyvateľstvo pohoršené bolo, že sa v obci koná pohreb spôsobom politicko-stranníckym a bola obava, že sa ľud vzbúri.

Škola bola v obci zriadená už za pradávnych čias, pravdepodobne po roku 1848.

Dľa pamätníkov učitelmi boli od 1867 do 1884 Lahner, Melegh, Kasanický, ktorí boli remeselníkmi a pri svojom remesle aj vyučovali. Od roku 1884 na našej ľudovej škole vyučujú riadni, diplomovaní učitelia. V tomto roku za učiteľov boli zvolení: Ján Mudroňka a Karol Komár, obaja ružomberskí rodáci.

Na tejto škole pred svetovou vojnou účinkoval ajterajší minister školstva a národnej osvety Jozef Sivák ako učiteľ.

Po odchode do výslužby Karola Komára správcu školy v roku 1923 správcom bol menovaný Jozef Klimko, ktorého, keď školským inšpektorom v Ružomberku, zastupovala v úlohe správcu, učiteľka Mária Kubiková do 1 septembra 1937, kedy bol za správcu vymenovaný správca učňovskej školy z Ružomberka, Ján Haguth.

Od 1884 do 1904 vyučovali 2 učitelia, 1904–1919. 3 učitelia, 1919–1938 6 učiteľa a od 1 septembra 1938 5 učiteľa.

Školské učebne boly zpočiatku umiestnené v súkromných domoch a to v dome Hagovcov, ktorý ležal na mieste záhrady medzi domami terajšie čísla popisné 358-359 a u Kozicov terajšie pop. číslo 240.

Keďže počet školopovinných detí rástol, obec asi v roku 1874 postavila školu z kameňa o 1 učebni a učiteľského bytu na mieste ložiacom oproti ceste vedúcej na Kartiniček. V roku 1884 sa k tejto budove pristavila ďalšia časť o 1 učebni a učiteľského bytu. Túto školskú budovu prejej derutný stav zbúrali v jasni 1937.

Vzhľadom na stály vzrast žiactva (udajne 120-140 žiakov bolo v 2 triedach) táto budova sa stala nedostačujúcou a keďže od roku 1904 boli už 3 učitelia, obec sa v roku 1904 rozhodla, že postaví novú, primeranú školskú budovu o 4 učebniach a príslušenstiev. Náklad bol rozpočítaný v sume 27,371 Kor. 14 h.

Na tento cieľ boly vyvlastnené domy a gazdovské stavy od 6 gazdov a to od rodín Kozica Kačka, Jakoš Fúza a Zalievankovci a v roku 1907 bola stavba 1poschodovej školskej budovy uskutočnená. Škola bola postavená na strane východnej na ľavom brehu potoka Likavčanky pri obecnej ceste vedúcej ku r. kat. kostolu. V budove sú 4 veľké učebne, byt pre školníka, 1 kancelárska miestnosť pre správcu školy a 1 zborovňa. Táto škola, ktorá bola obecná r. kat. cirkevného rázu, 17 apríla 1907 rozhodnutím obecného zastupiteľstva bola ponúknutá uhorskému štátu a bývalé uhorské ministerstvo náboženstva a výučby túto školu výnosom zo dňa 5 decembra 1910 číslo 110648 poštátnilo. Takto tak nová školská budova, ako aj stará školská budova prešla do vlastníctva uhorského štátu.
Pri podmienkach zoštátnenia ironickej znela stať, že na škole ľudovej v obci národnosti čisto slovenskej sa vyučuje maďarský.

Pred postavením kostola bola v obci zvonica drevená a to na pravom brehu jarku „Žábovo", vyše starej zbúranej školy oproti domu Ondreja Trepána terajšie popisné číslo 273. v ktorej zvonici bola umiestnená tiež kláda na trestanie zločincov. Táto zvonica pri veľkom požiari v roku 1876 zhorela.

Školská budova, ktorú som horejšie opísal je nateraz malá, nedostačujúca, lebo školopovinných žiakov je do 500 a pomýšľa sa postaviť primeranú novú budovu.

Majetkový stav a zamestnanie obyvateľstva.

V celom chotári obce je 811 katastrálnych jutár ornej pôdy. Občania - gazdovia svoj majetok odhadujú dľa oktáv (ľudove optava, osmina). Jedna oktáva - osmina obsahuje asi 2½ kat. jutár ornej pôdy, 2½ kat. jutár hory (lesa) a 2½ kat. jutár pašienku. Tento majetkový stav menujú ináč aj urbárom. Celý chotár počítal 352 oktáv, alebo 44 dvorov. Do 1 dvora šlo 8 (osem) oktáv, ďalej „Lány" majetok panstva vo vymere 40 katastrálnych jutár. Majetok „Lány" odkúpili občania od likavského panstva v roku 1873. Spoločná urbárna hora a pastva leží čiastocne v chotári obce Likavka, čiastočne v chotari obce Hrboltová v hone Čebrat. Urbárne spoluvlastníctvo, aby sa dochovávalo viac dobytka, 18 októbra 1907 kúpilo od Ignáca Singera v chotári Uhorská Ves pri Lipt. Hrádku lesný majetok v hone zvanom Výslavce a tiež od Mikuláša Hoenera v chotári obce Hlačany pasienky a les.

Občania pred rokom 1900 sa popri gazdovstve - poľnohospodárstve zaoberali tiež plťnictvom. Ťahali plte dolu Váhom. Medzi staršími občanmi niet takého mužského, ktorý by nebol plťničil a „otahovau káne" po Váhu až na Dunaj, ba sú chlapi, ktorí plavili plte po Dunaji cez Oršovu, cez Železnú bránu až k Čiernemu moru. Radi spomínajú dobré, bezstarostné, časy na plťnici, kedy dobre zarábali, dobre sa chovali stravovali a radi sa vybrali na túto životu nebezpečnú cestu, lebo i zažili i usporili a domov doniesli dobrý zárobok. Pamätám sa, ako sme ich prekárali hnevali, keď sa

plaviar po Váhu sme sa ich pýtali: „Šváko a de budete terimit?" rozhnevane skričali na nás „tvojej materi v sytne ty randýk", alebo sme ich hnevali „tu skala, tam skala, bodaj by sa Vám celá plť roztrieskala". Bolo za tým kľúčatby a nadávok... „a ja tebe mater - basom ty zanát ty randýk. (Zanát=z maďarského az anyádat). Mnoho dobrých anekdot je na likavských pltníkov, však pri dobrom, bezstarostnom žití nechýbala veselosť, ani dobrý zdravý humor. Ako figliari vynikli sa všade. Keď nemali na kvit (pálené), zo štósov povyberali dosky, okraje konce dosák odpílili, poukladali na kraje odpílené kúsky, dlhé kusy dosák predali a plť vyzerala celá, ktorú pravda predali tiež za celú neporušenú plť. alebo: Radi si vypijali u Kubku Žiaka v Krčme na „Starej pošte" v Ružomberku. Šváko Jano si vypijal. Rozkázal si 2 razy po deci kvitu a koláčik za groš. Deci kvitu stálo 5 krajciarov. Mal len 10 krajciarov. Keď bolo treba platiť cech, Žiak Kubko narátal 1/2 krajciarov. Šváko Jano ho ale chce prekabatiť a ráta: „pet a pet je devet a za groš chleba je dosat, to ty nikam nedáš."

Po roku 1900 po fabrikách v textilke v Rybárpoli, a na papierňach v Ružomberku sa občanom likavským dostávalo riadneho stáleho zamestnania, pltníctvo začalo pomaly zanikať a za čias svetovej vojny po roku 1914 úplne zaniklo a drevo bohatstvo to našich krásnych hôr sa odváža na železnici.

Majetok politickej obce Likavky.

Obec čo samosprávny svázok ako právnická osoba má nasledovný majetok.

1, Obecný hostinec. Táto budova, postavená okolo roku 1750 bola odkúpena v roku 1873 od likavského panstva za 2666 zlatých 50 krajciarov (5333 Kor. predprevratovej meny). Kúpila ju politická obec Likavka, ale, kedže obec v ten čas peňazí nemala, kúpnu cenu složili 156 občania, ktorým obec túto sumu vrátila 1883. 6%-ové úroky od tejto sumy boly obcou dodatočne vyplatené v sume 1434 zlatých 51 krajciarov rak. uh. meny v rokoch 1887 a 1888. Tento úrok venovali občania na stavbu r. kat. kostola. Kyež by šlachetný čin predkov našiel nasledovaniahodný príklad aj v potomkoch!

Obecný hostinec je i teraz majetkom obce a jeho árendátorom od roku 1931 je Arnold Maťák. Árenda činí 12430 kčs. ročite. K budove hostinca patrila aj vozáreň ľudove zvaná „haláš" (z maďarského állás = stánie, stanica, zastávka), ktorá pred postavením železnice slúžila za stanicu povozníkov furmanov, kde sa hromadne zastavovali na krmenie a občerstvenie vezúc potravné a iné články z ďalekých krajov na Oravu a do Polska a naopak. Vozáreň pre jej porúchaný a nevzhľadný stav bola v roku 1935 zbúraná a na jej mieste bola v roku 1936 postavení hasičské skladište a elektrická transformačná stanica nákladom 14000 kcs. K stavbe bol použitý materiál zbúranej vozárne.

Obecná šmykeň. Obecná šmykeň nachádza sa vyše obec. hostinca na pravom brehu potoka „Likavčanky". Postavená bola v roku 1897.

Obecný dom. Obecný dom s notárskym bytom bol odkúpený od Gazdovského potravného družstva v Likavke roku 1919 spolu s obecnou pekárňou na licitácii 7. júna 1919 za 60.000.- kor, na čo si obec vypožičala 52.000.- k z Ľudovej banky a odpredala 2 obecné pozemky a to: Štefanovi Pindurovi z Likavky za 4730.- k a Ondrejovi Hatalovi - cestárovi za 4770.-

„Tatra - Včela" Budovu „Tatra" terajšiu „Včelu" predala obec za 226.500 K Jozefovi Šlachtovi 25. novemb. 1919. Z takto získaného obnosu bola vyplatená dlžoba na obecný dom a bol postavený most pri škole za 29.770 K. Bala taktiež zreparovaná vozáreň za 15.000 K.

Obecná pastiereň. Ob. pastiereň bola vystavaná v r. 1910 za finančnej pomoci urbárneho spolumajiteľstva. Obec dala pozemok, a na stavbu 600 K. Túto budovu odkúpila obec od urbáru 29. VII. 1920 za 100.000 K. Dľa uzavretia ob. výboru zo dňa 24. V. 1921 má urbar v pastierni podiel = 1/4 = jedna štvrtina.

Administrácia.

Obecná administrácia - vnútorná správa - bola v obci Likavka vykonávaná starostom - richtárom - obce spolu s obvodným notárom, ktorý bol volený doživotne a ktorého pôsobnosť určil podrobnejšie zákon z r. 1871 čl. VIII.

Prvým voleným notárom bol Eduard Lehocký. Sídlo notára do r. 1884 bola obec Lisková, kde bola administratívne pričlenená aj obec Likavka, pod názvom: „Likavský notariát so sídlom v Liskovej." Sídlo notariátu bolo definitívne z Liskovej preložené do Likavky. Úrad notára bol v dome č. 207, asi v roku 1908-1912 v dome č. 8, ktorého majiteľkou bola Alžbeta Kozubová r. Mudička. Od r. 1919 bol umiestnený v terajších miestnostiach pekárne č. d. 405 a v dome not. bytu č. 404.

Notárstvo malo od roku 1895 notára pridelenéhoaž po št. prevrate 1921, kedy táto stanica bola zrušená. K notárstvu patrily obce: Likavka, Martinček, Lisková. Posledná bola z notárskeho obvodu vylúčená r. 1907, 1. jan., a zriadený bol v Liskovej notariát liskovský. Martinček bol vylúčený z notariátu likavského 1. VII. 1925 a pridelený k notariátu liskovskému. To trvalo až do 1. júla 1929. Vtedy bol znovu pridelený do Likavky.

Ved. notár Ed. Lehocký od r. 1873 do r. 1914, Notári.

Albert Okolicsányi od 1./VII. 1914 do 30. IV. 1920, od 1./V. 1920 do 10. XI. 1923 Anton Dvalský, potom za krátky čas Ľudovít Kráľ, od 1. XI. 1923 do 30. IV. 1924 Koloman Čavoja, od 1. V. 1924 do konca r. 1920 Jozef Šuba, od 5 jan. 1931 do Ján Mihuľa a od vtedy Viliam Smrečanský až podnes.

Pridelení notári.

Pridelení notári: od 1. X. 1895 do 31. XII. 1906 David Holecz, od aug. 1908 do 1919 Alex. Milan. Od štát. prevratu do konca r. 1938 nebol tento úrad zaplnený až 24 jan. 1939 za prideleného notára bol vymenovaný Viliam Smrečanský, ktorého preložili do Ružomberka 13. nov. 1939 a na jeho miesto prišiel Alex. Vladár.

Verejná bezpečnosť.

Verejná bezpečnosť bola vykonávaná v obci od dávnych čias pod vedením richtára boženíkmi, ktorí na rozkaz richtára a notára

Boženíci.

bdeli nad udržiavaním verejného poriadku. Boženíkov volilo obecné zastupiteľstvo, či iný obecný výbor. Za starých čias - až do 90. rokov min. storočia vykonávali richtári aj telesnú moc nad previnilcami pri menších trestných činoch a priestupkoch paličovaním, privíjaním k stĺpu - na pranier a vložením do klady. Prostriedky ku trestaniu stály na verejnom mieste pri zvo-

nici, ktorá stála vyše starej r. 1937 zbúranej školy na pravej strane potoka „Žabovo" na mieste pred domami Ondreja Trepáňa-Čert. Kladou trestali najviac pre bitky. Klada mala podobu jarma. Složená bola zo 2 dosák s dierami na ruky a hlavu. Do tohoto prístroja trestanca uzavreli a vystavili na posmech a odstrašenie pre druhých.

Nočná stráž bola vykonávaná „bachtármi" (z nem. slova: Wachter). Boli volení na valných hromadách občanmi. Bachtári boli platenými obecnými zamestnancami. Nočné hodiny „odtrúbili" na volskom rohu. Bachtárom pomáhali pri nočnom strážení aj sami majitelia domov. Robilo sa to z dom na dom „z poriadky." Čo odznak služby priniesol bachtár do domu palicu. Táto poriadková služba zanikla v roku 1936, signáltrúbenie na rohu (trúbe) r. 1932. Od vtedy noční strážnici pískajú na píšťalke. Nočná stráž.

[Na zdolanie požiarov nemala obec ani dokonalé hasiace prostriedky, ani vycvičených hasičov, ký div teda, keď obec viackrát vyhorela a mnohí občania stali sa žobrákmi. O požiaroch pustošiacich v dávnej minulosti nie je nič známe. Isté je len to, že boly časté. Známy veľký požiar bol roku 1876. Oheň vypukol v dome Jána Bukového Majera, ináč Omrzeným zvaného, 20. augusta z viny manželky Jána B. M. O. Ona v opilom stave podpálila príbytok a zhorelo vyše 60 domov s gazdovskými stavmi a dobytkom. Požiarna bezpečnosť.

Vyhorela celá strana dediny po pravom brehu potoka až po cmiter, v ktorom zhorela aj brídka-márnica. Zachránené boly len 2 domy. Preto syna podpalačky „menujú" dodnes „hasičom".

Po tomto požiare začali si pohorelci stavať svoje domy na pravej strane potoka Likavčanky. Domy boly všetky z dreva.

V roku 1878 vypukol požiar u Klačkov-Onkov. (bol to prvý dom na lávej strane hradskej od Ružomberka). Vtedy zahynuly dve ženy a syn majitelá domu, ktorý idúc pre peniaze na pôjd horiaceho domu, zachytil sa širokým opaskom na rebrík. Vtedy vyhoreli Brtkovci, Mudičkovci, a Kelovci.

O dva roky neskoršie (r. 1880) vyšiel znovu z toho istého domu oheň. Vyhoreli znova tí ísti a ešte Klačkovci, Královenskovci, Fajtovci a Šventovci.

Väčší požiar zúril r. 1909. Na deň sv. Jakuba 25./VII. vypukol oheň na pôjde domu Lazany Němček Klepcovej. V tomto dome ubytovaní murári vynesli popol na pôjd, od čoho sa chytil krov a požiar zničil všetky domy ležiace na južnej strane od domu Arnolda Konfála po dom Michala Bystričana. Zhorelo vyše 50 domov s gazd. stavami, po cestu vedúcu do Martinčeka. Táto časť bola vystavaná v r. 1910-1911 už na nátlak vrchnosti z kameňa. Štát poskytol pohorelcom na stavby domov bezúročnú pôžičku vo výške 30.000 korún na 10 rokov. Po roku 1909 neboly väčšie požiare, lebo v roku 1911 bol založený dobrovolný hasičský

sbor, ktorý súc dobre vycvičený v zárodku udusil každý požiar. Menšie požiare boly: 12. júla zhorel dóm Jozefa Sedláka. 12. októbra 1932 zhorely humná Ondreja Javorku a Albína Javorku. 9. júla 1933 nad ránom podpálil pyromanik - 14. ročný chlapec, tulák Frant. Gadač zo Starej Bystričky humno Karola Šventu. Pritom zhorely humná Jozefa Fajtu Jurču, Jozefa a Štefana Švalcu, Karola a Štefana Šventu, Márie Morzočíkovej a Sabíny Haluškovej. Škoda - 77.000 Kor. bola krytá z poistného. V roku 1936 z neznámej príčiny vyhorely gazdovské stavy Ignáca Martona (tu vznikol), Ladislava Škulu a Emila Jágra. Škoda 25.000 Ks bola krytá poistením.

Obec v roku 1908 zakúpila ručnú kolesovú striekačku, namiesto starej drevenej, do ktorej bolo treba vodu nalievať a bola zariadená len na tlakový ventilový systém. V roku 1930 zakúpila obec novú 2-kolesovú motorovú striekačku od firmy Hrbek-Neubauer z Turč. Sv. Martina.

Hasičský sbor bol založený v roku 1911, ale pre vypuknutie svetovej vojny zanikol a bol obnovený až roku 1926.

Hasičský sbor si zakúpil r. 1936 peknú zástavu a táto bola posvätená p. farárom J. Ďaďom 26. júla 1936. Slávnosť posviacky spolu s 25 ročným jubileom a 10. roč. jubileom obnovenia hasič. sboru bola veľkolepá. Celokrajinské hasičstvo bolo zastúpené námestníkom zem. hasič. veliteľa Imrom Balčíkom. V ten deň bolo v obci ~~obo-~~

prítomné na slávnosti viac hasičských
zborov z okolia a široká verejnosť. Slávnosť
sa konala na futbalovom ihrisku.

Složenie pôdy

Obec Likavka leží pomerne vysoko nad morom a má skalnatý chotár a polia. Skalnatosť pôdy prevláda na poliach a pozemkoch v západnej časti celého chotára. Na hornom konci obce pri ceste vedúcej do Oravy, strmí sa príkry kopec opukovitého složenia, prečo ho aj občania obce Likavky pomenovali „Opukou". Tento jediný kopec na celej západnej časti chotára je pieskovitého obsahu. Vo východnej časti chotára prevláda pôda hlinitého pôdneho obsahu, až na výnimku p kopca „Mníchu", na ktorom úpätí sa rozkladá tiež skalnatá pôda. Tieto pozemky ležia na pravej strane cesty vedúcej do Martinčeka. Vo všeobecnosti pozemky ležiace vo východnej časti obce a chotára, sú úrodnejšie, ako na západnej časti. Pozemky miestneho obyvateľstva sa nachádzaly niekedy aj na kopci „Mníchu". Pre veľmi ťažký prístup sa od nich obrábania upustilo a teraz slúžia len ako pasienok. Stopy po obrábaní týchto roličiek ešte aj dnes veľmi dobre poznať na úložine spomenutého kopca.

Pod Veľkým Chočom v mieste zva-

nom „Pod Skaly" boly niekedy tiež polia likavčanov pred rokom 1914. Tieto políčka neraz spásla divá zver, ktorá z hlbokých lesov Choča, mala tú výbornú pastvu, lebo polia boly obklúčené zo všetkých strán lesmi. Od roku 1914, sa tieto polia už neobrábajú a je na nich lesný porast.

Lesy: Najväčšiu časť chotára obce Likavky tvoria lesy. Všetky lesy ležiace v oblasti Velkého Choča, v chotári tejto obce, sú majetkom štátu. Ostatné lesy sú majetkom Jednotného rolníckého družstva, ako aj majetkom Spolku bývalých urbárnikov v Likavke. Menšia časť lesa ležiaceho nad Rybárfolskou textilkou, bola až do r. 1950 majetkom cirkevnej vrchnosti. V roku 1950, bola skonfiškovaná v prospech JRD v Likavke.

Na juhozápadnej časti kopca „Mníchu", sa tiež utvoril slabší borovicový porast, ktorý je tu veľmi potrebný, nakoľko pôda sa v týchto miestach sosúva, pre veľmi strmý svah a vápencové složenie pôdy. Posledne v r. 1942 sa pôda sosunula vo väčšom množstve že bola aj premávka na železnici ohro-

žená.

Čo sa týka lesného bohatstva a jeho využitia, prevádzalo sa ono lepšie (pomerne), ako v iných obciach v okolí, lebo s drevom a porastom sa lepšie hospodárilo. Lesy sa len dľa predpisu vyrubovaly a nie ako inde po obciach, kde si každý rúbal tak, ako sa páčilo. Preto aj podielníci (bývalí urbárnici) mali z tohoto potom lepší úžitok a dostávali z tohoto pekný príjem. Odoberateľmi dreva (užitkového) boly najviac papierne v Ružomberku. Samozrejme aj táto manipulácia nebola ešte dokonalá, preto od doby kedy prevzalo lesy byv. spolku urbáror v Likavke JRD, sa vyrub lesov ešte viac obmedzil. V štátnych lesoch sa nerúbalo a neťažilo drevo zo „šlógor", ako napr. v lesoch urbarialistov, ale len prebierkou, to preto lebo pre veľmi strmé svahy jarné a jesenné prívaly vody a snehu odnášajú zo „šlógor" cennú zem - humus.

Palivové drevo si občania obstarávali a obstarávajú z lesov chotára tun. obce, ale tiež aj z revúckej a lubochnianskej doliny.

V poslednej dobe kladie štát na šetrenie

drevom veľký dôraz a drevo či už palivové alebo užitkové sa stáva vyhľadávanejším; preto občania spotrebovávajú ako palivo z veľkej časti uhlie a tiež koks.

Lesné ovocie: Od prvej svetovej vojny zvykli si občania sberať aj lesné ovocie. Tento zvyk si osvojili najviac od susedných rybárpolčanov a tiež od prišťahovavších sa Čechov do tun. obce ktorí často chodili sbierať huby maliny, čučoriedky a iné lesné plodiny. Dnes už nieto skoro rodiny v Likavke, ktorá by sa aspoň málo tomuto sberu lesných plodov nevenovala. Sbierať čučoriedky a maliny ale aj huby chodia naši občania až do Matejkovej a korytnickej doliny pri [illegible]pt. Osade

V našich lesoch prevládajú ihličnaté stromy a z týchto je zasa najviac rozšírený smrek obecný a jedla; borovíc je hodne menej a ešte menej je zastúpený smrek červený. Posledné dva sa nachádzajú najviac v mladých porastoch. Z listnatých stromov najviac je rozšírený buk a z krovisk lieska obecná.

Zverina Z býv. veľkého množstva zveriny ktorou boly preplnené naše lesy sa udržala len líška, lesná kuna, tchor

a lesný zajac. Najdu sa však zriedkavo stopy medveďa a rysa a to v lesoch veľkého Choča. Do konca druhej svet. vojny bolo v týchto miestach aj hojnosť srnčej zveri, ktorá bola najmä za povstaleckých bojov v r. 1944–1945 skoro úplne vyničená. Z dravých vtákov sa vyskytuje v našej obci jastrab a okolo zrúcanín likavského hradu sa vyskytuje poštolka, ktorá má veľmi dobré skrýše v múroch starých rozvalín hradu.

Podnebie je pomerne chladné. Zima začína zavčasu a niekedy trvá až do mája. Hojnosť lesov v ktorom sa nachádza chotár Likavky napomáha výdatným srážkam, ktoré zapríčiňujú dosť často prívaly, lebo svahy strán sú veľmi príkre. Podnebie

Prevládajú severné, menej sa vyskytujú vetry západné. Západné vetry prinášajú dažde. Východný vietor prináša v lete sucho, v zime rapídne ochladenie. Prvé mrazy sa vyskytujú už v prvej polovici októbra. Posledné koncom apríla aj mája. No napriek tomu, daždivé počasie trvá niekedy v jaseni až do vianočných sviatkov, ba zaberá aj väčšinu zimného obdobia. Sneh sa objavuje v Vetry

októbri. Na vrchole Veľkého Choča napadne sneh už aj v septembri. Silnejšiu snehovú pokrývku obyčajne možno čakať len okolo Vianoc a Nového roku. Snehu napadne niekedy aj 60 a 70 cm. vrstva, Búrky počínajú začiatkom mesiaca júna, niekedy aj v máji. Prietrž mračien a krúpobitie nie je zriedkavosťou. Vrchol Veľkého Choča nie je z vlastnej obce viditeľný, avšak z iných miest chotára je ho dobre vidieť. Keď tento vrchol je zatiahnutý mračnami, ľud hovorí: „Kopa fajčí, bude pršať." Kopou sa menuje ľudove Veľký Choč (1613 m nad morom). Podobne sa hovorí o daždivom počasí, keď je za zrúcaninou hradu Likavy hmla, vtedy tiež ľudia prorokujú, že daždivé počasie potrvá.

Poľné hospodárstvo nie je na žiadúcej výške. Rozmachu poľnohospodárstva veľmi bráni najmä rozdrobenosť pôdy a majetku vôbec a tiež zaostalý spôsob obrábania. Miestni roľníci priveľmi lpia na zastaralých formách hospodárenia. Na poliach sa pestuje väčšinou jačmeň a zemiaky. Okrem tohoto aj žito, ovos, ďateliny. Vo vojnových rokoch, keď bol nedostatok múky, roľníci si zvykli pestovať aj pšenicu, ktorej sa však veľmi nedarí, nakoľko vymrzá a vyžaduje lepšiu starostlivosť a tiež aj tep-

lejšiu pôdu. Donedávna sa hnojilo skoro výlučne len zastaralým spôsobom a to maštalným hnojom. Za druhej svetovej vojny, sa rozšírilo hnojenie umelými hnojivami. Pred prvou svetovou vojnou sa užívalo len thomasovej múčky na hnojenie lúk a pašienkov, lenže vo veľmi malejmiere. Ešte aj dosiaľ je len veľmi malé procento, ktoré aspoň trochu by vedelo riadne s umelými hnojivami manipulovať a tieto vhodne vyberať podľa složenia pôdy a takto túto zlepšovať a docielovať lepšie výnosy v hospodárskej produkcii. Špecialne druhy obilia, alebo iných hospodárskych produktov sa nepestujú pre spomenutý zastaralý spôsob hospodárenia a tiež preto, lebo naša obec leží v krmovinárskej oblasti. Keďže v obci nieto vôbec väčšieho roľníka, ktorý by zo svojho hospodárstva vyžil, sú všetci roľníci tunajšej obce len roľníkmi pre svoju potrebu. To sa týka zemiakov, obilia a iných hosp. produktov. Ešte v menšej miere pestuje sa po poliach našej obce krmná repa pozdná kapusta a celkom málo po zahradkách zelenina. Priemerná úroda jednotlivých poľnohosp. produktov z jedného ha je táto:

Pozdné zemiaky . . . . . 90 q
jačmeň . . . . . 10 q
ovos . . . . . 10 q
žito . . . . . 12 q
pšenica . . . . . 12 q zrna.

Ako krmivo sa pestuje ďatelina červená, lucerna, esparzeta. Kosba sa prevádza dva krát do roka. Len u lucerne sa prevádza 3 krát do roka. Úroda činí 25 q krmiva (vysušeného) z jedneho ha.

Z poľnohospodárskych škodcov sa vyskytuje najviac poľný hraboš a chrúst obecný.

Ako poľnohospodárskych nástrojov sa užíva len jednoradličných pluhov, v obyčajných železných brán a drevených valcov. Väčších strojov, najmä traktory a viacradličné pluhy sa dosial nepoužívajú. V celej obci sú nateraz len 4 sejačky. Tri z nich vlastní JRD.

V posledných rokoch sa používa vo väčšej miere u miestnych roľníkov vo svojich hospodárstvach elektromotory na rezanie slamy a pílenie dreva.

Dobytka je pomerne menej, ako bolo niekedy, čo je zavinené tým, že od tej doby sa veľmi rozdrobily pozemky. Stav pasienkov sa skoro vôbec nezlepšil. Kravy a jalovice sa cez deň pasú v lete na týchto pasienkoch. Na noc sa zatvára statok do maštalí u gazdov v domác-

nosti. Dojivosť krár je veľmi nízka, činí priemerne 800 litrov ročne od jednej kravy. Pred 10 rokmi sa veľmi intenzívne pestovaly v tun. obci voly, ktoré boly v tej dobe jediným záprahom, nakoľko koní nebolo.

Vo výrobe mlieka a jeho predaji sa vyskytly veľké zmeny v poslednej dobe. Pred nedávnom ešte, chodily ženy ponukovať mlieko po domoch až v Rybárfolv od dveří do dveří. Dnes je po mlieku taká poptávka, že by sa predalo aj dvojnásobne. Tento stav je zavinený stálym spriemyselňovaním mesta Ružomberka a v dôsledku toho, stálym prílivom pracovných síl do tohoto mesta, nakoľko tak priemyselné mesto, nemá dostatočný a hospodársky vyvinutý vidiek. Lúky sa pestujú lepšie, ako v minulosti, avšak ešte ani zďaleka nie tak, ako je žiadúce. Poľné cesty sú nie v želateľnom stave.

Z ovocných stromov sa pestujú jabloň, slivka (bystrické), menej hrušky. Z krikov ríbizle a egreše, tielo sa zavedené len v posledných rokoch. Ovocinárstvo zaviedol do našej obce miestny duchovný r. kat. farár Štefan Janovčík. Z jeho pričinením sa založilo niekoľko sadov v Likavke. Aj včelárstvom sa zaoberá niekoľko adeptov v

Likavke. Toto tiež len v posledných rokoch sa rozšírilo.

Družstevný život

Myšlienka družstevnej svojpomoci, ktorá sa veľmi rozšírila koncom 19. storočia a začiatkom 20 storočia, našlo aj v Likavke svoju pôdu.

Potravné družstvo, alebo sa vtedy menovalo: „konzum" bolo založené v Likavke roku 1896 v dome u Mudičkov č.d. 43. Otri roky neskoršie sa toto družstvo premiestnilo do domu č. 403 do Pšenov. Neskoršie sa situácia družstva po stránke hospodárskej zlepšila, lebo sa postavil z jeho úspor aj dom, kde mal „konzum" predajňu a sklad. Taktiež bola postavená aj druhá budova, kde potom bola pekáreň až do roku 1950. V budove kde k malo niekdajšie družstvo predajňu, je toho času byt a úvadorňa MNV. 76 povznesenie družstva sa postaral jeho zakladateľ Štefan Jánovčík, rím. kat. farár v Likavke. Pod jeho vedením sa družstvo zmohlo aj postavenie družstevnej budovy a pekárne. Škoda, že prvá svetová vojna, toto krásne ovocie zničila, k čomu pomohli aj niektorí nespoľahliví jednotlivci. Prišiel prevrat v r. 1918 a zdalo sa, že ľudia sú „spolkárením znechutení. Tým viac, že niekoľko likavčanov prišlo o majetky pri krachu podniku „Neptún", kde tiež vinou

niektorých neschopných vedúcich podnik bol prinesený na vnivoč [Nový ohník družstevníctva bol založený v r. 1933 v apríli, keď 14 priekopníkov tejto práce položilo základ novému potravnému družstvu v Likavke. Títo adepti pochádzali väčšinou z radov železničiarov. Medzi nimi boli Peter Lipa, predseda, Jozef Ďaďo účtovník, Vojtech Halam pokladník, Arnold Moravčík, Peter Konfál, Ondrej Puterka, Jozef Nožička, Peter Brtko, Karol Jager, Vojtech Červeň a Peter Hatala. Jedna akcia bola zpočiatku po 50 Kčs neskoršie po 10 Kčs]

Dnes po zlikvidovaní súkromného obchodu, má toto družstvo vyše 1.400 zákazníkov. [Začiatkom roku 1950 boli už všetky súkromné obchody zlikvidované a síce: Vlado Brtko, Emil Marton, Kornel Fajta, Alexander Holdoš, Ferdinand Ďurdík, Maria Rázgová a Ondrej Sršeň. Z týchto Vladimír Brtko, Emil Marton a Ferdinand Ďurdík boli zapojení do družstva „Budúcnosť". Ostatné obchody boly úplne zatvorené. Podobne počnúc novým rokom 1950 boli zatvorené aj hostínce a síce u vd. Ireny Martonovej a u Štefana Martona. Ondrej Rajtko, Karol Bakoš ako aj obecný hostinec boli slúčené v jeden družstevný komunálny podnik. Nakoľko nakoniec

nebol tento podnik schválený, boly tieto podniky prevzaté v r. 1950 (15 nov.) znovu do „Budúcnosti". [Od Nového roku 1951 ich prevzala Jednota v Ružomberku. Socializácia urobila teda na tomto poli veľké kroky a premeny.

Divadelníctvo

Divadelnú myšlienku doniesli do Likavky v rokoch 1919 a 1920 prví priekopníci na tomto poli: Ján Kubala, Eduard Krakovský a Ján Komár (učiteľov syn), jeho otec bol učiteľom v Likavke. Okolo tichto sa sdružili títo ochotníci: Vilma Kozicová, Jozef Pindura, Peter Konfál, Emil Mišovic, Eduard Konfál, Jozef Malinčík, Ondrej Puterka, Berta Magová, Berta Hatalová, Anastázia Nemčeková,

Hlavným organizátorom bol Ján Komár. Prvé divadelné predstavenie bolo v Likavke v obecnom hostinci. Vstupné nebolo, kto čo dal, a to bolo pár halierov, aj to bolo vítané. Prvá hra v r. 1919 bola od Urbanka „Kamenný chodníček". Okrem tejto hry, ktorá bola viac ráz opakovaná, sa hraly tieto hry: Kubo, Strašidlo, Až lipa zakvitne a iné. Teda všetko Urbankove hry.

Technická výprava bola v tej dobe veľmi primitívna. Každý z učinkujúcich si musel priniesť niečo z domu, alebo od zná-

mych čo potreboval ku svojej hre, a úlohe. Papier farbu sohnali herci vo fabrike. Kroje v ktorých sa hralo, boly obyčajne vlastné a niečo sa požičiavalo. Maskovanie sa prevádzalo pomocou sadzí, kúdely a bolo primitívne. Iných prostriedkov zo začiatku nebolo. Každý herec sa maskoval sám. Všetky potreby ku svojej úlohe, si musel tiež opatriť sám. Javisko a kulisy boly z papiera, ktoré boly šikovnými hercami pomaľované. Režisér hry bol zároveň dušou organizátorom všetkých prác. Jednotlivé hry sa hrávaly asi 3-4 rázy do roka. Keď bol teda nacvičený kus, tak sa hralo pre školské deti v sobotu a pre dospelých v nedeľu. V nedeľu bola hra spojená so zábavou.

Keď bola niekedy pri hre aj hudba, (opereta) učinkovala hudba z lernovej.

V neskorších rokoch chodieval hercov maskovať istý Čech z Ružomberka, ktorý preto, že bol pre skromný súbor pridrahý neskoršie už nebol volaný a herci sa museli maskovať sami.

[Asi v r. 1923 sa divadelný súbor rozišiel na dva tábory. Robotnícka a komunistická mládež sa sdružovala okolo Karola Vonku a Marcela Štipáka a Jozé

fa Chovanca. Tito mali za sídlo obecný hostinec. Druhá vrstva, rolnícka mládež, bola soskupená okolo Ladislava Babála a Štefana Brtku. Tento súbor mal názov Rolnícka jednota. Rolnícka jednota pracovala s hrami a vystupovala na provizornom javisku u Petra Martona. Táto skupina mala menšie návštevy.] Obe skupiny maly zakúpené aj opony, z ktorých po likvidácii miestny farár Jozef Ďado, jednu daroval do Martinčeka [Slúčenie dvoch divadelných súborov bolo veľmi žiadúce, nakolko vec sama tým trpela. Toto splynutie sa podarilo Matejovi Lukánovi, ktorý potom tento viedol. Lukán bol miestnym učiteľom. Po jeho odchode sa divadlu venoval Emil Mišovic].

V roku 1928 už zase nový káder hercov vystupuje do popredia. Počet hercov sa zvýšil. Medzi nimi vystupovali: Ladislav Kello, Anton Bororiak, Emil Mudička, Helena Babecová, Emil Babec, Ján Lanovec, Ondrej Lanovec, Ondrej Puterka, Eduard Fajta, Zuzana Babecová, Agneša Pšenová, Pavol Trepán, Jozefína Mišovic. Hraly sa tieto hry: Blázinec na prvom poschodí, Už sa všetci v jednom vreci, v Nežné príbuzenstvo, Bačova žena, [Po odchode Emila Mišovic z divadla

prevzal vedenie divadelného súboru v Likavke Ondrej Lanovec, ktorý je dosial stále činným a veľmi agilným ochotníkom, hercom, režiserom a najlepším maskérom v Likavke. Za jeho zásluhy dostalo sa mu aj vyznamenania od Ústredia slov. ochotníckych divadiel v Turč. Sv. Martine. V rokoch po druhej svetovej vojne, sa divadelný súbor v Likavke preslavil svojimi peknými úspechmi po celom Slovensku. V r. 1946 a 1947 teda dva krát za sebou vyhral celoslovenské divadelné závody v skupine D a C. Okrem toho skľudil pekné úspechy v L. Sv. Mikuláši a v Bratislave na scéne Slov. nár. divadla, odkial si priniesol svoje trofeje.

Život po prvej svetovej vojne sa dostáva na celkom inú koľaj. Nastala národnostná sloboda. Za niekoľko rokov sa skutočne zdalo, že pre náš ľud nastaly lepšie časy. Práce bolo na čas dosť, obec kedže ležala v bezprostrednej blízkosti mesta Ružomberka mala výhodu z toho, že jej občania nachádzali obživu v továrňach a podnikoch Ružomberka. Ale tento stav netrval dlho. Všeobecná hospodárska kríza, zasiahla aj na Likav-

Vzostup životnej úrovne

V tej dobe žilo pomerne dosť takých občanov, ktorí okrem toho čo mali na sebe, nemali nič iné. Rady nezamestnaných sa množily ponajviac z nemajetných ľudí a bezzemkov. Boly zavedené zvláštne lístky na prídel pre nezamestnaných, takzv. „žobračenky". Tieto prídely pozostávaly z podpory pár korún a nejakých naturálií, ktoré dostávali na notárskom úrade] Nebolo zriedkavým zjavom, že sa ľudia potulovali po domoch, po horách a okolo potoka v lete, ktorí nemali čo robiť a kde si zarobiť nejaký ten groš. [Pravidelným zjavom bolo, každé ráno sa podívať na sprostredkovateľnu práce či sa „dačo nenájde" a či sa nejaká práca nevyskytne.] V lete na hrišti a pri kúpaliskách mladí ľudia celé dni a týždne prečkali a to nie ani z nejakej športovej potreby, ale skôr, že nemali práce. Pri tom všetkom ľudia si poväčšine tak mysleli, že to musí byť, a nie to iného východiska z tejto situácie. Kto obyčajne ináč smýšľať, bol považovaný za nes~~pratný~~ pratníka a komunistu. Pravda nie od chudákov bolo počuť takéto reči, ale od tých, ktorí sa vtedy mali lepšie a mali teplé miesta, lebo to bolo vtedy veľa. Ľudia si mysleli tak preto, lebo sa hovorilo, že továrne a sklady naplnené, nuž tak nieto práce, lebo nieto vraj komu robiť a nemá

kto kupovať. [V rokoch 1937 a 1938 sa tento stav čiastočne zlepšil. Práce trochu pribudlo, ale strachu z nastavajúcej vojny tiež stále pribúdalo zo strany Nemecka. Tieto skutočnosti v našej obci viac ako v iných dedinách cítili, lebo sme akýmsi predmestím Ružomberka. V máji 1938 z príležitosti volieb, tunajší rodák Eduard Hrčka, so svojimi vtedajšími spoločníkmi sa chystal postaviť pred československým domom v Ružomberku tribúnu. Jeho neprajníci a nepriateľia, však do rána všetky dosky pohádzali do Váhu. No manifestácia sa aj tak previedla, aj keď ju četníci na konci rozohnali.] Inač za posledné roky 1934 a 1938 sa obec povzniesla najmä po stránke rozvoja stavebného ruchu. Mnohí občania si postavili pekné murované domy. Razobce sa najmä na niektorých častiach obce veľmi zmenil, nakoľko celé ulice sú postavené nové. Nové domky obytné je vidieť najmä na ulici „Na puškárni" t. j. na ceste vedúcej k futbalovému ihrisku, potom „Pod Paračkou" a na Gálovom brode, t. j. na ulici vedúcej z Ružomberka do Martinčeka a tiež na konci dediny pri ceste vedúcej do Oravy.

Domky sa už nestavajú, ako kedysi primitívne, ale podľa plánu z tehál alebo kvadrov. Aj bytová kultúra sa hodne povzniesla. Toto je veľký ~~po~~krok do predu;

keď uvážime, že v našej obci boli pred 40-50 rokmi len drevené primitívne domky, bez komínov a so šindelovou strechou. Obytné miestnosti pozostávaly z pravidla z „izby", kde sa bývalo niekedy aj s domácimi zvieratmi ako kurami, teliatkom a pod. Okrem tejto izby býval niekedy (a to ešte aj dnes vidieť) ešte „pitvor", kde bola dlážka z hliny a na povale z obyčajných dosák bol vchod na pôjd. Dnes skoro všetky novostavby majú, ale aj staršie domy majú zavedené elektrické svetlo. Ba časť obce má zavedený aj vodovod z Ružomberka (ulica Štefánikova)

[Občania sa v tejto dobe zamestnávajú prácou v ružomberských papierňach a v textilke, pri železnici a inde v Ružomberku. Popri tejto hlavnej práci mnohí z nich pracujú aj na svojom kúsku poľa. Keď je taký robotník, alebo železničiar prepustený z nejakej príčiny z práce, necíti tak ťažko svoj osud, ako keď má len tú prácu a nič iné. Pokrok, ktorý si razí cestu všade po obci je vidieť aj v tom, ako sa ľudia stravujú, ako sa obliekajú a ako trávia voľný čas.]

Ešte aj dnes žije veľa takých ľudí v obci Likavka, ktorí by vedeli rozprávať, ako jedávali v minulosti lôbôtku a iné zeliny aj vtedy keď nebola celkom malá úroda na poliach [Niekedy mali ľudia našej obce skoro

za výlučné jedlo zemiaky a kapustu. Príprava týchto jedál bola tiež veľmi primitívna. Obed, alebo večera nášho človeka pozostával niekedy len z toho, že sa „hodilo" niekoľko „švábok" do pahreby a zase sa „vytiahlo surovej kapusty zo suda a bola večera, alebo obed pre celú rodinu aj vtedy, keď na plno pracovala. Kvasený chlieb, sa jedával niekedy len ojedinele na väčšie sviatky. Inač sa tiež „chlieb", alebo takzv. „kabáč" dal na pahrebu do popoľa, kde sa na uhlíkoch s vodou a soľou rozmiesené cesto upieklo. Tento chlieb sa menoval „poplamok". Veru neraz, keď matka vyprávala či už muža-otca, alebo syna na cestu, alebo na „týždňovku", mu dala na cestu len takýto chlieb do šatočky z plátna. Dnes si už nejeden našinec, ani nevie predstaviť, ako to bolo v Likavke ešte ani nie takdávno. Dnes sa už skoro všetci mladí ľudia šatia po mestský, ktoré je lacnejšie a praktickejšie, nielen v domácnosti, ale aj v práci. Len niekoľko mladších a starších žien ešte má tradičný likavský kroj. Mužskí už dávno nenosia „brukovce" (súkenné nohavice) a košele so širokými rukávmi. Ako starší ľudia vymierajú, vymiera s nimi aj kroj. Len donedávna sa chodilo na procesiu do Ružomberka ešte pekne v krojoch. Ženy mladé a dievčatá v tmavých sukniach,

nebových blízkach a v košeliach so širokými rukávmi. Dnes už ani to sa nepraktizuje.

Občania si kupujú nábytky ako obyvatelia z mesta a skoro veľmi veľa domácností má svoje radioprijímače. Mnohí rodáci našej obce sú roztrusení po celom svete, kde sa všade uplatnili ako pracovití ľudia. Pretože obec Likavka leží v blízkosti mesta Ružomberka, ide pokrok v tejto obci rýchlejšou cestou, ako inde v dedinách.

Pôdohospodári, aj keď nehospodária podľa vyšších foriem, predsa sa venujú mnohí z nich omnoho lepšie svojmu majetku, ako predtým. Z roka na rok sa užíva viac a viac umelých hnojív.

Keď naši otcovia dochovali na svojich gazdovstvách prasiatko, ktoré vážilo 40-50 kg, to sa vtedy považoval „Dobrý chov". Dnes si aj nemajiteľ poľa, dochová aj 120-kg brava. Robotníci, ktorí pracujú v Ružomberku, stále viac a viac dochádzajú na bicykloch do práce. Niektorí majú aj motocykle.

Ľudia pracujú síce viac, ale je vidieť aj ovocie ich práce.

V r. 1938 bol starostom Jozef Švalec a notár Ján Mikula.

II. svetová vojna

7 máji 1938 sa začala do normálneho kludného života našich ľudí šíriť nervozita. Bola vyhlásená čiastočná mobilizácia a tak postupom času boly stále napnutejšie chvíle.]

Každý čakal, že sa voľačo stane. Mladí ľudia-vojaci stále rukovali, ako sa hovorilo „na manévre". Hoci tých manévrov sa zdalo byť mnoho za rok. Tento stav trval do konca leta. V auguste t. r. na pohrabe Andreja Hlinku sa súčastnila veľká časť obce Likavky, lebo pohrab bol v blízskom Ružomberku. [V septembri 1938, keď bola vyhlásená všeobecná mobilizácia, bolo v našej obci veľmi veľa vojska, ktorí sa sem nahrnuli so všetkých kútov Republiky. V každom dome bolo plno vojska, ktorí sobliekali „civil" a menili ju za vojenskú rovnošatu.] Autá, kone, a iné dopravné prostriedky, všetko použil štát pre účele mobilizácie. Situácia sa stávala deň zo dňa vážnejšia. Ľudia všetok svoj voľný čas trávili pri rozhlasových prijímačoch, aby sa dozvedeli čo je nové či nie je ešte vojna. Keď z blízskej ružomberskej stanice odchádzal vlak s vojakmi, všetki volali sborovým hlasom: S Bohom, na zdar a pod., že sa to ozývalo až do Likavky.

Potom naším štátnym súsedom boly odstúpené územia a na čas bola vojna oddialená.

S utvorením autonomie na Slovensku 6 okt. 1938 bola aj v Likavke zriadená Hlinkova garda. Ktorej velitelom bol Andrej Puterka. V živote občanov nastala znovu zmena v živote občanov. Šírila sa neistota

zo zajtraška. Ľudia so slabšou mravnou základňou sa začali viac oddávať pitiu alkoholických nápojov a bolo vidieť všeobecne, že si málo vážia zarobeného groša. Vojnová psychóza sa stále šírila. Nezamestnanosť časom zmizla, lebo do vojnovej výroby bolo všetko zapojené.

[Začiatkom roku 1941, bolo pozorovať ako celé vojenské transporty zbraní, vojska a rôzneho materiálu sa po železnici hrnulo na východ. Nikto nesmel povedať, na čo sa tieto zbrane prevážajú a na koho budú pripravené. Ľudia však veľmi dobre vedeli, že sa to chystá na Rusko. Členovia podzemných, tajných a iných ilegálnych hnutí roznášali letáky, informujúce sa chystá a tiež upozorňovali ľudí na to, aby kde je to len možné ľudia nepomáhali Nemcom, ale naopak. Niektorí študenti, medzi nimi bola Darina Královenská a Valter Grosz sa tiež sdružovali v tajných organizáciách, pri čom pomáhali v podzemnom hnutí podávaním zpráv, ba aj ničením nemeckých plakátov.

V júni r. 1941, pri vypuknutí vojny Nemecka a SSSR, boly prevedené prísne opatrenia s hospodárením s múkov, lebo len jeden kg bol na 1 osobu na mesiac. V dôsledku toho, niektorí ľudia nechceli isť ani do práce, keď si nemohli kúpiť chleba. V jeseni toho istého roku každý jeden rolník bol

povinný odovzdať čiastku svojej úrody na vojnové účely, to sa týkalo najmä dodávky zemiakov a iných hosp. plodín. Nemci potrebovali veľa pre veľkú armádu, ktorú udržovali. V dôsledku toho, všade hrabali pre seba kde sa len dalo. Veľmi citeľne toto opatrenie pocitovali najmä tí ľudia, ktorí si nemohli opatriť nič zo svojho, keďže nemali ani kúsok poľa. ~~Dňa~~ V roku 1941 bol do Likavky pridelený za notára Viliam Steinhübl, jeho prideleným notárom bol Alexej Hadár od r. 1940. Veliteľom Hlinkovej Gardy bol Ondrej Puterka.

Z rasových príčin boli odtransportovaní občania, ktorí boli odvezení na neznáme miesto - židia. Rodiny Spritzovcov a Herschowitzovcov boli takto postihnuté. Taktiež niekoľko príslušníkov Komunistickej strany bolo zatvorené. Medzi nimi boli: Eduard Hrčka, Karol Brtko, Vojtech Hatala, Jozef Pokluda, Eliaš Polúrený, Ladislav Hatala. Títo boli odtransportovaní do väzenia preto, že ako príslušníci rozpustenej komunist. strany, pracovali rečou aj skutkami proti režimu vlády.

Zatváranie pokračovalo ďalej. Ďalej boli odtransportované rodiny Groszovcov a Steinovcov, taktiež z rasových príčin. Movitý majetok týchto osôb bol

na verejných dražbách odpredaný a peniaze zhabané. Niektorí ľudia pri takýchto príležitostiach sa aj nepekným spôsobom obohacovali.

Taktiež cigáni boli z rasových príčin prenasledovaní. Týmto boli svalené ich primitívne obydlia a museli sa chcej či nechcej odsťahovať na iné miesto nad Kuskovou vilou.

Počas vojnového ťaženia v SSSR bol prišiel o život tun. rodák Eduard Jager, ako príslušník slovenskej armády, ktorá bojovala proti Sovietskemu Rusku. V roku 1942 bol určený do obce vládny komisár, ktorý mal 6 členný poradný sbor právom véta. Prvým vládnym komisárom bol v Likavke Jozef Svalec st. s týmto poradným sborom: Štefan Maták, Kornel Fajta, Emil Babec, Jozef Uhrina, Vojtech Darmoš, Michal Moravčík.

V tej dobe sa prihlásili do Nemeckej armády aj rodáci tun. obce Milan Bielikova Ján Macík, ktorí slúžili u SS-manov.

V r. 1943 nastáva zmena vo vedení obce. Vlád. komisárom bol zvolený Štefan Maták. Poradní členovia: Kornel Fajta, ako zástupca vlád. komisára, Koloman Brtko, Emil Babec, Michal Moravčík a iní.

Začiatkom r. 1944 sa fronta veľmi blížila. Začala sa činnosť partizánov a tuna sa mnohí mladí ľudia pripojili k nim. Najmä

mladíci prebehávali do hôr, kde sa potom pridávali k partizánskym jednotkám. Medzi nimi boli: Milan Maťašák, Ervín Malinčík, Pavlína Trepánová, Darina Gurovičová.

Fronta sa stále blížila a u ľudí bolo badať čím ďalej, tým väčšiu nervozitu. Každý si už prial len to, aby sa čím skôr vojna skončila.

[Bolo začatí dňa 29 aug. 1944. Bola nariadená mobilizácia do 40 rokov a tiež dobrovoľníci sa mohli hlásiť. Slovenské nár. povstanie.

Prednosta notárskeho úradu z Likavky Viliam Smrečanský, terajší prednosta ~~ONV~~ KNV v Žiline, nastúpil úrad prednostu ONV v Ružomberku. Keď Ružomberok zaujali opäť Nemci, bol úrad ONV v Lipt. Osade členom ONV bol aj Eduard Hrčka z Likavky]

Povstalci urobili oporné body a opevnenia na kopci Strážniku, na Kramarisku, v Kratinách a pri horárni vyše obce Likavky. Tieto opevnenia zostaly však nepoužité.

[Pred príchodom Nemcov, takmer všetko obyvateľstvo evakuovalo na Studničnú, lebo každý sa Nemcov bál.

Našu obec Nemci obsadili bez výstrelu dňa 6 sept. 1944.] Na druhý deň ráno t.j. 7 sept. sa pokúsily povstalecké jednotky (bolo to len niekoľko mužov) o znovuobsa-

denie obce, ale sa to nepodarilo. Vedúci tejto skupiny bol Štefan Páter z Likavky. Pri tejto prestrelke padol jeden Nemec pri rím. kat. fare, a jeden povstalecký vojak na „Schodíkoch". Tento vojak sa menoval Karol Kordiak a je pochovaný na cintoríne v Likavke.

[Keď sa stiahly povstalecké jednotky a jednotky partizánov do doliny revúckej, odstreľovaly odtiaľ, medzi iným aj vojenské sklady benzínu Nemcov, ktorý bol uskladnený pri Váhu pri takzv. Solnom sklade. Okrem tohoto bola odstreľovaná stanica v Ružomberku a sklad vo Včele. Jedným z týchto zásahov bol zabitý aj Trepán Štefan st. a jeden neznámy Nemec, ktorý mal stráž pri prechode cez železničný prechod „rampu". Okrem tohoto črepiny granátu zabili aj ~~ko~~ Kolomana Konfála pri Slovenskej papierni v Ružomberku. V tejto dobe Nemci nariadili prísne opatrenia. Nikto nesmel chodiť po ulici po zaverečnej hodine večer, lebo každého by Nemci odviedli, že má spojenie s partizánmi. Nemci takýmto spôsobom chceli odviesť aj večer z práce idúceho Ferdinanda Nemčeka z Likavky. Keďže tento sa dal na útek strielali z ním a ho aj zabili. Stalo sa tak v sept. 1944.]

Na začiatku septembra 1944, kým mali v rukách obec Likavku a Ružomberok ešte povstalecké jednotky, boly shodené Nemcá-

mi bomby na železničnú stanicu. Bomby padly práve na tie miesta, kde bolo veľa židov čakajúcich na vlak, lebo títo evakuovali do Lipt. Osady. Vyše dvadsať týchto židov bolo zabité a železničná stanica poškodená. Pred príchodom Nemcov do Likavky, vyhodili povstalci a partizáni do povetria vojenské muničné sklady, ktoré boly na Kramariskách. Tento výbuch nahnal veľa strachu našim ľudom, ktorí práve vtedy sa sťahovali do susednej dedinky Studničnej zo strachu pred Nemeckou armádou. Výbuch bol tak veľký, že so stromov, ktoré boly na okolí muničných skladov ostaly trčať len holé pahýly, lebo gule a náboje letely až ponad vrch na druhú stranu doliny a padaly aj na hradskú vedúcu do Oravy.

Po ústupe povstalcov, mnohí a mnohí poutekali z nich do hôr, iní prebehovali na neobsadené územie. Väčšina sa však z nich na lúkach popreobliekala do občianskych šiat, ktoré im tam poprinášali naši občania a tak sa dostali domov, lebo Nemci zajali každého, kto šiel v uniforme vojaka aj vtedy keď nemal zbraň. Šaty týmto vojakom dali pooblíekať väčšinou občania, ktorí evakuovali na Studničnú.

Na Studničnej evakuovanti neboli dlho, lebo mnohí z nich nemali nič so sebou ani na sebe a táto malá dedin-

ka nemala možnosť dať všetkým prístrešie tobôž ich vydržiavať jedlom.

[Bol vydaný rozkaz, že každý musí mať legitimáciu preverenú od notárskeho úradu. Aj notársky úrad v Likavke vydal v tej dobe nejednemu povstalcovi a partizánovi, aby tento bol zaistený pred zajatím Nemcov a mohol sa pohybovať medzi ľudmi.

Medzi partizánmi a povstalcami však aj naďalej ostali Jozef Chovanec, Jozef Pokluda, Milan Maťašák, Jozef Birvoň, Ervín Malenčík, Ernest Mišovic, Štefan Marton, Jozef Pselský, Felix Haluška, Jozef Koreň, Jozef Bella, Jozef Mikuštiak, Silvester Nemček, Arnold a Vladimír Nemček, Ignác Pavlík a mnohí iní.]

Na mieste pod Chočom, kde boly do vzduchu vyhodené muničné sklady, bolo veľa lesného porastu poškodené. Na toto miesto potom chodili si ľudia chystať drevo na ohrev. Po zemi však bolo celá spústa vybuchnuvších a ešte viac nevybuchnuvších nábojov a mín. Ľudia si toho málo všímali a preto sa stalo, že takýmto spôsobom vybuchla jedna mína pod koňmi, ktoré na ňu stupili a pri čom zabilo obidva kone ako aj pahólka, ktorý ich poháňal. Zabitý menoval sa Vrančík. Toto sa stalo v jeseni 1944.

[Po čiastočnom potlačení Povstania, Nemci začali prevádzať skutočný teror. Kto bol čo aj len trochu podozrivý z povstaleckých akcií, toho hneď brali Nemci so sebou, potom odstrelili, alebo aspoň odvliekli do Nemecka do lágrov,] kde tito potom museli snášať hlad a zimu v zajateckých táboroch a na nútených prácach.

[Gestapo, ktoré malo svoju ústredňu v Ružomberku, zaistilo takýmto spôsobom aj rodáčku Darinu Královenskú a za bieleho dňa ju odviedlo cez Liskovú do lesa, kde ju Nemci po umučení zabili. V týchto ťažkých časoch viedli tiež jedneho dňa niekoľko ľudí 25. jan. 1945 na jatku hore ulicou vedúcou do Pravy. Na konci ulice pri kaplnke šiel po ulici pásový voz, nuž jeden z týchto nešťastníkov, sa hodil podeň a bol od neho rozmliaždený. Ostatní jeho spolutrpitelia ho museli na nátlak Nemcov sobrať sebou na Kramariská, kde boli všetci postrieľaní, potom pochovaní do spoločného hrobu a síce len tak pohádzaní a pozakrývaní čečinou.]

Utrpenie ľudí a rôzne ťažkosti sa množili zo dňa na deň. Nebolo slobodno povedať ani to že tíchto ľudí pozabíjali Nemci, že toto alebo toto spálili Nemci, len že to partizáni urobili, hoci pravda bola tá, že Nemci rabovali, drancovali.

Koncom roku 1944 sa organizovala

Domobrana. Do obce zase prišli vojská, Domobrana. Ktoré sa zúčastnili najviac robenia zákopov pre rôzne prekážky, ktoré Nemci vynútili. Do tejto práce zapriahli aj civilné občianstvo. Nemci za svojho pobytu podnikali svoje výrody ako páni života a smrti. Boli ubytovaní po domoch a bolo medzi nimi mnoho vlasovcov, ktorí kradli a drancovali horšie ako sami Nemci.

Vtedajší vládny komisár obce Likavky Štefan Maták, zachraňoval čo sa dalo, ale okupanti mali veľmi dlhé ruky a veľa nespoľahlivých ľudí a veľa nesplniteľných požiadaviek.

[Bývalí príslušníci partizánskych jednotiek sa museli ukrývať, aby ich Nemci nechytili, alebo zlí ľudia neobžalovali na Ortskomande, čiže nemeckom veliteľstve.]

1. dec. 1944 prišiel do Likavky notár Andrej Zábredský z Medzilaboriec. Tento prevzal ako vedúci úradu notárstvo v Likavke.

[Začiatkom roku 1945 zase prišlo do Likavky veľa evakuovantov z východného Slovenska. Títo boli na nariadenie vrchnosti nútení opustiť svoje domovy pred blížiacim sa frontom. V Likavke ich mohlo byť okolo 200. Títo sa zdržali v Likavke do prechodu fronty, ba niektorí až kým nebola otvorená doprava v lete 1945, nakoľko bola po prechode frontu všetka doprava

a železničná trať zničená]

Evakuovanti pochádzali najviac od Medzilaboriec, Humenného aj Michaloviec. Títo ľudia dostávali osobitné príspevky na notárskom úrade. Dňa 19. marca 1945 nemecké velitelstvo v Ružomberku vydalo rozkaz, že všetci mužovia od 16 do 60 rokov musia ísť na okopové práce. Boli obsadené všetky východy z mesta a dediny aby nikto nemohol ujsť. Na okopové práce sa nešlo, ale tíchto mužov odviedli do Považských kasáreň, kde ich zavreli do Jazdiarne a odtiaľ len po jednom púšťali na výsluch. Kto bol narodený v r. 1924 až 1914 zostal v kasárňach, kde prenocovali a na druhý deň ráno o 6-tej hodine v nákladných vozoch odtransportovali do Bratislavy.

Pred príchodom fronty boli postavené na rozkaz Nemcov prekážky a okopy na Paračke a iných miestach, avšak, Nemci nemali kedy tieto použiť. Mimo toho pred príchodom sovietskych vojsk, Nemci rozobrali všetku železničnú trať obrovským na to upraveným pluhom.

V nedeľu na Veľkú noc, práve keď ľudia išli z kostola, bola Američanmi bombardovaná juhozápadná časť obce Bomby, ktoré boly určené predovšetkým na stanicu, padly skoro všetky na farské pole a do záhrad. Jedno hunmo bolo pri

tomto bombardovaní zničené priamym zásahom. Črepiny usmrtily aj jedneho obyvateľa tejto časti obce Pascha, ktorý podľahol zraneniu. Tento zomrel dňa 1 apr. 1945. Obec bola oslobodená 5. apríla 1945, kedy došly do Likavky prvé jednotky čsl. armádneho sboru smerom od Martinčeka, keďže cesty boly zatarasené. Všetko občianstvo si oddýchlo, lebo obec bola ušetrená priameho prechodu frontu, nakoľko Nemci opustili obec bez výstrelu. Každý sa tešil, že toto tak ľahko prešlo. Za čsl. jednotkami prišly aj jednotky ostatných vojsk, najmä sovietskych. Ihneď boly vydané rozkazy opraviť mínami rozstriklanú cestu pod Mníchom a tiež do vzduchu vyhodené mosty. Cri opráve spomenutej cesty „Pod Mníchom" došlo k výbuchu jednej míny, ktorá bola nenápadne ukrytá. Cri tejto nehode bol črepinami usmrtený Ján Sarený. Výbuch bol taký prudký, že len niekoľko kúskov šiat bolo po ňom nájdených. Pretože pred odchodom Nemci znivočili všetky mosty ponad Váh, ktoré obec spojovaly s Ružomberkom. Boly zmobilizované všetky sily na najnutnejšie rekonštrukčné práce. Tretí deň po oslobodení čiast. opravený most vedúci od fmy Včela ku Mýtu v noci znovu vyletel do povetria. Tento raz však tak, že ostal úplne nesjazdný. Na šťastie však nikto neprišiel o život, okrem materialnej škody na susedných domoch.

[Hneď po oslobodení, bol obnovený národný výbor, započala otvorená činnosť politických stran: komunistická a demokratická. Predsedom Národného výboru bol zvolený Alojz Konfál] MNV a tiež na politických stranách boly veľké úlohy, ktoré neraz vyžadovaly rýchlého rozhodovania a okamžitého zásahu. Veď bol rozvrátený celý hospodársky život [Notársky úrad bol zrušený a všetku výkonnú moc prevzal MNV. Dosavádny starosta (vládny komisár odovzdal svoj úrad novému predsedovi národného výboru, Alojzovi Konfálovi [Noví členovia boli Alojz Konfál, Peter Hlinka, Jozef Pokluda, Jozef Chovanec, Eduard Hrčka, Jozef Uhrina, Lad. Hatala, Vojtech Hatala.]

Činnosť MNV.

Keďže z tovární a dielní boly Nemcami odmontované stroje pred príchodom frontu, ľudia len pomaly roztáčaly kolesá strojov a chodiť do práce. Najviac sa pracovalo na rekonštrukčných prácach pri stavbe mostov a oprave poruchaný trate.

[Za likavským hradom bol nájdený masový hrob, kde Nemci postrielali tich občanov, ktorí sa z nejakej príčiny vzpierali poslúchať ich rozkazy a bojovať proti postupujúcim sovietskym vojskám.] Po chotári obce sa nachádzalo veľké množstvo zbraní a nábojov, ktoré boly poodhadzované utekajúcimi

vojakmi. Stalo sa, že Ondrej Koreň z Likavky našiel taký pohodený granát a kopol do neho pri čom nastal výbuch a tohoto tak zranil, že svojmu zraneniu podľahol. Podobne sa stalo aj Lanovcovi Vladimírovi 11 ročnému, Dušanovi Hradský 10 ročnému a Ondrejovi Dudkovi 16 ročnému, ktorí taktiež prišli o život.

Zo všetkých kútov sveta sa hrnuli domov životom a vojnou roztratení otcovia a synovia a tento návrat aj pri ťažkých časoch, predsa bol radostný.

Dňa 26 apríla boly v Ružomberku znovu odvody. Hneď 2 mája sa rukovalo, nuž pretože vlakov nebolo, tak len peši, alebo v lepších prípadoch na voze. Domovy ostaly znova bez mužov. Všetci rukovali do Turč. Sv. Martina. No, vojna sa rapídne chýlila ku koncu a dňa 9. mája 1945 v dobe keď sa ukazovala príroda v najkrajšom rúchu, bol vyhlásený mier. Snovou nádejou sa každý žijúci pozeral na nastávajúci život.

Vojna aj v našej obci pomerne hlboko načrela a za obete si vyhliadla tíchto našich rodákov, ktorí padli ako vojaci: Eduard Jager, Ignác Pavlík, ako partizáni: Jozef Oselský, Felix Haluška, Štefan Marton, Ernest Mišovic, Jozef Bella, Jozef Mikuštiak, Silvester Nemček, Václav Dubský, Darina Gurovič, ako civili padli: Koloman Konfál, Vilian Pasch,

Ján Sárený, Ferdinan Nemček]

Po každej vojne bývá nedostatok. Nuž aj teraz chodili ľudia sháňajúc po východe (po východnom Slovensku), kde čo sa dalo sohnať pod zuby či už ako výmena za šaty, prádlo, alebo inač. Vzniknul výmenný obchod. Peniaze veľmi neplatily, preto sa väčšinou kupčilo, kto mal, kto nie, veru tref nudzu dvojnásobne.

Sháňanie potrav článkov

Niektorí ľudia sa v tomto obchode zvlášť vyznali a „mali sa dobre", lebo vedieť „šmelinariť" - kupčiť a kšeftovať je pre nich nie umenie. Štátna správa takýchto ľudí prenasledovala, lebo to bolo obohacovanie nielen na bredu druhého, ale títo ľudia sa vyhýbali aj práci.

Život sa len pomaly dostával do nových kolají. V decembri 1945, zavedením odberných lístkov na múku a cukor a hodne pomohlo občianstvu.

V roku 1946 boly do parlamentu volby. Jednotlivé výsledky boly tieto.

1946

Strana demokratická	1440	hlasov,
" komunistická	479	hlasov
" slobody	67	hlasov,
" práce	26	hlasov,

Dosavádny predseda MNV Alojz Konfál odovzdal svoj úrad novému predsedovi MNV Vojtechovi Halamovi, ako aj vrovému

Miestnemu národnému výboru, ktorý pozostával z týchto členov: Vojtech Halam, Anton Konfál, Jozef Švalec, Ondrej Lanovec, Anton Nemček, Ignác Fajta, Martin Maga, Vendelín Hatala, Ladisl. Pindura, Jozef Sýkora, Matej Hradský, Vend. Klačko, Jozef Švento, Jakub Nemček, Štef. Klačko, Arnold Hatala, Ján Lanovec, Frant. Bukový, Ján Maga a iní.

1947 V roku 1947 prevzal úvad VII v Likavke Štefan Krška. Tento rok bol veľmi suchým rokom. V našej obci, ktorá leží v hornatom kraji, suchotu tak nebolo badať, avšak na jeseň, keď sa začal citeľnejšie nedostatok múky, sa začala ukazovať bieda vo väčšom meretku, lebo naši občania žijú poväčšine z prídelu, ako za svojho. Koncom jesene tohoto roku, aj v našej obci ako inde sa prevádzala akcia výkupu obilia, ktorá prebiehala hladko a s úspechom. V rámci tejto akcie roľníci mali predpísané 10 procent všetkého obilia odovzdať na verejné zasobovanie. To bolo to obilie, ktoré si ponechaval milynár ako odmenu za miletie.

Obecný hostinec - zmena. Od 1 jan. 1948 prevzala obec Likavka do vlastnej réžie obecný hostinec, ktorý mal doteraz v prenájme niektorý z občanov a v tejto dobe to bol Jozef Pačin. Tento platil ako nájomné obci ročne 16.000.- Kčs. Do konca roku 1948, obec vykázala na tomto podniku veľmi pekný zisk vyše 100.000.- Kčs - netto, ačkoľvek výroba liehovín následkom snárod-

nenia drobných podnikov veľmi citeľne poklesla. V lete roku 1948 sa prevádzala prestavba elektrického vedenia v obci, nakoľko správu elektrického vedenia prevzaly Stredoslovenské elektrárne, n. p. Banská Bystrica. Tomuto podniku odovzdala obec do správy celú elektrickú sieť preto, lebo následkom zastaralého vedenia, ktoré opraviť by obec vo svojej režii nemohla, sa strácal vo veľkej miere elektrický prúd, takže obec na toto doplácala.

V roku 1948, boly znovu voľby do parlamentu na základe jednotnej kandidátky. Výsledky týchto volieb boly oznámené občianstvu rozhlasom takto:

1.) kandidátka jednotného nár. frontu 1668 hlasov,
2.) bielych lístkov bolo 395 hlasov.

Februárové udalosti, ktoré mały taký veľký ohlas nielen po našom štáte, ale aj za hranicami nášho štátu, prebiehaly v tun. obce celkom kľudne. Novozvolený akčný výbor Národného frontu, rozpustil starý miestny národný výbor a aj s predsedom Vojtechom Halamom, ktorý znovu zpät odovzdal kormidlo obce Alojzovi Lonfalovi, ako novému predsedovi MNV. Nový miestny národný výbor teraz prevzal všetku pôsobnosť až do volieb o ktorých už bolo spomínané.

Februárové udalosti

Členovia nového výboru boli títo: Nový MNV

Alojz Konfál, Eduard Hrčka, Peter Hlinka, Jozef Říha, Ladislav Hatala, Jozef Chovanec, Ján Žanovec, Jakub J. Nemček, Ján Colotka, Arnold Hatala a inf. V lete roku 1948 sa prevádzala stavba rozhlasového vedenia v obci. Na jesen toho roku už bol rozhlas postavený a fungoval. V tejto dobe niekoľko našich krajanov sa vrátilo do vlasti zpoza mora z USA a Canady. Po skončení vojny prišli títo krajania domov: Peter Gallo, Karol Bukový, ktorý neskoršie znovu odišiel, Peter Hliva, Emil Konfál, Peter Hrčka, ktorý sa tiež vrátil zpät a Eduard Nemček.

V roku 1948 odišli do Canady Ema Juríková a Mária Magová, Štefánia Bírošová ako aj Anna Bakošová, ktorá sa za občana Spoj. Štátov americ. vydala.

Z príležitosti zemedelskej výstavy, ktorá sa v roku 1948 usporiadala v Prahe, sa niekoľko občanom našej obce dostala možnosť vidieť hlavné mesto Republiky a tiež vidieť niečo čo človek nemôže vidieť každý deň.

Lístkový systém.

Začiatkom roku 1949 vyvrcholuje lístkový systém a distribúcia bežných článkov vôbec. V januári 1949 boly po prvý raz predpisované kontingenty, t.j. výrobné a dodávkové povinnosti pre roľníkov na rok 1949. Celkom bolo 449 poľnohosp. usadlostí, z ktorých podpísalo výrobné a dodávkové smluvy 310 osôb. Nepodpísalo 139 osôb. V tomto roku sa nepredpisoval už len

kontingent, dodávky ale aj plánovaný oser.

V tomto roku (1949) sa započalo aj so stavbou vodovodu pod Chočom v mieste zvanom Pod Bielými brehami, ktorý obec plánuje vystaviť spoločne s mestom Ružomberkom. Vodovod má zásobovať nielen Likavku vodou, ale má pomáhať aj Ružomberku, nakoľko tento tiež trpí nedostatkom vody.

V roku 1949 boly zhotovené dva záchytné pramene (jímky).

Tohoto leta bola prevedená aj oprava kostola a súčasne aj oprava obecného hostinca.

V roku 1950, bola v januári znova na rok 1950 prevedená kontraktácia, čiže podpisovanie výrobných a dodávkových smlúv na r. 1950. Celkom bolo podpísaných 340 nepodpísaných 122. V rámci 5 M plánu, t. j. plánu z miestnych zdrojov previedla obec úpravu cesty Partizánov, ktorá však pre technické ťažkosti nemohla byť celkom skončená tak, ako by sa očakávalo.

Jednotné roľnické družstvo, ktoré je založené v Likavke, sa začína v prítomnej dobe viac zaujímať a prevadzovať svoje poslanie. Naráža však na húževnatý odpor a prekážky samých roľníkov, ktorí nechcú do JRD vstupovať, ba nepriatelia družstva zorganizovali aj podpisovú akciu proti JRD v Likavke. Dosiaľ len málo roľníkov je činných v tomto

JRD v Likavke

novom smere. Snaha po socializácii dediny, nenachádza v našich radoch dostatočnú základňu, okrem niekoľkých sňažívcov, ktorí všetko vedú a celú prácu musia takrečeno korigovať. Pretože je potrebné zapojiť masy do tohoto boja je potrebné ešte veľa presvedčovania a úsilia po každej stránke.

Detské jasle

Dňa 15 máj ~~1949~~ 1950 boly otvorené v Likavke Detské jasle v dome Juliusa Tholta, učiteľa. Tento útulok bol zriadený na to, aby matky, ktoré chodia do práce nemuseli si deti nechávať doma pri cudzích ľudoch, resp. osamote, ale si ich na tento čas dať do opatery v jasliach za pár korún. Zatiaľ je v tomto útulku len niekoľko detí. V jeseni r. 1950 bola prevedená adaptácia bývalého hostinca vd. Ireny Martonovej a teraz v tomto hostínci je zriadený cezdenný útulok detí, ktoré sú už väčšie vo veku 4-5 rokov, kde tiež tieto deti môžu pobudnúť, kým ich matky sú lebo v práci, alebo na nákupe.

Práčovňa JRD

Na jar 1950 založilo JRD v Likavke práčovňu pod bytom býv. notára v Likavke. Táto práčovňa je na strojové zariadenie a podľa dosavádneho výsledku ma úspech, lebo už ani nestačí pre všetkých občanov taký je záujem. Preto JRD objednalo nové strojové zariadenie, ktoré sa planuje namontovať do býv. pekárne

Pri započatí písania kroniky musím pripomenúť, že od roku 1950 až do roku 1956 bolo vymenovaných viacej kronikárov obce, ale ani jeden nenapísal žiadne správy v chronologickom poradí v ročných etapách, preto správy napísané v rokoch 1950 až 1956 sú napísané dodatočne podľa zápisníc buď plénа alebo rady Miestneho národného výboru, ktoré sa nachádzajú v archíve obce. Preto správy nie sú úplné a neopisujú verne život obce tak, ako by to v historickom ponatí malo byť.

Rada Miestneho národného výboru v Likavke na svojej riadnej schôdzi, konanej dňa 24. júla 1957, číslo uznesenia 30, vymenovala na uprázdnené miesto kronikára obce Augustína Mosného, učiteľa na tunajšej Národnej škole, ktorý tu pôsobí po druhý krát od 1. septembra 1955 a pred tým tu pôsobil od 1. septembra 1934 do 31. augusta 1939. Dňom 1. septembra 1939 bol služobne premiestený do obce Partizánska Ľupča, okres Liptovský Mikuláš, kde pôsobil 16. rokov. Narodil sa 5. júna 1912 vo Veľkých Kostoľanoch, okres Piešťany.

Dňa 13. augusta 1950 podľa zákona a výnosu Okresného národného výboru v Ružomberku bol zrušený Obvodný úrad Náro-

nými výbormi v Lúkavke, ktorému patrili obce Lúkavka, Martinček a Vlašská Dubová a od toho dňa boli zriadené tri samostatné úrady Miestnych národných výborov v obciach, a to: Lúkavka, Martinček a Vlašská Dubová. Posledným notárom, ktorý spravoval Obvodný úrad Národných výborov v Lúkavke bol Štefan Hríška, bol prídený na Okresný národný výbor v Ružomberku.

Do vydania zákona o voľbách do národných výborov, predsedov a členov národných výborov vymenovával Národný front v každej obci po schválení Okresného národného frontu. Dňa 31. marca 1950 vzdal sa funkcie predsedu Národného výboru v Lúkavke s. Alojz Konfál a na jeho miesto bol plénom Národného výboru vyvolený s. Eduard Hríčka, člen Národného výboru v Lúkavke a fukciu vykonával do 31. júla 1950. Po odvolaní s. Edvarda Hríčku na Okresný národný výbor v Ružomberku za podpredsedu Okresného národného výboru v Ružomberku, bol za predsedu Národného výboru v Lúkavke zvolený s. Gustáv Vrabko, ktorý úrad prevzal 1. augusta 1950 a zotrval v úrade do 31. decembra 1951.

Vodovod

V roku 1947 bola započatá v Likavke stavba vodovodu v údolí Kramariská v akcii „2M". Stavba v prvé dva roky dva roky bola stavaná svojpomocné občanmi z Likavky a boli vybudované záchytné stradiská. V treťom roku pripojili sa k stavbe i občania z Ružomberka, lebo vodovodná sieť sa mala rozšíriť i na ružomberké ulice. Vodovodná sieť nie je ešte ani v roku 1957 dokončená, čím je veľmi pokazený vzhľad celej obce jak po stránke úpravy, tak po stránke zdravotnej.

V máji roku 1950 boli v Likavke zriadené Detské jasle v byte učiteľa Júliusa Tholta, ktoré do konca roku 1950 boli spravované Sociálnym odborom Okresného národného výboru v Ružomberku. Od 1. januára 1951 až do 31. decembra 1953 spravovanie a udržovanie Jaslí mal v svojom finančnom pláne Miestny národný výbor v Likavke. Pre hašterivosť zamestnancov Jaslí a Výboru žien pri Miestnom národnom výbore v Likavke, lebo do Jaslí dávali si deti len matky, ktoré neboli úplne alebo vôbec zamestnané a matky zamestnané nechávali si svoje deti u rodiny, boli Jasle dňa 7. januára 1954 zrušené

a inventár odovzdaný na Okresný národný výbor Sociálny odbor v Ružomberku.

Pre centralizáciu malých družstiev vo väčšie bolo v Likavke v roku 1951 zrušené Potravné družstvo v dome Štefana Rárgu, ktoré prevzalo Dedinské spotrebné družstvo Jednota v Ružomberku. Toto začlenenie trvalo do 31. decembra 1951. Od 1. januára 1952 prevzal všetky obchody v Likavke veľkodistribučný podnik Zdroj, národný podnik, keď i zriadenú Jednotu v bývalom Potravnom družstve, kedže Likavka bola zaradená do priemyselného strediska, ktoré zásobuje štátny obchod.

Od 1. januára 1952 prevzal úrad predsedu Miestneho národného výboru v Likavke s. Jozef Krutáň, po odvolaní s. Gustávu Vrabku, Národným frontom, ktorý si neplnil svoje povinnosti. Súdruh Jozef Krutáň zastával vo funkcii predsedu Miestneho národného výboru do 15. mája 1954, lebo 16. mája 1954 konali sa voľby do Miestnych národných výborov.

V snahe pomôcť pracujúcim ženám Miestny národný výbor v Likavke zriadil pre žiadvo pri Národnej škole v Likavke Školskú jedáleň. Družiny mládeže. O jej založenie mal najväčšie zásluhy riaditeľ národnej školy s. Vladimír Čúpaň. Pretože škola nemá vyhovujúcej miestnosti, Národný výbor

pre tento účel jej pridelil miestnosti v bývalom Obecnom hostinci a na základe jeho skutočnosti musel zrušiť svoj hostinec, lebo vhodnejších miestností v blízkosti školy nebolo, ba ani v celej obci. Otvorenie Školskej jedálne Družiny mládeže a zrušenie Obecného hostinca stalo sa dňom 1. novembra 1952. Školská jedáleň Družiny mládeže pre finančnú zaťaženosť, pre požadovanie stravných lístkov od stravovaných detí, pre platenie stravného podľa príjmov rodičov, pre stravovanie len tých detí, ktorých matky boli zamestnané a dôsledkom týchto opatrení prejavila sa slabá účasť, bola dňa 1. marca 1954 zrušená a inventár bol pridelený novootvorenej Školskej jedálni v Liptovskej Osade.

V dôsledku preorganizovania ženskej organizácie Živeny, väz slovenských žien na Výbor žien pri Miestnom národnom výbore v celonárodnom meradle, bola i obci Likavka organizácia Živena preorganizovaná na Výbor žien pri Národnom výbore dňa 25. mája 1952 a jeho prvou predsedkyňou bola s. Mária Zladinská, ktorá funkciu stále vykonáva.

Podľa nariadenia Okresného národného výboru a vojenskej správy v Ružomberku bola v obci Liptovská Lúžna zriadená stála Posádková strelnica v hone zvanom Skalky od 1. januára 1953 a roku 1957 bola po zobraní úrody rozšírená.

Podľa nového zákona o volbách do národných výborov konali sa 16 mája 1954 v celej ČSR voľby do Miestnych národných výborov. Celá obec bola rozdelená na 31 volebných obvodov a volilo sa v troch miestnostiach, a to: Národná škola, Osvetová beseda a zasadacia sieň Miestneho národného výboru. V celej obci panoval čulý ruch hlasovať jednotne za kandidátku Národného frontu. Všetko občianstvo sa svojej národnej povinnosti hrdo zúčastňovalo a svoje hlasy odovzdávalo už v ranných hodinách. Pre tých občanov, ktorí sa pre chorobu nemohli zúčastniť volieb, boli zriadené osobitné prenosné volebné urny a chodilo sa s nimi do ich domov, aby takto mohli splniť svoju národnú povinnosť. Všetkých navrhovaných kandidátov Národného frontu občania väčšinou hlasov zvolili. Nový Národný výbor bol zvolený v počte 31, a to: Mária Svobodová, Vojtko Jozef, Gu-

stáv Vrabko, Jozef Sýkora, Karol Apolenár, Vojtech Bielený, Ján Colotka, Štefan Klopta, Štefan Puliš, Anton Konfál, Gabriel Kruták, Adalbert Trečer, Ladislav Gejdoš, Štefan Lejko, Štefan Holec, Anna Kubalová, Jozef Kruták, Anastázia Žerebáková, Anton Hradský, Pavol Trepáň, Františka Nemčeková, Melánia Nemčeková, Matilda Bakošová, Štefan Maga, Jozef Krafský, Karol Dvorský, Vojtech Hatala, Erna Cencerová, Ján Grib, Alojz Kubinec, Mária Zlatinská. Nový Miestny národný výbor na prvej svojej schôdzi, konanej dňa 17. mája 1954 zvolil si za predsedu s. Jána Colotku a tým končilo právne obdobie predsedníctva s. Jozefa Kruťáka.

Keďže finančná kvóta nebola na obecných nočných strážnikov Okresným národným výborom v Ružomberku schválená, dôsledku toho Miestny národný výbor v Likavke zrušil od 1. januára 1954 nočných strážnikov. Služby nočných strážnikov vykonávajú občania len v letnom a jesennom období ako požiarne hliadky.

Pre rozvoj kultúrneho napredovania v obci započal v roku 1955 nový národný výbor dobrovoľnými brigádami so stavbou javiska pri Osvetovej besede v akcii „M", ktorú pracovnými ťažkosťami dokončil v roku 1956. Tak

isto ako bola začatá stavba javiska v akcii „M", bola začatá v roku 1956 i regulácia potoka v Jánovčíkovej ulici za kostolom, ktorá sa dokončila v roku 1957. Pracovnú povinnosť vykonávali občania v brigádach. Vykonaná práca bola občanom čiastočne honorovaná.

Dňa 14. augusta 1956 v odpoludnajších hodinách vypukol v obci požiar, ktorý bol zapríčinený neopatrnosťou detí a zničil domy č. 165, ktorého majiteľom bola Anna Hradská, č. 166, ktorého majiteľom bol Ferdinand Klopka, a č. 167, ktorého majiteľom bol Martin Pšeno.

Cez potok Likavku boli v roku 1956 postavené tri betónové mosty z doplnkového rozpočtu. Prácu vykonali miestni železničiari zamestnanci za peňažný honorár. Plány vypracoval s. Ferdinand Uličný, staviteľ z Likavky.

Delegátom Krajského národného výboru, odboru školstva v Žiline bol od 1. februára 1950 poverený riaditeľstvom Národnej školy v Likavke s. Vladimír Čupáni, ktorý v tejto funkcii bol do 31. augusta 1953. Do Likavky prišiel z Národnej školy v Ružomberku. Od 1. septembra 1953 bol poverený pedagogickým riaditeľstvom na Jedenásťročnej strednej škole v Ružomberku. Na tunajšiu školu bol za riaditeľa ustanovený od 1. septembra 1953

s. Vladimír Garaj, rodák z Liptovskej Teplej, ktorý tu pôsobí v plnej spokojnosti úradov a občianstva.

V roku 1954 konala sa celookresná súťaž družstiev Požiarnej ochrany mužov, žien a dorostu chlapcov a dievčat. Súťaž bola v Ružomberku (na Liskovských lúkach pri Váhu). Sbor Požiarnej ochrany v Likavke sa jej tiež zúčastnil a družstvo dievčat, ktorého veliteľkou bola Oľga Smrčeková, zástupkyňa Regina Colotková, stojníčka Ľudmila Pšenová a členky: Oľga Kozicová, Regina Fajtová, Anna Pšenová, Darina Nemčeková, Anna Olevová, Ľudmila Veselovská a náhradníčka Ľudmila Javorková umiestnilo sa v súťaži ako prvé a postúpilo do krajskej súťaže, ktorá bola v Žiline, kde sa umiestnilo zase ako prvé a postúpilo do celoštátnej, ktorá sa konala v Prahe a tam sa umiestnilo na treťom mieste.

V celookresnom meradle zavedená je socialistická súťaž Miestnych národných výborov o putovnú štandartu Rady Okresného národného výboru v Ružomberku v plnení občianskych a výkupných povinnosti. V tejto súťaži stal sa Miestny národný výbor v Likavke držiteľom putovnej štandarty v treťom štvrťroku 1956 a v prvom a štvrtom štvrťroku 1957.

Športová činnosť Telovýchovnej jednoty Tatran

Likavka v roku 1956 bola na vzostupe, čo sa ukázalo i v súťaži športových organizácií „T.B." kraje, v ktorej súťažil i Fabian Likavka, že si vybojoval prvé miesto a tým vstup do „T.B." kraje. V rokoch 1957-1958 bojuje sa v troch kolách, a to: jarné a jesenné 1957 a jarné 1958, kde sa zase pre nedisciplinovanosť a malú odušenenosť miestnej mládeže za šport umiestnil na predposlednom 11. mieste a hrozí mu v jesennom období v roku 1958 určitý zostup znovu do „T.B." kraje. Fabian Likavka nevenuje sa len telovýchovnej činnosti, ale aj divadelnej. Jej divadelný krúžok nacvičil v roku 1956 divadelnú hru: „Drotár" od F. Urbánka a „Čaj u pána senátora" od Sbodolu s veľkým úspechom. Takto získané peniaze sa veľmi pomohli vo finančnej tiesni športovej organizácii, ktorá celý rok v nej zápasí.

Správy o jednotnom roľníckom družstve v Likavke v predchádzajúcom opise sú veľmi kusé, preto som sa rozhodol požiadať člena J.R.D. s. Eduarda Hrčku, ktorý bol i jeho predsedom o skutočnú správu, ktorý mi ju ochotne dal a doslovne ju tu uvádzam:

V roku 1950 (25. II) sa založilo jednotné roľnícke družstvo v Likavke len na štátnej pôde, a to na bývalom farskom majetku a na

lúkach, ktoré vlastnili šľachtické lesy, ako aj na obecných zbytkoch poľnohospodárskych a obecnej budovy zvanej obecná pastiereň, kde bol uskajnený dobytok. Tiež pritom sa prevzali všetky pašienky a pašienkové lesy od bývalých urbárnikov v obci Ľubovňa s celou agendou, ktorú boli títo povinní odovzdať podľa zákona 64/1949 o prevzatí všetkých pašienkových spoločenstiev, urbárnych a obecných majetkov charakteru pašienkového. Hneď od samého začiatku viedol sa veľký politický boj. Správa novozaloženého družstva, ktorého prvým predsedom bol Alojz Konfál a predsedom Miestneho národného výboru s. Eduard Hrčka, dostali od Okresného národného výboru v Ružomberku príkaz, aby prevzali celú hospomenutú agendu od bývalých urbarialistov do správania a užívania Jednotného roľníckeho družstva. Výbor urbarialistov sa postavil proti nariadeniu Okresného národného výboru a hlavne proti správe novovytvoreného družstva a pochopiteľne aj proti Miestnemu národnému výboru, hlavne jeho predsedovi, ktorý bol súčasne aj členom predsedníctva Jednotného roľníckeho družstva. Urbarialisti agendu neodovzdali a nesúhlasili s tým, aby pašienky prevzalo do obhospodarovania Jednotné roľnícke družstvo

ale poradili sa u Dra Hajdóczyho v Ružomberku, ktorý im poradil, ako majú vypracovať protiopatrenia proti JRD, aby si nadalej zachránili starý spôsob obhospodarovania bývalých urbárskych majetkov, ktoré slúžili hlavne niektorým jednotlivcom. Na čele výboru bývalých urbárnikov ako predseda bol Ignác Fajla, zapisovateľ Kornel Fajla, pokladník Jozef Konfál a ďalší členovia výboru Arnold Kubala, Arnold Konfál, Arnold Kvajčí, Šimon Marbon, Ladislav Pindura, Všetkelín Vrabko-Hakala, Ján Královenský, Emil Javorka-Trepáň, Ladislav Marbon. Výbor bývalých urbárnikov sa usniesol, že prevedie podpisovú akciu proti socializácii dediny, a to tak, že osobne navštívia každého majiteľa vlastniaceho urbársky majetok, ako aj tých, ktorí už podpísali prihlášku do JRD, aby takto všetkých jednotne získali a zaviazali aj svojím podpisom, že nevstúpia s vytvorením a založením JRD v Lúčavke. Použili na podpisovú akciu v celej Lúčavke, čo sa im aj podarilo. Proti tomuto sa jednotne postavila Dedinská organizácia Komunistickej strany Slovenska, Miestny národný výbor a novovytvorená správa JRD v Lúčavke, aby spoločne zakročili a urobili opatrenia v tom smere, že sa rozhodli všetkých hlavných iniciátorov tejto akcie predať prokuratúre k potrestaniu, čiže v rámci platných zákonov a nariadení rozhodli,

že menovaní boli zadržaní vo vyšetrovacej väzbe a neskôr bola vypracovaná obžaloba a boli odsúdení pre verejné poburovanie a boja proti socializácii dediny nielen odňatím slobody, ale aj peňažitou pokutou, ktorú zaplatili vo výške až 10.000.- Kčs. Ale na zákrok politických činiteľov Miestneho národného výboru bolo od trestu upustené a tento bol potom len podmienečný. Po tomto znovu bola MNV a správou JRD zahájená nová presviedčovacia kampaň do JRD, kde na válnej hromade bývalých urbarialistov bola doplnená správa JRD a bol daný súhlas válnou hromadou bývalých urbarialistov, aby JRD bola odovzdaná celá agenda bývalých urbarníkov a tiež, aby JRD počnúc 1. aprílom 1950 vstupilo do úžitkov patriacich nehnuteľností, ktoré vlastnili bývalí urbarialisti v Likavke. V roku 1951 JRD v Likavke v jesennom období scelilo 8 ha ornej pôdy, ktorú vniesli do JRD členovia družstva. Vytvoril sa jeden hon, ktorého medze po prvý krát rozorali traktory Strojnotraktorovej stanice v Ružomberku. V tom samom hospodárskom roku JRD už hospodárilo spoločne na 32 ha ornej pôdy a 8 ha lúk a 200 ha pašienkov a pašienkových lesov. V roku 1952 už začalo JRD aj s prístavbou maštale pre 60 kusov hovädzieho dobytku pri bývalej pastierni, ktorú za jeden rok vystavalo za pomoci brigád členov strany a všetkých zložiek Národného frontu a tiež

miestni učitelia sa pričinili aj so školskou mládežou. Táto po dostavbe nebola potom používaná pre hovädzí dobytok, ale bolo zakúpených 160 mladých jahníat a 45 kusov ošípaných (maliek). Začiatkom jari 1953 sa správa JRD rozhodla súhredib hovädzí dobytok a kone do spoločného užívania, a to v počte 7 kusov hovädzieho dobytka a 2 kone. Stav ovčí stúpol na 4 kusy a stav oviec behom roka sa rozšíril na 260 kusov a ošípaných na 120 kusov, ktoré mali priemernú váhu cca 100 kg na kus. V jeseni roku 1954 sa seloval ďalší hon, v celkovej výmere 8 ha ornej pôdy. Pôda bola získaná od ďalších členov i nečlenov, ktorí pôdu opustili a dali ju do užívania JRD. V roku 1954 už bolo riadne zavedené hospodárenie v JRD, kde sa už viedla účtovná agenda; bolo zavedené pracovné jednotky nie podľa noriem vykonanej práce, ale podľa odpracovaných hodín, čo bolo nesprávne a z toho potom začali v družstve vznikať medzi členmi veľké rozpory na miesto toho, aby sa v novovytvorenom JRD pracovná morálka upevňovala. Táto sa skôr prešibla, čo malo za následok vytvorenia niektorých skupín, ktoré mali rôzne špekulačné zámery pravda družstvu škodlivé tým, že mnohí sa snažili dokázať, že družstvo je neschopné živo-

[redacted]

Text zrušený pre nepravdivé údaje uznesením RMNV v Lihavke a DO KSS č. 8476/76 dňa 20.10.1976.

Tiež zrušený pre nepravdivé údaje uvedením k MNV v Lihavke a DO KSS č. 8476/76 dňa 20. 10. 1976.

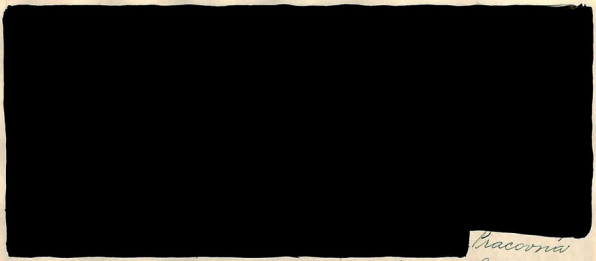

[redacted] Pracovná jednotka činila v roku 1955 na JRD v Lihavke za vedenia s. Eduarda Hrčku 28.70 Kčs s naturaliami. Členskú a pôdnu základňu sa v tomto roku nepodarilo rozšíriť, ale zato družstvo sa upevnilo a rozšírilo po každej stránke; Dostavili sa nové maštale na 100 kusov hovädzieho dobytka, kurín pre 300 kusov kúr. Základňa hovädzieho dobytka sa zvýšila na 16. dojníc a 11 kusov jaloviny a 300 kúr. Tiež stúpla zásoba krmovín, osív a sadiva, a takto boli dotované všetky fondy. V roku 1956 sa zaoberala Dedinská organizácia Komunistickej strany Slovenska s otázkou rozšírenia členskej a pôdnej základne JRD, keď bol v tom čase na čele nový predseda JRD s. Jozef Kruták a predsedom Miestneho národného výboru s. Ján Colotka, ktorý nemali veľký vzťah k tejto myšlienke, ale na nátlak starého predsedu, člena výboru Dedinskej organizácie Ko-

munistickej strany Slovenska a člena predsedníctva správy JRD s. Eduarda Hrčku, boli títo prinútení cestou Dedinskej organizácie Komunistickej strany Slovenska túto akciu previesť a takto sa potom scelilo ďalších 6 ha ornej pôdy. Pri tom to všetkom, rozpory, ktoré boli vytvorené za predsedu s. Jozefa Ríhu, boli znovu obnovené predsedom s. Jozefom Krutákom, ktorý vytvoril podobný stav na JRD, ale bolo to ešte brutálnejšie jednanie s ľudmi a vnútrodružstevná demokrácia prestala. V rozhodovaní sa obmedzil sám s účtovníkom. Žiaľbohu, že pri tom všetkom, keď sa finančná situácia ukazovala dobrá na JRD, Okresný národný výbor - poľnohospodársky odbor v Ružomberku, nepozeral na morálku a na charakter vedenia družstva, ale snažil sa vyzdvihovať predsedu aj s jeho chybami, ako najlepšieho v okrese a týmto nebolo možné ani pomýšľať o rozšírení členskej základne. Toto sa ukázalo, že všetci tí, ktorí poctive na družstve pracovali a nezdravé zjavy, často kritizovali, boli finančne poškodení a odstrkovaní a tiež sa im všetranne krivdilo. Finančný efekt sa ukázal len u rodiny predsedu a u tých, ktorí držali s ním. Pri týchto všetkých rozporoch sa pôdná základňa rozšírila v roku 1957 o 20 ha ornej pôdy a o 35 ha lúk, ktoré sa scelia až 1958 preto, že ústav geodézie a kartografie nebol schopný toto previesť ešte v roku 1957. Všetok tento

úspech o rozšírení pôdnej základne možno pripísať Okresnému výboru Komunistickej strany Slovenska, že sa staral cestou svojich inštruktorov, a to konkrétne s. Eduardu Hrčku, ktorý vedel presvedčiť dedinskú organizáciu Komunistickej strany Slovenska a složky Národného frontu o rozšírení pôdnej základne, pričom najväčšiu prácu previedol pre scelenie ornej pôdy a lúk predseda Miestneho národného výboru s. Ladislav Gejdoš, ktorý všetku opustenú pôdu, neplničov dodávok a ostatnú pôdu tých, ktorí podpísali vstup do J.R.D. vedel presvedčiť, aby súhlasili scelením ich pôdy do honu J.R.D. Tiež ďalších roľníkov, ktorí vlastnili pôdu na tom mieste, kde sa hon vyorával, aby brali čo najmenšiu výmenu. Pokračovanie o rozšírenie pôdnej základne ide ďalej a tiež pristupujú do J.R.D. niektorí malí roľníci za členov.

Rok 1957. Po uplynutí trojročného volebného obdobia boli v celej Československej republike vypísané voľby do miestnych národných výborov na 19. mája 1957. V Likavke sa volilo v troch volebných miestnostiach, a to: Národná škola, Osvetová beseda a Zasedacia sieň Národného výboru. Celá obec bola rozdelená na 34. volebných obvodov, lebo vzrasť občianstva to vyžadoval. Volilo sa manifestačne za kandidatku Národného fron-

tu. V ranných hodinách občania pod zástavami Strany a Československej republiky s hudbou pochodovali ulicami obce a potom sa rozdelili do svojich volebných miestností podľa zadelenia. Zvlášť treba pripomenúť Cigánov od Kuskovej villy pri Rybárpoli, ktorí prišli voliť manifestačne so svojou huslovou kapelou. Kandidátka Národného frontu zvítazila a boli zvolení títo členovia do nového Miestneho národného výboru, a to: Anna Žilíková, Gustáv Vrabko, Miloslav Fajta, Ladislav Gejdoš, Vlastimil Mišovic, Anna Kubalová, Ján Pšeno Kello, Arnold Nemček, Stanislav Mišovic, Vojtech Halam, Mária Zlatinská, Karol Dvorský, Štefan Penciak, Jozef Sýkora, Ján Colotka, Eduard Hrčka, Ondrej Hradský, Jozef Kruták, Anton Hradský, Zuzana Mrekajová, Ján Pažítka, Erna Cencerová, Ján Gríb, Michal Jankovič, Vojtech Bielený, Štefan Klopta, Vojtech Hatala, Štefan Lejko, Augustín Mosný, Hermína Magová, Ferdinand Maták, Štefan Maga, Oto Babec a Alojz Kubinec.

Nový Miestny národný výbor na prvej svojej schôdzi, konanej dňa 26. mája 1957 zložil sľub do rúk novozvoleného predsedu s. Ladislava Gejdoša, ktorý sa ujal úradu predsedu Miestneho národného výboru v Likavke a tým skončilo právne trojročné obdobie s. Jána Colotku.

Nový Miestny národný výbor vyšiel si na svoje volebné obdobie rokov 1957-1959 Akčný programový plán, ktorý by dostavne uvádzam:

Ukončením prvého 5.R.P. v našom štáte, dokončili sme v časti najvýznamnejšie etapy v prestavbe a výstavbe nášho národného hospodárstva.

V týchto dňoch stojíme pred naliehavými úlohami socialistickej výstavby nášho štátu a našej obce. Vyplývajúce hlavné úlohy Miestneho národného výboru pre ďalšie volebné pre rok 1957-1959, a hlavne úlohy, ktoré vyplývajú pre našu obec zo štátneho národohospodárskeho plánu. Skúsenosti nadobudnuté v uplynulom volebnom období nám ukázali hlady a tiež nedostatky, ktoré bude treba riešiť a odstraňovať.

I. Politické a hospodárske úlohy Miestneho národného výboru v Lúkavke, ktoré vyplývajú:

a) z uznesenia Strany a Vlády

b) z uznesenia celoštátnej konferencie Komunistickej strany Československa (z júna 1956)

c) z listu Vlády o zvyšovaní poľnohospodárskej výroby

d) z uznesenia celoštátneho sjazdu JRD

Základnou úlohou Miestneho národného výboru v Lúkavke je budovať a upevňovať náš socialistický štát, bdieť a dodržiavať socialistic-

kú rákonitosť a poriadok. Vše strane sa starať o blaho pracujúceho človeka, podporovať rozvoj výroby v poľnohospodárstve a priemysle, ako aj v iných odvetviach národného hospodárstva.

II. Úlohy Miestne národného výboru v Likavke podľa štátneho plánu rozvoja.

a) Rozvoj poľnohospodárskej výroby v Likavke.

Po stránke zvyšovania poľnohospodárskej výroby zameriame sa najmä na rozšírenie pôdnej a členskej základne JRD, a to tak, že v roku 1957 rozšírime pôdnú základňu JRD najmenej o 20 ha. V roku 1958 rozvinieme presvedčovaciu kampaň pre získanie aspoň 10 výkonných roľníkov do JRD, aby v tomto volebnom období bola väčšia časť pôdy v JRD. Po stránke zvyšovania ha výnosov lúk, budeme viesť roľníkov k tomu, aby prevádzali ošetrenie lúk a zvýšili odber umelých hnojív. Podstatne zvýšime stavy hospodárskych zvierat najmä hovädzieho dobytka, a to tak, že budeme dbať na to, aby boli dodržané stavy hovädzieho dobytka, zvlášť u tých, čo nemajú dodržané stavy hospodárskych zvierat najmä užitkové.

Budeme dbať o to, aby bola obrobená všetká poľnohospodárska pôda, najmä u roľníkov, ktorí nevlastnia záprahy.

V katastrálnom území obce Likavka prevedie sa v honoch Lučičky, Proti kostolu a v okolí dvora JRD vysušovanie pozemkov v množstve 9ha.

b) Výstavba a zveladenie obce v akcii „Z"

V rámci zveladenia našej obce vo volebnom období prevedieme:

1) Reguláciu potoka (pri Národnej škole)

2) Započneme so stavbou požiarnej zbojnice

3) Rozšírime rozhlasovú sieť a zosilníme rozhlasovú aparatúru

4) Vybudujeme alebo prevedieme generálne opravy obecných ciest na ulici Nižné Lúky, Jánovčíkova a Železničná s návozom kameňa a štrku.

5) Rozšírime elektrickú sieť na uliciach Paračka, Jánošíkova a smerom na Martinček.

6) Dodončia sa prísunové cesty k dvoru JRD.

7) Započne sa so stavbou stodoly na JRD.

8) Vybuduje sa silážna jama o kapacite 50 m³. Sústavne sa bude prevádzať obnovovanie oplotku obecného cintorína.

c) Na úseku školstva

Miestny národný výbor bude venovať väčšiu starostlivosť škole a bude sa radiť s riaditeľom školy o občianskej výchove detí vo verejnosti.

d) Po stránke zdravotnej

Miestny národný výbor bude dbať na hygie-

nuva čistotu obce a verejného priestranstva, obchodných miestností a vodných tokov. Zistené závady budú odstraňované.

e) Zabezpečenie zásobovania a výkupu

Miestny národný výbor bude venovať väčšiu pozornosť a skvalitnenie výkupu poľnohospodárskych výrobkov, ako aj zásobovanie obyvateľstva všetkými druhmi potravinárskeho priemyslu.

Pri zostavení akčného programového plánu zameriali sme sa na úlohy, ktoré stoja v budúcnosti pred nami. Sú to úlohy, ktoré vyplývajú pre nás z uznesenia Strany a Vlády z uznesenia celoštátnej konferencie Komunistickej strany Československa, ďalej z plánu úloh hospodárskeho a kultúrneho rozvoja v našej druhej Päťročnici. Na splnenie týchto úloh v znamej miere prispejú naši občania so spomenutými brigádami a pod. Keď zabezpečíme širokú aktivitu všetkých funkcionárov Miestneho národného výboru a cestou ich budeme mobilizovať širokú vrstvu pracujúcich na jeho splnenie, dobaneme pomoc od nadriadených úradov a orgánov, nemôže sa stať, aby sme nami vytýčené úlohy nesplnili.

Dôsledným splnením úloh plánu upevníme naše socialistické zriadenie, vytvoríme

lepšie životné podmienky a v našej obci.

Jeho splnením posilníme a upevníme svetový tábor mieru!

Za splnenie a prevedenie je zodpovedná rada Miestneho národného výboru v Likavke.

Budova Národnej školy je veľmi malá a nemá ani obliekarne. Pod vedením jej riaditeľa s Vladimíra Garaja bola v roku 1957 zväčšená chodba, ktorá teraz slúži za obliekareň žiactva. Peňažné krytie zaistil Miestny a Okresný národný výbor a vyžiadala si sumu 37 tisíc korún.

Od 1. júla 1957 bola pri Miestnom národnom výbore v Likavke otvorená košikárska dielňa, ktorej vedúcim je Eduard Apolenár. Dielňa je umiestená v jeho dome na Mikuštiakovej ulici, bývalom Gállovom brode.

Dňa 22. septembra 1957 bol v Likavke na ihrisku Tatran Likavka usporiadaný Okresný družstevný deň v organizácii Pôdohospodárskeho odboru Okresného národného výboru v Ružomberku, ale svoje poslanie pre neorganizovanosť nesplnil. Ani na jeden družstevný deň sa nevyberalo vstupné iba na tento, čím hodnotná prednáška s. predsedu Okresného národného výboru Žáčka nesplnila svoje poslanie.

V akcii „Z" započalo sa v Likavke so stavbou Požiarnej zbrojnice v záhrade Miestneho národného výboru. Stavba zostala na zimu nedokončená a nepokrytá. Práce vykonávali občania dobrovoľnými brigádami a boli čiastočne peňažne vyplácané.

V jarných mesiacoch roku 1957 bolo v celej obci starostlivosťou štátu o zdravie národa, štepenie školských detí proti obrne. Štepenie sa opakovalo po 6. týždňoch a bolo bezplatné.

Dňa 1. decembra 1957 otvoril Okresný poštový úrad v Ružomberku nový Poštový úrad pre obce Likavka, Martinček, Valašská Dubová, Komjatná a Studničná so sídlom v Likavke. Otvorenie bolo slávnostné v Osvetovej besede dňa 1. decembra 1957, na ktorom o význame pošty prehovoril riaditeľ Poštového úradu v Ružomberku. Poštový úrad je umiestený v dome Kolomana Hatalu.

Výstavba obce napreduje rapídnym tempom. Od roku 1950 do roku 1957 bolo postavené 58. nových rodinných domov. Majitelia domov sú všetko robotníci, ktorí pracujú v ružomberských priemyselných závodoch.

Športová organizácia Tatran Likavka so svojím divadelným krúžkom v roku 1957 zahrala divadelnú hru „Podpalačova dcéra" od J. K. Tyla.

Hra pre veľký úspech bola v Likavke štyri krát opakovaná a bola s ňou i na hostovacom zájazde v Černovej a v Rybárpoli. Okresná osvetová komisia v Ružomberku pre úspešné prevedenie hry vyplala divadelný krúžok s hrou na Krajské divadelné predeky, ktoré sa konali v marci v Liptovskom Mikuláši a umiestnil sa na žiadnom súťažnom mieste, hoďže hra dostatočne nevyčerpávala socialistickú tematiku. Hru nacvičil Marcel Kuklík.

Dňa 16. júna 1957 o 15.00 hodine bol zadržaný pod likavským hradom „Deň detskej radosti". Žiaci za vedenia svojich dvoch učiteľov na peknej horskej rovinke urobili kolo pre hanec a veselé výstupy, o ktoré nebolo núdze. Počasie bolo veľmi priaznivé a Deň detskej radosti sa nad očakávanie vydaril.

V snahe oboznamovať likavské občianstvo o udalostiach v obci, najmä v predvolebnom období, Osvetová beseda v Ružomberku v rámci svojho rozpočtu, financovala vydávanie miestnych novín, ktoré začali vychádzať 2. februára 1957 pod názvom „Likavské noviny" a boli občanom rozdávané za darmo. Tlačil ich Robapír - Technocelpap v Ružomberku za re-

dalecie súdruhov: Miloslav Fajta, Vladimír Garaj, Anp. Mosný, Štefan Maga, Vojtech Bielený. Kedže nebolo zaistené dostatočné finančné krytie, vyšlo iba 5. čísel a noviny boli odsúdené. Noviny pre svoje hodnotné články nachádzali obľubu u občianstva.

Rok 1958.

Do roku 1958 bolo jednotné roľnícke družstvo v Likavke ešte menšinové. Svoje hospodárenie viedlo tak, že 11. januára bola mimoriadna členská schôdza, ktorá bola zvlášť slávnostná, lebo na nej bolo hodnotenie celoročnej práce v družstve, čo členovia s potešením vzali na vedomie, že pracovná jednotka je hodnotená na 29 Kčs. Toto hospodárenie ocenili nielen vlastní členovia, ale i činitelia okresného národného výboru a okresného výboru Komunistickej strany Slovenska v Ružomberku a v rámci okresu bolo miestne družstvo vyhodnotené ako prvé. Bolo radostné vidieť rozžiarené tváre družstevníkov pri preberaní odmeny za svoju príkladnú a usilovnú prácu. Zvýraznenie radosti bolo vidieť najmä na tvári družstevníka Veselovského, kmeňa a pastiera kráv, ktorý dostal v doplatkoch 1993 Kčs, Jozef Kubiaka, staršie, predsedu jednotného roľníckeho družstva, ktorý prevzal 4775 Kčs a najstaršia družstevníčka Margita Bakošová, 76-ročná, ktorá dostala 248 Kčs a iní, ktorí so svojou odmenou boli úplne spokojní. Radosť z doterajších úspechov družstevnej veľkovýroby bola sprístupnená aj pre nečlenov a takto bol daný prvý predpoklad, aby menšinové družstvo vzrástlo na väčšinové, prípadne celoobecné. Po zasadaní bolo spoločné posedenie a zábavenie, z čoho bolo

zrejmé, že boli finančne zabezpečené všetky fondy. Touto schôdzou skončilo sa právne obdobie doterajšej správy družstva a očakávala sa výročná schôdza, ktorá by zvolila tých najschopnejších členov do novej správy, aby slová premenila v skutky, aby sa vytvorilo ešte tento rok väčšinové, prípadne celoobecné Jednotné roľnícke družstvo. Výročná schôdza bola uskutočnená 25. januára, na ktorej znova bol zvolený za predsedu doterajší osvedčený predseda Jozef Kruták, starší.

Na jar roku 1958 začalo sa scelovanie pôdy v hone Podzámok v prospech Jednotného roľníckeho družstva. Podľa rozhodnutia Okresného výboru Komunistickej strany Slovenska a uznesenia Dedinskej organizácie Komunistickej strany bola daná úloha rozšíriť jestvujúce Jednotné roľnícke družstvo členskou a pôdnou základňou. Rada Miestneho národného výboru túto úlohu prerokovala a Miestny národný výbor s opatreniami túto schválil. Na základe toho bola podchytená všetká pôda, ktorej majiteľmi boli členovia Jednotného roľníckeho družstva, pôda úpadková - neobrábaná a ostatná pôda majiteľov v obci Likavka. Takejto pôdy sa nazbieralo 12. ha ornej a 30. ha lúčnej. Lúky do roku 1957 neboli scelené, len orná pôda. Keď pri prevádzaní výmeny pôdy niektorí majitelia nežiadali výmenu, mohlo sa rozorať 14,5 ha ornej pôdy v Podzámku.

K prevádzaniu hospodársko-technickej úpravy pôdy bola pri Miestnom národnom výbore zriadená komisia z funkcionárov obce a okresu, a to: Eduard Hrčka, člen okresného výboru Komunistickej strany Slovenska, člen Rady Okresného národného výboru, člen výboru Dedinskej organizácie Komunistickej strany Slovenska a člen Miestneho národného výboru, Vojtech Hatala, člen Okresného národného výboru, člen Miestneho národného výboru, Ján Colotka, člen rady Miestneho národného výboru, Jozef Kruták, predseda Jednotného roľníckeho družstva, člen Dedinskej organizácie Komunistickej strany, Jozef Chovanec, predseda Dedinskej organizácie Komunistickej strany Slovenska, Ladislav Gejdoš, predseda Miestneho národného výboru. Najväčším nedostatkom tejto komisie bola nejednotnosť, lebo pri prevádzaní scelovania pôdy ostali len Eduard Hrčka, Ladislav Gejdoš a Vojtech Hatala, ktorý sa tejto práce zúčastnil len na zákrok Eduard Hrčku u predsedu Okresného národného výboru. Koncom roku 1957 celková socializácia poľnohospodárstva v okrese bola cca 12%. Z toho dôvodu boli organizované Okresným výborom Komunistickej strany Slovenska veľké presvedčovacie skupiny zo závodov, úradov a armády. Do Likavky nebolo rozhodnuté akékoľvek agitačné skupiny vysielať z mesta. Na tomto základe, pri scelovaní pôdy a pri čiastočnej hospodársko-technickej úpravy pôdy

v hone Podzámok, zlomil na odpor starého myslenia proti socializácii dediny u bývalých ľudáckych exponentov, ktorí ešte oprtymovali myslenie ľudí spiatočnícky. Na tomto základe robila Dedinská organizacia Komunistickej strany Slovenska za účasti komunistov z Miestneho národného výboru predovšetkým v rade Miestneho národného podrobný rozbor a prijala uznesenie, aby sa prikročilo k ďalšiemu presvedčovaniu našich občanov, ktorí vlastnia poľnohospodársku pôdu o vstupe do Jednotného roľníckeho družstva. Dedinská organizácia Komunistickej strany Slovenska, ktorej je predsedom Peter Mihálik sa uniesla, že za vybrania presvedčovacie dvojice z členov strany, rady Miestneho národného výboru, učiteľského zboru a zložiek národného frontu na presvedčovanie vlastníkov pôdy o vstupe do Jednotného roľníckeho družstva. Celú túto prácu prevádzal prevádzal Miestny národný výbor a zvlášť rada Miestneho národného výboru, ktorej predsedom bol Ladislav Gejdoš. Miestny národný výbor zasadal mimoriadne v období presvedčovania a Rada každý týždeň, dľa potreby aj častejšie. Po všetkých stranníckych prípravách ako aj v prípravách Miestneho národného výboru bol prevedený verejný hovor s ľudom koncom januára 1958. Na tomto hovore s ľudom bola podrobne vysvetlená

úloha, ku ktorej sa prikročí v najbližšom období predovšetkým prehovorom so všetkými vlastníkmi pôdy o vstupe do jednotného roľníckeho družstva. Bola daná jednoznačná úloha, aby si vlastníci pôdy vo svojich rodinách prehovorili o vstupe do jednotného roľníckeho družstva a aby na prehovory s agitačnými dvojicami boli už pripravení na to, že dolazy, prípadne požiadavky. Na tomto hovore s ľuďmi vyvrcholí táto úloha s. Peter Mihálik, Ladislav Gejdoš a Eduard Hrčka. Proti navrhnutým úlohám z priemerných asi 200 občanov nikto nič nenamietal, preto sa tento hovor kvalifikoval ako rozhodujúcim v prelome myslenia ľudí pri prechode na socialistickú poľnohospodársku veľkovýrobu. Agitačné dvojice začali svoju činnosť 26. februára 1958 a po podaných informáciách u navštívených roľníkov boli navštívení roľníci predvolávaní na Miestny národný výbor na prehovor o ich vstupe do jednotného roľníckeho družstva. Na Miestnom národnom výbore bola zostavená komisia, ktorá mala prevádzať prehovor s jednotlivými držiteľmi pôdy a jej členmi boli: za Jednotnú organizáciu Komunistickej strany Slovenska s. Peter Mihálik, za Miestny národný výbor Ladislav Gejdoš, za jednotné roľnícke družstvo Jozef Hrubák. Pri započatí prehovorov boli komisiou robené záznamy o rôznych vyjadrovaniach, o nádejach našich občanov v poznámkovej

knihe. Ako členovia komisie plnili svoje povinosti len Peter Mihálik, Ladislav Gejdos a tajomník Miestneho národného výboru Karol Dvorský počas úradných hodín. Svoju úlohu si neplnil Jozef Kruták, predseda Jednotného rolníckeho družstva. Prvý z rolníkov, ktorý vlastnil do 5. ha poľnohospodárskej pôdy podpísal členskú prihlášku do Jednotného rolníckeho družstva Peter Gallo za prítomnosti svojej dcéry. Týmto nastala ďalšia práca, ktorá začínala ukazovať úspech a správnosť rozhodnutia Dedinskej organizácie komunistickej strany Slovenska pri agitácii. Agitácia, ktorá bola vedená 3. týždne bolo získaných 70. nových členov do Jednotného rolníckeho družstva. Keď boli odovzdávané členské prihlášky zodpovedným funkcionárom Správy Jednotného rolníckeho družstva Jozefovi Krutákovi, predsedovi a súdruhovi Jánovi Oškvarkovi, účtovníkovi sa vyjadrili: „Odkiaľ to beriete, veď my nič nevieme, čo robíte!" Týmto chceli podlamovať iniciatívu a čiastočný úspech, aby vec mohli pribrzdiť i napriek tomu, že boli za rozšírenie Jednotného rolníckeho družstva. Hore spomenutí zodpovední funkcionári mali byť pravidelne v komisii na Miestnom národnom výbore a ich kancelária súsedila s kancelériami Miestneho národného výboru. Táto prekážka bola len čiastočnou, ale v práci sa po-

kračovalo a do konca apríla 1958 bolo získaných 370 držiteľov pôdy o výmere 720 ha ornej pôdy plus pašienky. Po tomto bola členská schôdza, ktorá doplnila Správu Jednotného roľníckeho družstva, aby mohla riadiť hospodársky a finančný život Jednotného roľníckého družstva. Do Správy Jednotného roľníckeho družstva boli zvolení títo členovia: Jozef Kruták ako predseda, Šimon Marton, podpredseda a vedúci rastlinnej výroby, Vojtech Kačka, účtovník, Kornel Fajta, pokladník, Jozef Švalec, skladník, Gustáv Vrabko, Ernest Krajčí, Ján Colotka, Anastázia Pindurová, členovia správy. Revízna komisia bola zvolená z týchto členov: Peter Slezák, ako predseda, Štefan Maták, Arnold Hatala, Vojtech Halam a Kamila Brtková, ako členovia. Započalo sa aj so sústreďovaním hovädzieho dobytka, ku ktorému bola zvolená komisia na odhadovanie ceny podľa váhy a úžitkovosti. Členovia komisie boli: Ladislav Klačko, Jozef Kruták, Štefan Maták, Ondrej Holec a Ladislav Hatala. Pri prevádzaní svojej činnosti (činnosti) sa neriadili podľa úradných cien, ale určovala ceny za kravy podľa toho, ako sa kde dalo jednať, z čoho vznikli neskôr rôzne nedorozumenia. Tak isto bolo pokračované pri preberaní koní, ale s tým rozdielom, že vopred sa určilo od koho budú kone sústredené. Nakoľko koní bolo nadbytok, celkom 87 kusov a prihliadalo sa k tomu, aby majiteľ po sústredení na týchto aj ďalej vykonával povozníčke práce. V tejto komisii

boli: Jozef Krutáň, Štefan Lukáč, Peter Ďuďo, Arnold Krajčí, Karol Dvorský a zástupca veterinárskeho oddelenia s. Fojtík. Pri započatí jarných prác sa začali prvý raz rozorávať všetky medze, ktorých bolo nelen 11. tisíc; takto sa vytvorili veľké družstevné lány. Všetkej ornej pôdy bolo nelen 248 ha, lúčnej 350 ha. U niektorých držiteľov pôdy, ktorých bolo 34 maloroľníkov ostalo 47,78 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho 21,79 ha ornej pôdy. Členom jednotného roľníckeho družstva boli pridelené záhumienky podľa toho ako si žiadali, čo činilo celkom 107 ha ornej pôdy. Ustredenie hovädzieho dobytka bolo zložené pre nedostatok maštaľných priestorov. Hovädzí dobytok od roľníkov nad 2 ha nebol ustredený podľa stanov jednotného roľníckeho družstva. Od roľníkov do 2 ha bol dobytok vykúpený, a to tak, že z dohodnutej ceny sa odpočítalo 300 Kčs na neodeliteľný fond na 1 ha poľnohospodárskej pôdy. Ustredovanie osiva bolo prevádzané podľa normy na výsev a sadbu podľa množstva osenej pôdy do jednotného roľníckeho družstva. Pri sadbe a sejbe bol nedostatok osiva a nebolo čím zasiať okolo 50 ha ornej pôdy. Potrebné sadivo bolo dokúpené z Výkupného závodu v Ružomberku. Ustredenie osiva a sadiva prevádzala komisia zložená z týchto členov, a to: Gurbáľ

Vrabko, Kornel Fajta, Regina Martonová, Vojtech Halam a Vojtech Kačka. Sadenie zemiakov sa prevádzalo ručne, čím sa ukázala vysoká pracovná morálka členov Jednotného rolníckeho družstva. Pri sadení zemiakov v hone na Štiavniciach, v chotári Ružomberok bola urobená snímka, ktorá bola zverejnená v Okresných rolníckych novinách a Tvárou k dedine. Pri prevádzaní hospodársko-technickej úpravy pôdy bola určená 3. členná komísia, z ktorej takmer celú úpravu previedol so zástupcom kartografie a geodézia Vojtech Halam, člen Jednotného rolníckeho družstva-dôchodca. Ďalšia vysoká pracovná morálka sa prejavila pri kosení lúk a obilia a pri vykopávaní zemiakov. Členovia Jednotného rolníckeho družstva odmietli brigádnickú pomoc zo závodov a takto bez cudzej pomoci bola všetká úroda vlastnými pracovnými silami včas z poľa posbieraná. Dorobené bolo toľko kvalitného sena, že vlastnou živočíšnou výrobou, ktorej bolo málo, sa neskrmilo. Pre tak veľké hospodárstvo sa prejavil nedostatok odborných, organizačne schopných kvalifikovaných kádrov. Hneď v začiatkoch tohoto Jednotného rolníckeho družstva sa vo funkcii rastlinára vyznamenal nový člen Šimon Marton, v živočíšnej výrobe dobre si počínal v roku 1958 Ignác Fajta. Obidvom chýbal pria teľský vzťah k členom Jednotného rolníckeho družstva v osobnom styku pri rôznom jednaní a presved-

čovaní o správnosti prevedenia rôznych prác. Po ukončení hospodárskeho roku pri rôznych ťažkostiach, bola docielená pracovná jednotka v hodnote 16 korún, plus naturálie, teda celková hodnota i s naturáliami bola 20 korún. Celkový majetok Jednotného roľníckeho družstva činil k 31. decembru 1958.- nedal sa pre súrne práce na konci roka presne zistiť.

Dňa 16. januára uskutočnilo riaditeľstvo Národnej školy v Likavke medzi žiactvom 1. až 5. postupného ročníka „Večer poézie a prózy, z ktorého víťazi Mária Koňová a Edita Konfálová, žiačky 3. ročníka a Marta Hradská, žiačka 5. ročníka postúpili do okresného kola „Súťaže tvorivosti mládeže." Ako víťaz okresného kola Mária Koňová postúpila do krajského kola v Žiline, kde sa umiestnila na 3. mieste.

Žiaci tunajšej Národnej školy pod vedením súdruha učiteľa Jozefa Hatalu zahrali v Osvetovej besede 5. apríla divadelnú hru „Snehová kráľovná" v 3. dejstvách, ktorá sa skončila s veľkým úspechom. S touto hrou sa zúčastnili aj na pretekoch Súťaž tvorivosti mládeže v Ružomberku, kde sa umiestnili na 2. mieste.

Ako každý rok, i tohto roku v dňoch 9. až 11. februára usporiadala Československý sväz mládeže (ČSM) na ukončenie fašiangov tradičnú „Likavskú bursu." Počiatky burs v Liptove treba hľadať v XVI. storočí. Boli to vlastne zábavy ľudu, v ktorých sa prejavuje výsmech a odpor proti panskej panujúcej triede. Pre túto ten-

denciu boli bursy zakazované a ich účastníci prísne trestaní. V roku 1860 nadobudla Likavská bursa ostrejší charakter. V XVIII. storočí začal sa charakter obsahu bursy meniť a zmenil sa na obradové fašiangové slávnosti. Podrobnosti a spósob konania búrs sú uložené v archíve Liptovského múzea v Ružomberku. Likavská bursa ako ojedinelý zachovali zvyk privábil aj redaktorov časopisu „Slovenka", v ktorom celý priebeh a význam bursy bol uverejnený.

Československý sväz mládeže svoju činnosť a iniciatívu pracovať a budovať vyjadril čajovým večierkom dňa 18. februára v Osvetovej besede spojený s kultúrnym programom, ktorý plne splnil svoje poslanie hodnotným prevedením.

Osvetová a kultúrna komisia pri Miestnom národnom výbore v Likavke usporiadala dňa 25. februára slávnosť z príležitosti 10. výročia februárového víťazstva pracujúcich v Osvetovej besede, ktorá bola vyplnená kultúrnym programom speváckeho krúžku žiakov tunajšej školy. Slávnostnú reč predniesol súdruh učiteľ Augustín Mosný, v ktorej vyzdvihol význam dňa.

Z poverenia Okresného domu osvety v Ružomberku usporiadala Osvetová beseda v Likavke predkolo Súťaže tvorivosti mládeže, ktorého sa mali zúčastniť spevácke, divadelné a recitačné súbory z Likavky, Martinčeka a Valašskej Dubovej. Súbor z

Valašskej Dubovej sa z neznámych príčin nedostavil a preto súťažili len súbory z Likavky a Martinčeka. Víťazom bol súbor Československého svázu mládeže z Likavky s Likavskou bursou a recitáciami. Súbor postúpil na okresné kolo do Ružomberka, kde nezvíťazil. Bohatý program súťažiacich súborov prilákal širokú verejnosť, takže miestnosť Osvetovej besedy bola preplnená.

Z príležitosti Medzinárodného dňa žien usporiadal Výbor žien pri Miestnom národnom výbore v Likavke slávnosť, na ktorej o význame dňa prehovorila súdružka Mária Zlatinská. Svoju prednášku zamerala ako pokračovanie prednášky súdruha podpredsedu Okresného národného výboru v Ružomberku Jána Hrušku o mierovom hnutí žien, ktorú menovaný povedal 1. marca v Osvetovej besede v Likavke. Kultúrny program vyplnili žiaci Národnej školy a členovia Československého svázu mládeže. Z tejto príležitosti boli udelené diplomy materstva mnohodetným matkám.

Dňa 16. marca pripravil Československý svaz mládeže v Likavke priateľské posedenie s vojakmi ružomberskej posádky a s recitačným súborom dievčat Priamyselnej školy textilnej v Ružomberku. Hostia svojim hudobným, spevným a recitačným programom poučili a pobavili občanov, ktorí zaplnili miestnosť Osvetovej besedy do posledného miesta. Títo dlhotrvajúcim potleskom často odmeňovali účinkujúcich za ich výkon.

Prilichavú prednášku o súčastnej literatúre mal súdruh profesor Ján Uhlár, vedúci súboru dievčat. Po vyčerpaní programu bola bezplatná verejná zábava, na ktorej účinkoval ten istý hudobný súbor vojakov.

Keďže živelný nepriateľ-oheň v Československej republike ničí každoročne veľké hodnoty nášho socialistického majetku, usporiadané bolo miestnou skupinou Požiarnej ochrany premietanie krátkych filmov o ničivých účinkoch požiarov zapríčinených zväčša neopatrnosťou. Slovný doprovod a vysvetlenie k filmom mal súdruh Ján Durech, okresný veliteľ požiarnej ochrany v Ružomberku.

Učňovský dorast z podniku Grafocelpap v Ružomberku vo voľných chvíľach venuje sa i kultúrnej činnosti, čoho výsledkom bolo zavítanie jeho divadelného súboru do našej obce s hrou „Čudo" pod vedením vychovávateľa súdruha Mikuláša Šupáka. Za pekný výkon boli účinkujúci odmenení prítomnými častým potleskom.

Divadelný súbor miestnej telocvičnej jednoty „Tatran" každoročne nacvičí niekoľko divadelných hier. Tohto roku predviedol v dňoch 6., 7., a 20. apríla divadelnú hru „Marína Havranová" za réžie Marcela Kutlíka. Účinkujúci túto náročnú hru zvládli skutočne výborne, zvlášť súdruh Róbert Kucko, Oto Milan a Arnold Fain. Obecenstvo bolo s ich výkonom veľmi spokojné. Dôkazom toho bolo, že hru na žiadosť obecenstva museli opakovať. S touto hrou podnikli i zájazd do Rybárpola a Černovej.

Sviatok pracujúcich 1. máj oslavujú občania obce vždy radostne. I tohto roku už v predvečer 1. mája usporiada-

ný bol hviezdicový sprievod žiakmi Národnej školy obcou. Za vedenia súdruhov učiteľov prechádzali žiaci sviatočne oblečení s kytičkami a zástavkami so spevom a prevolávaním priliehavých hesiel ulicami obce. Za doprovodu hudby z miestneho rozhlasu, schádzali sa skupiny sprievodu pred budovu Miestneho národného výboru, kde sborove povolávali občanov na masový sprievod osláv 1. mája do Ružomberka. Za organizácie a vedenia složiek Národného frontu a Miestneho národného výboru uskutočnil sa slávnostný sprievod občanov s alegorickým vozom miestneho Jednotného rolníckeho družstva na oslavy pracujúcich sviatku 1. mája do Ružomberka. Po skončení manifestačného pochodu ulicami okresného mesta bola v obci májová veselica v Osvetovej besede.

Ďalším tradičným zachovalým zvykom z minulosti je sadenie májov. Za organizácie miestnej skupiny Československého svázu mládeže previedli bursovníci po obci sadenie májov 4. mája. Úvodom o význame tohto tradičného zvyku bola 30. mája, apríla relácia v miestnom rozhlase. Na zakončenie bola zábava, na ktorú chodia bursovníci pozývať občanov s hudbou po dedine.

Dňa 19. mája rozveselil občanov divadelný súbor žiakov Národnej školy vo Valašskej Dubovej divadelnou hrou „Včielka Jelka". Predstavenie pre žiakov bolo v odpoludňajších hodinách a pre širšiu verejnosť o 19. hodine v Osvetovej besede. S prevedením hry boli prítomní spokojní.

Škodca úrody zemiakov - pásavka (mandelinka) zemiaková objavila sa i v našom chotári. Prvý jednotlivec tohoto škodcu bol nájdený súdruhom učiteľom Aug. Mosným

27. mája v teplej hrade pred budovou Národnej školy. Na tohto škodcu bolo upozornené žiactvo, ktoré po ňom usilovne pátralo a druhého škodcu našiel žiak piatej triedy Milan Trepáň v hone „Čierne dielnice" dňa 29. mája. O náleze pásovky zemiakovej bol vyrozumený ihneď pôdohospodársky referát Okresného národného výboru v Ružomberku.

Verejná činnosť aktívu pre občianske záležitosti pri Miestnom národnom výbore našej obce prejavila sa Besedou uvítanie do života novonarodených detí našej obce. Pri tejto akcii boli udelené vecné odmeny a diplomy novým občanom, čo je dôkazom veľkej pozornosti štátu o nových občanov našej vlasti. Vecné dary zaostaral výbor žien pri Miestnom národnom výbore. Pri tomto akte bola predúčka obecnej matrikárky Edity Konfálovej na tému „Rodina a jej poslanie v socialistickom štáte." Mimo tejto činnosti prevadza aj pozdravenie členov občianskych sobášov, rodinných udalostí (25. a 50. ročné jubileá manželstiev), pozdravenie najstaršieho občana Jozefa Kozicu-Kôra. Pri týchto príležitostiach nechýbajú pionieri Národnej školy z Likavky.

Z príležitosti Dňa detskej radosti usporiadalo riaditeľstvo Národnej školy v Likavke 15. júna veľký detský juniáles na ihrisku telovýchovnej jednoty „Tatran" spojený so športovými pretekami a rôznymi hrami. Po vyčerpaní programu bola ľudová veselica.

Dňa 29. júna bol postihnutý náš Liptov veľkou živelnou pohromou - prietrž mračien, čo sa prejavilo stúpaním hladín Váhu, Revúcej a miestneho potoka Likavky. Stúpajúce hladiny zaplavili široké ich okolie. Potok Likavka sa natoľko roz-

vodnil, že zaplavil úsek obce od Osvetovej besedy smerom cez Kapustiská po Gálov brod. Záchranné práce prevádzali členovia požiarnej ochrany a vojska.

Okresný sbor Požiarnej ochrany v Ružomberku usporiadal na ihrisku telocvičnej jednoty „Tatran" okrskové cvičenia protipožiarnej ochrany, ktorého víťazom stali sa i družstvá požiarnikov v Likavke, a to: Na prvom mieste sa umiestnili dve družstvá chlapcov od 9-11. rokov. Na druhom mieste 1. družstvo dievčat od 14-17. rokov, na druhom mieste žiačok 11-14 ročných, na tretom mieste družstvo dievčat 14-17 ročných, dorast 14-17. ročných chlapcov na 3. mieste, družstvo žien na druhom mieste a družstvo mužov na 3. mieste.

Spomienka na Slovenské národné povstanie uctená bola 28. augusta slávnostným zasadnutím Miestneho národného výboru. Po zasadnutí členovia Miestného národného výboru, Národného frontu, občania a pionieri šli v sprievode na miestny cmiter, kde na hroby padlých a umučených partizánov položili kytky vďačnosti. Spomienkovú reč mal súdruh učiteľ Augustín Mosný.

16. októbra predstavili sa členovia štátnej zájazdovej scény Sedinského divadla z Bratislavy nášmu občianstvu divadelnou hrou „Verona", ktorá vynikajúcim výkonom hercov, vyvolala u občanov ten najlepší dojem. Tá istá scéna predstavila sa ešte 23. októbra hrou „Kráľ Svätopluk, ktorej obsah bol opakom predchádzajúcej hry.

Na uctenie 41. výročia Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie bola beseda 7. novembra, na ktorej prednášal súdruh učiteľ Jozef

Kmeť na tému: Socialistická veľmoc Sovietsky sväz." Kultúrny program vyplnilo žiactvo tunajšej školy, Pionierska organizácia a Československý sväz mládeže. Besedou bol zahájený mesiac Československého priateľstva, v ktorom prebiehali tieto akcie: 10. októbra začala svoju činnosť Osvetové beseda stálym kinom premietaním celovečerných filmov každý štvrtok a pondelok. Prvý film bol: Otec, matka a ja", francúzska veselohra. Premietať začali súdruh Vladimír Garaj, riaditeľ školy a Augustín Mosný, učiteľ. Premietací stroj požičali Odbor školstva a kultúry rady Okresného národného výboru v Ružomberku na neurčitý čas.

18. novembra prednášal Dr Ján Hiska, riaditeľ Liptovského muzea v Ružomberku z histórie obce Likavky. Podrobný vývin dejín obce slúbil vypracovať do kroniky obce.

20. novembra uskutočnila sa hviezdicová štafeta s pozdravnými stuhami nášmu najväčšiemu priateľovi a spojencovi Sovietskemu sväzu, ktorú organizovali Miestny národný výbor, Národná škola, telocvičná jednota Tatran a výbor žien.

Od 10.–25. novembra prebiehalo školenie civilnej ochrany občanov. Teoretickú časť prevádzal súdruh Michal Cambel, učiteľ Priemyselnej školy textilnej v Ružomberku a praktickú časť s ochrannými prostriedkami prevádzali súdruhovia Mikuláš Šupík, inž. Džumalja, Jozef Hatala, Štefan Sila, Vladimír Garaj, Jozef Nemček, Augustín Mosný, František Novík a Ernest Muga. Praktický nácvik obväzovej techniky prevádzali zástupcovia Československého červeného kríža. Protipožiarnu techniku mali súdruh Ján Pšeno a Ján Colotka, zdravotnú prednášku o účinkoch bojových prostriedkoch na ľudský organizmus mal štátny obvod

ný lekár Dr. Benjamín Tinák.

Dňa 25. novembra mal prednášku o dojmoch v Sovietskom svaze súdruh Štubňa, okresný tajomník Československého priateľstva v Ružomberku, ktorý tam osobne bol. V mesiaci Československého priateľstva bola i výstava sovietskej knihy.

Starostlivosť strany a vlády o zvyšovaní životnej a kultúrnej úrovne pracujúcich v našej vlasti, zainteresovala svojim listom široké vrstvy občianstva, aby o ňom verejne diskutovali a svoje pripomienky posielali na Ústredný výbor Komunistickej strany. Verejný hovor s ľuďom o liste sa uskutočnil v našej obci za vedenia Miestneho národného výboru 2. decembra v Osvetovej besede.

V boji proti zastaralým idealistickým prežitkom uskutočnila Národná škola tunajšej obce 20. decembra akciu „Deda Mráza" hodnotným kultúrnym programom a dárkovou akciou. Finančnú stránku zabezpečilo Rodičovské zdrúženie a Jednotné rolnícke družstvo ako odmenu za zber úrody a za pomoc pri výstavbe hospodárskych budov.

25. decembra prekvapili občanov členovia Československého svazu mládeže svojim veselým pásmom pod heslom „Oddych po práci".

Posledný deň v roku mal v Osvetovej besede Národný front družné súdružské rodinné posedenie. Na tomto večierku hrali bývalí starí členovia miestnej ľudovej hudby (Darnoš, Nemček, Škula), ktorí svojím umením uviedli prítomných občanov myšlienkove do starých zašlých čias z minulosti.

Mimo uvedených podujatí bola v priebehu roku aj bohatá prednášková činnosť. Najviac prednášok mal štátny obvodný lekár Dr. Kelčík, ktorý bol neskoršie odvolaný a na miesto neho ustanovený nový obvodný lekár Dr. Benjamín Tinák. Prednášal na tieto témy:

Preventívne opatrenie proti žltačke a epidemickým chorobám; Prvá pomoc; Rádioaktivita; Úrazy; Srdcové choroby; Reumatizmus; Okrem týchto boli ešte tieto prednášky: Prednosti družstevnej veľkovýroby pred malovýrobou; Spomienka na veľkého sovietskeho spisovateľa „Max. Gorkého, ktoré obe predniesla súdružka učiteľka Ema Brádiakové. Súdruh Kaufman predníže na výročnej schôdzi Československého priateľstva na tému „Sibír, krajina budúcnosti."

Históriа hradu Likavy a obce Likavky do roku 1848.

Spracoval: Vojtech Kačka

Roku 1961.

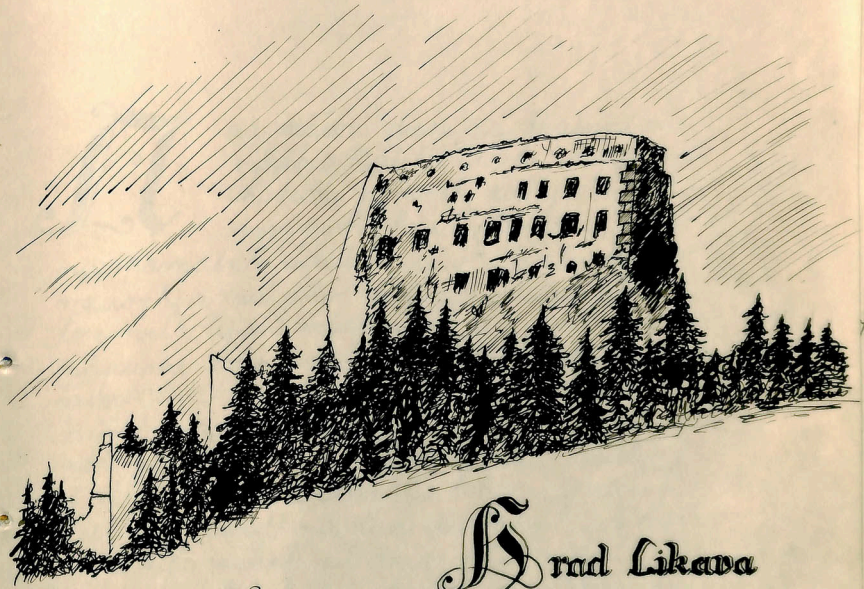

Hrad Likava

Teraz jeho sláva skrytá v rumoch leží,
tak sa časy menia,
tak tento svet beží....

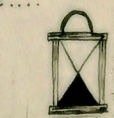

Nad našou obcou, na skalnatom výbežku Malého Choča impozantne bráni pomník zašlej slávy, kedysi pevný hrad „Likava." Nejedna pamätná udalosť sa odohrala v jeho múroch a na jeho okolí. Dnes hrad je už len veľkolepou zrúcaninou, ale predsa v nej nájdeme ešte mnoho stôp zašlých dávnych časov. Búrky života lietali okolo jeho pyšných hradieb, ktorých všetka hrozná tiaž spočívala len biedny ľud osídlený v okolitých dedinkách, z čoho najväčší podiel pripadol na ľud dedinky pod hradom t. j. našich predkov v Likavke.

Na kedysi hradom panskom sídle Likava už sa nezývajú z veže trúby strážnikov, bujný život v jeho múroch zamlkol, sláva a vznešenosť hradu sa pominuli, ale i tak hrad Likava zapísal sa nezmazateľne do histórie, menovite histórie našej obce, nakoľko v histórii hradu odráža sa

i všetka bieda ubitého života našich likavských predkov.

Vznik Likavy strácа sa v tmách dávnoveku, lebo archív Likavy sa nezachoval a nevieme nič ani o osude archívu. Pravdepodobne pred zvalením hradu bol archív prenesený do kaštiela sv. Žofie v Ružomberku, kde dočasia skazu vzal za veľkého požiaru v roku 1797, kedy vyhorel aj tento kaštiel.

Mienka historika Štefana Hýroša, ako by Likava bola stála už v časoch Mojmíra, kniežaťa Veľkej Moravy (okolo r. 860) nemá nijakého historického podkladu. Ani miesto na ktorom Likava je postavená, nebolo síce na postavenie predhistorického zemného hradu.

Templári

Podľa druhej mienky Štefana Hýroša Likavu údajne postavili Templári (menovaní ináč Križiaci alebo Červení mnísi.) Tento bojový rád skladajúci sa z rôznych národností bol po úteku z Palestíny povolaný vraj Arpádovcami do uhorskej krajiny a obdarovaný na veľmi riedko osídlenú pohraničiu, aby toto chránil pred nájazdami cudzincov. Na Likave osídlení Templári čiže Križiaci, mali strážiť priesmyk

z Oravy do Liptova. Ako prvý majiteľ likavského hradu i podľa Viliama Paulínyho Tótha sa spomína prior Templárov istý Pád alebo Radmír. Toto však tiež nie je historicky podložené.

Podobný samostan, čiže opevnený kláštor (dvojité zrubenie vyplnené skalami a hlinou.) mali Templári postavený aj na prostriedku Mnícha na tzv. Prievlačoch kam viedla cesta smerom od Váhu. Po zrušení tejto nenávidenej rehole (rok 1312) bol opevnený kláštor na Mníchu rozborený. V tom čase však bol postavený aj najstarší liptovský kostol v Martinčeku a kostol Všechsvätský pri Ludrovej čo nasvedčuje tomu, že Templári v tom čase tu boli. Škoda len, že ružomberskí farári v 18 a 19 storočí pri obnovovaní martinského kostola zbavili kostol tiež dôkazov starobilosti na oblokoch a ako Hýroš spomína nechali preliať aj starý pôvodný 5 q zvon.

Kláštor na Mníchu

Kostol sv. Martina (patróna Križiakov)

Podľa inž. Ivana Houdeka bolo na počiatku 13 stor. na Slovensku len málo hradov. Mongolská pohroma v býv. Uhorsku v r. 1241-1242 ukázala však jasne význam opevnených hradov a preto uhorský kráľ Belo IV. po náhlom odchode mongolov všemožne odporúčal a pod-

poroval stavby ďalších hradov a opevnených miest. Prevážna časť našich hradov vznikla takto až po tomto času v druhej polovici 13 stor. a v 14 storočí. Boli stavané zväčša na kopcoch, vrchoch, bralách atď. teda na miestach už od prírody dobre chránených. Medzi hradmi, ktoré vznikli v tomto čase je údajne i hrad Likava, ktorý je postavený na skalnatom výbežku Malého Choča.

Sídlisko pod hradom v rannej dobe rímskej

Z hľadiska strategického a zemepisného, významná poloha likavského hradu sa odráža i v tom, že na obvode hradu, čiže na južnom svahu hradného vrchu zvanom Pod zámkom, sa rozprestierajú zvyšky mohutného sídliska z 1 a 2 storočia našej éry. Zásluhu o zistenie tohoto významného sídliska má inž. Ivan Houdek z prieskumu ktorého sú uložené početné zlomky užitkových nádob v mikulaškom múzeu, svedčiace o rušnom živote najstaršej osady na území našej obce už v časoch rannej doby rímskej. V 10 stor. pri príchode Maďarov z Ázie sa však na tomto mieste už žiadna osada nespomína. Spomenuté zlomky užitkových nádob archeológovia veľmi pozorne študujú a zaraďujú ich do okruhu tzv. Púchovskej kultú-

ry pomenovanej podľa významnej výšinnej osady z rannej doby rímskej na Skalke v Prichove. Je hodno poznamenať, že na území Liptova vôbec je celá sústava osád tohto rázu a každá z nich zaberá významnú strategickú polohu. Je dosť pravdepodobné, že územie nášho hradu bolo v tej dobe vyhľadávané i priamo našimi slovanskými predkami, ako o tom svedčia ojedinelé nálezy keramických zlomkov, ktoré na úpätí na južnom svahu zámku zozbieral inž. Houdek.

Meno Likavy vyskytuje sa v skutočnosti prvý raz pod názvom Lichva až v listine zo 6.10.1335, ešte však nie ako názov hradu, ale len ako názov majetku. Priestor a okolie neskoršieho hradu Likavy bolo vtedy majetkom nejakého Anda a Sáda a niekoľkých ich príbuzných. Z listiny vysvitá, že And podal sťažnosť na ostatných spolumajiteľov, že bez jeho vedomia a súhlasu zamenili spoločný majetok s majstrom Donchom posledným županom veľžupy zvolenskej za Trnovec. Jeho sťažnosť bola úspešná, lebo podľa listiny ostrihomskej kapitoly z roku 1341 spomenutí And, Sád a ostatní spolumajitelia odovzdali majetok Likavu kráľovi Karolovi Róbertovi, výmenou za

And - Sád

Donch

obec Lubeľu. Je preto pravdepodobné, že ako
Karol Róbert Donch tak i kráľ Karol Róbert chceli spomenutými zámenami majetkov získať vhodné miesto v blízkosti ústia priesmyku medzi Liptovom a Oravou na postavenie pevného kamenného hradu, ktorý by doplnil v západnom Liptove systém dovtedajších liptovských hradov. Vedľa Ľolíž už existoval Liptovský hrad pomenovaný neskoršie Starhrad, ktorý je historicky doložený už v roku 1262 a bol postavený pri Sielnici. Ďalej Hrádok, ktorý postavil zvolenský župan majster Donch, najneskoršie v roku 1338.

Nevieme preto ani presný čas vybudovania Likavy ani kto ju postavil. Vznikla na kráľovskom území a preto jej budovateľom môhol byť jedine syn Karola Ró-
Ľudovít I. berta kráľ Ľudovít I., ktorý panoval v rokoch 1342 - 1382.

Meno hradu pochádza od názvu priestoru na ktorom ho vybudovali a toto meno potom prešlo i na obec Likavku, ktorá v tých časoch vznikla nedaleko hradu. Pôvodné meno Lichva (1335) je spomínané v listinách v roku 1341, 1397 i 1466 ako Lichva, v roku 1425 ako Likavia a potom to termíne dostalo už dnešnú svoju formu

Likava. Prvý raz sa takto spomína v listine v roku 1469.

Likava bola kráľovským hradom a uhorskí králi udeľovali ju spolu so všetkými poddanými obcami z času na čas prechodne ako odmenu za kráľovi preukázané služby, alebo ju dávali do záloku za kráľovi poskytnuté peňažné sumy rozličným osobám, najčastejšie však liptovským županom.

Podľa Hýposa kráľ Ľudovít I. r. 1352 daroval Likavu liptovskému županovi Juraj Bebek
Jurajovi Bebekovi po ktorom ju zdedil jeho Imrich Bebek
syn Imrich Bebek. Po Imrichovi sa Likava Dedrich Bebek
stala majetkom jeho brata Dedricha Bebeka (1391) ktorému ju kráľ Žigmund pre odboj odňal a neskoršie asi v 1406 ju daroval uhorskému palatínovi Mikulášovi Garovi Mikuláš Gara
županovi Liptova a Oravy.

Po smrti Jána Žišku z Trocnova (1424)
*Husiti roku 1431 pod vedením Prokopa Veľkého, Po- Husiti
kopka a Hanuša z Koloval vtrhli do Horných Uhier. Pod ríškom noci z 26 na 27.9. 1431 nepozorovane obkľúčili Likavu, stiezli jej hradby, premohli jej kráľovskú posádku a za svitania zmocnili sa celého hradu.

Cisár Žigmund vyslal proti Husi-

tom Mikuláša Rozhanovského a Michala z Brezovíc, aby hrad Likavu napriek vydobyli. Títo síce zastavili ďalší postup Husitov na východ, ale Likava zostala v moci Husitov ešte celé 3 roky. Husiti v r. 1431 zanechali na Likave silnú posádku a sami odtiahli cez Turiec do svojej vlasti. Po jednotlivých hradoch takto zanechané posádky mali Husitom slúžiť na podporu ďalších chystaných výpadov na Slovensko a na ničenie zdrojov moci ich nepriateľa kráľa Žigmunda.

Husiti na ten čas reprezentovali krajne pokrokový živel, lebo bojovali za to, čo bolo najvrelejšou túžbou ľudu, t. j. demokraciu, svojskú moc a slobodu. Preto poddaní sedliaci, ba i chudobní zemania s nimi nie len sympatizovali, ale aj spolupracovali ba s nimi aj bojovali, za čo boli potom pri nástupe cisárskeho vojska prívržencami kráľa Žigmunda prenasledovaní a kruto trestaní.

Roku 1433 Husiti znovu vpadli do Liptova a Spiša cez Poľsko, ale ešte v tom roku sa vrátili domov. Roku 1434 znovu došli až do Likavky a po spojení s posádkou na hrade chceli napadnúť bohaté banské mestá, ale kráľovské vojská ich pri Ružomberku porazili a zaujali aj hrad Likavu.

Kráľ Žigmund daroval potom Likavu aj s kaštieľom sv. Žofie v Ružomberku povestnému turkobícovi Jánovi Huňadymu neskoršiemu správcovi Uhorska a otcovi Mateja kráľa. Ján Huňady vypálený zámok Likavu znovu nehal vybudovať čomu nasvedčuje aj to, že na starej vnútornej bráne bol ešte nedávno zreteľný nápis 1435 s huňadskými znakmi. Vtedy bola vybudovaná hlavne časť zámku obrátena k ceste na Oravu. Ján Huňady

Dlho však Huňady na Likave nesídlil, lebo vojsko Jána Jiskru z Brandíza ho znova obsadilo. Jiskra daroval Likavu Petrovi Komorovskému ktorý v r. 1446–1453 bol županom Liptova. Po zatlačení jiskrových vojsk kráľ Ladislav V. zvaný Pohrobok daroval Likavu v r. 1453 mikulášskemu veľmožovi Pongrácovi, ktorý sa v nasledovnom roku 1454 stal županom Liptova. Peter Komorovský Pongrác

Po Ladislavovi V. r. 1458 za uhorského kráľa bol zvolený Matej Korvín, ktorý pri nástupe na trón našiel skoro tretinu Uhorska v rukách Jiskrových ku ktorému sa pridávali hlavne Slováci. Matej kráľ po viacerých bitkách sa s Jiskrom pomeril a Jiskra v r. 1462 dal sa úplne do jeho služieb. Žoldnieri Jiskrovi sa na to

čiastočne odsťahovali zo Slovenska a čiastočne vstúpili do služieb kráľa Mateja kde utvorili proti Turkom tzv. Čierny pluk.

Takto sa skončil boj, ktorý na území terajšieho Slovenska viedlo Slavianstvo na čele s Jiskrovákmi proti maďarskému živlu za celých 22 rokov. Bol to tvrdý boj i národa Slovenského za svojského panovníka. Maďari pri tomto boji mali v rukách takmer všetky úrady krajinské, takmer všetkých veľmožov, bohatstvo, zákonyznalcov a Slováci boli odkázaní iba na svoje sily.

Po smierení kráľa Mateja s Jiskrom, kráľ r. 1462 vymenoval majiteľa lúčanského hradu Pongráca za vojvodu Sedmohradského. Keď tento odišiel stal sa županom a Liptova a majiteľom zámku Likavy znova Peter Komorovský, pôvodom Poliak. Roku 1474 kráľ Matej, ktorý vedy s veľkým vojskom prišiel od Levoče do Ružomberka, Komorovskému hrad Likavu vzal, lebo tento stal sa mu neverným, paktujúc s poľským kráľom Kazimírom. Vtedy bol posledný kráľ vypálený Hartrad Liptov pri Sielnici a od toho času už obnovený

nebol. Majetok tohoto zámku so všetkými poddanými dedinami pripadol hradu Likava.

Komorovský vtedy ukryl sa s manželkou do silnejšieho hradu oravského, ale vediac, že sa Matejovi neubráni začal s ním vyjednávať. Matej dal Komorovskému odstupné 8.000 zlatých a jeho žoldnierov prijal do svojho tzv. Čierneho pluku. Komorovský s rodinou pokojne sa vrátil do Polška.

Roku 1478 kráľ Matej daroval zámok Likavu dedične svojmu nemanželskému synovi Jánovi Korvínovi, ktorého spravil aj liptovským kniežaťom. Ján Korvín Liptovský zámok značne rozšíril o nové staviská a pristavil aj časť pevnôstky sv. Žofie v Ružomberku. Ján Korvín

Roku 1496 Štefan Zápolský, polský veľmož zaútočil na Likavu, dobyl ju a nechal si ju až do svojej smrti r. 1499. Potom sa Likava stala majetkom jeho vdovy Hedvigy kňažni tešínskej a po jej smrti pripadla znovu kráľovi. Štefan Zápolský

Roku 1506 kráľ Vladislav IV. daroval Likavu Jánovi Zápolskému. Roku 1526 bol v Bratislave korunovaný za kráľa Ferdinand, ktorého Ján Zapolský neuznal a preto v r. 1528 vojsko kráľa Ferdinanda Likavu od Zápolského dobylo a vypálilo. Ján Zápolský

Obec Likavka

Kráľ Bela IV. už roku 1265 vydal akési urbárske pravidlá, ktorými chcel po vpáde Mongolov rozvrátené obyvateľstvo do svojich opustených domovov späť usadiť. Vtedy sa začala hlavná kolonizácia Liptova, ktorý do toho času bol slabo osídlený. Po postupnom postavení hradov Liptov, Hrádok a Likava aj zámockí páni (zemepáni) všemožne podporovali túto kolonizáciu, ktorá znamenala pre nich nie len lacné pracovné sily ale hlavne väčšie príjmy. Obec Likavka sa v čase vzniku hradu ešte ako obec nespomína, čo však neznamená, že tu ľudia nebývali, keďže už v 1 a 2 storočí na území našej obce je dokázané mohutné sídlisko. Keby však tu obec ešte nebola v čase postavenia hradu, musela byť v záujme samotného panstva v čase postavenia hradu súčasne vzniknúť.

Podľa niekoľkých súdnych dokladov poddaní roľníci v Liptove ku koncu 13 storočia ešte spoločne gazdovali, aby urbármi predpísané dane, služby a naturálie voči zemepánom mohli ľahšie plniť. Zemepáni však normy stanovené urbárskymi pravidlami Belu IV. nedodržiavali a svojvoľne stále zvyšovali. Okrem toho niektorí liptovskí poddaní boli povýšení do šľachtického stavu a vydelená ich

pôda. To malo za následok, že so zmenšeného spoločného gazdovstva nezmenšené ťarchy, s menším počtom poddaných nevládali plniť čo pri bezohľadnosti zemepánov situáciu poddaných činilo neznesitelňou. V roku 1514 bolo v Uhorsku veľké sedliacke povstanie pod vedením sedmohradského šlachtica Juraja Dóžu. Tento organizované križiacke ťaženie proti Turkom obrátil proti nenávideným zemepánom. Kruto zúčtovali síce s niekoľkými tyranmi a otrokármi, ale po niekoľkých vyhratých bitkach boli pri Temešvári premôžení a celé povstanie udusené v krvi.

Po roku 1514 boli poddaní sedliaci pozbavení aj tích najelementárnejších ľudských práv, ba jednoducho boli ponížení na súčasť panského majetku. Proti svojmu pánovi nikde sa nemohli ponosovať, ich prísaha proti zemanom, nebola vôbec platná. Zemepán bol neobmedzeným pánom svojich poddaných, ktorý i pre najmenšiu príčinu mohol telesne trestať, ba i na smrť odsúdiť. Poddaní boli ako otroci oddaní na milosť a nemilosť svojmu pánovi, preto mnohí zo zúfalstva išli za vojakov do pohraničných hradov, alebo sa dali na zbojníctvo. V ~~16~~ tomto 16 storočí, zaznamenané sú sedliacke

nepokoje aj v Liptove, ale i tu kratšie ťahali zase len sedliaci.

Všetka pôda bola zemepánova a ten dával pôdu do držby sedliakovi na základe tzv. cessie avšak ako pán môhol pôdu dať sedliakovi do držby tak mu ju mohol kedy aj vziať. Urbár Nakoľko „urbér" = urbár má dnes medzi svetom význam vlastníctva určitého podielu nemovitosti resp. akési výsady, považujem za potrebné poznamenať, že slovo „urbér" v čase poddanstva znamenalo súhrn všetkých služieb, ktoré poddaní boli povinní voči zemepánovi plniť za imanie (majlok), ktorý im bol daný do držby.

Podľa zákona z r. 1514 boli povinnosti poddaných voči zemepánovi nasledovné:

a.) 52 dní do roka od svitu do tmy odrobiť zemepánovi zadarmo.

b.) každý poddaný či mal dom, alebo nie platil 1 zlatku ročne.

c.) každý mesiac dá 1 kuru, každý rok 1 mladú a 1 vykrmenú hus a každých 10 dvorov spolu jedného kŕmnika.

d.) pri slavnostných príležitostiach poddaného (narodenie, krstenie, svadba) musí dať pánovi dar.

e.) úroda sedliaka sa odhadom rozdelí na

10 čiastok. Z tých 8 čiastok si ponechá sedliak 9 čiastku dal pánovi a 10 cirkvi.

Okrem toho boli stanovené povinnosti, ktoré poddaní plnili v rámci obcí. Tieto sa skladali z platenia činže v hotovosti, z dodávania naturálií (dobytok, hydina, zverina, vtáctvo, ryby, raky, vajcia, zelenina, priesada, obiloviny, konopné semiačka, pohánka, chmeľ, rasca,

z rozličných ručných prác (na panských poliach, lúkach, zahrádach, chmelniciach, majeroch, na hrade, pri stavbách, pri opravách atď.,

poskytovania povozov na osobnú, dopravu, zvážanie úrody, na vozenie hnoja, stavebných materialov, hliny, dreva, soli, piva, sladu do pivovarov, klátov na píly atď.,

zo zostavovania pltí.

Bola tu povinnosť vyčapúvať panské pivo (často už skazené a muselo sa zaplatiť.) Pre želiarov boli určené osobitné povinnosti. Valasy boli povinní pásť panstvu určitý počet baranov, oviec a jahniat. Mlynári povinní boli zadarmo poskytovať panstvu tesárske práce, mlieť obilie, rezať dosky na pilach, vykrmovať pre panstvo bravy. Hájnici boli povinní dodávať pre kuchynu zverinu a

vtákov. Liskovci boli povinní udržiavať v dobrom stave, ktorými z Choča dopravovala sa voda do zámku a v zime tieto žľaby hnojom poprykrývať, aby voda nezamrzla.

Nakoľko množstvo a druh naturálií predpisovaný jednotlivým obciam sa často menil podľa ľubovôle pána, alebo potrieb hradu uvedieme priemerne čo dávali spolu všetky obce, ktoré boli poddané likavskemu panstvu. Všetky obce panstva platili ročne spolu 1950 rímskych zlatých a 27 denárov činže a pre panskú kuchynu povinné boli dodať ročne 3 vykrmených volov, 33 teliec, 70 jarabíc, 48 zajacov, 1222 sliepok, 156 kapúňov, 373 husí, 600 drobných vtáčkov, 170 drozdov, 2600 pstruhov a lipňov, 3680 vajec, 36 prasiec a 3 barany.

Sokal 4. 1. XII. 63.

Hrad Likava mal i sám svoje hospodárske dvory a to majer a rybník pod samým hradom, majere v Rybárpoli a v Liskovej, mlyny v Ružomberku, na Bielom Potoku, Sielnici a v Stankovanoch.

Okrem spomenutých zemepánskych povinností, ktorými boli poddaní zaviazaní svojmu zemepánovi vo forme peňazí, naturálií a služieb, boli tu ešte štátne povinnosti,

ktoré v nemalej miere strpčovali poddaným život.
Tieto boli následôvné:

a.) riadne, stále dane (lucrum camere), ktoré činili 20 denárov od dvora. Štátne dane

b.) mimoriadne dane (subsidium);

1.) keď štát bol v núdzi (hlavne v čase vojen) uvalili vždy na chudobu mimoriadnu daň (subsidium), ktorú musel snem vždy odhlasovať, táto daň činila 1 až 3 zlatky (pre porovnanie uvádzam, že 1 vol alebo kôň stál vtedy 6-7 zlatých.)

2.) ďalej bola mimoriadna daň na vydržiavanie jazdy 37 denárov a 3 denáry na vydržiavanie kata, ktorého remeslom bolo mučenie a popravovanie chudoby.

3.) Každý dvor (cessia) musel robiť pre štát zadarmo povozníctvo 6 dní do roka (v 1567 to bolo 12 dní), alebo zaplatiť v hotovosti 60 denárov až 1,20 zlatky. Toto povozníctvo týkalo sa hlavne dôvozu potravín a zbraní pohraničným posádkam (na hrady Levice, Jager atď.) a často sa stávalo, že keď furmani tam došli, odtiaľ ich už nepustili. Do tohoto povozníctva patril aj dovoz erárnej soli, ktorú pan-

panstvo potom za predražené ceny predávalo.

V Likavke poddaní sedliaci pestovali hlavne jačmeň, žito, ovos, proso, pohanku a burgyňu, kloroú sa tiež živili. Okrem toho na panskom pestoval sa aj chmeľ z ktorého na zámku sa varilo pivo. S pestovaním zemiakov sa začalo až neskoršie. S rozsiahlejším pestovaním zemiakov v okolitých krajinách sa započalo len po roku strašnej neúrody v roku 1772, keď v nasledujúcom roku 1773 nastal veľký hladomor. O rozšírenie sadby zemiakov sa zaslúžil hlavne Francúz M. Parmentier, ktorý svojimi vydaniami spismi skvele propagoval význam pestovania zemiakov, ako dôležitej plodiny pre ľudskú výživu. Dňa 24.5. 1774 prišiel rozkaz od kráľovskej komory liptovskému županovi, aby na skúšku na 2 roky pod vedením panského záhradníka Vojtecha Orubu učil sedliakov v Liptove pestovať zemiaky. Predtým v Liptove miesto zemiakov pestovali hlavne burgyňu ktorou sa tiež živili. Pestovanie zemiakov po roku 1774 sa ako v Likavke tak i v celom Liptove veľmi ujalo a dnes si ani nevieme predstaviť jedálny lístok bez zemiakov.

Počiatok pestovania zemiakov v Likavke

Hradní páni, alebo častejšie ich úradníci zemepanské povinnosti (urbár) často svoj-

volne zvyšovali. Tak sa zachoval doklad v ktorom sa Lisková v r. 1547 ponosuje novému kastelánovi hradu Usalymu, že jeho predchodcovia obec protiprávne zdierali a stanovené povinnosti svojvolne zvyšovali. Menovite, že im 400 zlých denárov (o menšej váhe) museli vymeniť za dobré, že zadarmo až od Tisy museli doviesť ryby a tieto zas odviesť do okolia Nitry. Pri odovzdavaní zbožia, že museli všetci pridať po 1 korci. Furmanky robené pre cudzích, ktoré si panstvo nehalo zaplatiť, im honorované neboli, atď. Toto čo platí o Liskovej vzťahuje sa v plnej miere i na Likavku.

Roku 1533 král Ferdinand I. daroval Likavu odobratú od Jána Zapolského svojmu vernému kapitánovi Ludovitovi Pekrymu spolu so županstvom liptovským a likavským. Pekry už r. 1534 a 1535 opravil a novovybudovanými častmi rozšíril a opevnil hrad Likavu. Pekry však ako veľký sobec hľadajúc všade iba svoj zisk, spojil sa v krátkom čase s kráľovým odporcom Zápolským, ale bol prezradený a uväznený na 7 rokov. Nakoľko hrad mu nebol odňatý spravovali ho za jeho neprítomnosti hradní úradníci, ktorí zo ziskuchtivosti

Ľudovít Pekry

protiprávne zdierali poddaných. Pekry umrel roku 1551 a jeho vdova Alžbeta Batoryčka so synom Jánom zostala na zámku Hrádok.

Michal Mérey

Roku 1554 vládol na Likave z poverenia kráľa Michal Mérey, tento však nebol majiteľom len správcom hradu. V tých časoch všade na úradoch panovala reč slovenská.

Ondrej Bátory

Zámok Likavu ďalší švagor Pekryho - Ondrej Bátory župan Liptova, ktorý ho však dal do zálohu za 25000 rímskych zlatých r. r. 1560 Jánovi Krušičovi pôvodom z Chorvátska v ktorého držbe bol až do jeho smrti r. 1580. Pevnôstku sv. Žofie v Ružomberku Krušič veľmi rozšíril.

Ján Krušič

Štefan Illešházy

Krušičova vdova Kata Pálfy vydala sa za Štefana Illešázyho ktorý však hrad ako i jeho predchodca dával do zálohy. Tento sa neskoršie r. r. 1608 stal krajským palatínom. Štefan Illešházy, ktorý sa vyšvihol zo zemianskeho zoldniera na jedného z najväčších feudálnych veľmožov Uhorska. Bol majiteľom niekoľko majetkov a hradov. Ako človek bol dižiadostivý, získuchtivý, vládychtivý - panovačný a okrem toho vo svojej pomstichtivosti i ukrutný. Vukrutnosti samotného však prevyšovala jeho manželka Kata Pálfy ktorá voči pod-

daným bola bezohľadná, b lebo kým jej manžel vedel sa zastať aj svojho poddaného keď si plnil svoju povinnosť Palfyčka poddaného nepovažovala ani za človeka. Štefan Hlešházy zomrel bez potomkov v r. 1609 a Likavu po ňom zdedil jeho synovec Gašpar Hlešházy, ktorý bol v r. 1609 potvrdený aj županom Liptova a Trenčína. Gašpar Hlešházy do 1. IV. 64

Gašpar Hlešházy často hostil na svojom hrade kráľových odbojníkov Gábora Betlína a Juraja Rákoczyho, sedmohradské kniežatá, keď cez Ružomberok tiahli so svojim vojskom. Ťažko si možno predstaviť dnes, koľko násilenstiev na životoch i majetku vytrpel vtedy chudobný poddaný ľud, ktorému nielen všetko brali, ale vypalovali aj strechu nad hlavou v tých časoch bezpráviа a násilia.

V roku 1639 bola vybudovaná 1 murovaná školská budova v Ružomberku, na vydržiavanie ktorej bola hneď vyrubaná aj ročná taxa od každej zemianskej kúrie a od každého sedliackeho a želiarskeho dvora po 50 turákov a od remeselníkov po 25 turákov.

Gašpar Hlešházy, ako župan Liptova Oravy a Trenčína najviac sa zdržoval

na zámku Likava, nadšený jeho hornatou polohou, preto tiež hrad o nové časti rozšíril a krátko pred svojou smrťou (1648) východnú bránu baštou opatril a bránou oproti západu opevnil. Nehal tiež vybudovať budovy pre zámockú a dvornu čeladˇ ako i koniarne.

Z jeho doby a to z roku 1625 zachovala sa nám zápisnica s podrobnou inventúrou celého likavskeho panstva, v ktorej ako majetok je uvedený menoslov poddaných sedliakov a komorníkov.

Mernou jednotkou poľnohospodárskej pôdy bol „dvor", ktorý sa delil na 8 oktáv. Jedna oktáva činí 1,30 ha ornej pôdy, 1,30 lúk a asi toľko pašienkov. Podľa spomenutého dokumentu bola pôda Likavky rozdelená na 12 „dvorov", ktorých vlastníkmi boli: Gregor Kulhán 1 dvor, Ondrej, Michal a Mikuláš Královenský mali 1 dvor, Ján, Mikuláš a Michal Mráz mali 1 dvor, Gregor Brtoš mal 1 dvor, Mikuláš a Gregor Piovar mali 1 dvor, Ondrej a Gregor Musár mali 1 dvor, Michal Mudroň a Ondrej Mudroň a Ondrej Čechra mali 1 dvor, Daniel, Ján a Ondrej Frólo mali 1 dvor, Ondrej a Michal Vojtko mali 1 dvor, Tomáš a Michal Tábor

Občania v roku 1625

mali 1 dvor, Michal a Gregor Mokoš mali 1 dvor, Mikuláš a Gregor Hrit mali 1 dvor, spolu 12 dvorov.

Komorníci (želiari) ktorí mali svoje domy boli: Michal Zahradník, Blaško Beňo, Ondrej Nedospal, Pavel Haban, Gregor Hrlica, Ján Beňo, Gregor Nemec, Blaško Čechra, Martin a Gregor Frólo, Ján Babík, Matej Nedospal, Ondrej Nemec, Gregor Škula, Benedikt a Mikuláš Kroka, Ján Jánošov, vdova Palúdska, Ján Brtko, Ján Sklenga, Martin Bieda, Ondrej Sochor, Michal a Martin Strečko, Žofka Filička, Michal Hliva, Martin Vojtko, Peter Polák, Martin Hliva, Gregor Holdoš, Martin Hrlica, Tomáš Koza, Jakub Krajčí, Baltazár Hliva, Michal Pilnik, Šimon Hrnčiar, vdova Laška, Gregor Pekár, vdova Pinková a Leon Paulík spolu 38 želiarskych rodin. Zachovala sa však aj inventúra z roku 1551 z ktorej pre porovnanie je zaujimavé uviesť vtedajšie sedliacke usadlosti v Likavke. Sú to: Valko, Ján Štefko, Martin Vlečko, Thomas, Macko, Durgan, Laurec, Machyra, Gregor Tvrdal, Ján Královenský, Matej Král, Ousika a Rotas, Komorníkou bolo tiež menej. Sú to: Vlečko, Tábor,

Občania v roku 1551

Lazúr, Čorba; Rokres, Blasius, Hliva Martin, Morgan, Vaňko,

V Likavke v tom čase bol dvojkolesový mlyn (terajší Hanckov) a nižšie na potoku píla. Povyše mlyna stála šibenica, klada a dereš boli vo zvonici, ktorá stála na proti cmiteru za pôtočkom Žabovo.

Podľa zoznamu obcí z r. 1625 patrili k likavskemu zámku tieto obce: Ružomberok s jeho 4 ulicami t. j. Ludrová, Biely Potok, Vlkolínec a Černová, ďalej mestečko Lupča, mestečko Trnovec, obce Sokolče, Bobrovec, Bobrovček, Paulova Ves, Sielnica, Lisková, Sv. Mara, Lúčky, Hrboltová, Likavka, Gombáš, Švošov, Stankovany, Hričkov (Revúca) a v lubochnianskej doline panska sklená huta, vyrábajúca drobné a krištalové sklo a sklenice. Lúžna ešte neexistovala a Korytnica sa spomína pod menom „Medokyš". Štiavnica a Sliače boli majetkom Rakovského.

Obce panstva Likavy

Ako takmer všetky naše hrady ani Likava nevznikla razom, ale ako vidíme, vybudovali ju v etapách, postupne zväčšovali a prestavovali, pri čom stále menila i svoj vzhľad. Pôvodne dozaista skladala sa len z horného hradu, vystavaného na korune

hradného brala, ktoré sa skláňa mierne od východu na západ. Tento pôvodný hrad neskoršími prestavbami a adaptáciami postupne stratil celkom svoj pôvodný ráz.

do 1. X. 64.

Stavebné rozpoloženie a vnútorné zariadenie hradu vysvitá z podrobného inventára ktorý bol spísaný 15. 7. 1627 v slovenskej reči. Podľa tohoto na nižnej brane boli drevené vráta meďou obité a v nich bránka. Bola tu i vrátnikova komora a drábska izba s jednoduchým zariadením. Pri bráne v prvom dvore boli dve maštale a prašná veža s 11 sudkami pušného prachu. Na druhej strednej bráne boli vráta s dvercami. V bráne vyseli putá, reťaze a bilnica pre väzňov. Táto brána viedla do druhého nádvoria obtočeného 3 baštami a okružným múrom. Prostredná bašta slúžila za zbrojnicu a na uskladnenie vápna. V inej bašte bol pivovar, prípadne pekáreň a hore na nej boli dve húfnice s príslušenstvom. Z druhého dvora šlo sa hore schodmi do horného hradu. Viedla do neho vyšná (tretia) brána okovaná meďou s dvercami. Bola tam drábska izba a jedna vydoštená komora. Nad bránou boli hodiny so zvoncom. Potom nasledovala kupelňa a stará pekáreň

Stavebné rozpoloženie hradu

vyzbrojená dvoma húfnicami s príslušenstvom Ďalej múčnica, dve pivnice, skladište, kuchyňa s ohniskom, dve komory, dve izby pre hradných úradníkov, odkiaľ sa hore schodmi išlo do predsiene a izby hradného kapitána. Ďalšou predsienou sa išlo do panskej jedálne s troma zasklennými oknami, ktorej zariadenie sa ~~jedn~~ skladalo s fladrovaných dverí, kredenca, stola, stolíka, police, lavíc, dvoch operadlových stolíc, a zelených kachlí. Potom nasledovala obytná miestnosť s otvoreným ohniskom, komora (v ktorej si uschovával veci ružomberský farár odbavujúci i na hrade omše), väznica, pivnica, miestnosť na úschovu ovocia a komôrka pre hlásnika. Potom cez predsieň, vchádzalo sa do hradnej káplnky v ktorej bol oltár a 3 lavice. Pri káplnke bolo vyšné skladište. Odtiaľ kamenné schodište viedlo do obytných miestností, ktoré slúžili za byt pána, keď sa zdržiaval na Likave. Tieto sa skladali z dvorany a ďalšej miestnosti, ktorej zariadenie tvorili fládrované dvere, stolík, 12 zelených stoličiek, almara v múre, pozlátená ozdobná posteľ, žlté kachle a lavice okolo nich. Pri nej bola ďalšia obytná miestnosť s ohniskom. Z predsiene oddelenia pána šlo sa dolu schodmi popri kaplnke do odde-

lenia hradnej panej. Toto sa skladalo z predsiene dvoch izieb a komory, potom z ďalšej izby a komory, ktoré boli pre komorné. Potom nasledovali dve drabské komory, schodište na povalu, vchod do veže vyzbrojenej 2 hufnicami s príslušenstvom a toto bol najvyšší bod hradu.

Hrad Likava bol 3 a miestami až 5 poschodový, v ktorom bolo celkom 45 miestností, 57 dverí, z toho 5 dvojitých, prevažne drevených. Dvere zavierali sa zámkami, závorami a retiazami a len na niektorých boli kľúčky. Okien bolo 88 (päťdesiat s mrežami) z čoho celá polovica t. j. na všetkých obytných miestnostiach bola zasklená. Likava si to v ten čas mohla dovoliť len preto, že mala svoju sklenú huť v Ľubochnianskej doline. Sklo na oknách bolo väčšinou okrúhle, neprehľadné, len priesvitné zasadené do lúnovej alebo olovenej obruby. Zásobovanie vodou dialo sa v tom čase na Likave tak, že zo svahu malého chotára viedli pramennú vodu do hradu povrchovým drevenným potrubím. Nakoľko však vo vojnových časoch dalo sa toto ľahko zničiť Štefan Tökölyi mladší dal nákladom 70.000 rínskych zlatých, vyko-

pať na južnom úpätí hradného brala 50 siah hlbokú studňu, obohnať ju mohutným 2 siahy hrubým polkruhovým múrom a sklepením, do ktorého bol prístup len z hradu 30 schodmi chodbou vylesanou do hradného brala. Vodu ťahali zo studne vo vedrách naveľaxi.

1. XI. 1964

Gašpar Illešházy, ktorý zomrel r. 1648, zanechal dvoch synov Gabriela a Juraja, ktorí zdedili po ňom hrad Likavu. Štipanom liptovským sa stal Juraj. Zámok Likavu si však títo bratia ťahkovázne odpelali do zálohu Štefanovi Tökölimu, ktorý takto za časť peňazí získaných od obyvateľov Kežmarku za odpredanie im slobody stal sa r. 1651 majiteľom likavského hradu. Štefan Tökölyho však ešte v tom roku zomrel, zanechal hrad svojmu synovi Štefanovi Tökölymu narodenému od jeho druhej manželky Kataríny Turzo.

Štefan Tökölyho

Štefan Tökölyho ml.

Za panovania oboch Tökölyovcov stali sa so zámkom Likava veľké zmeny. Bohatý majiteľ zámku Štefan Tökölyho st. precestoval za svojej mladosti takmer celú Európu a nadobudol tak hodne skúseností i v staviteľstve. Svoje veľké dôchodky vynakladal na stavbu, zariadenie a opevnenie

a ozdobu hradov čo v tomto ohľade započal na novonadobudnutom zámku Likava Tököly starší, syn v tom ďalej pokračoval. Najpozoruhodnejším jeho stavebným dielom bolo vybudovanie 50 stop hlbokej studne o ktorej sme sa už smienili.

Štefan Tököly mladší zúčastnil sa sa na Vešelínskom spríšahaní proti cisárovi Leopoldovi. Cisár preto dal obsadiť všetky Tökölyho zámky a takto po obsadení zámku Orava cisárske vojsko pod vedením generála Heistera 15.12.1670 zaútočilo na hrad Likavu a 21.12.1670 ho aj dobylo. Štefan Tököly mladší umrel na oravskom zámku práve v čase jeho obliehania. Na likavskom hrade v čase jeho dobývania bolo veľké množstvo rôznych cenností a pokladov a aby sa nedostali do rúk nepriateľa, zamurovali ich do tajnej skrýše.

Po dobytí zámku murár údajne prezradil toto tajomstvo veliteľovi cisárskych vôjsk generálovi Heisterovi ktorý dal poklady odkryť. Generál Heister prian žasol nád toľkým bohatstvom a dal zostaviť o ňom inventár. Bolo to veľké množstvo zlatých a strieborných mincí

šperkov, drahokamov, perál, umeleckých a ozdobných predmetov, strieborného náčinia, šatstva, kožušín, kobercov, velkolepých gobelínov, tureckých pokrývok, ktorých cenu odhadli na 3 miliony zlatých sumu vtedy závratnú. Jedine cennou dvoch drahocených sukní dcér Tökölyho zaokryla vraj cisárska komora celý náklad spojený s dobyjaním Likavy. Značnú časť týchto vecí dostal za odmenu sám generál Heister, ostatok v januári r. 1671 odviezli do viedne v otvorených vozoch pri čom drahocenné textílie napchaté len do vriec cestou dažďom a plušťami sa skoro úplne zničili. Likava potom slúžila už len ako ubykácia vojenských posádok a župná väznica.

Imrich Tököly

Mladému Imrichovi Tökölymu (syn Štefana mladšieho) ako 13ročnému sa v čase obliehania Likavy v sprievode ochrancov podarilo utiecť do Poľska a odtiaľ do Sedmohradska ku kniežaťu Abaffimu ktorého priateľ gróf Rédey, umierajúci bez potomkov, urobil Imricha Tökölyho dedičom celého svojho majetku. Okrem toho Imrich i po svojej matke grófke Gyulalyčke získal veľké majetky, takže sa stal jedným s najbohatších veľmožov Uhorska.

Likava od roku 1672 stala sa opäť majetkom kráľovskej komory. Cisár Leopold I. rozkázal pri obliehaní značne poškodený hrad opraviť, ~~aj~~ ale liptovská župa sa rázne proti tomu postavila.

Imrich Tököly už za života svojho otca znamenite vycvičený, takú schopnosť ukazoval u nespokojných uprchlíkov v Sedmohradsku, že ho títo r. 1677 vtedy sotva 21 ročného za vodcu Kurucov vyvolili. Títo odbojníci za pomoci Turkov zmobilizovali všetkých zúfalcov a nespokojencov a s týmto vojskom plieniac a ničiac došli roku 1675 až do Liptova. Roku 1676 tu drancuje zas cisárske vojsko. Zúbožený Liptov posiela žalobné prosbopisy, aby cisárske vojsko zožierajúce ubiedený lud bolo odsunuté z Liptova, ale miesto toho do Liptova r. 1677 prišlo nové cisárske vojsko. Najviac vytrpelo obyvateľstvo Likavky v okolí ktorej táborilo vždy najviac vojska pre bezpečnosť panstva a velitelov ubytovaných na hrade.

Starosťou Imricha Tökölyho po zvolení za vodcu zbúrencov (Kurucov), aby si nazpät vydobyl zhabané majetky v hornom Uhorsku,

teda medzi nimi i hrad Likavu. Dňa 18.9.1678 dorazil s niekoľko tisíc dobrovoľníkmi do Ružomberka jeho kapitán Štefan Petróci, a na druhý deň s hlavným vojom sám Imrich Tököly, keď ihneď obsadil i Likavu. Medzi jeho vojskom nachádzali sa i Tatari, Turci, Poliaci, Francúzi, Germani atď. Po domoch všetko vydrancovali aj z domáceho zvieratstva zachovalo sa len to s čím ľudia zavčasu do hory utiekli. Po vyplienení okolia Likavy odišli ďalej dolu Považím. Dňa 11.10.1678, teda niekoľko dní za nimi tiahli už cisárski, ktorí na poškodenom hrade nehali posádku 50 dragúnov. V Liptove vtedy nebývalou mierou rozrástlo sa zbojníctvo, natoľko, že roku 1683 ozbíjali aj hrádocký zámok.

Komorskí páni znovu nútili liptovsku župu, aby zámok Likavu nehali opraviť a to vraj pre bezpečnosť ľudu, ktorý však tejto tam nikdy nemal a pohostinstvo zámku užil jedine na dereši, alebo v žalári vysekanom v živej skale. Jednako však bola v tom čase na severozápadnej strane hradu postavená bašta, aby z tejto najprístupnejšej strany chránila zámok.

V kronike spomína sa ešte krátky, ale strašný pobyt Kurucov v Ružomberku v r. 1684-1685, kedy Imrich Tököly mal obsadené skoro celé

Uhorsko. On sa však zdržoval viac na východnom Slovensku a v Sedmohradsku, oženiac sa medzi tým (1682) s bohatou o 15 rokov staršou vdovou po neb. Františkovi Rákóczymu, ktorá v bojovnosti a v nenávisti voči Nemcom sa mu najlepšie vyrovnala.

Pre neznesiteľné šarchy zemianske, krajinské a hlavne vojnové v rokoch okolo 1686 nikto nechcel byť dedinským richtárom, lebo títo pre nesplnenie požadovaných obecných povinností často boli aj na dereši palicovaní. Preto boli ľudia služným podľa poradia stavaní za richtárov. Pre mnohých zbojníkov rozprchnutí zemianstvo Liptova sa malo sústrediť v Hrádku a sám sa proti zbojníkom opevniť. Medzi najobávanejšími zbojníkmi sú spomínaní vodcovia Tomáš Dobo, Ján Lengyel, Gašpar Pongrác.

V rokoch 1686-1688 veľmi často prechodilo vojsko cez Liptov, pri čom všetka šarcha s jeho ubytovaním a stravovaním ležala na bedrách sedliakov t. j. nezemanov. Preto nie len sedliaci utekali do hôr, ale i ružomberskí mešťania, nevládajúc už znášať veľké šarchy a mnohé vojenské útlaky zanechali pustí vykradnutí dvory a odišli svetom. Ani si nevieme dnes predstaviť, koľko musel

vybrpieť za týchto búrlivých časov drobný
pospolitý ľud, ktorý stále sa meniaci vládci
drancovali, vydierali a všemožne sužova-
li. Toto na tie časy skoro nevyhnutné zlo
nie si ľudia ešte sami rozmnožovali (zväč-
šovali) náboženskou neznášanlivosťou a z
toho vyplývajúcim vydavačstvom a prenas-
ledovaním. Vtedy totiž platilo heslo: Komu
slúžiš toho vieru vyznávaj! Podľa ktorého
zemepáni na Likave požadovali, aby ich
poddaní menili svoje náboženstvo podľa
toho ktorého pána na Likave.

Po porážke Turkov u Viedne Imrich
Tökölyi svoje zámky v boji postupne utrácal
až nakoniec, aby sa nedostal do zajatia ute-
kol do Turecka. Jeho manželka po trojročnom
obliehaní hradu Mukačevo pre odboj vlastnej
posádky sa poddala a bola vzatá do zajatia
do Viedne. (r. 1688) Roku 1690 Imrich Tökölyi ako
vodca tatarskej skupiny tureckého vojska
porazil cisárske vojsko v Sedmohradsku tak,
že ich hlavného vodcu generála Heistera za-
jal a uväznil. Za tohoto potom vymenil svo-
ju manželku a dve nevlastné deti, (od prvého man-
žela Františka Rákocziho I.). Tito ho nasledo-
vali do tureckého vyhnanstva kde oba man-
želia aj umreli.

Roku 1690 ostrihomský arcibiskup Széchényi Széchényi dostal Likavu do daru od cisárskej komory a jeho majetkom bola až do jeho smrti r. 1695. Po smrti Széchényiho zámok Likava s celým majetkom pripadol zas kráľovskej komore. Roku 1697 liptovská župa hradbu Likavu so značným nákladom znovu opravila. V marci 66.

V 17 storočí ľud Liptova musel mimoriadne mnoho vytrpieť od vojakov a dôstojníkov, ktorí za povstania Bellena, Tökölyho a Rákoczyho neustále buď prechodili cez Liptov, alebo mali tu zimovisko. Títo vojaci či už povstalecki, alebo cisárski dopúšťali sa na ubiedenom ľude mnohých prehmatov a výčinov. Poddaní ľud nielen, že ich musel stravovať a kvartírovať, ale bol pri tom vystavený od nich i mnohému násiliu o čom sú doklady v ružomberskom múzeume. Zemepáni miesto toho, aby svojich poddaných od týchto surovostí a prehmatov chránili, sami im ešte svojimi výčinmi stpčovali život. Tak napr. r. 1699 bol zriadený na Likave soľný sklad, kde predávali soľ za premršlene vysoké ceny a poddaní boli nútení soľ jedine od nich kupovať. Panstvo na Likave sa však dozvedelo, že tajne bola Soľný sklad

dovezená poľská soľ, bodne lacnejšia a preto kšeft s pánskou soľou trocha stagnoval. Preto pomocou vojakov ubytovaných v Likavke páni nechali zrekvirovať všetku soľ po domoch a kedže poddaní nemali si za čo kúpiť drahú zámockú soľ, jedli jedlá úplne bez soli, čo zapríčinilo nielen mnohé ochorenie, ale i úmrtie pre nedostatok soli v tele, pri čom v blízkosti boli plné sklady soli. Až po potlačení povstania Rákoczyho II. keď prestali tie stále boje, presuny vojska a zimovanie vojska v Liptove, (Po 1711.) nastali pre našich predkov trochu pokojnejšie časy.

František Rákoczy II. – Roku 1700 začalo sa šíriť nové povstanie pod vedením Františka Rákoczyho II. t.j. nevlastného syna Imricha Tökölyho. Tento bol však r. 1701 zradený, na svojom šarišskom zámku prepadnutý a v Neusladle pri Viedni uväznený. Po 5 mesiacoch podarilo sa mu po podplatení stráže utiecť a dostať sa do Poľska. Koncom júna 1703 Rákoczy sa vracia z Poľska a v auguste jeho vojaci pod vedením plukovníka Juraja Ľubomírskeho dostali hrad Likavu do moci Rákoczyho.

Dňa 22. 9. 1707 bol vyhlásený rozkaz Františka Rákoczyho II. na stoličnom sneme v Liptove aby zámok Likava bol zbúraný. Liptovská župa už na najbližšom zasadnutí konanom

dňa 12.10.1707 rozhodla, aby z každého sedliackeho domu dvaja robotníci dostavili sa do Likavky ku búraniu zámku. Mesto Ružomberok, Lupča a Boca museli k tomuto cieľu dať svojich baníkov, ktorí však spolu aj s dozorcami ako odborníkov platila župa.

– zbúranie zámku

Vtedy bol zbúraný starodávny zámok Likava a veci, ktoré boli v ňom a na ňom z časti pobrali liptovskí zemania a z časti boli odvezené na zámok Orava. Druhá expedícia na zbúranie zámku bola zriadená 7.11.1707, kedy však bolo prikázané, aby z každého sedliackeho domu bol dodaný 1 čerstvý a silný chlap, aby sa neslabo to čo predtým, keď sedliaci poslali starcov, chlapcov a ženy ku búraniu zámku.

Likava však i v rumoch mocná a impozantná je opradená množstvom ľudových povestí. Fantázia ľudu si o nej vybájila hry, ktoré sú veľmi typické a zaujímavé. Podľa tvrdenia ľudu hrad bol spojený s liskovskou jaskyňou podzemnou chodbou. Rozpráva sa medzi iným tiež, že Juraj Jánošík pred svojou smrťou bol väzňom na Likave, čo však nezodpovedá skutočnosti, lebo likavský zámok bol zbúraný r. 1707, teda 6 ~~pred~~ rokov pred obesením Juraja Jánošíka.

Juraja Jánošíka súdili totižto 13.3.1713 v Mikuláši pod predsedníctvom miestožupana Ladislava Okoličányho. Žalobcom bol Alexander Čemický a obhajcom Baltazár Palugyay. Podľa rozsudku bol Jánošík v nasledujúci deň oddaný najprv na ľahšiu a potom na ťažšiu tryzeň (mučenie) a nakoniec na železný hák za ľavé rebro obesený. Táto trýzeň spočívala v tom, že odsúdeného naťahovali na škripci tak dlho až sa mu potrhali šlachy na všetkých klboch, následkom čoho i omilostení v krátkom čase ako lazári umierali.

Zburaním hradu sa však osud poddaných v Likavke a v Liptove nijak nezmenil, lebo zemepáni zostali ďalej, ktorí za čas bývali v kaštieli sv. Žofie v Ružomberku, inokedy zas na hrade v Hrádku. Otrocké vykorisťovanie poddaných nepovolilo, ba časom sa ešte i stupňovalo až do roku 1785, kedy cisár Jozef II. zrušil

Zrušenie poddanstva.

večné poddanstvo, dal osobnú slobodu, volnosť prestáhovania, slobodnú voľbu povolania, ako i dedičské právo. Roku 1848 heslá veľkej francúzskej revolúcie „Sloboda, rovnosť, bratstvo" otriasli základmi ostatných zbytkov feudálnej moci aj u nás, aby túto zotročujúcu etapu definitívne pochovajúc stúpilo ľudstvo do novšej etapy svojho vývoja.

Takto smutne skončilo r. 1707 mocné a pyšné sídlo feudálnej moci u nás, zámok Likava. I keď žiadne pohromy mocenské, alebo živelné, nevedeli ho zvyklať, rozboriť a rozválať, rozválal ho ľud sám, ktorý ho i krvopotne za naprimitivnejších technických podmienok musel stavať. Keď ľudia boli prinucovaní ku stavaniu zámku, bolo im nahovárané, že je to pre ich ochranu, aby sa mali kde ukryť pred nepriateľom, alebo v iných zlých časoch kde sa uchýliť. Keď však hrad bol vystavený vysvitlo, že je to len pre ich žalárovanie a utrácanie všetkej ich dávnovekej slobody. Tvrdilo sa tiež, že zámky boli stavané ku ochrane obyvateľstva susedného okolia proti zlým ľudom, vojne a dravej zveri i keď sám ľud už tisíce rokov predtým mal svoje chalupy tu i tam roztratené po kopcoch, po brehoch riek a potokov. Ako vysvitlo zámky boli len hniezdami uzurpátorov, ktorí násilím prinútili drobný pospolitý ľud, usídlený už dávno pred ich príchodom tu v~~po~~ roztratených malých dedinkách a lazoch, slúžiť im a k tomu postaviť im ešte na vysokých bralách útočište ich nadvlády, aby sa takto mohli lepšie chrániť, proti hnevu ľudu a ešte lepšie ho utláčať a zdierať. Ani sa ne-

vie koľko ľudí prišlo v rôznych etapách stavania hradu o život a koľko ich bolo umučených v hlbokých, tmavých a príšerných temniciach a mučiarnach hradu.

No zrúcaniny likavského hradu, tejto reprezentantky zašlej feudálnej moci a slávy, vidíme ešte i dnes. Pohľadom na ne je možné v duchu zaplakať nad preťažkým osudom našich likavskych predkov, ktorí mu seli znášať pod jeho pyšnými hradbami, prípadne v jeho žalároch a súčasne sa musíme aj tešiť, že my sme sa dožili lepších časov, v ktorých už nevládne zemepanská svojvôľa, prípadne právo dereša a násilia, ale celý náš život i budúcnosť spravujeme si sami, bez pánov a na svojom, postupujúc tak, všeobecným pokrokom ľudstva k jeho blahobytu a mieru medzi národmi.

Záznam o kronikárovi.

Pochádzam z robotnícko-roľníckej rodiny z Likavky, kde som sa narodil 13. novembra 1920. Mimo vojenskej služby, ktorú som konal v rokoch 1941 až 1945, po celý život som býval v Likavke.

Ako príležitostný robotník som pracoval až do októbra 1946. Od tejto doby som zamestnaný ako pracovník Miestneho národného výboru v tunajšej obci.

V roku 1958 som složil maturitnú skúšku na hospodárskej škole v Žiline.

Funkciu kronikára som prevádzal v Likavke už aj v roku 1951. Po raz po druhý raz som bol za kronikára zvolený dňom 1. septembrom 1961. Zároveň som bol povereny, aby som do kroniky zapísal aj údaje z rokov 1959 a 1960.

V Likavke 31. január 1961.

Ladislav Konfál
kronikár

Záznamy za roky 1959-60.

Počasie

Roky 1959 a 1960 možno označiť ako mimoriadne vlhké. Dažde trvali od jari do jeseni. Len veľmi málo dní bolo v lete slnečných. Tieto dažde veľmi nepriaznivo pôsobili na poľné práce, najmä pri dorábaní sena. V roku 1960, jednotné roľnícke družstvo následkom toho, sa vyrobilo značné množstvo sena podradnej akosti na Dúbraviciach. Už v jeseni, po oba roky, sa ukázalo pekné počasie, ktoré pomohlo včes zdolať mdatbu, ale tento fakt čase oddialil jesenní orbu, lebo zem vyschla ako cesta. Babie leto bolo teda po oba roky krajšie ako skutočné leto. Zima prišla vo svojom obvyklom čase, napriek tomu bez väčšej snehovej prokrývky a silnejších mrazov do Vianoc nebolo po oba roky.

Výstavba

V roku 1959 bola dokončená výstavba požiarnej zbrojnice. Stavba trvala tri roky. Bola stavaná svojpomocne v akcii "Z". Pekná, priestranná budova požiarnej zbrojnice má ťažko páru na okolí. V obci bolo postavené celkom 39 novostavieb rodinných domkov včetne s prístavbami. Počet rodinných domkov podľa očíslovania, už presiahol číslo 700.

Všetky stavby rodinných domčekov sa prevádzajú, alebo pristavujú v rámci svojpomoci.

V auguste 1959 bola na budove miestneho národného výboru postavená pamätná tabuľa padlým vojakom a civilom v druhej svetovej vojne. Stalo sa tak z podnetu miestnej pobočky protifašistických bojovníkov v Zikavke. Na pamätnej tabuli sú zapísané mená padlých z našej obce. Odhalenie pamätnej tabule bolo spojené s oslavou z príležitosti 15. výročia Slovenského národného povstania. Tabuľu uhradil miestny národný výbor v Zikavke. Stála 4867 Kčs.

V druhej polovici roku 1960 stolároku dielňu na mieste bývalej požiarnej zbrojnice z prostriedkov tržby tých prevádzok, ktoré mal zriadené.

Spoje.

Cez našu obec vedú tieto autobusové spoje: Rybárpole - Valaská Dubová - Komjatná, Ružomberok - Dolný Kubín - Mokraď a Martinček - Ružomberok. Od druhej polovice roku 1960, premáva cez Zikavku aj diaľkový spoj: Prvdošín - Banská Bystrica.

Hradská cesta, ktorá vedie z Ružomberka cez Zikavku do Oravy, bola v jeseni roku 1959 vyasfaltovaná a to z miesta Paračky až na Kramarisko.

Robia sa aj rozsiahle prípravy ku stavbe preložky štátnej cesty prvej triedy, ktorá bude viesť od domu bratov Kubincovcov poza kopec „Strážnik" po svahu „Úboče" až domu Vladimíra Brtku pop. číslo 448.

Začiatkom roku 1960 bola prevedená aj adaptácia a rozšírenie miestneho rozhlasového zariadenia. Bol zvýšený počet rozhlasových reproduktorov, lebo dosavádny počet nestačil a bola opravená vysielacia

stanica. Hneď na to, v lete 1960, prevzala miestny rozhlas do správy Krajská správa spojov. Miestny národný výbor teraz od miestneho rozhlasu platí nájomné za používanie.

Jednotné rolnícke družstvo v Likavke zväčšilo svoje hony o scelenú ornú pôdu zvanú „Pod vŕškom". Pôdu hon mali dosiaľ v obrábaní členovia jednotného rolníckeho družstva aj niektorí súkromnohospodáriaci roľníci. Súkromným roľníkom boli tiež vymenené lúky z honu „Nad Strážovou, za lúky ležiace v najsevernejšom mieste nášho chotára.

Poľnohospodárstvo

Miestny národný výbor vo svojej pomoci poľnohospodárskej výrobe sa zameral na pomoc jednotnému roľníckemu družstvu. Páto pomoc sa týkala zväčša zdolania náracových prác počas senosečе, žatvy, mlatby a tiež pri zbere semiakov. Zaoberal sa tiež otázkou výberu hádzov pre družstvo. Nakoľko so súkromne hospodáriacich roľníkov v našej obci nemá ani jeden viac ako dva hektáre ornej pôdy, nemajú títo problém s obrobením pôdy na svojich poľnohospodárstvách a sú preto skoro s každou poľnohospodárskou ~~pôdou~~ prácou prví a to najmä pokiaľ sa týka zberu sena, obilia, semiakov a iných poľných prác.

Zo štátnych dodávok splnilo si jednotné roľnícke družstvo najlepšie dodávku vajec aj mlieka za pomoci členov svojho družstva. Paktiež dodávky z rastlinnej výroby boli splnené po oba roky. Jednotlivohospodáriaci roľníci až na menšie dodávky si tieto splnili.

Stav počtu hovädzieho dobytka, bravč. dobytka a hydiny bol na začiatku roku 1959 tento: 287 kusov hovädzieho dobytka, z toho krav 187 kusov, 358 kusov bravčového dobytka a 1865 kusov hrabavej hydiny.

Stav počtov dobytka k 31. decembru 1960:

Hovädzieho dobytka bolo 356 kusov, z toho kráv 186 kusov. Bravčového dobytka bolo 355 kusov a hydiny 1712 kusov. K týmto údajom však možno niečo pripočítať, lebo chovatelia niečo aj zataja, najmä bravčového dobytka a hydinu. Stav hovädzieho dobytka a dobytka vôbec je vaterac na jeden ha poľnohospodárskej pôdy vyšší u jednotlivohospodáriacich roľníkov, ako u JRD. Je to najmä preto, lebo družstvo trpí nedostatkom miesta pre ustajnenie dobytka.

Stav koní je len 31, kým v januári 1958 ich bolo vyše 90 kusov. Nahradzujú ich stroje a to nielen v poľnom, ale aj v lesnom hospodárstve, kde sa prísun dreva značne zmechanizoval.

Jednotné roľnícke družstvo po tieto roky započalo so stavbou druhej maštale pre sto kusov hovädz. dobytka a koncom roku 1960 aj tretia maštaľ. Mimo toho bolo prikročené ku stavbe koniarne a sýpko. Druhá maštaľ je lepšia ako prvá a lepšie zmechanizovaná.

Priemysel a obchod

V prítomnej dobe sú v našej obci tieto podniky: Československé automobilové opravovne, návodný podnik (bývalé dielne Daniela Kožehuba) na Bellovej ulici, Stavremeslo, výrobné družstvo kovozávod v Žikavke na Stalinovej ulici, Žilinské pekárne, výrobňa v Žikavke na Mikuštiakovej ulici. Ďalej je v prevádzke jeden mlyn „Pod Paračkou", ktorý patrí Považskym mlynom, Lesný závod na Bellovej ulici, Jednota, ľudové spotrebné družstvo pre okres Ružomberok. Koncom roku 1960, bol tento podnik prestahovaný do Žiptovského Mikuláša. Vo dvore Adriany Kaniovej na Bellovej ulici, je sriadená vulkanizačná dielňa podniku Obnova.

V popis. čísle 1, v dome Ladislava Kovalčíka pri Váhu je kancelária a sklad Žilinského obchodu so zeleninou a ovocím. Čeda celý priemysel je sústredený do južnej časti obce Zikavky.

Vzhľadom na to, že odbúraním súkromného sektoru z obchodnej siete v Zikavke sa počet predajní zmenšil, naopak však počet obyvateľov, ako aj záujem o sortiment a kvantitu aj kvalitu tovaru stúpol, dotazajší stav predajní vôbec nevyhovuje. Vedúci činitelia a občania na svojich pohovoroch sa domáhajú postavenia obchodného domu v Zikavke podľa vzoru iných väčších obcí. Chyba je však v tom, že v našej obci sú predajne s drobným spotrebným tovarom začlenené do obvodu podniku Zdroj, ktorý je svojim sortimentom zameraný pre meslský život, kde sú aj špeciálne predajne pre druhy tovarov. V dôsledku toho je v našej obci ťažko kúpiť niektoré veci, ktoré sú potrebné pre denný život a ktoré v iných obciach možno obdržať v predajniach družstva "Jednota."

Mimo iných predajní je tu predajňa mlieka a chleba. V prítomnej dobe táto predajňa vypredá vyše 400-500 litrov mlieka denne.

Z pomedzi miestneho priemyslu a služieb je nutné spomenúť aj prevádzky MNV ako na príklad: holičstvo, dámske krajčírstvo a od 1. septembra 1960 aj stolárska prevádzka.

Domáci priemysel v našej obci už skoro vyhynul. Prevádza sa ešte po domácky tkanie kobercov na drevených krosnách. Okrem toho žije v obci jeden ľudový umelec-rezbár: Ondrej Ondrejka č. 499. Je rodákom z Liptov. Štiavnice. Aj Anton Púček č. d. 116, dokáže svojimi vlastnoručne zhotovenými prístrojmi urobiť celkom kvalitné

husle. Všetok materiál si k tomu urobí sám, hoci sa tomu nikde neučil.

Osvetová činnosť a školstvo

Máme zriadené dve školy. Prvá je materská s celodenným útulkom a jedálňou a národnú školu. Materská škola bola až jeseni 1960 jednotriedkou. Koncom roku 1960, bola zriadená aj druhá trieda. Národná škola má jedenásť tried. Žiaci týchto škôl vystupujú pod vedením svojich učiteľov pri rôznych kultúrnych príležitostiach s kultúrnym programom.

Navštevnosť školy je dosť dobrá. Len ojedinele sa vyskytuje vymeškanie učebných hodín. Učiteľov je jedenásť. Riaditeľom národnej školy je Vladimír Garaj.

Koncom júna 1959 zorganizovala národná škola aj zdarilú miestnu spartakiádu na športovom hrisku Pátranu Zikavka. Bolo pekné počasie, a tak účasť na spartakiáde zo strany divákov, bola dosť značná. Z miestnych odrastlejších chlapcov a dievčat sa tohoto telovýchovného vystúpenia skoro nik nezúčastnil. Boli to zväčša žiaci a žiačky národnej školy. Len niekoľko dievčat z Ružomberka spestrilo program osobným vystúpením.

Národná škola organizuje pravidelne aj zber odpadového papieru a kovov.

Rodičovské združenie pri materskej škole aj pri národnej škole, patrí medzi najpočetnejšie v našej obci. Predsedom združenia v národnej škole je Eduard Hrčka, a v materskej škole Peter Fajta. Obaja túto funkciu vykonávajú už viac rokov. Účasť na združeniach rodičov je dosť dobrá.

V obci, aj keď je pomerne dosť veľkou, chodia deti do školy len od prvého do piateho ročníku. Potom

musia chodiť do Ružomberka. Ale aj tí, ktoré chodia do Zikavky, majú sriadenú dvojsmennú prevádzku, t.j. jedni chodia do školy dopoludnia a druhí, odpoludnia, lebo v Zikavke je nedostatok učební.

Viac žiakov dochádza aj do vyšších stredných škôl: do priemyselnej školy strojníckej, textilnej a papierníckej, do dvanástročenky, zdravotníckej v Ružomberku. Niektorí, a nie ich je málo aj na iné školy, najmä na vysoké školy, sú prihlásení.

Aj medzi pracujúcimi je rok čo rok, viac takých, ktorí študujú popri svojom zamestnaní a takto si doplňujú kvalifikáciu.

Správcom osvetovej besedy v Zikavke až do jesene 1960, bol Vladimír Garaj. Od jeseni 1960 prevzal túto funkciu nový predseda kultúrno-osvetovej komisie MNV Arnold Fain.

Za roky 1959 a 1960 boli uskutočnené tieto kultúrne podujatia:

V sobotu a v nedeľu 15. a 16. marca 1959, miestna mládež zorganizovaná v Československom sväze mládeže, predviedla s úspechom divadelnú hru: "Svadobný závoj." S touto hrou vystúpila naša mládež aj pohostinský v Černovej a na Bielom Potoku. Aj na týchto obciach mala táto hra úspech.

Dňa 5. apríla vystúpili s detským predstavením „Popoluška", aj žiaci národnej školy v Zikavke s hrou za réžie miestneho učiteľa Jozefa Hatalu. Naši občania, rodičia, rodi navštevujú podobné predstavenia svojich ratolestí a preto predstavenie bolo hojne navštívené.

Čen istý mesiac 21-ho, znovu naša mládež

usporiadala: Večer poézie a prozy v sále osvetovej besedy.

Dňa 4. mája zase bola v osvetovej besede estráda žiakov Priemyselnej školy strojníckej z Ružomberka. Aj keď sa na tejto estráde vyberalo vstupné, miestnosť bola naplnená

Dňa 30. apríla večer, bola v našej obci slávnosť stavania májov. Desiateho mája chodili mládenci po domoch v krojoch a s hudbou a malými smrečkami v rukách. Pri tom tancovali a spievali. Večer bola potom tanečná zábava. Pěnto zvyk stavania májov sa už niekoľko rokov neprevádzal.

Aj 29-ho mája usporiadali u nás osvetové činovníci z ružomberského mäsopriemyslu estrádu. Hoci učinkovali zväčša učni a učnice, estráda našla patričnú ozvenu v početných radoch divákov.

V auguste navštívila miestna mládež v rámci družby medzi sliezskou obcou Dolné Životice a Likavkou, tamojšiu mládež a odovzdali im aj pamätný darček.

Dvadsiateho druhého novembra vystúpili v našej osvetovej besede pohostinský hostia z Dedinského divadla z Bratislavy s predstavením pre deti: „Pieseň vernosti" a pre dospelých s hrou „Drotár" od. J. Palárika. Naši divadelní ochotníci mali možnosť z bezprostrednej blízkosti aj v skromnom prostredí vidieť umelecké výkony profesionálnych hercov.

V roku 1960 boli tieto kultúrne podujatia:

9-ho marca navštívili našu obec hostia z ďalekého Sibíru. Boli to komsomolci z Irkutska. Prišlo ich dvadsaťpäť. Neskoro večer ich čakal dosť veľký

počet zvedavcov, takže si títo hostia mysleli, že sa stalo nejaké nešťastie. Po privítaní bolo spoločné zhromaždenie v osvetovej besede a tiež posedenie v spoločenskej miestnosti novej požiarnej zbrojnice.

Dňa 15. mája zavítala k nám v rámci predvolebnej kampane umelecká úderka z Bratislavy a to: Kresáková, Macudzinská, Sedlák a Kramár. Ich vystúpenie kvitovali vďační diváci búrlivým potleskom. Pri tomto bolo aj predstavenie kandidátov do národného zhromaždenia a Slovenskej národnej rady. Títo kandidáti nepriši, preto sa občanom predstavili len kandidáti pre okresný, krajský a miestny národný výbor.

V jeseni bolo divadelné predstavenie: Magduška od Dávidovej a tiež hra: Nóra, s ktorou boli naši ochotníci aj na zájazde v Liptovskej Teplej a v Černovej. Obe predstavenia sa stretli s veľkou ozvenou u našich občanov. Najmä v hre „Magduška" upútala predvedením hry mladá Hudáková, aj keď je ešte školáčka.

Šport.

V našej dedine sklbuje športovcov jediná telovýchovná jednota Patran Zikavka. Má len futbalový oddiel, ale tento je pomerne na dobrej úrovni, čo do kvality hráčskeho materiálu, keď berieme do úvahy úroveň ostatných dedinských jednôt. Zápasí snád zo všetkých spoločenských organizácií najviac nedostatkom finančných prostriedkov. Záujem o tento druh športu je v našej obci nemalý, lebo nadväzuje na pomerne dosť dobrú tradíciu v tomto smere ešte za predmnichovskej republiky a po skončení druhej svetovej vojny. K tomuto účelu má jednota ohradené ihrisko. Ako už bolo spomenuté v obci je športovcov dosť, ale títo sú zväčša len pasívni účastníci. Chýba

masovejšia účasť v aktívnom športovom zápolení, najmä v iných športových aj telovýchovných disciplínach a zápolení. V zimnom období chýba mládeži najmä klzisko, hoci pri troške dobrej vôli by nebolo treba velä na jeho zriadenie.

Verejnopolitické pomery.

Na čele obce je miestny národný výbor v tomto složení: predseda MNV je Ladislav Gejdoš, tajomníkom je Peter Mihalik. Členovia rady MNV: Anton Hradský, Štefan Maga, Vojtech Halam, Ján Colotka, Štefan Lejko, Matilda Hatalová a Arnold Fain.

Pracovníci miestneho národného výboru sú tragä. Sídlo MNV je v budove pod popisným číslom 91. Plénum MNV sa schádza skoro každý mesiac a rada MNV každý druhý týždeň. V práci jednotlivých odvetví hospodárskeho aj politického života v obci sa stará osem stálych komisií zriadených pri MNV.

Do okresného národného výboru za našu obec boli zvolení: Anton Hradský a Edvard Krčka, do stredoslovenského KNV v Ban. Bystrici bola zvolená Hermína Magová, pop. č. 650. Za roky 1958 až do 30. júna 1960, MNV v Zikavke súťažil s MNV Lisková na poli zveľadenia obce, splnenia štátnych dodávok z titulu poľnohospodárskeho. Súťaž prebiehala dosť dobre, za striedavého úspechu.

Prvé slávnostné zasadnutie Pléna MNV po voľbách v roku 1960 bolo v júni.

V obci existuje dedinská organizácia komunistickej strany. Jej predsedom je Peter Mihalik. Ako hlavnú úlohu vytýčila si miestna organizácia komunistickej strany zveľadenie družstva a upevnenie socialistických výrobných vzťahov v obci.

Predsedom miestnej skupiny Československého svázu mládeže v Zikavke je Elena Tabišová, miestna učiteľka.

Spolupráca roľníkov a robotníkov v našej obci je úzkospätá už aj preto, lebo obec Zikavka leží v bezprostrednej blízkosti mesta, kde je už dávno vzbudovaný priemysel a najmä preto, lebo nedostatok poľnohospodárskej pôdy, nútil už dávnejšie aj miestnych roľníkov vyhľadávať si prácu inde mimo svojho poľnohospodárstva. Bolo to na príklad pltníctvo, práca v lesoch a v značnej miere zárobky za morom v Amerike, ba aj Austrálii. Pakto sa svázok robotníkov a roľníkov utužoval, aj keď ešte v prvej polovici tohoto storočia bolo v našej dedine okési triedenie na tých čo majú „urbár" t. j. ktorí vlastnia poľnohospodárske pozemky a majú podiel so spolumajiteľstva bývalého urbáru, a tých čo majú len tie ruky do práce, prípadne malý domček a nič viac. Založením jednotného roľníckeho družstva a jeho masové rozšírenie spôsobilo, že sa už táto tranica značne rozmazala. Akási nevraživosť, ktorá bola donedávna u niektorých majetnejších občanov sa stratila.

Obec má vyše 3500 obyvateľov. Veľká väčšina je z nich zamestnaná v závodoch v Rušomberku aj mimo Rušomberka. Na jednotnom roľníckom družstve ako stáli pracovníci, pracujú len niekoľkí ľudia. Obyvateľstvo

Podľa národnosti je obec skoro čisto slovenská. Z iných národností je najviac Čechov. Občania sú prevážne rímsko katolíckeho náboženstva. Náboženský život je zatiaľ značný. Mnoho občanov sa pridržiava cirkevných predpisov. V poslednej dobe však vplyvom ateistického hnutia badať značnú povoľnosť k náboženským predpisom, najmä u mladších ľudí.

Od roku 1950 badať odliv obyvateľstva z obce. Je to hlavne preto, lebo v okolí Ružomberka sa nový priemyseľ nebuduje a mladí ľudia odchádzajú za zárobkom do iných miest. Vplyv na odliv občanov má aj tá okolnosť, že je v našej obci nedostatok bytov

Kroje.

Starý tradičný likávsky kroj sa vôbec nenosí. Najmä mužský kroj, ktorého pozostatky (súkenné nohavice) nosia už len Koloman Koufál, Jozef Sršeň, Adam Hílek a Jozef Kosica. Zato ženy zostali skôr verné kroju. Aspoň tie staršie. Čuto je však už hodne prispôsobený terajšiemu spôsobu obliekania. Medzi mládežou do 30 rokov, sa ani so ženského sveta nikto krojom neoblieka a nosia sa po „mestský". Ženský kroj, ktorý pozostával z belasého kabátika s kosičkou a širokými rukávcami, k tomu sukňa z tmavej látky a fertucha pri masových spievodoch veľmi pekne vynikal. Bolo to vídať ešte do roku 1950 aj po druhej svetovej vojne. Už sa nenosí, a je to škoda. Dožíva svoje dni na odpočinku v starých truhlách. Bolo by iste dobré, nájsť nejakú formu v rámci národopisnej slávnosti, kde by kroj našiel svoje vplatnenie, aby sa naň nezabudlo.

Ľudové zvyky.

Ako každá obec, tak aj naša, mala kedysi svoje spôsoby zábav a mnoho zvykov. Z nich najznámejšie „priadky" už úplne vymizli. Mimo týchto bývali rôzne zvyky so spevmi, ako spievanie „Jána" koncom júna, pri hrabaní sena na lúkach, kde sa len tak rozliehalo. Toto už zaniklo.

Zo starých zvykov a zábav sa zachovala tradičná fašiangová zábava zvaná bursa. Mládenci v krojoch s ľudovou hudbou a medvedom chodia pri

speve a veselej nálade po obci, kde sú dievčatá, ale aj odrastlejšie ženy. Všade ich odmenia a potom večer je zábava, kde sa už vstupné nevyberá. Páto zábava sa teší veľkej priazni mladých aj starších.

Iné príležitostné zvyky ako: liatie olova na Ondreja, zvyky pred Luciou a na Štedrý večer, sa už nikde nekonajú.

Stravovanie.

Značná zmena nastala aj v stravovaní občanov. Jedálny lístok dnešného spotrebiteľa je oveľa pestrejší a složitejší. Rozdiel možno vidieť v možnosti lepšieho zárobku a potom aj tým, že samozásobenie potravnými článkami je obmedzené. Dodnes sa však zachovali typické likávske jedlá. Ako na príklad: halušky s bryndzou a slaninou omastené, ďalej sú to „lokše", ktoré sa pickli na platniach sporáka. Pieto druhé sa už málo pripravujú. Veľmi známe sú pirohy plnené zemiakmi a s tvarohom. Ešte donedávna si naši roľníci kosenie lúk bez „pirohov" ani predstaviť nevedeli. Po bolo slávnostné jedlo. Koscom, pri ich ťažkej práci, znamenite chutnali.

Sociálne pomery a zdravotníctvo.

Pod Kuskovie vilou žijú obyvatelia cigánskeho pôvodu. V povojnových rokoch ich bolo vyše sto, ale aj keď sa hodne rozmnožili, je ich už len okolo 45, lebo sa mnohí z nich odsťahovali, kde si tí šikovnejší nadobudli lepšie bývanie, dôstojnejšie človeka. Páto občania žijú len v provisorných búdach, ktoré majú postavené na pozemku čsl. železníc, kde nečistotou a neúpravnosťou nerobia najlepšiu reklamu cudzineckému a turistickému ruchu. Inač ich zárobky sú pomerne dobré, ale do značnej miery sú v zajatí alkoholizmu.

V našej obci je vyše 450 dôchodcov, ktorí

mesačne od štátu poberajú vyše štvrť milióna Kčs. Počet týchto dôchodcov stúpa z roka na rok.

Rast životnej úrovne po stránke vybavenia domácností je očividný. Je to dôsledok možnosti zárobku a tiež aj pracovitosti našich ľudí. Dnes, v oveľa väčšej miere sú zamestnané aj vydaté ženy a matky. Občania, ktorí sa po rokoch vracajú z Ameriky a už dlhé roky nevideli „svoj kraj" a svoju obec, to potvrdzujú. Zračí sa to všade aj v obliekaní, bývaní a v neposlednej miere aj v raste školského vzdelania občanov. Počet inteligencie presahuje 250.

Spoločenský život je značne odbremenený od sústavných pravôt pre kúsok lúky, či jednu brázdu, ktoré nikedy množili biedu občanov. Zato alkoholizmus ešte aj dnes problémom neporiadku a nešváru v početných rodinách aj spoločnosti. Kartárstvo je na ústupe, ale to snád pre nedostatok miesta v pohostinskom závode.

Zdravotníctvo

Po zdravotnej stránke však tiež možno pozorovať pekný úspech.

Začiatkom roku 1959 bolo zriadené v našej obci zdravotné stredisko. Počas roku 1959, bola adaptovaná budova číslo popis. 90 a bola prispôsobená pre tento účel. Zdravotné stredisko bolo slávnostne otvorené v jeseni 1959. Od začiatku roka sa však ordinácia prevádzala v jednej miestnosti, kde je zriadený úrad miestneho národného výboru v budove popis. číslo 91. Prvým lekárom bol promovaný lekár Benjamin Pinák. K tomuto stredisku patria aj obce Komjatná, Valaská Dubová

a Martinček.

Možno však veľmi ľahko pozorovať silný pokles úmrtnosti, najmä malých detí a mladistvých. Pokles úmrtí je nižší polovice predvojnového stavu. Týmto sa značne predĺžil priemerný vek občanov. Je to spôsobené jednako vzrastom životnej úrovne a najmä bezplatnými lekárskymi ošetrením nemocenským. Najmä tuberkulóza, ktorá niekedy kosila v našej obci, je na silnom ústupe. Aj počet úrazov a osôb vadných telesne, či duševne od narodenia, silne poklesol, napriek vzrastu počtu obyvateľov.

Všetko zásnamy boli prerokované v komisii pre kultúru a školstvo pri miestnom národnom výbore.

V Lúkavke 15. februára 1962.

Predseda komisie pre školstvo a kultúru pri miestnom národnom výbore:

Kronikár:
Ladislav Koutál

Záznamy za rok 1961.

Príroda, počasie.

Zento rok akoby nám chcela príroda vynahradiť na počasí to, čo nám ostala dlžná v minulých rokoch. Už dávno nebolo takého pekného počasia, ako v tomto roku. Po veľmi miernej zime, aká u nás býva málokedy, prišlo včas aj príjemné jarné počasie. Snehová pokrývka zmizla už desiateho februára; hoci v tejto dobe bývajú u nás ešte riadne fajavice po iné roky. Pěpté leto, ktoré nasledovalo, prialo prácam na poli, a najmä okolo sena na našich lúkach. Jesenné obdobie sa striedalo slnečnými dňami aj potrebnou vlahou, ktorá bola veľmi potrebná pri sejbe ozimín. Zo štvrtého na piateho novembra však nečakane napadlo značné množstvo sneho, ktoré spósobilo nielen citeľné ochladenie, ale aj veľa kalamity v lesoch, aj spojovacej službe. Veľmi veľa telefónov bolo prerušených. Ku koncu roku sa zima ukázala v plnej sile takže cez vianočné sviatky, ukazoval teplomer aj vyše 30 stupňov mrazu.

Výstavba.

Naša obec vzrástla o deväť nových rodinných domkov. Zvalené boli štyri staré domy.

Započalo sa s výstavbou obchodného domu, ktorý sa stavia medzi domami Ireny Zarevníckej a Emílie Mlynarčíkovej.

V júli sa započalo aj s výstavbou novej modernej dvadsaťtri triednej školy v Zikavke. Škola sa stavia na bývalom športovom hrisku a má slúžiť aj pre časť žiakov z Valashej Dubovej, Komjaľnej, aj z Martinčeka. Výstavba školy najmä ku koncu roku postupuje rapídne. Futbalové hrisko sa zapo-

čalo stavať na Zahumenej, južne od hospodárskeho dvora Jednotného roľníckeho družstva v Zikavke. Stavbu obchodného domu prevádza Okresný stavebný podnik v Ziplov. Mikuláši a stavbu školy Pozemné stavby v Žiline.

[Dňa 29. augusta bol na Kramarisku odhalený pomník padlým, ktorých Nemci postrielali v januári 1945. Odhalenie pomníka bolo spojené so slávnostným programom za veľkej účasti obecenstva.]

Zikavka bola tohoto roku skutočné stavenisko, lebo aj s dávno plánovanou stavbou preložky štátnej cesty prvej triedy sa už konečne započalo. Nová preložka štátnej cesty, ktorá má odbremeniť značnú dopravu cez našu ľudnatú obec, bude viesť od domu Alexandra Bednára na Nemčekovej ulici až za dom Augustína Kubinca „Pod Paračkou", smerom cez kopec Strážnik. Po zemnými prácami sa usilovne pokračuje. Za týmto účelom sa začali asanovať aj domky, ktoré stoja v ceste spomínanej prípojky cesty.

Na družstevnom dvore sa pokračovalo vo výstavbe tretej maštale pre hovädzí dobytok a dokončila sa výstavba sýpky a koniarne.

Predsedom M N V je stále Ladislav Gejdoš, ktorý pretože je nemocný, je zastupovaný vo svojej funkcii svojim zástupcom Antónom Hradským. Pajomníkom je Peter Mihálik. Jeden člen Miestneho národného výboru sa z Zikavky odsťahoval. Na jeho miesto nebol dosiaľ zvolený druhý. Miestny národný výbor na svojich desiatych zasadnutiach prijal dvanásť uznesení. Uznesenia sú zamerané zväčša na zlepšenie práce MNV, Správa obce

na dosiahnutie lepších výsledkov na družstve a na splnenie úloh nákupu poľnohospodárskych výrobkov. Menej ako v minulosti sa prevádzali verejné pohovory s občanmi.

Zásobovanie obyvateľstva mäsom, mliekom, potravnými článkami a palivom, počas roku sa málo pokročilo. Najmä uhlia na kúrenie je menej k dostaniu.

Tento rok naša obec nemala s inou obcou súťaž.

Hospodárstvo.

Miestny národný výbor dosiahol na poli hospodárenia tieto výsledky:

Príjmy:

Daň z príjmov obyvateľstva	7717,09	Kčs
" živnostenská	2000,-	"
" pôdohospodárska	16176,80	"
" domová	99372,20	"
Poplatok z bytov	4505,05	"
Poplatok za zakáľačky	8225,-	"
Poplatok za psov	5436,-	"
Poplatok stavebný	800,-	"
Cintorín. poplatok	400,-	"
Stravné v škol. jedálni	12383,26	"
Príjem z prevádzok	35314,67	"
Ostatné príjmy	9406,50	"
Prídely od ONV	162880,-	"
Podiely od ONV	6861,-	"

Výdavky:

Doprava	45888,27	Kčs
Materská škola	27971,18	"
Zákl. deváť. škola	35650,28	"
Osvetová činnosť	7522,05	"

Požiarna ochrana	7022,35	Kčs
Členovia nár. výboru	49930,97	"
Platené služby	10016,30	"
Správa nár. výboru	80282,82	"
Neplatené služby	12946,72	"
Školská jedáleň	62950,83	"

Politický život

Na čele dedinskej organizácie komunistickej strany je Benjamin Bakoš. Zapisovateľom je riaditeľ základnej deväťročnej školy v Zikavke Vladimír Garaj. Ako po iné roky, tak aj teraz, hlavným úsilím komunistickej strany v Zikavke bolo: zlepšiť hospodárskú aj politickú situáciu na jednotnom roľníckom družstve. Na rozdiel od minulosti, badať u terajšieho výboru väčšiu snahu a záujem o kultúru a osvetu v našej obci. Bola rozšírená aj spolupráca s masami a více pri organizácii konkrétnej pomoci družstvu. Táto pomoc sa zračila pri kosení lúk na Dúbraviciach aj v Ružomberku. Lúky boli skoro za tri týždne pokosené, takže sa získalo kvalitné seno. Pre túto prácu bola získaná aj mládež a tiež kultúri pracovníci obce.

V decembri boli u nás voľby sudcov z ľudu. Takmer všetci voliči odovzdali svoje hlasy za navrhovaných kandidátov. Pred voľbami a až do konca roku, pracovalo v obci agitačné stredisko, ktoré bolo zriadené v klubovni osvetovej besedy, a ktoré pomáhalo zorganizovať niekoľko kultúrnych podujatí.

Poľnohospodárstvo Jednotné roľnícke družstvo v Zikavke obrába celkom 729 ha poľnohospodárskej pôdy. Z toho je 242 ha ornej pôdy. Súkromnohospodáriaci roľníkov je 24, ktorí majú v užívaní vyše pol tektára všetkej poľnohospodárskej pôdy a ktorí majú aj povinné úlohy pre štátny náhup predpísané. Jednotné roľnícke družstvo má päť kolových traktorov a jeden pásový traktor. Mimo toho má jedno nákladné auto a dve mlátačky. V prítomnej dobe má dve maštale pre hovädzí dobytok a jednu pre kone, jednu ošípárnu a jednu výkrmnu ošípaných, ktorá je sriadená v bývalej obecnej pastierni. V maštaliach a výkrmni je zatiaľ slabá mechanizácia. Najmä maštaľ pre kone je bez všetkej mechanizácie. Predsedom družstva je Ján Colotka. Agronómom je Zukač. Funkcia zootechnika nie je obsadená. Ku koncu roku boli len dve skupinárky a to Hermína Magová a Ľudmila Koufálová. Ekonómom družstva je Arnold Halala a účtovníkom Ľudmila Jandurová. Len dvaja funkcionári na družstve majú poľnohospodárske odborné vzdelanie. O ostatných členoch družstva možno podobne charakterizovať, lebo zväčša pracujú v závodoch, kde majú hlavné zamestnanie.
Školenie členov družstva v rámci zimnej školy sa po tento rok neprevádzalo.
Plánovaná pracovná jednotka bola 18 Kčs a k tomu naturálie za Kčs 1,94. Dosiahnutá bola však len 15,- Kčs + naturálie Kčs 1,94. Nesplnenie plánovanej pracovnej jednotky ovlivnilo jednak uhynutie vyše 300 ošípaných začiatkom roku, keď na tržbách sa nesplnilo vyše 400 000 Kčs, ale aj slabšími výsledkami na ostatných výrobných odvetviach. Hektárové výnosy sú zväčša niže plánu. Najhoršie sú na tom

zemiaky, kde sa dosiahol výnos cca 80 q z jedneho ha. Pomerne dobré boli žito a ovos. Ovos dosiahol 16 q a žito 17 q z jedneho ha pôdy. Hovädzieho dobytka malo družstvo 366 kusov k 1. januáru 1962. Z toho kráv 151 kusov. Ošípaných bolo málo následkom uhynutia a inventúrny súpis k 1. 1. 1962 vykazuje len 256 ošípaných. Z toho 35 prasníc - matiek.

Užitkovosť je u nášho družstva nízka. Preto sa nesplnila ani dodávka mlieka, ani dodávka mäsa. O tom, ako boli splnené dodávky u družstva uvádza táto tabuľka:

Produkt	Predpis (plán)	Splnené	% splnenia
Mäso (hovädz. aj bravč.)	625 q	306,6	48
mlieko	172 000 l	128 081 l	74
vajcia	40 000 ks	40 051 ks	100
zemiaky	15 083 q	1423 q	89

Jednotliví súkromní roľníci mali tieto stavy hospodárskych zvierat:

Na celkovej ploche 36,65 ha dochovávali:
48 kusov hovädzieho dobytka. Z toho 42 kráv, 82 ošípaných. Z toho dve prasnice.

Dodávky voči štátu plnili takto:

Produkt	Predpis (plán)	Splnené	% splnenia
Mäso (hovädz. aj bravč.)	62,6 q	42,75 q	68
mlieko	8280 l	6497 l	79
vajcia	7877 lcs	6185 ks	78
zemiaky	205 q	154 q	75

Užitkovosť je vyššia u súkromných roľníkov, aj keď ani títo dodávky nesplnili.
Pre poľné práce bol tento rok veľmi vhodný, lebo bolo hojne slnečných dní.

Hospodárenie družstva v roku 1961 je nasledovné:

Rastlinná výroba:

Plánovaná tržba	122 300 Kčs	dosiahnuté	~~66~~342 676,74 Kčs
plánované náklady	208 600 Kčs	dosiahnuté	211 820,62 "

Živočíšna výroba:

Plánované tržby	1 061 500 Kčs	dosiahnuté	663 851.- Kčs
plánované náklady	223 300 Kčs	dosiahnuté	93 941.- Kčs

Priduržená výroba:

Plánovaná tržba	640 000 Kčs	dosiahnuté	1 218 531.- Kčs
plánované náklady	405 000 Kčs	dosiahnuté	803 138.- Kčs

Pracovných jednotiek bolo plánovaných celkom 40000 Kčs a vyčerpaných bolo 42 672 prac. jednotiek.

Priemysel a obchod.

Z niekoľkých prevádzok MNV, ktoré mal v roku 1960, ostala MNV iba jedna a to holičstvo. Stolárska prevádzka prevzalo JRD v Zikavke. Dámske krajčírstvo prevzal od MNV okresný priemyseľný podnik - koža, guma, textil v Ružomberku. Ako pri JRD, tak aj pri MNV, sa koncom roku 1961 zrušila maliarska prevádzka a natieračstvo. Veľkoobchod so zeleninou, ktorý mal sídlo aj svoje sklady v dome Ladislava Kovalčíka č. pop. 1, sa odsťahoval do Ružomberka do vyhovujúcejších priestorov. Pri Záchenskej vile pop. č. 5 a 606, postavil v bývalom dome, Lesný závod opravárske dielne pre svoju potrebu. Paktiež Pod Paračkou pri Kuskovej vile sú zriadené dielne pre vlastnú potrebu podniku Doprastav-u, ktorý v týchto miestach prevádza stavbu preložky štátnej cesty.

Osveta

Rok 1961 sa vyznačuje peknými podujatiami na poli kultúry. Je to predovšetkým divadelný festival a oslavy odhalenia pamätníka padlým na Kramarisku. Na divadelnom festivale učinkovali štyri miestne súbory,

ktoré boli zostavené zo všetkých vekových vrstiev kultúrnych pracovníkov. Najmladší, (žiaci základnej školy) vystúpili s hrou: Všielka Lenka. Starší žiaci a mládež predviedla hru: Victor do tvári, členovia ochotníckeho krúžku nacvičili pre túto slávnosť hru „Nóra". Napokon najstarší divadelní priekopníci, z ktorých poniektorí mali vyše päťdesiat rokov, vystúpili s hrou „Škriatok." Boli to skutočne slávnostné chvíle. Už sám príchod do našej obce oznamoval návštevníkom, že takúto udalosť ešte Zikavka nezažila. Včetky transparent ponad hradskú cestu, množstvo letákov a plakátov hovoril všetkým, čo sa tu chystá. Festival, divadlo; bolo ozaj, skoro každé druhé slovo, ktoré po tie dni kolovalo z úst do úst. Toto pekné podujetie sa aj vydarilo. Pri tejto príležitosti boli rozdané aj diplomy zasdúžením pracovníkom. Jeden z najstarších divadelných pracovníkov obce, ktorý sa dosiaľ pravidelne podiela na tejto forme osvetovej činnosti je Ondrej Žanovec. Pento bol odmenený aj peňažňou čiastkou Kčs 500.-.

[Z príležitosti odhalenia pamätníka padlým na Kramarisku, boli tiež pekné oslavy. Malý pamätník bol postavený občanom, ktorých Nemci na začiatku roku 1945 pochytali a postrielali v miestach, kde teraz pamätník stojí. Postrielaní boli zväčša občanmi z horného Žiptova.

Slávnosť bola 28. augusta. Po slávnostnej reči a prednesených basňach prednesených pioniermi, bola kultúrna vložka s dramatickou vložkou, ktorá navázovala na Slovenské národné povstanie. Na záver bola veselica.]

19. októbra vystúpili naši divadelní ochotníci s hrou: Victor do tvári aj v Partizánskej Župči, kde mala táto hra tiež úspech.

V závere roku v rámci osláv Mesiaca českoslo-

vensko-sovietskeho priatelstva, bolo usporiadaných niekoľko kultúrnych podujatí. Z nich najnavštívenejšia bola prednáška o dojmoch z Kuby, ktorú usporiadal osobný účastník cesty v Kube inž. Róbert Lipa. Prednáška bola spojená so svetelnými obrazmi. Pakliež prednáška osobných účastníkov zájazdu do Sovietskeho sväzu, ktorú viedli Eduard Hrčka a Walzková z Valaskej Dubovej bola početne navštívená miestnym občianstvom.

Zdravotníctvo a sociálne pomery.

Na jar toho roku bol do zdravotného strediska v Zikavke pridelený aj druhý lekár, takže mimo Benjamína Pínáka, je našim lekárom ešte aj Dr Rušička. Celý zdravotný obvod je teraz rozdelený na dve časti. Poto iste uvítali všetci naši občania. Ordinuje sa skoro denne a prípady vyšetrenia dôkladnejšieho rázu, sa prevádzajú v Rožomberku. Úmrtnosť kojencov a sociálne nemoce, najmä tuberkulóza, už silne poklesli v našej obci. Ačkoľvek je vyšší počet občanov v našej obci ako prv, počet úmrtí je ročne ani spolovice nie taký, aký bol pred druhou a cez druhú svetovú vojnu.

Činnosť miestnej skupiny Červeného kríža toho roku bola slabšia. Zameriava sa na výcvik zdravotníčok pre poskytnutie prvej pomoci, na získovanie darcov krvi a iné zdravotné úlohy.

V našej obci je okolo pätsto takých osôb, ktoré poberajú nejaký dôchodok. Dôchôci majú aj v našej obci svoju organizáciu, ktorá je pomerne činná. Vo zvýšenej miere sa poskytuje aj kúpeľná starostlivosť.

Zvláštne udalosti.

V lete pri zvážaní sena z lúk na Dúbraviciach utrpel Martin Maga úraz slomenia nohy.

Dňa 3. novembra večer vypukol v humne Jo-

nefa Bakoša z Zikavky na Paračke požiar, ktorému pre suché počasie dost rýchlo padlo toto humno za obeť, lebo bolo sucho. Humno bolo staršie, celé drevené. Bolo kryté poistením.

Za celý rok sa v obci nevyskytol ani jeden manželský rozvod.

Pri sčítaní obyvateľstva, ktoré ako inde, tak aj u nás, sa prevádzalo k 1 marcu; bolo prihlásených 3643 osôb. Počet obývaných bytov bolo 883 a to:

s 1	obytnou	miestnosťou (a kuchyňou)	406,
s 2	"	"	334,
s 3	"	"	100
so 4	"	"	22
s 5	a viac	"	4

Podlahová plocha bytov v celej obci je 29859,4 m². Na jeden byt pripadá 33,8 m². Na jedneho obyvateľa pripadá 8,3 m². Priemerný počet obyvateľov na jednu obytnú miestnosť je 2,4. Počet všetkých budov v obci je 706. Počet obývaných budov je 680. Domov s dvoma bytmi je 106, s troma bytmi 17, so štyrma 6, s päť až deväť bytmi 4, s 10 až deväťnásť bytmi 2, s jedným bytom 545.

Počet domov s jedným bytom, ktoré majú charakter rodinného domku je 426. Počet poľnohospodárskych usadlostí je 240. Obytných domov je 14 a dve ubytovacie zariadenie.

Z celkového počtu na trvalo prihlásených osôb je v obci 52,5% žien a 47,5% mužov.

Počet automobilov je dvanásť, ktoré vlastnia súkromníci. Domácich prípojok na telefonnú sieť je 20.

Počet motorieh, skúbrov a mopedov je vyše 100.

Ladislav Koufál
kronikár

Záznamy za rok 1962.

Výstavba

Aj rok 1962 bol rokom, keď sa výstavbou menila tvárnosť našej obce. Bola to predovšetkým stavba novej základnej dvojtriedňovej školy. Výstavba pokračovala úspešne; ba, výdatná brigádnická pomoc zo strany občanov priamo nútila investora, aby pokračoval s výstavbou v predstihu, aby takto mohol byť jeden pavilón novej školy odovzdaný do prevádzky pred stanoveným termínom. Celá škola bola odovzdaná slávnostne do prevádzky 14. októbra.

Hlavne ako škola, pokračovala výstavba obchodného domu. Tento mal byť dokončený v priebehu roku 1962, ale na jeho dokončenie je pobrebné ešte veľa. Okresný stavebný podnik, ktorý stavbu prevádza, zápasí s nedostatkom materiálu.

Ďalšou väčšou výstavbou v uplynulom roku bola stavba preložky štátnej cesty cez kopec „Skaličník". Intenzívne pokračovali najmä práce pri úprave zeminy a stavba nosných pilierov okolo železničnej brale.

Dom dôchodcov, ktorý mal byť tak isto už daný do prevádzky, počas roku, tiež nie je ešte dokončený.

Z ostatných stavebných prác v obci je nutné spome-

núť úpravu výstavby ihriska, ktorá sa prevádzala najmä v prvej polovici roku. Podobne bolo v prvom polroku zhotovenie oplotenie kostola na Jánovčíkovej ulici dobrovoľnými pracovníkmi. Z ďalších prác sú to: úprava potoka okolo osvetovej besedy a na Puškárni pri dome Jozefa Klukulčiaka. V mesiaci júni bola zosilnená aj elektrická sekundárna sieť v obci.

V rámci individuálnej bytovej výstavby si postavili nové rodinné domky títo občania: Vladimír Hradský, Antón Mušuta, Štefan Šafár, Antón Nemček, Antón Miraj, Matej Hradský, Oto Švento, Arnold Hatala ml., Jozef Bakoš ml., Jozef Hýl, Štefan Jánoš, František Lofaj, Štefan Hnát, Róbert Kačalka a Ladislav Rajtko. Spolu 16 nových rodinných domkov. Staré drevené domy zvalili: Alexander Vrabko, Ján Dubský a Ondrej Hradský. Drevených domov z ktorých niektoré sú aj novšie, sa nachádza v obci ešte 136, aj keď je to vidno na prvý pohľad v obci. Celkový počet očíslovaných budov je obci vyše 700.

JRD v Likavke postavilo prístrešie pre závesné náradie a iné stroje a dalo do používania tretiu maštaľ, ktorá nie je celkom dokončená. Na družstevnom dvore sa tiež postavila nová mostová váha.

Obyvateľstvo

Z našej obce odcestoval koncom apríla a 3. augusta sa z Ameriky vrátil Peter Hrčka. Menovaný už bol niekoľko ráz v Amerike. Teraz sa vraj už definitívne usadí

v „kraji". Podobne v apríli odcestovala do Ameriky na návštevu a v júli sa vrátila nazad Ľudmila Náništová.

Tohotoročné počasie bolo pomerne cez leto a jeseň pekné, preto snád viac akokedy predtým, bol do našej obce príliv výletníkov a turistov a to najmä koncom leta a v jeseni. Nakoľko naša obec leží pri ceste vedúcej do Poľska, najviac hostí bolo z tejto krajiny. Poliaci si však viac všímajú našich predajní, ako krás prírody alebo historických pamiatok.

Za uplynulý rok sa narodilo v obci troje detí a 48 detí sa narodilo mimo územie našej obce a najviac v ružomberskej pôrodnici. Ich rodičia boli trvale prihlásení v Likavke. Manželstiev sa uzavrelo málo. Len desať dvojíc si založilo rodinu. Zato zomrelo 29 našich občanov; čo je zase pomerne veľa. Rozvody manželstva boli dva.

Medzi zomretými občanmi najstarší bol Jozef Kozica, ktorý zomrel vo veku 93 rokov. Inač medzi nimi bolo hodne starých ľudí, ktorí poslední nosili mužský kroj, alebo pozostatky mužského kroja v našej obci. Dnes už len dvaja, či traja staré mužovia nosia občas náš likávsky mužský kroj. Zato ženy, ale tiež len staršie; mu skôr ostali verné. Ešte okolo tristo žien nosí kroj. Ale ani jedna z nich nemá už menej ako tridsať rokov.

Celkový počet obyvateľov je okolo 3700.

Zima trvala veľmi dlho. Bola cez celú dobu pomerne mierna. Mrazy len málokedy presahovali niže 10 stupňov pod nulou. Február bol citeľne chladnejší ako január. Najchladnejšie dni boli od 23. do 26. februára. Aj v marci bolo dost chladno. Ešte aj 26. a 27. marca klesla teplota cez noc na mínus 10 a 11 stupňov Celzia. Súvislá snehová pokrývka sa stopila až 2. apríla z polí. Naproti tomu v apríli bolo teplo. Ba, čo viac, v prvom týždni po veľkonočných sviatkoch, t. j. v dobe od 23-ho do 26-ho apríla, možno povedať že boli najteplejšie počas celého roku. Teplota v tieni dosiahla aj 26 stupňov Celzia nad nulou. Počasie bolo striedavé a v máji bolo opäť chladno. Akoby si apríl s májom vymenili kalendár. Chladno bivalo ešte aj v júni. V dňoch 3-ho až 5-ho júna napadlo po vyšších polohách hodne sneha. V dósledku tohoto museli zohnať statok z hole na Smrekovici v Ružomberku dole na lúky aby nepohynul od zimy a hladu. Statok sa po niekoľko dní musel pásť po lúkach na ktorých sa tráva pestovala pre seno.

Počasie

Prvá búrka bola 3. júna. Od dvadsiateho júna už búrky u nás neboli do konca roku.

Pre veľmi dlhú zimu naostali veľmi jarné práce. Opravdivé teplé letné dni nastali až v auguste. Pákéto počasie

potom potrvalo dlho, takže druhá polovica leta bola suchá. Taká suchá bola aj celá jeseň. V prvej polovici septembra sa objavili síce prvé mrazy, ale ráz počasia sa nezmenil. Teplé a suché počasie pokračovalo až do konca októbra. Martin Tenlo raz skutočne prišiel na „bielom koni", lebo 11. novembra napadol prvý sneh po kopcoch síce, no pravá zima na seba nedala dlho čakať a už 23. novembra napadlo hodne snehu. Ľudia vravili, že z toho bude len veľa vody. Avšak snehová vrstva 22 cm silná už nezmizla do konca zimy. Zem zamrzla 3 decembra. V dňoch od 2-ho do 5-ho decembra sa zima už tak zakorenila, že teplomer o tieto dni ukazoval až 22 stupňov pod nulou. Najchladnejšie dni počas celého roku boli dni pred vianočnými sviatkami keď teplomer zostúpil dokonca až 25 stupňov pod nulou. Výdatná zamica trvala a len ku koncu roku máločo poľavilo na mrazoch.

Poľnohospodárstvo

Už bolo spomenuté, že dlhá zima zamŕkala jarné práce. Mimo toho naše JRD pri nedostatočnej organizácii práci, nedodržiavalo ani minimálne agrotechnické lehoty pri jarných prácach. Hlavne prípravou pôdy, nedostatočným hnojením pôdy, malo druhého roku také slabé hektárové výnosy, ako nikdy predtým. V zemiakov sa dosiahla plánovaná úroda len 38 q z hektára, čo bolo štvrtina plánovanej úrody. Aj sena bolo málo, lebo hnojenie horských lúk je v celku

nedostatočné za posledné roky. Vbilniny sa dosiahli v priemere 12 - 13 q z hektára. Týmto spôsobom sa nezabezpečila dostatočná krmovinová základňa pre dobytok a krmné dávky museli byť znižované nielen u jadrných, ale aj objemových krmív.

Nízke hektárové výnosy a slabé krmné dávky z toho plynúce, zavinili do značnej miery aj slabú užitkovosť dobytka a malé prírastky na váhe. Škodou bola aj tá skutočnosť, že v čase najväčšej dojivosti kráv (v júni a júli) sa prestalo dojiť na poludnie pre nedostatok žien - dojičiek. Pod dôsledkami týchto, ale aj iných nedostatkov, nebolo družstvo schopné zabezpečiť pre štát nákupné úlohy v živočíšnej produkcii a v rastlinnej sa splnili len u sena a obilia. Plnenie nákup. úloh sa javí u JRD takto:

Produkt:	Plán:	Skutočnosť:
Mäso	650 q	470 q
Mlieko	172 000 litrov	120651 litrov
Vajcia	55 000 ks	46 781 kusov
Zemiaky	1538 q	756 q

JRD malo na tento rok plánovaní pracovní jednotku vo výške 12 Kčs a k tomu 1,25 Kčs naturálie. Počas roku vyplácalo zálohove 8 Kčs za 1 prac. jednotku. Už tento fakt podstatne ovplyvnil pracovní morálku. Pri ročnej uzávierke, stará správa družstva hodlala vyplatiť

ako doplatky po Kčs 3.- na jednu pracov. jednotku. Po prevedenej revízii toto však bolo zrušené, lebo by sa tieto doplatky museli vyplácať na úkor dotácie fondov. Po výročnej členskej schôdzi však nebolo vyplatené nič.

Pracovných jednotiek bolo plánované 40 000. Odpracované bolo 38710 prac. jednotiek.

Na JRD Zikavka pracuje 54 stálych pracovníkov. Všetkých členov je 310.

Veľmi ťažkú hospodársku situáciu, ktorú družstvo po celý rok prežívalo, museli niekoľko ráz pomáhať riešiť aj zástupci ONV, OV-KSS a banky, nehovoriac o tom, že táto skutočnosť bola predmetom rokovaní MNV, družstva a iných organizácií v obci po celý rok.

Predsedom družstva bol aj tohto roku Ján Colotka, ekonómom Arnold Hatala, účtovníčkou Ľudmila Jandurová, pokladníkom Vojtech Halam. Ostatní funkcionári družstva sa počas roku menili.

Jarné poľné práce sa započali 18. apríla. Senoseč sa započala 9. júla na Dúbraviciach a 3. augusta v Kužomberku na lúkach. Mlatba trvala od 20. augusta do 20. septembra. Zber zemiakov bol ukončený 20. októbra.

Stavy hospodárskych zvierat v obci podľa súpisu k 1. januáru 1963:

Hovädzí dobytok celkom	437 kusov	z toho JRD	351 kusov
z toho kravy	212 kusov	z toho JRD	167 kusov
Ošípané celkom	282 kusov	z toho JRD	182 kusov

z toho prasnice celkom 47 kusov z toho JRD 44 kusov

Ovce 180 kusov z toho JRD 177 kusov

Jednotlivé hospodáriaci roľníci tiež zhruba nesplnili nákupné úlohy až na niekoľkých. Avšak v porovnaní s rokom minulým, odovzdali štátu toho roku viac. Ich plnenie nákupných úloh je nasledovné:

Druh:	Plán:	Skutočnosť:
Mäso	53 q	50 q
Mlieko	11 000 litrov	8118 litrov
Vajcia	6142 kusov	5846 kusov

Výsledky hospodárenia MNV za rok 1962: Hospodárenie MNV

Príjmy:	Plán:	Skutočnosť:
Daň z príjmov obyvateľstva	6000 Kčs	7582,20 Kčs
Daň poľnohospodárska	17 500 "	10 592,60 "
Daň domová	77 000 "	82 667,50 "
Poplatok z bytov	3200 "	2955,– "
Ostatné poplatky	4900 "	4410,– "
Správne poplatky	6000 "	8035,– "
Stravné na úseku školskom	13 000 "	13 502,60 "
Ostatné príjmy na úseku školy	– "	248,25 "
Vnútorná správa	1500 "	332,– "
Miest. hospodárstvo pre plat. služby	– "	309,– "
Ostatné príjmy miest. hospod.	2000 "	1324,– "
Prídely od ONV	401 620 "	401 620,– "
Spolu:	532 720,– Kčs	533 578,15 Kčs

Výdavky:	plán	skutočnosť
Doprava	42 000 Kčs	20 758,10 Kčs
Materská škola	7200 "	5 742,19 "
Všeob. vzdeláv. škola	227 700 "	224 360,29 "
Školská jedáleň	43 900 "	46 302,50 "
Osvetová činnosť	3 000 "	8 801,98 "
Požiarna ochrana	7 000 "	8 237,78 "
Sbor pre občian. zál.	1500 "	682,30 "
Poslanci UV	49800 "	49 830,50 "
Správa UV	77620 "	75 584,29
Dopluková starostlivosť	55000 "	42 553,80
Platené služby	7000 "	7256,85
neplat. služby	11 000 "	4546,15
Spolu:	532 720,– Kčs	
Povodňové škody		37 190,70 Kčs
Údržba bytov. fondu		2 088,60 "
Úprava ihriska		12 739,48 "
Výdavky úhrnom		585 596,93

Správa obce:

Schodok bol krytý zo zostatku roku 1961 v rámci doplnkového rozpočtu.

Predsedom MNV bol zvolený jeho doterajší námestník Anton Kradský. Pajomníkom MNV bol aj tohoto roku Peter Lukálik.

Plénum MNV sa zišiel na svoje zasadnutie 8 zás a vynicsol osem uznesení. Rada MNV zasedala 32 krát a uznicsla

sa na 111 uzneseniach. Verejných pohovorov s občanmi bolo málo. Najvyznamnejší bol v okťobri z príležitosti kubanskej krízy. Na MNV v Likavke prišla pracovať nová účlovníčka Olga Nemčeková.

Predsedom dedinskej organizácie KSS bol Edvard Apolenár. Riaditeľom novej základnej deväťročnej školy sa stal Mikuláš Kseňák. Významnejšie schôdze boli 9. marca, keď sa schvaľoval rozpočet MNV a ročný komplexný rozbor za rok 1961. Dňa 14. marca, teda hodne neskoro, bola prvá časť výročnej členskej schôdze JRD. 18. marca sa konala výročná členská schôdzka DO-KSS v Likavke. DO KSS a MNV (plénum a rada) sa na svojich zasadnutiach zaoberali ponajviac s otázkou zlepšenia hospodár. stavu na JRD a jeho kádrového obsadenia

Priemyselné podniky, ktoré majú v Likavke svoje prevádzky, neboli počas roku 1962 zmenené. Z maloobchodnej siete bola zrušená predajňa potravín v kiosku Petra Ulynarčíka a táto bola presťahovaná hneď začiatkom roku do domu Ladislava Kovalčíka popis. číslo 1. Maloobchodná sieť je v obci umiestnená v ôsmych predajniach. Jedna predajňa v ktorej je zriadená aj výtvarovňa, je v správe spotrebného družstva Jednoty. V predajniach Zdroju bol za celý rok tento maloobchodný obrat v Kčs: Priemysel a obchod

Predajne koloniálu 4,003 000 Kčs,

Predajne mäsa	1,538 000 Kčs
Predajne mlieka a chleba	1,326 000 Kčs
Predajňa zeleniny a ovocia	310 000 Kčs
Spolu	7,177 000 Kčs.

Značná časť občanov však nakupuje spomenuté potraviny aj v Ružomberku, najmä občania zo severnej a južnej časti obce.

Sortiment tovaru bol slabšie dotovaný ako po iné roky, aspoň nie do tej miery, aká bola kúpyschopnosť občanov-spotrebiteľov. Z tovaru chybovali najviac: palivo (uhlie a paliv. drevo), z potravín: zemiaky, kapusta, iná zelenina a ovocie. Koncom októbra a začiatkom novembra sa vyskytli tiež menšie defekty v zásobovaní, lebo niektoré občania začali prekotne nakupovať v domnení vojnovej psychózy okolo Kuby.

Ceny niektorých článkov dennej potreby:

1 kg hovädzieho mäsa je za 20 Kčs, 1 kg bravčového mäsa 30 Kčs, 1 kg slaniny 32 Kčs, 1 kg bravčovej masti 28 Kčs, 1 kg salámu 32 Kčs, 1 kg klobásky 35 Kčs, 1 kg cukru 8,40 Kčs, 1 kg margarínu 18,80 Kčs, 1 kg soli 1,50 Kčs, 1 kg fazule 4,40 Kčs, 1 kg hrachu 7 Kčs, 1 kg krupičkovej múky 3,80 Kčs, 1 kg hladkej múky 3,20 Kčs, 1 kg ryže 8 Kčs, 1 kg cibule 6 Kčs, 1 kg pomarančov 18 Kčs, 1 kg citrónov 12 Kčs, 1 liter steril. mlieka 1,90 Kčs, 1 kg bieleho chleba 3,60 Kčs, 1 kg hma-

viho chleba 2,60 Kčs, 1 rožtek 0,30 Kčs, 1 veľké pivo 0,70 Kčs, 1 kg masla 38 Kčs, 1 kg kapusty 4 Kčs, 1 kg tvarohu 5,60 Kčs, 1 kg lekvárov 9 Kčs, 1 kg marmelády 6 Kčs, 1 kg toaletného mydla 18 Kčs, 1 kg pracieho mydla 5-10 Kčs, 1 kilowatt elektrického prúdu 0,50 Kčs, 1 košeľa 70 Kčs, pracovné šaty 290 Kčs, spoločenské mužské šaty 600 Kčs, 1 pár pracovnej obuvi (bakanče) Kčs 57,-, 1 pár spoločenských topánok Kčs 160,-, 1 q cementu 60 Kčs, 1 kus škridle 0,80 Kčs, 1 m³ dosák z mäkkého dreva 900 Kčs, 1 deň práce na koni Kčs 120,-, 1 deň práce na páre koní 200 Kčs, 1 m povlakoviny 20 Kčs, 1 m vlnenej látky na dámske šaty 180 Kčs. 1 m kostýmky na letné šaty 36 Kčs, 1 pár dámskych topánok 120 Kčs, 1 deň murárskej práce 60 Kčs.

Kultúra a osveta

Strediskom osvetovej práce v obci je osvetová beseda. Osvetová práca je rozdelená do troch knižkov. Najlepšiu činnosť vykazoval divadelný krúžok a pomerne dobre pracoval aj krúžok kultúrnopropagačný. V prvej polovici roku vystúpili pohostinský aj osvetový pracovníci z iných obcí u nás. Z jednotlivých kultúrnych vystúpení:

Koncom prvého januára sa predstavil miestny divadelný krúžok hrou J. Kákoša: "Vietor do tvári". Predstavenie bolo úspešné a navštívilo ho asi 150 občanov. Dňa 27. januára vystúpil pohostinský estrádny súbor z Dol. Kubína s pásmom: Estráda, úsmev, radosť. Predstavenie sa tiež vydarilo. Návštevy: 180 občanov.

Najstarší občan, ktorý bol prítomný, Koloman Hradský, mal možnosť si s členkou učinkujúceho súbom aj zatancovať, čo dobre zapadlo do rámca programu a za čo skľudil potlesk.
18. marca predstavil sa našim občanom divadelný súbor z tlačiarní Slov. nár. povstania z Rušomberka s hrou: Scampolo. Predstavenie malo malo menší úspech. O šesť dní potom z toho istého podniku predviedli nám: estrádny večer. 7. apríla poctili našu obec s vtipným divadel. predstavením ochotníci Čsl. červeného kríža z Rušomberka s hrou: "O veselom hrobárovi". Hra mala dobrú úroveň, najmä predstavitel kostlivca a boháčovej ženy. Dňa 22. a 24. apríla vystúpili naši ochotníci s hrou: Čaj u pána senátora". Dobré výkony podali najmä: M. Kutlík a Alica Goušorová. 12. mája nás navštívila estrádna skupina z Lúčok s dobrým programom. Ešte aj 3. júna vystúpila u nás estrádna skupina z Lipovca od Váhostavu. Poto vystúpenie bolo tiež slabšej úrovne.
Ôsmeho júla usporiadali športovci majáles "Pod Borovinou". Pre recpriazeň počasia bol len slabo navštívený.
Zikavski športovci - futbalisti sa toho roku prebojovali do I. triedy futbalovej župy. Prvý zápas hrali v Puranoch, kde podľahli tamejšiemu celku 19. augusta v pomere 3:1. Futbalové zápasy po celý rok hrali v Rušomberku.
24. augusta bola usporiadána slávnosť padlým na Kramarisku. Boli položené vence na cintoríne aj pri pamätníku. Večer

bola potom v osvetovej besede akadémia.
8. septembra sa započalo učiť v jednom pavilóne novej školy.
Zimnú sezónu započali naši ochotníci zavčasu, keď už 13. októbra predviedli v réžii Marcela Kutlíka, div. hru A. S. Makarenku: Začíname voz. Hra bola z príležitosti slávnostného otvorenia novej školy. Na druhý deň bola slávnosť rozlúčenia sa so starou školu a otvorenia celej základnej deväťročnej školy v oboch pavilónoch. Pri tejto príležitosti bol aj bohatý kultúrny program, ktoré nacvičili žiaci základnej deväťročnej školy. Prítomné boli aj zástupci okres. investor. útvaru a predseda ONV. Pri tejto príležitosti boli odmenení aj najlepší pracovníci Pozemných stavieb. Do novej školy chodia žiaci aj z Komjatnej a Martinčeka aj Valaská Dubová. Hra: Začíname žiť, bola opätovne predvedená aj 20. decembra, ale a veľmi slabou návštevou asi 50 ľudí.
Začiatkom mesiaca októbra bola naša rodáčka Jitka Mračková na recitačných pretekoch v Dolnom Kubíne, kde v rámci "Hviezdoslavovho Kubína", získala prvú cenu za prednes Hviezdoslavovej poézie. Naši divad. ochotníci s hrou: „Začíname žiť" pohostinský vystúpili vo viacej obciach a to 28.10. v Partizánskej Ľupči, 9.11. v Lipt. Osade, 24 nov. v Lipt. Revúcach, 16.12 v Nežitovciach. Na Vianoce sa predstavili naši herci ešte s hrou „Bláznivá hodina" v našej osvet. miestnosti.

Tohoto roku začali vychádzať miestne noviny „Zikávsky zpravodaj". Do konca roku vyšlo šesť čísiel.
Prednášková činnosť bola pomerne slabá. Organizuje ju prednáškový krúžok pri osvetovej besede. Obmedzila sa na 3-4 prednášky za celý rok.
Podľa zistenia na poštovom úrade v Zikavke naši občania odoberajú 296 exemplárov rôznych novín a časopisov, z toho je 188 exemplárov časopisu „Pravda". Ostatnej periodickej tlače za 6960 Kčs ročne. Pravdaže veľa občanov si kupuje noviny a časopisy v stánkoch alebo ju odoberajú na pracoviskách.
Kultúrna činnosť masových organizácií bola tento rok pomerne slabá.

Sociálne pomeny a zdravotníctvo

Hneď na začiatku roku sa rozšírila po celej obci chrípka. Mnoho občanov primítila do postele zo zamestnania. Aj keď nebola rozšírená v takých rozmeroch ako v rokoch 1957/58, predsa miestni lekári mali s touto nemocou práce dosť. Chrípka vyvrcholila v prvej polovici februára, takže o jeden týždeň školákom predĺžili polročné prázdniny v škole. Bolo obmedzené aj schôdzovanie. Náoštevnosť vo verejných miestnostiach silne poklesla. Zákaz masového zhromažďovania bol zrušený až 3. marca.

Súkromná bytová výstavba nestačí kryť všetky požiadavky, ktoré sú zo strany občanov. Z našej obce sa sice občania a to najmä mladí, dosť v značnej miere, sťahujú za prácou k

závodom bližšie. Preto bytová mídza je stále veľká. Aj tohoto roku sa komisii pre služby otvorili nové problémy kde umiestniť občanov z domov, ktoré museli byť z verejných dôvodov zbúrané. Dosiaľ nie sú z nich niektoré vyriešené. Spomenutá komisia má ťažkostí preto dost, lebo v obci ubúda nájomných domov a stavajú sa len rodin. domky pre potrebu samých stavebníkov.

V obci je toho času 590 dôchodcov mimo dôchodcov-vojakov. Pímto dôchodcom sa vypláca mesačne 266 455 Kčs na dôchodkoch. Televízorov je v obci prihlásených 90, radioprijímačov 570 a rozhlasových prípojok pre rozhlas po dráte je 207. Počet osobných automobilov je 22 a motoriek a skutrov je 102. Miestny národný výbor v Likavke začal od 1. apríla toho roku financovať zo svojho rozpočtu doplnkovú starostlivosť pre takých dôchodcov, ktoré majú slabé dôchodky. Jedná sa o príspevky na stravu (obedy), príspevky pre tuberkulózne chorých a iné výpomocné príspevky. Obedy pre dôchodcov sa pripravujú v ~~koho~~ pohostinskom závode Jednoty Pod Paračkou, kde si tieto osobne preberajú. Na tieto ciele bolo vyplatené Kčs 42 553.– z rozpočtu MNV.

Likavka 21. apríla 1963.

Ladislav Koutál

Záznamy za rok 1963.

V živote našej obce možno nazvať rok 1963 významným pre niektoré skutočnosti, ktoré značne ovplyvnili život Zikavky. Bolo to jednak otvorenie nového obchodného domu, ďalej veľkého domu pre dôchodcov, otvorenie nového ihriska miestnej telovýchovnej jednoty a nie na poslednom mieste premien, ktoré nastali aj vo verejnom živote našej obce.

Súčasné stažené hospodárske podmienky, najmä ťažká hospodárska situácia s otrasenou dôverou más občanov, kládla na novozvolených funkcionárov na družstve aj vo vedení obce značné nároky na ich schopnosti. Aj keď sa poľnohospodárska úroveň na JRD len máloč zlepšila, predsa ku koncu roku 1963 sa finančne zlepšil stav natoľko, že sa mohli vyplatiť doplatky po Kčs 4.-.

DO KSS a MNV za spolupráce zložiek národného frontu, pomohli organizačne jednak družstvu, jednako aj pri zveľaďovacích prácach našej obce. Okruh spolupracovníkov, ktorým záleží na povznesení občanov, sa rozšíril a bolo to vidno aj z jeho práce.

Výstavba obce

Okrem už spomenutých stavieb obchodného domu a domu dôchodcov, ktoré boli odovzdané svojmu účelu v júni. Pokračovalo sa aj v stavbe preložky štátnej cesty Ružomberok - Zikavka a tiež stavba viaduktu a mostu ponad Váh. Koncom októbra sa započalo s čakanou

generálnou opravou bývalej starej školy pre účele školskej jedálne. Do konca roku, aj keď bolo studené počasie, práce pokračovali. V jarných mesiacoch bol ku domkom postaveným „Pred štvrtníkom" zavedený elektrický prúd. Takto dostalo aj týchto 6 domkov elektrické svetlo.

Z menších stavebníkov postavili si svojpomocne rodinné domky títo občania: Ladislav Vrabko, Stanislav Ďurdík, Štefan Kondra, Jaroslav Kondra, Bohuslav Bukový, Albín Lenart, Miloslav Mušuta, Ján Nemček a Hieronym Kozica. Zvalené boli tri domy: Jána Nemčeka, Rudolfa Babitša a dvojdomok Ministerstva financií pri Váhu, kde sa staica nadjazd ponad železničnú trať. Paktiež JRD postavilo garáže pre traktory vo svojom dvore.

Príroda a počasie

Veľmi tuhá zima, ktorú charakterizovala silná a po celé zimné obdobia trvalá snehová pokrývka, narobila nielen v závodoch kalamity, ale aj u nás. Trvala až do konca marca. Najtuhší mráz celého roku bol 1. marca, keď teplomer zostúpil na mínus 26 stupňov Celsia. Dlhotrvajúce mrazy zapríčinili pomrznutie vodovodného potrubia v mnohých domácnostiach. V iných domoch zase zima poštiepala múry domov. Paliva bol nedostatok, taktiež s elektrickou energiou sa muselo šetriť. Pobočné školské prázdniny trvali v našej obci pre „uhoľnú kalamitu" štyri týždne. Aj verejné osvetlenie bolo vyše dvoch mesiacov vypnuté. Po tuhej zime prišiel pekný jarný čas, ktorý pomohol previesť jarné práce našim družstevníkom načas a to do doby, keď sa v roku 1962 ešte len započínalo s jarnou prácou. Leto bolo priemerne teplé a pekné dni sa striedali s daždivými.

V auguste, keď dažde zosilneli a hodne obilia porástlo na poli, musela byť aj časť obilia zaoraná. Toto spôsobilo značné straty pri zbere obilia a to najmä u jačmeňa a žita. Ale aj ostatné obilie bolo skľudené vo veľmi podradnej akosti – mokré. Úroda jačmeňa na JRD dosahovala len 10 q z hektára. 8. júla bola najväčšia búrka v celom roku. Blesky tak rachotili oblohou, že rozbili transformátor a hrom udrel aj do veže pamätného kostolíka v susednom Martinčeku. Najteplejší deň bol 30. jún. Teplota v tieni ukazovala 32 stupňov Celcia. Veľká búrka bola aj 8. septembra, kedy blesk znovu rozbil transformátor pri dome Petra Hlavču.

Prvé mrazy a pravé jesenné počasie sa ukázali až 20. októbra. V dosl nezvyklý čas 10. novembra večer sa ešte objavila búrka, lebo bolo teplo. Prvý sneh napadol 28. novembra. Ale do konca roku bolo snehu len málo. V tejto časti roku dosahovali najsilnejšie mrazy 20 až 22 stupňov pod nulou.

Obyvatelstvo

Tento rok sa u nás narodilo 60 detí tým rodičom, ktoré sú u nás natrvalo prihlásení. Zomrelo 40 osôb; čo je pomerne mnoho, ale k tomu prispeli občania z domu dôchodcov, kde je pomerne viac pohrabov, ako v celej obci. Sobášov bolo 20. Medzi nimi bol jeden zvláštny tým, že ženícha zastupoval tunajší rodák inž. Robert Lipa, lebo ženích menom Róbert Waldes y Lopez, pochádza z Kuby a preto ho jeho známy zastupoval pri akte uzavretia manželstva na MNV. Tento zvláštny sobáš bol už druhý prípad v Zikavke. Prvý bol roku 1950.

Koncom apríla sa utopila, pravdepodobne so zúfalstva Barteková. Bola matkou štyroch detí. Našli ju o niekoľko dní vo Váhu.

Túto smutnú udalosť zatlačila do úzadia potešiteľná správa, že náš občan Ján Pažítka, inač rodák z Liptov. Zúžnej, bol za svoju prácu odmenený prezidentom republiky Radom práce.

Turistický ruch, ktorý začína prenikať aj do našej obce, prejavuje sa nielen návštevami našej obce so strany cudzích občanov, ale aj naši občania viac ako predtým, navštevujú iné krajiny aj kraje. Takto odcestovali do Kanady na návštevu Statica Halušková, Statica Slezáková a Pavlína Trepáňová. Maďarsko navštívili: Gizela Haganová, Olga Fajtová, Helena Tolnaiová, Benjamin Pinák. Z Ameriky došli k nám na návštevu pani Mosná a Albert Uram. 3. októbra bol v dome dôchodcov občiansky pohrab s. Rimajovi.

Občania cigáňského pôvodu, ktoré tvorili neďaleko Kuzkovej vily samostatnú osadu a žili až donedávna akosi izolované vo svojich skrovných prístrekoch; sa sústavne sťahujú z Zikavky do Ružomberka a iných miest. Takže tu žije už len pár rodín. Aj kočujúci obyvatelia cigáň. pôvodu sa už z Zikavky odsťahovali. Túto svojim pobytom v Zikavke navrhli miestnemu národnému výboru nejedním starosť. Posledné tri rodiny Fatrdlovcov, Richterovcov a Mateja Petra odsťahovali sa v auguste. Krátko za tým odsťahovala sa aj rodina Šimona Pušku, ktorému bol dom zvalený nad hlavou pre stavbu cesty. Menovaný býval v ňom bez výmeru.

21. novembra zomrel poslanec MNV a člen rady

MNV v Zikavke Vojtech Halam.

Spomedzi nešťastných udalostí našej dediny, možno za taký označiť aj smrtelný úraz jedného muža z domu dôchodcov keď prechádzal okolo železničných závor a zachytil ho vlak.

Verejný a politický život.

Výročná členská schôdzka KSS sa konala 3. februára. Od tejto schôdze sa právom očakávalo veľa. Jednalo sa najmä o to, aby nový výbor KSS pomohol po stránke personálneho a organizačného obsadenia niektorých čelných funkcionárov na družstve aj na MNV, ale aj v samom výbore zlepšiť prácu za účelom povznesenia obce, najmä JRD. Na výročnej členskej schôdzi JRD, ktorá sa konala 27. januára, nebola priaznivá nálada lebo družstvo nemohlo pre finančné ťažkosti vyplatiť žiadne doplatky.

Medzi významnejšie schôdze patrí zasadnutie pléna MNV zo dňa 24. februára kedy sa prejednával komplexný rozbor a výrobno-finančný plán JRD.

Desiateho marca boli na MNV voľby do výboru žicu pri MNV. Predsedkyňou bola aj tento rok zvolená Ida Uličná.

19-ho mája sa prevádzali doplnkové voľby dvoch členov MNV a to Otu Milana a Benjamina Bakoša.

Od 1. júna prevzal funkciu nového tajomníka MNV Oto Milan. Menovaný bol pracovníkom ONV-odboru školstva a kultúry v Liptov. Mikuláši a ináč veľmi aktívny kultúrny pracovník nielen v našej obci, ale aj v rámci okresu. Je u neho predpoklad, že ako mladý pracovník prispeje k zlepšeniu chodu činnosti MNV aj JRD.

MNV pomohol najmä v druhej fáze kosenia horských lúk JRD organizáciou brigád ku kosenia aj sušeniu trávy. Najväčšia takato brigáda bola zorganizovaná 2. augusta, kedy sa podarilo získať na kosenie 108 koscov. Podobne sa organizovali brigády aj pomocou iných zložiek národného frontu. Zúčastnili sa ich mládežníci, športovci, osvetoví pracovníci, členovia strany a červeného kríža. Podobne pomáhal Výbor DO-KSS a MNV pri zbere aj mlatbe obilia, aj keď na tu nebola taká masová účasť. Táto spolupráca vedúcich zložiek obce bola aj pri zbere zemiakov. Dobre však pomohol aj potrovátny závod.

Pred dňom 29. augusta organizovali sa okázalé oslavy Slov. nár. povstania; avšak nepriazeň počasia tieto oslavy obmedzila len na rámec osvetovej besedy. 29.

29-ho septembra boli prevádzané voľby sudcov z ľudu pre Miestny ľudový súd v Žikavke. O mesiac nato hovoril o svojej práci na verejnom zasadnutí a pohovore s ľudom Dr Strapko, ako volený sudca z povolania.

2-ho novembra sa konala členská schôdzka strany za spoločnej účasti drujstevníkov. Táto schôdzka bola s kultúrnym programom o ktorý sa postaral kluh potrovátneho závodu JRD Severoslovenských celulózok v Ružomberku.

V poslednom kvartále roku 1963, zameral sa MNV svojou činnosťou na organizovanie brigádnikov a prevádzanie zveľadovacích prác v obci. Šlo tu najmä o opravu cintorína, osvetovej besedy aj miestnych komunikácií.

Poľnohospodárstvo

Stagnácia ktorá sa v družstve vytvorila koncom roku 1962 nepriaznivou finančnou situáciou a ktorá vyvrcholila tak, že sa vôbec nevyplatila ani kčs na doplatky za odpracované pracovné jednotky členom JRD, bredila práce na ďalšej cezte JRD. Preto boli prevedené niektoré osobné zmeny v družstve. Predsedom sa stal opäť Jozef Kruták, pridružení výrobu dostal Ján Oškvarek. Funkcia ekonóma bola dlhšie neobsadená. Až neskôr prišiel na toto miesto Ivan Nepleda.

Jednotné roľnícke družstvo síce za celý rok nedosiahlo zlepšených výnosov, avšak lepšou organizáciou práce sa predsa vyhlo takým defektom ako sa stalo v predošlom roku, keď nemal kto krmiť, dojiť, slamu a seno repať pre dobytok. Mimo toho nastal obrat k lepšiemu aj vo vývoze hnoja. Dodatočným povolením niektorých prevádzok sa zlepšila aj finančná situácia.

Spomedzi živočíšnych produktov sa slabo splnilo mlieko a veľký rest v nákupe vajec bol urobený v prvom kvartáli 1963, ktorý nebolo možné dohnať po celý rok. Z hlavných produktov, ako mäso, mlieko, semiaky a vajcia, nesplnilo družstvo ani jeden na 100 %.

Jarné práce na poli sa započali 8. apríla a skončili sa 8. mája. Kosba lúk na Dúbravičiach trvala od 4. júla do 1. augusta. Na lúkach v Ružomberku kde sa kosilo asi 20 ha lúk, sa kosilo od 2-ho do 7. augusta. Žatevné práce trvali od 1. do 30. augusta 1963. Udatba potrvala s prestávkami po celý

mesiac september. Od 6-ho októbra do 2. novembra sa vyberali zemiaky.

Hektárové výnosy:

Pšenica	20 q	z 1 ha
Žito	13,5 q	-"-
Jačmeň	9,9 q	-"-
Ovso	12,2 q	-"-
Zemiaky	50 q	-"-

Nákupné úlohy pre štát splnilo JRD takto:

Mäso	plán	414 q	- splnené	376 q
Mlieko	"	204100 l	- "	113454 l
Vajcia	"	102260 kusov	- "	87955 ks.
Zemiaky	"	1800 q	"	768 q

Jednotlivohospodáriaci rolníci splnili nákup. úlohy takto:

Vajcia	- plán	6935 ks	- skutečnosť	7352 ks
Mlieko	- "	10406 l	- "	6392 l
Mäso	- "	53 q	"	64 q.

Súkromnohospodáriaci rolníci nemali vďaka svojim malým hospodárstvam problémy pri poľných prácach, lebo na ľan dvaja rolníci existujú, ktorí obrábajú viac ako 2 ha poľnohospodárskej pôdy.

Priemysel a obchod, služby

Pilná zima a nedostatok paliva (uhlia) sa prejavil aj na tomto úseku. Z nedostatku elektrickej energie veľmi veľa našich občanov pracovalo cca nedelu a miesto toho mali iný deň ako náhradné voľno. Tak to bolo až do konca marca.

Koncom mesiaca júna sa v našej obci zrušilo 6 predajní podniku Zdroj-a, ktoré sa presťahovali do jedinej

veľkej obchodnej prevádzky postavenej pre tento účel. Zrušené boli tieto predajne: v dome Vojtecha Ďurdíka predajňa rôznym tovarom, v dome Márie Rázgovej číslo 323 predajňa mäsových výrobkov, v dome Štefana Rázgu predajňa s rôznym tovarom, v dome Ireny Zarevúckej predajňa mäsov. výrobkov, v dome Ondreja Gršňa predajňa mlieka, pečiva a chleba a v dome Emy Martonovej, predajňa s rôznym tovarom.

Občania spočiatku nedôverčivo pozerali na nový obchodný dom s tou obavou, či tam nebudú dlho čakať v radoch, keďže doteraz sa niekedy nastáli za mäsom, mlickom a zeleninou pred predajňami. No, tieto obavy sa ukázali zbytočnými a ajcez vianočný nákup bol menší zhon, ako v starých obchodných miestnostiach. Výhodu si pochvalujú v tom, ľudia že majú všetko na jednom mieste a taká veľká predajňa je častejšie aj zásobovaná.

Kalamita a zásobovaní bola len počas uhorkovej sezóny (ocot), avšak tá bola celoštátneho charakteru.

Od 1. novembra bola v obci otvorená nová služba (zberňa prádla na pranie a chemické čistenie). Páto služba je pomerne lacná a preto je predpoklad, že sa osvedčí. Pracuje sa aj na otvorení dámskeho kaderníctva v dome Ondreja Gršňa, kde predtým bola predajňa chleba a mlieka.

Osvetová činnosť.

Osvetová činnosť združená okolo osvetovej besedy bola sústredená do prvého polroku, kedy sa previedla veľká väčšina kultúrnych podujatí. Druhá polovica roku bola na osvetové vystúpenia podstatne chudobnejšia, ale aj tak

počet kultúrnych akcií akosi z roka na rok klesá. Je to do istej miery spôsobené slabou aktivitou mládeže a jej organizácie ČSM, ale aj intenzívne rastúceho počtu poslucháčov po dráte, televízorov, ktoré lákajú k pasívnej účasti na kultúrnom dianí a v neposlednej miere aj púliš skromné možnosti kultúrneho vyžitia ktoré majú osvetoví pracovníci a mládež vôbec v miestnostiach starej zošlej budovy kde je umiestnená osvetová beseda. Spomedzi krúžkov osvetovej besedy ako skutočne aktívny možno považovať divadelný krúžok a jestovuje tiež krúžok názornej propagácie a agitacie. Základná deváťročná škola sa zúčastňuje vystúpeniami v pamätné dni a sviatky štátu, najmä pokiaľ tieto vyplňujú svojim kultúrnym programom. Účasť učiteľského kolektívu pri takej veľkej škole a pri počte 28-30 učiteľských síl ~~[illegible]~~ by byť väčšia na osvetovej práci.

Z väčších kultúrnych vystúpení je nutné spomenúť:

12 a 19. januára uskutočnili naši divadel. ochotníci zájazd do Partizánskej Lupče, Štrby a Východnej s divadel. hrou. Po tomto dobrom štarte akoby kultúrna činnosť ochabla pre tuhú zimu. Ba aj kino OB prestalo na niekoľko týždňov s predstaveniami.

Z nových zoriem osvetovej práce je nutné spomenúť 3. vydania "živých novín" za režie miestneho učiteľa Pavla Zakutanského. Bolo to najmä prvé vydanie týchto novín, ktoré bolo skutočne dobré a aj dobre navštívené. Živé noviny poriadané 22. júna a 8. decembra už taký úspech nenali.

24. marca bol u nás zájazd divadel. ochotníkov z Mokrade so skutočne hodnotnou hrou: Líška a hrozno (esop). Páto veľmi zdarilé predstavenie sa strehlo u na-

šich návštevníkov divadla s veľkým porozumením a malo skutočne úspech.

Naši ochotníci sa znova predstavili s hrou: Zakonec od Moliéra a to 21. apríla. Aj táto hra mala patričnú úroveň a úspech. Hneď na to bol poriadaný literárny večer, ktorý viedli mladí poeti Patková a Pinák. 16. júna vystúpila u nás pohostinský štátna zájazdová scéna bábkového divadla.

V neskorej jeseni bolo poriadané v rámci Mesiaca čsl.-sovetského priateľstva niekoľko menších akcií. Z nich bola pozoruhodná najmä 15. decembra na zakončení Mesiaca kde s bohatým kultúrnym programom vystúpila Pricenyschná škola textilná z Ružomberka.

Zakončenie kultúr. života v roku patril opäť miestnym ochotníkom, ktorí na vianočné sviatky predviedli hodnotné divadelné predstavenie od Goldoniho: Štyna grobiani.

Z telovýchovných podujatí sa žiada spomenúť zahájenie športovej činnosti na novom, aj keď ešte nedokončenom futbalovom ihrisku v Likanke, kde naši prebornici odohrali prvý zápas so Horcuskou Župčou. Za posledné roky hrali na cudzích hriskách, alebo v Ružomberku. Masové organizácie poriadali taktiež vo svojej činnosti osvetové akcie menšieho rozsahu.

Sociálne pomery a zdravotníctvo.

Významným dňom pre starších ľudí, ktorí nemali kto by ich opatroval, a žili odkázaní len na svoje sily, bol deň otvorenia domu dôchodcov v našej obci. Je to najväčšia a najkrajšia budova v celej našej obci a nie div, že lákala aj takých, ktorí mali svoje sa-

opatrenie aj vo svojich rodinách a predsa sa hlásili do domu dôchodcov. No, niektoré sa už vrátili aj naspäť domov. Z našej obce prišli do domu dôchodcov desiati ľudia. Dom dôchodcov bol slávnostne otvorený 15. júna. Do konca roku bolo tam ubytovaných do tristo starých občanov. Vedúcim ústavu sa stal Jozef Harin.

Následkom tuhej zimy na začiatku roku sa rozšírili aj niektoré nákazlivé nemoce ako mumps a chrípka. Ba, vyskytol sa aj prípad brušného týfu. S príchodom teplého jarného počasia sa zase začala vyskytovať červienka (difentéria), ktorá trvala cea leto.

Miestna skupina Čsl. červeného kríža organizovala nábor dobrovoľných darcov krvi. Na odber krvi pre liečebné účele sa však prihlasilo len málo občanov, takže akcia nenašla väššieho pochopenia.

Situácia v zdravotníctve v našej obci sa zhoršila v tom zmysle, že druhý pridelený lekár v našom zdravotnom obvode bol pridelený niekde inde, mimo náš zdravotný obvod a tak máme zase len jedneho lekára pre celý obvod pre vyše 6500 obyvateľov a ktorý mimo toho prevádza ešte denne ordináciu aj dome dôchodcov.

V Žikavke 15. júna 1964.

Ladislav Konfál
kronikár

Záznamy za rok 1964.

Uplynulý rok charakterizovali dve udalosti verejný život v našej obci. Boli to voľby do národných výborov, Slov. národ. rady, Národného zhromaždenia ako aj sudcov, ktoré boli v mesiaci júni a na druhej strane oslavy 20. výročia Slov. nár. povstania, s ktorou súvisela veľká kampaň nielen u nás, ale po celom Slovensku čo do výstavby a zveľadenia.

Výstavba obce aj tohoto roku úspešne napredovala. Dokončila sa a bola do používania 21. decembra nová cesta a most cez Váh z Ružomberka od štátnej nemocnice smerom k domu dôchodcov cez kopec Strážnik až ku dreveného krížu na ul. Silvestra Nemčeka. Páto významná okolnosť bola zverejnená aj v

tlači zverejnená, ba aj v štátnom rozhlase. Nová cesta značne odbremenila cestnú sprav premávku cez dolnú a strednú časť obce, ktorá najmä v úseku pri fare už vôbec svojmi zákrutami a malou šírkou nevyhovovala. Vznikol však aj iný problém a to autobusové spojenie tých liniek, ktoré doteraz premávajú po novej ceste a len zčasti po ~~novej~~ starej ceste tým, že značná časť pracujúcich je teraz nútená dochádzať peši do zamestnania. Táto záležitosť nebola do konca roku usporiadaná.

K 1. septembru bola odovzdaná do používania materskej školy budova bývalej základnej školy, ktorá bola pre tento účel adaptovaná v generálnej oprave. Celkový náklad činil 263544 Kčs. V škole sú 3 triedy, kuchyňa a jedálňa.

Na Kramarisku, kde je pomník padlým v SNP, bola prevedená úprava okolia pamätníka.

V mesiacoch septembri až decembri bol za výdatnej pomoci občanom rozšírený vodovod na ulici Družstevnej až po dom Rudolfa Baťku a na ulici Štúrovej po dom Viliama Kohúta. Na ulici Silvestra Nemčeka, bol postavený samostatný menší vodovod z prameňa pri lome na tejto ulici. Vodovod slúži len občanom na tejto ulici, kde voda z vodojemu „Na strážniku" nedôjde pre vyššiu polohu. Občania všetky tieto práce previedli svojpomocou, čím sa náklady značne znížili. Tento príklad občianskej spolupráce by mal byť mnohým občanom za vzor. Nemajú zásluhu o toto rozšírenie vodovodu majú najmä títo občania: Jozef Kraľovcuský,

Jozef Bakoš, Štefan Ballo, ako aj iní, ktorí nešetrili časom, aby sa tieto práce previedli načas a úspešne.

V miestnostiach bývalej mater. školy vd. Ireny Martonovej a spol. bola od 1. nov. 1964 Družina mládeže.

Vo výstavbe bytovému fondu pribudlo niekoľko rodin. domkov. Okres. nár. výborom boli vydané stav. povolenie len v počte 10, práve toľko stavebných povolení na prístavbe, prestavbe, resp. novostavbe rod. domkov vydal MNV. Celkom bolo dané do používania 13 nových domkov. Pomerne značná časť mladých ľudí, ale aj starší sa tam hlásia; sa hrnie do družstevnej výstavby do miest, najmä do Ružomberka, lebo svojpomocou stavať predsa len vyžaduje väčšie vypätie síl, viac šetrenia a najmä nepomerne veľa voľného času.

Mimo týchto prác bolo prevedené aj oplotenie školského dvora zákl. deväťročnej školy.

Staré domy zvalili títo občania: Jozef Kabrák, Erna Vasilová a Ján Pesarovič.

Priroda-počasie.

Silná zima trvala celý január a február. Snehu bolo spočiatku veľmi málo a len 26-ho januára vypadla väčšia vrstva. V uvedený deň bol najsilnejšie mrazy celého roku a to −22° C.

Jarné počasie sa striedalo pekné počasie, dážď, teplo aj chladno. Už 3-ho apríla bola prvá búrka ale bez dažďa. Aprílovým vhodným počasím bola

umožnená jarná sejba do 26. apríla toho roku. Zima však dlho držala a pomerne silný mráz bol ešte aj 8. mája. Vcelku horšie počasie však v máji bolo ako v apríli.

Až mesiac jún doniesol pravé letné počasie. Do 20. júna horúčavy stále stupňovali. 20. júna dosiahla horúčava +32° C v tieni.

Mesiac júl bol veľmi vhodný pre zber sena. Ale už v auguste nastalo značné ochladenie a dosť nestále počasie. Zato oveľa krajšie bolo babie leto. September sa teda ukázal pekným časom. Za ním prišli dosť rýchle pomerne silné mrazy v nočných hodinách.

Dňa 30-ho septembra o pol 24 hodine niekoľko občanov našej obce pocítili slabšie zemetrasenie. Podľa výpovede svedkov, sa toto prejavilo ako jazda ťažkého nákladného vozidla, ktorý sprevádzal šuchot. Zemetrasenie spozorovali: Františka Nemčeková č. d. 438, Štefan Ballo č. 700, Katarína Babitšová č. 521. Aj správy Čsl. štátneho rozhlasu, ako správa Hydrometeorologického ústavu v Bratislave potvrdili pravdivosť týchto úkazov.

Mesiac október bol daždivý. Pákyto čas značne oddialil práce na JRD s vykopávkou zemiakov. 17. novembra napadol prvý sneh. Metelica prišla taká, ako uprostred zimy. Ale len na krátko. Až piateho decembra znovu zaútočila zima, ale ešte stále nemala sily a do konca roku vydržalo mierne počasie. 26-ho decembra napadlo snehu.

Obyvateľstvo a zvláštne udalosti.

16. januára zomrel najstarší muž obce Štefan Javorka

vo veku 84 rokov.

2. februára odišla do Fort William Ont. Kanada Anna Fajtová za manželom. Cestovala lietadlom. O štyri dni nato sa odsťahovala do Kuby a tiež za manželom Viola Kaliská. Tiež cestovala lietadlom.

27. februára mal pahrab Benjamin Martinský, ktorý utrpel 3. januára toho roku pri práci v Chem. závodoch v Žiline veľmi ťažké popáleniny, ktorým podľahol. Pohrabu sa zúčastnilo asi 2000 občanov z Likavky, aj okolia.

19. apríla utrpel zlomeninu nohy pri práci na JRD Ján Tčsarovič. Pen istý občan jedenásteho septembra, utrpel znovu úraz na ruke pri mlátení obilia vo Val. Dubovej.

24. apríla (na deň Juraja) bol požiar hospodárskych stavov Štefana Halečku č. domu 607. Zhoreli mu zadné stavy. Škoda je pomerne značná, nakoľko zhorel uskladnený stav. materiál.

Koncom mája došiel na návštevu „do kraja" z Ameriky S. Halam s manželkou.

Podobne došla z Ameriky na návštevu Petronella Páleníková rod. Rázgová.

Počas búrky 28. júna, zabil blesk na Smrekovici - Doorisku pri pasení 19 kusov hovädz. dobytka. Z nich 15 kusov bolo majetkom JRD Likavka.

22. júla zomrel po ťažkej nemoci známy hospodársky a osvetový pracovník našej obce, predseda revíznej komisie JRD Vojtech Kočka.

21. septembra došiel z Kanady Štefan Hatala pop. čís. 467.

Ani jeden likavčan toľko necestoval do Ameriky a späť, ako Peter Hrčka, ktorý aj tohoto roku 15.9. odišiel na návštevu do Ameriky a vrátil sa koncom toho roku nazad do Likavky.

29. novembra zomrela v dome dôchodcov staršia pani Anna Kasalová, ktorá 17. októbra t.r. uzavrela manželstvo s Josefom Kasalom na MNV v Likavke. Príčina smrti: infarkt.

Za uplynulý rok sa narodilo v našej obci len jedno dievča. V Ružomberku (pôrodnica) sa narodilo 23 chlapcov a 32 dievčat, ktorým rodičia bývajú v Likavke. V obci zomrelo 23 mužov a 32 žien. V ružomberskej nemocnici zomrelo 8 likávčanov.

Zosobášených bolo 29 v Likavke, z toho 19 likávskych, ostatné z Martinčeka a Valaskej Dubovej.

Počet občanov na trvalo prihlásených k 31. decembru je 3956.

Z tradičných zvykov, ktoré sa u nás ešte zachovali, sa toho roku už neprevádzala fašiangová zábava tka „bursa".

Hoci aj nebadane, ale iste kraj našich občanov z nás ustupuje.

Politický a verejný život.

26. januára sa konala výročná členská schôdza MO-KSS. Novým predsedom sa stal Štefan Maga. Noví členovia výboru: Oto Milan, Ján Oškvarek, Josef Říha, Edvard Hrčka, Arnold Fain, Gustav Vrabko, Benjamin Bakoš a Marcel Kuklík.

22.1. februára sa konala výročná členská schôdzka a doplatky. 22. februára, plénum MNV prejednal celoročný výrobnofinančný plán a ročný komplexný rozbor a organizačné veci.

Hneď na druhý deň sa konala výročná schôdzka požiarnikov. Oživla aj činnosť našich svázákov. MNV rozvinul záväzkové hnutie za účelom sveľadenia obce, z príležitosti 20. výročia Slov. náv. povstania.

Apríl bol mesiacom započatia predvolebných prác a schôdzí. 24.4. bolo predstavovanie kandidátov MNV, ONV aj KNV, SNR aj NZ s kultúrnym programom.

Prvomájové oslavy ako aj prvomájový sprievod sa nevynímal z obvyklého rámca. Školské deti, občania niesli transparenty v doprovode alegorického vozu z JRD s heslami o plnení záväzkového hnutia a splnenia nákupných úloh poľnohospodárskych výrobkov.

Z príležitosti oslav 9. mája, bola 8. mája dobre pripravená akadémia zo strany základnej školy. Aj návšteva tejto slávnosti bola dobrá.

10. mája bolo znovu predstavovanie kandidátov do volieb MNV, ONV, KNV, SNR aj NZ. Prítomný bol aj Martin Mikuláš ako kandidát do národ. zhromaždenia. Kultúrny program pripravila úderka Slov. lud. umeckého kolektívu za peknej návštevy občianstva.

14. júna boli voľby do Nár. zhromaždenia, Slovenskej národnej rady, národných výborov všetkých stupňov ako aj sudcov z ľudu.

Kandidáti boli zvolení vyše 90 % hlasmi. Prvé slávnostné ustanovujúce zasadnutie Pléna MNV, voľba predsedu

MNV, volba tajomníka, členov rady a členov 7 komisií na MNV bolo až piateho júla.

29. augusta bola slávnostná akadémia a vyznamenanie Slov. nař. povstania v osvetovej besede. Na druhý deň (30.8.) bol pripravený bohatý kultúrny program žiakov ZDŠ aj osvetovej besedy na Kramarisku spojenej s veselicou. Pre nepriazniveé počasie sa slávnosti súčastnilo len obmedzené množstvo občanov. V kultúrnom programe vystúpil aj známy ľudový spevák Milan Chvastek.

Slávnosť 50. výročia založenia požiarneho zboru v Zikavke 13. septembra, bola spojená s pretekami požiarnikov obce aj z 13 okolitých obcí na futbalovom ihrisku. Popoludní bola veselica.

7. novembr dátuje otvorenie Mesiaca československo-sovietskeho priateľstva, ktoré bolo spojené s kultúr. vložkou ZDŠ. Dopoludnia o 11 hodine prešla obcou pozdravná štafeta. Druhá štafeta prebehla obcou 17. novembra. Špalier tvorili deti a školáci. Dospelých skoro nebolo.

20. decembra sa uskutočnil v OB verejný pohovor s občanmi o súčasných otázkach.

Hospodárenie obcí.

Miestny národný výbor hospodáril za uplynulý rok takto:

Príjmy:

Domová daň: plán 84000 Kčs, skutočnosť 84014.- Kčs
Poľnohosp. daň: plán 7000 Kčs, skutočnosť 7262 Kčs
Daň z príjmov: plán 4000 Kčs, skutočnosť 2756 Kčs
Poplatok z bytov: plán 3000 Kčs, skutočnosť 2908 Kčs.

Správne poplatky: plán 6000 Kčs, skutočnosť 6975 Kčs,
Ostatné poplatky: plán 4200 Kčs, skutočnosť 5878 Kčs,
Stravné v Škol. jed.: plán 24000 Kčs, skutočnosť 24595 Kčs,
Ostat. príjmy: plán 4000 Kčs, skutočnosť 5771.- Kčs

Celkom vlastné príjmy: plán
s prídelom ONV 677705,70 Kčs skutočnosť: 682620,70 Kčs

Výdavky:

Výstavba obcí a miest (ucz. kolonia a mé)	plán	35000 Kčs,	skutočnosť	35000 Kčs
Doprava	"	57000 Kčs,	"	54365 "
Mater. škola	"	7600 Kčs,	"	9396 "
Zákl. deväťroč. škola	"	346555 Kčs,	"	339822 "
s toho gen. oprava				254780 "
Školské potreby		51700 Kčs	"	52564.- "
Škol. jedáleň		58000 Kčs	"	60271 "
Osvetová činnosť		8000 Kčs	"	9041 "
Pamätníky a ochr. prírody		4000 Kčs	"	4007 "
Požiar. ochrana		5700 Kčs	"	5928 "
Sbory pre obč. sál.		3500 Kčs	"	1627 "
Poslanci MNV		1300 Kčs	"	1459 "
Správa UV		12350 Kčs	"	15420 "
Soc. zabespeč.		70000 Kčs	"	69597 "
Neplat. služby		17000 Kčs	"	18075 "

Poľnohospodárstvo

Celková výmera poľnohospodárskej pôdy v obci je 1015,86 ha. Jednotné roľnícke družstvo obrába 846 ha, záhrnenkári 87 ha, súkromno hospodáriaci roľníci 63,50 ha poľnohospodárskej pôdy.

Uplynulý rok mal znamenať značný obrat v socialistickom obrábaní pôdy a očakávala sa podstatná

zmena k lepším hospodárskym výsledkom aj na JRD v Zikavke, ale tieto predpoklady boli splnené len vo veľmi malej miere. Zlepšenie malo nastať predovšetkým v rastlinnej produkcii. Začiatok roku tomu aj nasvedčoval. Za mesiace január a február družstvo v Zikavke splnilo všetky dodávky za január a február.

Jarné práce sa započali 11. apríla sejbou jarín. Sejba jarín ako prvá fáza jarných prác sa na JRD skončila 24. apríla. Sejba semiakov sa už značne oneskorila a pretiahla sa až do 24. mája, hoci plán ukladal termín do 2. mája.

Obilniny aj trávy boli zakrpatené, lebo sucho v druhej polovici jari im uškodilo, až druhá polovica júna čiastočne napravila situáciu v raste plodín aj trávy. Najmä kukurica na vrláž následkom nedostatočne pripravenej pôdy a ošetrenia, celkom zaburinela.

Kosba trávy na Dúbraviciach trvala od 5-ho do 24. júla. Na lúkach v Ružomberku sa kosilo len na menšej ploche v doline „Nižnie Matejkovie".

Žatevné práce boli ukončené 5. septembra. Zato žiatba až na malé výnimky sa pretiahla len do 29. septembra.

Pomeme dlho trvala vykopávka semiakov s ktorou sa započalo už 16. septembra. Úroda semiakov bola pomeme dobrá, ale ani nie pre nejaké osobitné zlepšenie v ošetrení semiakov, ale vzhľadom na to, že úroda semiakov bola v celku v Liptove nadpriemerná. Ber semiakov prebiehal dosť liknavo.

JRD sa dostalo výdatnej pomoci od patronát. závodu Severoslov. celulóziek v Ružomberku, ktorý závod pomohol pri zbere semiakov v Ružomberku na "Hriboch" a na "Štiavniciach". No, aj napriek tomu trvala vykopávka semiakov do 11. novembra. Družstvo po dlhšej dobe splnilo, ba aj prekročilo nákup. úlohu semiakov. Celkom odovzdalo 21 vagónov.

Súkromní roľníci napriek tomu, že postrádajú potrebnými zápraheni pre polné práce a väčšie stroje ani nepoužívajú, previedli všetky svoje polné práce načas a kvalitnejšie ako JRD.

Prehľad o plnení nákupných úloh u JRD.

Produkt:	Predpis v q:	Dodávka v q:	Plnenie v %.
Mäso:	406	248,7	61
Mlieko:	168100 l	186868 l	111
Vajcia:	90000 ks	79571 ks	88
Zemiaky:	18200 q	21020 q	115

Prehľad o plnení nákup. úloh u jednot. roľníkov:

Mäso	50 q	64,39 q	128,5
Mlieko	6418 l	4003 l	62,3
Vajcia	7802 ks	7453 ks	95,5

Stavy hosp. zvierat k 31. XII. 1964 u JRD

Druh:	Plán	Skutočnosť:
Hováda. dobytok spolu	420 ks	409 ks
z toho kravy	190 "	195 "
Prasnice	42 "	40 "

Jednotliví roľníci chovajú 33 ks hov. dobytka, z toho 12 kráv. Mimo toho chovajú 55 ošípaných.

Členovia JRD chovajú 31 kusov hovädz. dobytka z toho 19 kráv, 5 koní, 82 ošípaných.

Plánovaná pracovná jednotka bola 16 Kčs + 1,20 Kčs hodnota naturálií. Prac. jednotka bola prekročená na Kčs + 1,20 Kčs naturálie.

Hektárové výnosy na JRD:

Produkt:	Plán	Skutočnosť:
Pšenica	21 q	6,37 q
Žito	16 q	14,29 q
Jačmeň	16 q	9,76 q
Zemiaky	140 q	120,- q
Seno	17 q	11,- q

Hospodárenie JRD:

Jednotné roľnícke družstvo nesplnilo celý rad ukazovateľov v rastlinnej produkcii, ktorá z roka na rok vykazuje klesajúcu tendenciu, aj keď nastala tento rok o niečo zlepšenú situáciu v produkciu zemiakov. Pôda je nedostatočne hnojená a už značne zdecimovaná, preto u hlavných kultúr, ako je pšenica, jačmeň sa nedosahuje ani najnižší priemer. Hnojí sa len cca 8-10 % oncej pôdy ročne maštaľným hnojom, niektoré roky ani to, hoci je žiadúce pohnojiť aspoň 20-25 % ornej pôdy pohnojiť dobrým maštaľným hnojom. Nízke hektárové výnosy obilia a sena spôsobujú veľký nedostatok krmovín, najmä v jarnom období. Ale aj cca rok sa statok nekrmi plnými dávkami. Dôsledok toho je potom nízka užitkovosť v živočíšnej výroby a to je zasa dôsledok nesplnenia nakúp. úloh

mäsa aj vajec. Finančnú situáciu za tých okolností že nebolo splnená celá séria dôležitých hospodárskych ukazovateľov; zachránila pridružená výroba. Tu dominovala najmä maliarska prevádzka, ktorá vlastne pomohla splniť aj prekročiť prac. jednotku. Bola to však nedostatočná a dočasná náhrada.

Najviac pracovných jednotiek odpracovali manželia Veselovských (1218 Prac. jed.). Mimo nich: Ľudmila Kraľovcská č. d. 139; 840 PJ, Hermína Magová č. 650 - 646 PJ, Darina Martonová č. 495, 726 PJ, Anastázia Martonová 657 PJ, Ján Sýkora 695 PJ, Jolana Prepáňová 693 PJ.

Miestna organizácia strany, ako aj miestny nár. výbor pomáhali družstvu po celý rok aj priamymi zásahmi zo strany organizačnej a pri riešení problémov družstva.

Priemysel a obchod.

Od prvého januára bola otvorená nová služba dámske kaderníctvo v dome Ondreja Sršňa pop. čís. 87, kde bola predtým predajňa mlieka a chleba. Službu zriadili Komunálne služby a Ružomberka.

Počas uplynulého roku bol v spotrebiteľskej verejnosti pociťovaný nedostatok mlieka, mäsa a mäs. výrobkov, piva cez letné obdobie, z iného tovaru najmä kusový textil. Tieto nedostatky neboli pravda veľkých rozmerov, ale predsa narušovali záujem a dopyt občanov. Prídel poliva najmä uhlia pre domácnosti sa o niečo zlepšil a fronty čakajúcich na prídel uhlia sa značne zmenšili.

Miestny národný výbor zrušil od 8. júla ďalšiu

a už svoju poslednú prevádzku - holičstvo. Urobil to pre nedostatok pracovníkov a pre nerentabilnosť.

V druhej polovici roku sa riešila otázka výstavby pohostinstva v Zikavke. Okolo výberu stavenieska pre výstavbu tohoto závodu verejného stravovania bolo velá polemiky, lebo veľká väčšina občanov aj poslancov bola za to, aby sa závod staval na inom mieste ako pri stolárskej dielni, kde je pre stavbu potrebné vyvlastňovať stavby a pozemky, mimo toho výstavba závodu verejného stravovania pri stolárskej dielni naráža aj na tie prekážky že nie je tam plánovaná v smernom územnom pláne, cez pozemok vedie hlavné vodovodné potrubie. Vec sa preto oddialila a do konca roku nevyriešila.

Počnúc od 1. decembra bola znížená cena niektorých ovocných výrobkov aj masti, čo občania s porozumením privítali.

V našej obci sú zriadené dve predajne Zdroj a tiito za rok 1964 vypredali tento tovar:

Mäso a mäs. výrobky	75441	kg
Mlieko	164380	litrov
Múka	75904	kg
Cukor	44229	kg
Chlieb a pečivo	175091	kg
Lieboviny	3699	litrov
Víno	13806	litrov
Pivo	39332	litrov

Preto údaje sa nebýkajú predajne Jednota Pod Paračkou, kde je pohostinstvo. Ďalej je potrebné pri-

pomenúť že značná časť občanov si aj uvedené potrav. články vzkupuje v Ružomberku.

Jediný pohostinský závod v centre obce zvaný „Pod hradom" navrhoval MNV niekoľko rác v nolosti a aj toho roku zrušiť, ale nestalo sa tak dosiaľ. Na zrušenie naliehal MNV z nutnosti, lebo závod nemá ani to najnutnejšie pre hygienu pohostinstva, ba ani WC.

Osvata a školstvo.

Uplynulý rok bolo v obci poriadané síce menej kultúrno-osvetových akcií že do počtu, ale to len preto, lebo počet filmových predstavení v osvetovej besede poklesol. Jednotlivé osvetové vystúpenia po stránke kvality získali na hodnote a lepšej pripravenosti.

[Hneď po novom roku 18. januára predviedli ochotníci divadel. krúžku pri osvetovej besede repríza Goldoniho „Štyroch grobianov".]

Z príležitosti výročnej členskej schôdze JRD, vystúpil pohostinský súbor patronát. závodu so Severoslov. celulózok a papierní.

Miestna ľudová knižnica znížila počet dní pre výmenu kníh na jedno odpoludnie v týždni, predtým to boli až po tri odpoludnia za týždeň.

Dňa 29. februára bola v osvetovej besede oslava februárového víťazstva s hodnotným kultúrnym programom ktorý pripravila základná škola.

Mesiac marec bol mesiac pretekov v kultúrnom dianí a to 3. marca recitačné preteky a 22. marca zase šachové preteky v ZDŠ.

Miestni divadelní ochotníci sa znovu ukázali s hrou: Verona a to 29. marca. Vystúpenie bolo zdarilé, preto hra bola opakovaná ešte z príležitosti oslobodenia našej obce dňa 4. apríla.

Ďalším divadelní hru „Surové drevo" od Bukovčana ukázali nám naši divadelníci 19 a 26. apríla.

Žiaci zo ZDŠ sa 17. mája predstavili hrou: Zlatá studňa. Nárštevа bola slabá.

24. mája vystúpil pohostinský u nás hudobno-spevácky súbor „Liptov" z Hubovej s celovečerným programom.

Záhladná deväťročná škola na 1. júna zorganizovala športové preteky na hrisku Pátrana Žilcanka.

Ako po iné roky, aj teraz, bol mesiac jún mesiacom majálesov a to prvý v deň volieb (14.6.) ktorý poriadali požiarnici a 28. júna poriadali majáles športovci.

Náš obodný lekár Benjamin Pinák vydal svoje básnické prvotiny „Špirála". Kritika ju prijala rôznym smerom a hlasmi.

Materská škola po prevedenej adaptácii budovy sa nasťahovala do objektov bývalej budovy ZDŠ na Jánovčíkovej ulici. Ako po iné roky, aj teraz bol druhý polrok bol na osvetové vystúpenia chudobnejší a občania až do 12. decembra uvideli dival. predstavenie v druhom polroku, ktoré nám ukázali rybárpolskí požiarnici s hrou: „Po krivých chodníčkoch". Aj keď úrovňu bola podpriemerná, nárštevа bola dobrá, po takom dlhom časovom odstupe.

Záver roku patril športovcom, ktorí pripravili

verejnosti veselú zábavu so zdarilým pásmom na ktorom účinkoval aj známy spevák Milan Chvatek.

Mimo týchto podujatí, bolo viac menších predstavení či už v rámci osvetovej besede alebo požiar. zbrojnice o ktoré sa postarali výbor žien a ostatné organizácie.

V dňoch 17 až 19. októbra bola poriadaná v dome Irency Martonovej zdarilá výstava drobných hospodárskych zvierat.

Niekoľko akcií bolo poriadaných aj počas Mesiaca Čsl.-sovietskeho priateľstva.

Všetky osvetové vystúpenia vychádzali z ročného jednot. plánu kultúrnej činnosti. Všetkých osvetových akcií bolo celkom za rok 1964 141, z toho 87 filmových. Tento úspech bol osvetovej besede priznaný a ONV-odborom pre školstvo v Lipt. Mikuláši.

Za rok 1964 bolo vydané desať čísiel "Dikavskeho spravodaja."

Sociálne pomery a zdravotníctvo.

V obci poberá dôchodky 513 osôb, v celkovej mesačnej výške 241756 Kčs. Zamestnanosť (najmä u žien) za posledný rok stúpla, lebo stále viac žien z domácnosti vstupuje do námedzného pracovného pomeru. Tým rastú aj príjmy v rodinách a hmotná úroveň. Tento rast je badať najmä vo vybavenosti domácností. Uplynulý rok sa to prejavovalo najmä značným nákupom televízorov. Dosť často si ľudia zakupujú práčky aj chladničky. Dôkaz nákupu elektrických práčok ukazuje tá skutočnosť, že družstevná práčka, postavená a vybavená v roku 1952, v interéne

budovy MNV, už koncom tohoto roku prestala byť v prevádzke nie preto, že by ženy radšej prali rukami a piestami; ale preto, lebo práčka je skoro v každej domácnosti. Pred osem, alebo desať rokmi, sa na tejto práčke JRD ľudia pretekali kto bude prv v rade.

Komicia pre sociálne záležitosti a zdravotníctvo pri MNV prejednala 46 žiadostí na zvýšenie takým dôchodcom, ktorí mali nízke dôchodky. Zvýšenie dôchodkov však dostali len niektorí z nich. Spomenutá komicia prejednávala a navrhovala po celý rok sociálnu výpomoc hmotne slabšie zaisteným občanom či už vo forme peňažnej pomoci, alebo zakupením vecných potrieb najčastejšie potravín.

Zdravie občanov našej dediny zjari naštrbila chúpka a ku koncu roku sa vyskytlo pár prípadov šetačky. Táto nemoc mala vplyv značne na dochádzku detí do materskej školy, kde pre nemoc a obavu z nej klesol počet detí v dochádzke do školy, niže 50 %.

Pri hodnotení smrteľných ochorení stále dominuje infarkt a nemoci krvného obehu, ako aj stúpajúce percento ťažkých onemocnení na zhubné nádory (rakovina).

Obvodné zdravotné stredisko v Žikavke 6997 prípadov vyšetrenia, alebo ošetrenia pacientov. Je tu však započítané aj občianstvo z Martinčeka, Val. Dubovej a Komjatnej.

Uznesenie našej vlády o likvidácii tkzv. cigánskych osád a kolónií bolo toho roku už splnené aj v našich podmienkach. Cigánska kolónia pod Kuskovou vilou, ktorej likvidácia bola po tačké roky predmetom mnohých rokovaní zanikla koncom roku a to tak, že posledných

šesť cigáňských chatrčí bolo od ich majiteľov vykúpené a zvalené. Ostala len jedna, kde býva Pérécia Pušková s manželom a je pomerne slušne postavená. Ostala tu akoby pamiatka niekdajšej cigáňskej kolónie, o ktorú bolo toľko škrcpky a dohadovania po úradoch či patrí do Likavky, alebo Hrboltovej a ktorej sa popísali stahy zápisníc na ONV v Ružomberku, na MNV v Likavke aj v Hrboltovej. Občania, ktorí tu kedysi bývali sa potratili zväčša do Ružomberka, kde majú prevážne aj svoje zamestnanie.

V Likavke 25. mája 1965.

Ladislav Kontál
kronikár

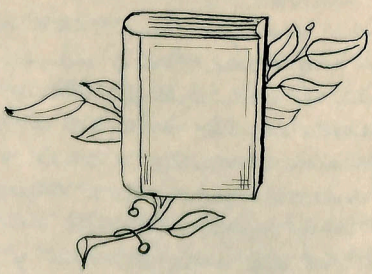

Záznamy za rok 1965.

Život dediny, aj keď nie je taký rázovitý ako na príklad život v meste, predsa poznačí každý rok nejaká významná udalosť, alebo príhoda. Tak sa stávalo aj u nás. V jednom roku je to posvätenie novej školy, inokedy novej sedy, či stavba obchodného domu, alebo nejaké významné výročie. Takéto významné jubileum prežívali tohoto roku nielen naša obec, ale všetky obce a mestá v našej vlasti. Bolo to 20. výročie oslobodenia Československa z našou a sovietskou armádou. Toto výročie je pre našu obec o to dôležitejšie, že v prvom roku oslobodenia, aj tunajšia obec sa pustila do súťaže o najlepšie výsledky pri zveľaďovaní a skrášlení obce. V súťaži obec obstála dobre a zaslúžené výsledky, mala pre rok 1965 udelený čestný titul "vzorná obec", ktorý jej bol slávnostne odovzdaný.

Vlec aj tohoto roku vzrástla vďaka stavebnému ruchu, ktorý pulzoval na jej uliciach. Výstavba obce

V prvej polovici roku bola prevedená adapta-

cia obvodného zdrav. strediska.

Závod verejného stravovania „Pod Paračkou", ktorý je majetkom spotrebného družstva Jednota, prestaval bývalú kolkáreň na samoobsluhu s rôznym tovarom a zároveň bol zriadený aj bufet.

Po mnohých žiadostiach či už zo stránky občanov, alebo zo strany MNV, bola rozšírená elektrická pouličná sieť a to na ulici Družstevnej, Pod hradom, Československej armády, Štúrovej a východnej časti ulice Partizánov v celkovej dĺžke 1,6 km. Nové domky, ktoré boli postavené nedávno, majú už konečne elektrický prúd.

Národný podnik Doprastav postavil na budovu ubytovne pre robotníkov „Za strážnikom" ďalšie dve poschodia, takže dnes je to síce honosná budova a štvorposchodová, ale zakrýva umiestnenie domu dôchodcov, ktorý je postavený o niečo vyššie na svahu.

Podnikové riaditeľstvo Reštaurácie, odkúpilo od vd. Ireny Martonovej a spol. budovu popis. číslo 358 a po čiastočnom prispôsobení, zriadilo v budove hostinec.

Jednotné roľnícke družstvo v Likavke zväčšilo svoj dvorný areál o ďalšiu stavbu maštale pre výkrm mladého hovädz. dobytka.

Pre drobnú bytovú výstavbu bolo pre Likavku pridelené do plánu 10. stav. povolení pre rok 1965. Nové rodinné domky si postavili títo občania: Ľudvík Vrabko, Jozef Konfál, Stanislav Konfál, Štefan Hnát, Silvester Rusnák, inž. Štefan Hatala, Ján Žerebák, Miroslav Vytouch, Ferdinand Stehura, Ernest Hradský, Štefan Hrubala, Alojz Svento, Stanislav Marton, Gabriel Kruták, Arnold Ďarmoš, Ferdinand Krajčí, Edvard Haluška a Ľudvík Gadáč.

Staré domy zvalili títo občania: Ján Žerebák a Apolónia Martonová.

Nové zákonné opatrenie, podľa ktorého si súkromná osoba nemôže už nemôže dať prepísať kúpený stavebný pozemok; spočiatku značne zastavila stavbychtivosť občanov, ale toho roku sa situácia zlepšila oproti lanskému roku v tomto ohľade a žiadosti o prídel stavebných pozemkov má MNV dosť.

Zima v rokoch 1964/65 bola veľmi mierna. Mrazy boli len slabšie a aj keď sa vyskytli, hneď za nimi poľavilo. Najväčší mráz bol 7. februára 20° pod nulou. Súvislá snehová pokrývka trvala do 15. marca, preto neboli zimou poškodené ani oziminy, ani ďateloviny. Jarné počasie bolo spočiatku pomerne dosť dobré, ale v druhej polovici veľa pršalo. Dažďivý bol najmä jún. 27 júna bolo v tieni plus 30° Celsia. Dažde trvali aj cez letné obdobie s menšími prestávkami, a preto nielen vegetácia, ale aj práce okolo poľa a lúk sa oneskorili o dve-tri týždne. Až v októbri sa „čas umúdril", aby mohli rolníci ešte skončiť práce na poliach. Zima však už nedala na seba dlho čakať, lebo v polovici novembra rasom ochladilo a „Martin prišiel na bielom koni," (napadol prvý sneh). Počasie sa potom striedalo do konca roku.

Príroda a počasie

Krátko po Novom roku rozvírila hladinu života v obci povestná aféra v Stankovanoch, kde pôverčivé ľudia boli využívané jednou ženou. 30. apríla usporiadala osvetová beseda za spolupráce školy, súťaž v ľudovom speve. Medzi nimi vystúpili so svojim prednesom: Anton Marton, Pavlína Gereková, Mária Rázgová,

Obyvateľstvo, národopis a zvláštne udalosti

Mária Bakošová, Jozefína Milanová, Margita Šventová, Miloslav Šindléry a iní. Boli teda medzi nimi aj občania majúci vyše 55 a 60 rokov. Najlepší speváci boli odmenení vec. cenami. Obecenstvo však najsilnejšie tlieskalo súrodencom Šventovým.

Tento rok pokračovala séria návštev občanov ktorí žijú v Amerike a ktorí prišli k nám, alebo od nás šli na návštevu do Ameriky k známym. Z Zikavky boli na návšteve v Amerike A. Mosný, Frank. Uramová, Helena Rožková a Eva Jožliaková.

V predošlej stati bolo spomenuté, že v júni bolo značne každiné počasie. V súvislosti s tým, ako aj veľkými povodňami na južnom Slovensku, začali ľudia robiť paniku skupovaním tovaru vo zvýšenej miere. Niektorí občania si nakúpili aj päť vriec múky s obavy, že „jej nebude". Čím menej tovaru bolo v regáloch, tým vo väčšej miere nakupovali, ale preto sa nič nestalo, prišla múka iná.

27. júna havarovalo osobné auto na ulici Jána Hollého. Škoda činila asi 8000 Kčs. Z cestujúcich sa nikomu nič nestalo.

21. júna bol „Pod Borovinou" poriadaný detský karneval.

27. júna mali požiarnici tiež majáles "Pod Borovinou". Je už tradíciou, že požiarnikom „musí do toho kropiť" a tak tento raz im do búrka večer pokazila.

V mesiac (na deň Anny) mali zase pre zmenu júliales ženy, ktorým sa lepšie vydaril, ako požiarnikom.

Požiarnikov našej obce už aj zlostilo nepriaz-

nivé počasie tým viac, že si chceli usporiadať aspoň výlet s gulášom pre svojich priaznivcov; ale keď zase pršalo, urobili si malé pobavenie aj na dvore požiarnej zbrojnice. Aj tu sa im však smola lepila na päty, lebo nákladné vozidlo, ktorým mienili zaviesť kamaráta do práce sa v Bužoneberku prevrátilo. Šťastie však bolo v tom, že všetci pasažieri utrpeli len menšie zranenie. Nehodu zavinil šofér.

17 a 18. augusta sa výbor žien zúčastnil zájazdu do Bratislavy.

Matrikárka na MNV v Zikavke bude vite do smrti spomínať jednu udalosť, ktorá sa stala v júli toho roku na MNV. Jedna žena od Žiliny, ktorá bola niekedy v dome dóchodcov v Zikavke a ktorá už mala 77 rokov, inač invalidka, chcela silou mocou dostať za muža jedrecho 20 ročného mladíka tiež ťažkého invalidu. Predseda MNV súhlas nedal na toto manželstvo, preto odišla smutná domov.

18. novembra vznikol na Hollého ulici požiar. Zhoreli hospodárske stavy Štefana Domitera, humno Štefana Koufála a Ladislava Nemčeka. Príčina požiaru sa nezistila. Požiar sa rýchle rozšíril a stavická zhoreli do základov. Škoda bola krytá poistením.

6. decembra pri práci na hlavnom stožiari kde je transformátor pri dome Alojza Kubinca padol na zem Ján Cebecauer. Utrpel ťažké zranenie na hlave a krátko po prevoze do nemocnice zomrel.

Predsedom miestneho národného výboru bol Anton Hradský, tajomníkom Oto Milan. Predsedom

Verejnopolický život.

stranickej organizácie Štefan Maga. Aj tohoto roku hlavným úsilím tejto organizácie bolo zvýšenie produktivity a lepšej hospodárskej práce na družstevnom majetku. 24. januára sa konala výročná členská schôdzka KSS. V hlavnom referáte bola značne kritizovaná správa a vedenie JRD preto, lebo predchádzajúci rok bola slabá rastlinná produkcia. Novým predsedom JRD sa stal od 13. februára Jozef Říha a jeho námestníkom Arnold Brtko. V novej správe boli zvolení: Gustav Vrabko, Šimon Marton, Štefan Maták a iní. Od začiatku Nového roku začala činnosť u našej obci miestna ľudová kontrolná komisia. Jej predsedom je Jozef Kmeták ml.

26. januára prejednával MNV ročné výsledky obecného hospodárenia a ročný rozbor MNV.

28. januára sa prejednávali prípravy na jarné polné práce.

Z príležitosti osláv 20. výročia oslobodenia našej obce, bol 3. apríla usporiadaný kultúrny večer s prejavom a menšou estrádou, ktorú pripravila skupina umelcov z Divadla Slov. nár. povstania v Martine. Pri tejto príležitosti boli vyznamenaní aj štyria partizáni - príslušníci Jegorovej partizánskej skupiny. Martinské umelci predviedli vďačnému obecenstvu hodnotný program s vážnym aj veselším pásmom.

Dňa 24. apríla na zasadnutí Pléna MNV boli vyznamenané dve ženy, ktoré sú najlepšie dojičky toho času na JRD v Žikavke.

Prvomájový sprievod s heslami a transpa-

rentami sa súčastnil sa našu obec ako obvykle. Heslá mali tématiku: plnenie budovateľských úloh a plnenie poľnohospodárskej produkcie.

8. mája bol položený venec na pamätnú tabuľu, ktorá je na MNV v Žikavke. Aj pri tejto príležitosti dostali niektorí naši občania vyznamenanie na slávnostnom večere. Edvard Hrčka, Ján Oškvarek, Martin Hancko a Ľudvik Trepáň obdržali štátne vyznamenanie.

29. júla sa konal verejný pohovor s občanmi o súčasných úlohach MNV a občanov. Bolo prítomné asi 130 ľudí. Od tejto doby sa stranícka organizácia a MNV stále viac a viac zameriaval svojou pozornosťou a organizačnou pomocou na zdolanie špičkových prác, pred ktorými stálo miestne družstvo. Dosť často sa členovia týchto zložiek osobne podielali na priamej pomoci pri sene, kosení, zvážaní a pod. Väčšie brigády boli organizované 28. júla a potom viac ráz v auguste, septembri a októbri. Mimo toho bolo viacej brigád aj po stránke zveľadenia obce a tiež menšie skupinové brigády na pomoc JRD.

Oslavy 21. výročia Slov. nár. povstania boli spojené s akadémiou a na druhý deň s veselicou v osvetovej besede. Vence boli položené k pomníku padlým a pamätnej tabuli.

9. októbra večer bola prevedená voľba sudcov z ľudu do miestneho ľud. súdu. Zároveň pri tejto príležitosti boli usporiadané živé noviny. Prítomný bol aj Dr. Jaunický ako volený sudca z povolania a zástupca OV-KSS.

Mesiac čsl.-sovietskeho priateľstva bol zahájený a ukončený s kultúr. programom. Na jeho spestrení sa podielali žiaci ZDŠ v Zikavke a Prícm. školy z Ružomberka.

23. novembra organizovala aj v našej obci strana pohovor s mladými, ktorých činnosť za posledné roky ochabuje, ba vzhľadom na takú obec je skoro nijaká. Aj tohoto roku možno pozorovať takýto postup so strany mládeže. Pohovoru sa zúčastnilo len nepatrné množstvo mladých.

12. decembra sa konala výročná členská schôdza telovýchovnej jednoty "Družstevník" Zikavka. Táto organizácia pre finančné ťažkosti je na pokraji stagnácie, jednako aj pre dosiaľ nedokončené ihrisko, ktoré sa nemôže dostať do plánu, aby sa na ňom postavili oblíkárne. Ale aj nedostatok záujmu z radov mládeže o prácu vo vlastnej obci.

Poľnohospodárstvo

Po zvolení novej správy a potom, čo boli zvolení noví funkcionári na JRD Zikavka, spresňovali sa záhumienky jednotlivých členov. Robilo sa to tak, že kto nemal odpracované aspoň 3-4 prac. jednotky na 1 ár, tomu sa po dohovore alebo záhumienka znížila, alebo prislúbil, že to budúci rok napraví. 6. apríla sa započalo s jarnými prácami - sejbou obilnín. Trvala do 20. apríla. Pretože pršalo s výsadbou semiakov sa započalo len od 5. mája. Nepriazeň počasia, ako už bolo spomenuté bránila obrábaniu poľa mechanizmami a preto sa výsadba ukončila až 4. júna. Ešte aj po tomto termíne JRD malo osiať menšie plochy. Z uvedenej príčiny všetky práce na poli zaostávali asi

3 týždne dozadu. V dôsledku dažďov narástla síce pekná tráva na lúkach aj pohré krmoviny boli dobré, ale sušenie trávy bolo veľmi obtážné.

Žatva sa započala 15. augusta a mlatba 2. septembra. Kosba obilia trvala tohoto roku tak dlho, ako snád nikdy počas družstevného hospodárenia. Obilie sa kosilo po menších plochách ešte aj 10. októbra!!! V tejto dobe mali už jednotlivé hospodáriaci roľníci vykopané zemiaky. 24. októbra sa ešte zvážalo obilie z poľa. Vyberanie zemiakov trvalo na JRD od 3. októbra do 7. novembra. Úroda zemiakov bola veľmi slabá a preto ten hon (Záne a štvrte), kde boli zemiaky v misivej úrode, len pluhom vyorávali a nie vyorávačom. Napriek všetkým týmto ťažkostiam, ktoré malo družstvo v rastlin. produkcii, dopracovalo si toho roku pomerne dosť objemových krmovín.

Prehľad o plnení nákupných úloh u JRD:

Produkt:	Predpis	Dodávka	Plnenie v %
Mäso	422 q	482 q	114,3
Mlieko	175 400 lit.	197 196 lit.	112,4
Vajcia	90 000 ks	86 356 ks	96
Zemiaky	20072 q	607 q	29

Prehľad o plnení nákup. úloh u súkromníkov:

Mäso	40 q	62,53 q	156
Mlieko	5190 lit.	2958 lit.	57
Vajcia	9486 ks	7347 ks	77
Zemiaky	800 q	184,4 q	24
Obilie	490 kg	122 kg	30

Hektárové výnosy JRD Zikavka:

Plodina	Plán	Skutočnosť	Plnenie v %
Pšenica	18 q	22,43 q	124
Žito (raž)	16 q	13,12 q	82
Jačmeň	16 q	8,36 q	52
Ovos	15 q	7,60 q	50
Zemiaky	150 q	42,91 q	28
Seno	18 q	15,87 q	88

Stavy hosp. zvierat na JRD

Hovädzí dobytok			
spolu	406 kus	379 ks	95%
z toho kravy	162 "	158 ks	98%
Ošípané	-	256 ks	-
z toho prasnice	26 "	25 "	96%

Stavy hosp. zvierat u súkrom. roľníkov:

Hovädzí dobytok	
spolu:	32 ks
z toho kravy	10 ks
ošípané	35 ks

Hospodárenie JRD Zikavka. Hospodárska situácia JRD Zikavka sa za uplynulý rok zlepšila v niektorých úsekoch. Bol vytvorený dostatok objemových krmovín (seno, dátelina, slama), ale výnosy hlavných plodín (jačmeň, ovos, zemiaky) boli mizivé. Na niektorých miestach je omá pôda úplne vyžitá a zdecimovaná, lebo sa kvojí len malá časť omej pôdy, čo nestačí. Pomuto stavu sa predbežne čelí aspoň tak, že sa seje oveľa viac roľných krmovín ako pred 4-6 rokmi. Ďalšia

taká kladná skutočnosť, že družstvo splnilo aspoň hlavné ukazovatele v živočíšnej výrobe, dosiahlo plánovaní pracovní jednotku, dosiahlo lepších výsledkov pri ošetrovaní dobytka. Naproti tomu sa zvýšila aj váha jatočného dobytka, znížila sa výška pohľadavok k 1. januáru oproti predošlému roku. Pre nepriazeň počasia a tiež nedostatok pracovníkov boli za uplynulý rok menej kvalitne prevedené poľné práce a najmä agrotechnické termíny sa nedodržali.

Celkove je družstvo lepšie pripravené na plnenie nákup. úloh ako v roku 1966.

Súkromne hospodáriaci roľníci obrobili polia neskoršie ako inokedy na jar ale skôr pre nedostatok poťahov a preto im tiež toho roku jarné práce trvali do 20. mája, avšak ostatné poľné aj lúčne práce skončili načas. Prejavuje sa však u nich menšia chuť do splnenia nákupných úloh ako to bolo na príklad v rokoch 1958 a 1959.

Hospodarie obce

MNV dosiahol za uplynulý rok pomerne dobrých hospodárskych výsledkov. Splnil a prekročil plán príjmov a výdavkov. Z dosiahnutých príjmov by MNV vytvoril pekný doplnkový rozpočet, keby tieto prostriedky neboli použité a spotrebované škalskou jedálňou, ktorá síce ani zďaleka nesplnila príjmy do rozpočtu, ale výdavky vysoko prekročila. MNV nedocielil v tomto smere slepšenia.

Príjmy MNV za rok 1965:

Pomenovanie	Plán	Skutočnosť
Poľnohospodárska daň	3700 Kčs	3837,30 Kčs
Domová daň	84000 "	84024,40 Kčs
Správne poplatky	6200 "	6608,- Kčs

	Plán	skutočnosť
Ostatné dane a poplatky	9600 Kčs	12 407,55 Kčs
Príjmy z miest. hospodárstva	5200 "	5 025,30 "
Strany v ~~škoj~~ škol. jedálni	71500 "	61 491,55 "
Príjmy zo správ. činnosti	500 "	645,- "
Prídel z vyš. rozpočtu (plán).	241972 "	241 972. - "
-"- neplánovaný	10000 "	10 000.- "
Spolu príjmy:	432672 Kčs	426 011,10 Kčs
Výdavky MNV		
Vodné hospodárstvo	5000 Kčs	1658,48 Kčs
Doprava	62400 Kčs	65 249,06 "
Materská škola	14900 Kčs	14 033,61 "
Základ. deväťroč. škola	68000 Kčs	67338,53 "
Školské potreby	47900 Kčs	48 423,- "
Škol. jedáleň MŠ	109600 Kčs	111 381,86 "
Osvetová činnosť	9500 Kčs	9438,70 "
Sociál. zabezpečenie	70000 Kčs	69916,72 "
Vnútorná správa	11500 Kčs	
Oprava budovy MNV	10000 -"-	23 772.- "
Neplat. služby miest. hospodárstva	19100 -"-	19 103,77 "
Požiarna ochrana	4000 -"-	3969,10 "
Sbor pre občian. záležitosti	1500 -"-	1417.- "
Spolu výdavky:		427 701,83 Kčs

Priemysel a obchod. Služby a obchod aj tohoto roku postúpili o krok ďalej a více tým, že v dámskom kaderníctve bola zriadená aj služba holenia a strihania mužov, avšak trvala len počas druhého kvartálu. V prvom polroku zakúpil podnik Reštauráciu a jedálne v Ružomberku dom vd. Ireny Martonovej a spol. pre účele pohostinstva. Takto sa splnila žiadosť občanov, aby nevzhovujúce pohostinstvo „Pod hradom" ako nevzho-

vyjúce bolo zrušené pre hygienické závady a aby sa miesto neho zriadilo slušné pohostinské zariadenie. Dom po menšej úprave bol takto zriadený a od 1. novembra otvorený. V mesiac neskôr bola otvorená aj nová samoobsluha v dome Jednoty, lud. spotrebného družstva „Pod Paračkou" pre predaj rôzneho tovaru, majmä potravín. Pěnto obchod iste pomôže pretaženej predajni na Hollého ulici, ale je položený excentrický v blízkosti mesta. Páto predajňa bola zriadená z bývalej kolkárne.

Od 1. nastúpila za vedúcu v Samoobsluhe „Potraviny" Jolana Hrabovská na miesto s. Vavréka, ktorý teraz pracuje v Ružomberku.

Čo sa týka zásobovania článkami dennej potreby či už v Zikavke, ale aj v Ružomberku, možno povedať že bolo horšie ako v predošlom roku. Niekedy chýbali v predaji aj také veci ako na pr. francovka, zubná pasta, nehovoriac o mäs. výrobkoch, mäse, strukovinách, zelenine a ovocí a niektorých konzervách.

Nízka účasť na kultúrnom dianí a vôbec živote obce, neohodnosť prostredia kde sa kultúrne podujatia prevádzajú, majú značný vlyv aj na prácu na poli osvety v našej obci. Avšak aj za týchto okolností sa osvetoví pracovníci snažili aby čo najlepšie zaplnili uvedené nedostatky vlastnou iniciatívou a snahou. Školstvo a osveta.

Už 17. januára bola premiéra Kákošovej div. hry Májová noc. Hra mala u obecenstva úspech, aj keď niektorí herci nemali dostatočne naštudovaný text hry. Režíroval Marcel Kutlík. Repríza tejto hry bola uvedená ešte 24. januára. Začiatkom roku vydala osvetová beseda veľmi

vkusný kultúrny kalendár kultúrnych podujatí v roku 1965. Kalendár vyšiel tlačou v niekoľko 100 exemplároch a mal pomáhať tým osobám, ktorým osvetová práca leží akosi bližšie ich srdcu, v ich práci v obci. 7. marca poriadal výbor žien pri MNV akoby ženskú zábavu v predvečer ich sviatku – Medzinárodného dňa žien. 28. marca zahrali likávski ochotníci divadelnú hru „Kubo." Aj keď táto hra nemá toho veľa, čo by dnešnému divákovi povedala nové, predsa medzi staršími občanmi je obľúbená a aj preto si ju divadelníci zaradili do svojho repertoáru. 11. apríla predviedli žiaci základnej školy z Likavky divadel. predstavenie pod vedením učiteľa Josefa Hatalu „Soľ nad zlato." 30. mája bola spartakiáda, ktorej sa v Ružomberku zúčastnili aj žiaci tunajšej základnej školy, aby našu obec zastupovali aspoň títo. 4. júla na spartakiáde v Prahe sa tiež niekoľko likavčanov zúčastnilo. Medzi nimi boli: Mikuláš Šupák mladší, Anna Novosadová a s. Formanová, ktorá je učiteľkou v mater. škole u nás.

28. novembra bola tretia premiéra divadel. hry K. Stodolu: Bačova žena. Aj táto hra sa stretla s úspechom. Zarážajúci fakt má tá okolnosť, že reprísa 5. dec. bola div. miestnosť, aj keď je pre naše obyvateľstvo skutočne malá, ale bola okoro prázdna, čo sa stáva za posledné roky akosi častejšie.

Z príležitosti ukončenia Mesiaca čsl. sovietskeho priateľstva 11. decembra v svetovej besede, vystúpili žiaci priemyselnej školy textilnej a papiernickej v Ružomberku. Na tomto podujatí bola návšteva malá.

Na Vianoce 25. dec. bola predvedená divadelná

hra: Ženba od Gogoľa v osvetovej besede. Táto hra bola podľa mnohých jedna z najlepších predstavení toho roku. S touto hrou vystúpili naši ochotníci aj v dome dôchodcov v Zikavke.

Miestna ľudová knižnica bola v dôsledku adaptačných prác na budove MNV premiestnená do miestnosti osvetovej besedy a do konca roku nebola prístupná verejnosti, lebo nebola ešte usporiadaná.

Miestny časopis „Zpravodaj," ktorý vychádza už štvrtý rok, vydal za uplynulý rok 10 čísiel. Časopis vychádza v redakčnom kružku osvetovej besedy.

Posledné roky sa stále častejšie objavuje predtým nie veľmi známa nemoc-žltačka. Je pravda, že zásahom zdravotníckeho aparátu sa nemoc utlumí a robia sa rozsiahle opatrenia na jej likvidáciu, ale stále so ojedinele vyskytuje či už v škole, alebo u dospelých. Napáda však viac ~~dospely~~ mladistvých. Občania pripisujú tento stav zvýšenej potrebe a konzumu mäsových aj iných konzerv v domácnostiach, ako aj rôznych mäs. výrobkov, ktoré predtým neboli tak rozšírené v bežnom živote. Medzi „nové" nemoce patú aj chrípkové onemocnenie, ktoré sa niekedy vyskytuje aj v ťažšom stave.

Sociálne pomery a zdravotníctvo.

Naše zdravotné stredisko má už teraz vzhovujúcejšie prevádzkové miestnosti po prevedenej adaptácii, aj keď nie je všetko také, ako by sme si želali mať. Chýba najmä ambulancia pre subotechnika. Zvýšená zamestnanosť žien, ktorá z roka na rok rastie, veľmi vplýva na rast životnej úrovne občanov. Pčuto rast možno na pr. pozorovať v počte koncesií televízorov. Za tri roky stúpol

z 90 na 313. Počet účastníkov rozhlasu po dróte z 207 na 515. Počet telefón. staníc je v Zikavke 46. Majitelov osobných aut je 29. Odberateľov dennej tlače, mimo tých, ktoré si kupujú noviny na pracovisku, alebo v Rušomberku, je 323 a ostatnú periodickú tlač si predpláca 668 občanov. Toto by bolo akoby rovné zrkadlo našej dediny. Ale máme aj krivé zrkadlo a keď doň pozreme, tak sa nám hlava zatočí. Zen v jedinej predajni (pohostinstvo) Pod Paračkou sa predalo za uplynulý rok 10 140 litrov lichovín mimo piva, ktoré množstvo predstavujú státisícové hodnoty - často dost krvopotne zarobených korún. A to zdaleka nevystihuje presný stav. V obci bola aj druhá pohostinská miestnosť, ktorá nemá menšie tržby. Alkohol sa predáva aj v obchodoch s potravinami a aj v Rušomberku si ho ľudia kupujú. Keď k tomu pripočítame ten alkohol a víno, ktoré si dorobia naši občania po domácky, môžeme si predstaviť akú ťažkú daň platíme ročne královi-alkoholu a kde by sme mohli byť za ticho peniaze, čo by sa dalo za tie peniaze každý rok v obci nadobudnúť.

V Zikavke 5. júla 1966.

Ladislav Koutál
kronikár.

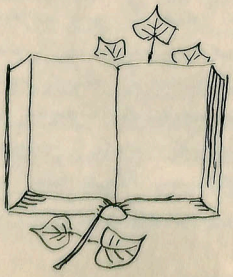

Zápisy za rok 1966.

Obec sa zväčšila o ďalšie nové domy, ktoré postavili títo občania: Štefan Kruták, Štefan Kočan, Ľudovít Trepúň, Jozef Podskuba mladší, Jaroslav Hatala, Antón Orolím Hakel, Jozef Fajta a Oto Pindura. Spolu 8 domov. Výstavba rodinných domkov, je toho roku slabá vzhľadom na veľkosť obce. Bolo vydaných 13 stavebných povolení na stavbu rodinných domkov. Ďalej bolo vydaných 5 povolení na prestavby a prístavby a 4 stav. povolenia na zriadenie ústredného kúrenia. Všetky novopostavené rodin. domky sú aspoň trojizbové a zriadené moderne na naše podmienky. Kúpeľne a ústredné kúrenie v nich nie sú výnimkou. Všetky domky sú postavené aj v tomto roku svojpomocne. Podobne si všetci stavebníci obstarali aj štátnu pôžičku. Medzi najkrajšie domky možno zaradiť domky Jaroslava Hatalu a Jozefa Podskubu ml.

Z verejných stavieb sa musí spomenúť na prvom mieste prestavba štátnej cesty, ktorá vedie z Ružomberka do Dolného Kubína. Stavba sa uplynulý

rok rozšírila na celom úseku z Zikavky do Valaskej Dubovej. Vyrovnávajú sa zákruty, cesta sa rozširuje a vyrovnávajú sa výškové rozdiely. Na Hollého ulici sa na tejto ceste buduje aj kanalizácia.

V budove bývalej bernej správy, kde sú toho času umiestnené prevádzkové miestnosti výrobného družstva „Obzor", sa uskutočnila adaptácia.

Počnúc 18. júnom sa začalo s vyasfaltovaním povrchu cesty vedúcej z Zikavky do Martinčeka. Bezprašný povrch bol prevedený po celom úseku cesty.

Ďalšie výrobné družstvo „Stavremeslo", odkúpilo rodinný domček od prof. Bračoka, ktorý leží vedľa prevádzkových miestností. Pieto miestnosti budú pre robotníkov Stavremesla slúžiť pre sociálne vybavenie. Vo dvore družstva sa stavia nová, ovľa väčšia výrobná hala pre montážne práce družstva.

V máji započal MNV v Zikavke so stavbou oblíkárni na sportovom hrisku. Stavba bola zapojená do svojpomocnej akcie „Ž". Neskôr si obstaral pre túto stavbu aj štátnu pôžičku, avšak pre nedostatok prideleného staveb. materiálu, stavba len pomaly pokračovala.

V hone „Za mlynom" v novom stavebnom obvode bolo vymerané 63 stavebných pozemkov pre stavbu rodinných domkov. Boli vymerané cesty a odhumusová cestná pláň.

V jesení bola prevedená adaptácia budovy MNV.

V rámci jarného upratovania, bol vyčistený a vyrovnaný potok Zikavka a to na Mlynskej ulici

a na ulici „Pod hradom."

Oplotený bol aj nový cintorín v hone „Kratiny". V tejto časti obce bola rozšírená aj verejná pouličná osvetlenie.

V druhej polovici roku sa započalo s vážnymi prípravami na stavba kultúrneho domu, ktorý sa hodlá postaviť v záhrade Štátnych lesov. Bola vypísaná súťaž na podanie najvhodnejšieho návrhu. Za taký bol vybraný návrh Ferdinanda Uličného. Návrh má dva trakty. V jednom má byť kultúrna časť, druhý má byť pre služby (samoobsluhu, bufet, výsek mäsa, rôzne iné služby). Spolustavebník mal byť pôvodne Jednota, spotrebné družstvo v Liptov. Mikuláši. Jednota sa mala podielať na stavbe tej časti, kde majú byť služby. Družstvo spočiatku javilo veľký záujem o vec, neskoršie od stavby odstúpilo pre údajný nedostatok finančných prostriedkov. Plány na stavbu sa už pripracujú a začiatkom roku 1967 sa majú predložiť na schválenie O N V. Len mladých, aj starších, sa po rokoch začína rysovať. Čo sa už o veci nahovorilo po schôdzach, poradách aj súkromne! Funkcionári aj iní občania z Likavky sú tej mienky, že postavenie kultúrneho stánku, je posledná možnosť získať mládež pre osvetovú aj organizačnú prácu do vlastnej obci, a že ju len takto možno pritiahnuť do práce v prospech obce a kolektívu.

Celkove: mierna zima, jar zavčasu, značné zrážky, koncom roku hodne sneha. Už začiatkom februára teplo. V prvej polovici roku bola najsilnejšia zima. Príroda a počasie

10. marca, kedy bolo 8 stupňov Celzia pod nulou. Marec a apríl boli chladnejšie mesiace ako február. Na 1. mája bolo už 20 stupňov tepla. Takýto teplý prvý máj nebol už veľmi dávno. Teplé počasie v máji spôsobilo sucho. 30. mája napadol na naše lúky a blízske kopce sneh, takže ovce aj hovädzí dobytok musel byť zohnaný do nižších polôh. V júni bolo striedavé počasie. Veľmi sa rozšírila pásavka semiaková. Najkrajšie obdobie leta bolo v prvej polovici mesiaca júna. Napriek tomu búrky sa začali objavovať neskôr ako obvykle. Prvá búrka bola 14. júla. Júl a august boli veľmi bohaté na zrážky. Naproti tomu (a to sa za posledné roky stáva pravidlom), jeseň bola pekná. Krásne slnečné počasie trvalo plné dva mesiace. Táto okolnosť spôsobila nemálo na tom, že naši družstevníci skončili zber semiakov tak skoro, ako ani raz predtým. Až v druhej polovici novembra sa ohlásila zima a 27. novembra napadla prvá, až 7 cm hrubá vrstva snehu. V decembri 18. a 19.-ho napadlo ešte viac snehu, ale až do konca roku bola len mierna zima. Povodne, ľadovec, prudké búrky, tuhé mrazy a iné pohromy, tento rok našu obec obišli.

Obyvateľstvo, národnosť, zvláštne udalosti.

Počet obyvateľov obce bol 1. januára 3989 a 31. decembra, teda po roku tento počet poklesol na 3986 obyvateľov prihlásených na trvalý pobyt. Narodilo sa v Zikavke a v ružomberskej pôrodnici celkom 54 osôb. Zomrelo spolu 58 osôb. Z tohoto 33 osôb zomrelo z domu dôchodcov. Na miestnom národnom výbore bolo uzavretých 31 manželstiev. Mimo jedneho prípadu, všetci mladomanželia mali sobáš aj v kostole.

Ako po iné roky, tak aj teraz, sa úbytok

občanov prejavuje odchodom mladých ľudí za prácou do tovární a sťahujú sa najmä do Ružomberka aj k vôli bytom, ktorých je v obci málo. Za uplynulý rok sa nevyskytol ani jeden rozvod manželstva a nenarodilo sa ani jedno nemanželské dieťa.

Komisia pre ochranu verejného poriadku pri MNV prejednala 15 prípadov priestupkov. Deväť prípadov sa týka porušenia občianskeho spolužitia, dva prípady sa vyskytli pre porušenie verejného poriadku, dva prípady hádok z nadmerného použitia alkoholických nápojov, jeden prípad ublíženia na zdraví a jeden prípad poškodenia majetku spoluobčana. V známej afére rozkrádania štátneho majetku v Mäsových závodoch v Ružomberku, kde bolo odsúdených niekoľko osôb, bol potrestaný aj jeden náš občan, ktorý dostal 3 roky väzenia.

9. februára spadol s bicyklom do rozvodneného potoka Štefan Nemček, ktorého voda potoka zaniesla až do Váhu popod železničnú stanicu v Ružomberku. Keď ho až v Rybárpoli vytiahli z vody, javil ešte známky života, ale pri dovoze do nemocnice v Ružomberku - zomrel.

23. februára zrazil traktor pred ružomberskou stanicou po chodníku kráčajúcu ženu. Žena bola na mieste mŕtva. Jej totožnosť zistili v Zikavke len tak, keď bol na druhý deň zavolaný jej manžel Antón Púček, ktorý nemal manželku doma cez noc. Až potom vyzvitlo že to bola jeho žena, ktorá cestovala k sestre a zastihla ju smrť na ulici. Pvár mala tak zohavenú, že ju vôbec nebolo poznať.

Prodičné fašiangové zábavy, trvajúce tri dni, ináč známe ako „bursa", sa toho roku konali. Sú už

starým zvykom a aj keď na iných zábavach nieto už veľmi veľa mladých ľudí, (bavia sa radšej v Ružomberku), na burse, je ich vždy mnoho.

30. apríla sa konali preteky v ľudovom speve. Z radov starších bolo menej pretekárov, ale viac z radov školákov. Aj tohoto roku boli víťazi odmenení. Súťaž v speve z predošlého roku bola opakovaná a magnetofónového pásu do miestneho rozhlasu, čo občania, najmä ženy prijali s porozumením.

Prvomájového sprievodu v Ružomberku sa zúčastnili občania, žiaci, športovci, požiarníci a zástupci zložiek. Sprievod bol dost veľký. Naša obec bola v poradí sprievodu skoro posledná. JRD dalo k disposícii aj dve vozidlá. Mládenci na prvú nedeľu v máji chodili v krajoch s hudbou po obci s „májami" v rukách a spievali. Večer bola potom zábava.

30. mája navštívila svoju rodnú obec dve Austrálčanky: Demková a Bielená, ktoré prišli na návštevu k svojej rodine. Z reči „Krajanov" bolo badať úživ nad zmenou života aj vzhľadu obce po dobu ich pobytu za morom.

26. júna sa konal v základnej škole detský karneval. Veľký dážď však zábavu značne pokazil, preto sa konal len v miestnostiach školy.

14. augusta usporiadali ženy majáles v prírode, ktorý sa im dobre vydaril.

Cez letné mesiace sa viac ľudí z našej obce zúčastnilo zájazdov do zahraničia. Ľudia cestujú do Maďarska, Nemeckej dem. republiky, do Juhoslávie,

Poľska aj Bulharska; ba, miestny farár Ľud. Šefčík sa súčastnil sájazdu do Malej Ázie a Afriky.

19. septembra sa vracal zo športového v Rušomberku domov Peter Bakoš, 14 ročný. Vyliezol na stĺp pre elektrické vedenie, ktorý stojá medzi Kuskovie vilou a Domom dôchodcov v Zikavke. Bol ihneď usmrtený elektrickým prúdom. Mal veľmi pekný pohreb.

Uplynulý rok bol bohatý na ťažké nehody. 30. októbra Edvard Jurčo, syn Edvarda Jurčo staršieho, vrazil s motorkou do auta pri rušomberskej nemocnici a podľahol po ťažkom poranení následkom úrazu 23. januára 1967.

27. novembra bol zase na návšteve v USA Peter Hrčka, ktorý viackrát medzi všetkými občanmi mielcu našej obce, ale celého okresu v tom, kaľko rás už bol len po II. svet. vojne v Americke.

Dňa 27. júla 1966 našli na odľahlom mieste za Kuskovou vilou mrtvého muža, ktorého mrtvola bola už v rozklade. V mrtvom bol zistený Štefan Janec. Bol obyvateľom domu dôchodcov.

Pohoročnú silvestrovskú zábavu pripravila miestna organizácia chovateľov drobných hospodárskych zvierat, ktorá pripravila za primerané vstupné bravčové hody.

Výročná členská schôdza Dedinskej organizácie v Zikavke, sa konala 6. februára. Na otázky prejednávané na tejto schôdzi navázoval pohovor strany s občanmi, ktorý sa konal 26. februára. Pčíma pohovoru sa týkalo též k XIII. zjazdu KSČ s prihliadnutím

Verejný a politický život.

na miestne problémy obce aj JRD. Zároveň bola na tomto pohovore prevedená voľba výboru ženy v našej obce. Volilo sa aklamačne. Celkom bolo zvolených 40 členiek.

27. marca pokoval MNV na svojom zasadnutí o rozdelení niektorých starých poplatkov. Zároveň sa na ňom jednalo o rozdelení stavebných pozemkov „Za mlynom" pre záujemcov o rodinné domky. Pravda, výkup pozemkov naráža na veľký odpor ich majiteľov, ktorým sa nevidí, aby za 1 m² hav. pozemku obdržali len Kčs 1,20, čo je značný rozdiel proti tomu, keď sa pred rokom 1964 platilo aj 20 Kčs za 1 m². Táto okolnosť v našej obci aj značne brzdí výstavbu rodinných domov.

Verejná schôdza strany bola síce 21. mája, ale bolo prítomných len 35 osôb.

26. júna bola schôdzka pléna MNV na ktorej sa dosť ostro kritizovala pasivita niektorých poslancov MNV a ich nezáujem o prácu v obci.

6. augusta bola síce verejná schôdza strany za účasti 75 občanov. Oslavy 22. výročia Slovenského národného povstania boli pri pamätníku padlých na Kramaroch. Večer bola v oncovej besede akadémia. Na záver akadémie bol premietnutý film Ulice dlhé.

Miestny národný výbor za spolupráce Strany zorganizoval niekoľko brigád ako nedeľe na pomoc JRD. Najväčší počet občanov bol 11. a 25. septembra.

Na jar a v jeseni, bola organizovaná účasť občanov na školení civilnej obrany. Dochádzka občanov na školenie bola dosť nízka.

7. oktábra sa konali v osvetovej besede oslavy 49. výročia oktábrovej revolúcie. O kultúrnu vložku sa postarala základná škola.

Podobne spestrili žiaci tej samej školy slávnosť zahájenia Mesiaca čsl. sovietskeho priateľstva 7. novembra.

Verejný pohovor občanov bol aj 15. decembra. Večer boli na MNV pozvaní starší jubilanti a slávnosť uvítania detí do života. Boli im odovzdané aj malé darčeky.

28. decembra sa konala spoločná schôdzka rady MNV, správy družstva s výborom strany, kde sa jednalo o neutešenej situácii v družstve.

Za rok 1966 pracovali pomerne dobre tieto organizácie: výbor žien, požiarnici a miestna organizácia chovateľov drobných hospodárskych zvierat. Najslabšie sa do práce zapájala mládežnícka organizácia a organizácia Svázarmu. Pšlovýchovná jednota získala diplom s peňažnou odmenou ako vzorný oddiel.

Rozloha poľnohospodárskej pôdy sa za uplynulý rok veľmi nezmenila. Aj naďalej máme vedľa družstevného sektoru, aj súkromný sektor v obci. Asi 30 roľníkov hospodári samostatne. Drobných súkromných držiteľov poľnohospodárskej pôdy je vyše 100, ale títo majú len celkom málo pôdy, na ktorú nemajú predpísaní nákupní úlohu. Poľnohospodárstvo.

5. februára sa konala prvá časť a 19. februára druhá časť výročnej členskej schôdze JRD, na ktorej učinkoval aj súbor zo Severoslov. celulósok a papierní. Pracovná jednotka činila 16,40 Kčs. Predsedom JRD

bol aj tohoto roku Jozef Říha.

Pre vhodné jarné počasie sa započalo s jarnou orbou už 25. marca. So sejbou sa začalo 3. apríla. Bol nedostatok osiva a najmä sadiva. Práce spojené so sadením semiakov sa pretiahli do 20. mája. Dlhé sucho v máji, keď sa vyžadovala výdatná zrážka, oneskorila vzrast polných kultúr. V júni a júli bolo zase veľa zrážok. Ešte 3. júla malo JRD ukladať polné krmoviny na sušiaky po prvej kosbe. Pretože boli lepšie odmery ako v minulom roku, práca pri kosbe lúk rýchle napredovala. Neskôr však zase dažde prácu hatili, najmä sušenie sena, takže seno bolo vymoknuté, znehodnotené. Správa družstva sa preto rozhodla skosiť na lúkach v Rušomberku, čo sa dalo a takto nahradiť ztraty sena a Dúbravíc. Práce sa značne pretiahli a zber sena sa skončil až 10. septembra. Už 6. augusta sa započalo s kosbou a o dva dni nato aj s mlatbou ozimného jačmeňa, ktorý ako jediné obilie toho roku splnil plánovaný výnos. Inač obilia malo družstvo toho roku tak málo, ako nikdy predtým. Ale aj pri slabej úrode sa kosba obilia skončila len 17. septembra. Naproti tomu zber semiakov na JRD sa započal včas, a to už 9. septembra. Zemiaky družstvo zozbieralo do konca septembra, čo je rekord, ale semiakov bolo skutočne aj málo.

Už začiatkom októbra sa počala na družstve zračiť neblahá finančná situácia. Nízke hektárové výnosy, do značnej miery zavinili nedostatok akostného krmiva a to boli potom slabšie tržly zo živočíšnej výroby. Napriek týmto okolnostiam nedokázalo družstvo včas zobrať z polá kapustu a túto speňažiť a dost sa jej

urodilo, ale ostala na poli cez zimu poľným zajacom na pospas. Slabé hektárové výnosy obilia aj semiakov sú zavinené jednak nedostatkom hnojiva (maštaľ. hnoja), pôda má málo humusu, je značne zdeptaná, kvalita práce aj osiva je pri jej obrobení nie dostatočná. Keď je málo krmiva, sú slabé váhové prírastky, aj užitkovosť.

Prehľad hektárových výnosov:

	JRD		Súkromníci	
Produkt	Plán	Skutočnosť	Plán	Skutočnosť
Mäso celkom	622 q	713,5 q	47 q	65,5 q
Mlieko	190 tisíc l	218 911 litrov	2750 l	2442 l
Vajcia	80 000 ks	67 572 ks	10 028 ks	10 397 ks

Hektárové výnosy:

Osev	Plán. výnos	Skutočnosť	Osevná plocha
Jačmeň ozimný	18 q	18,75 q	8 ha
Žito	17 q	7,3 q	12 ha
Pšenica	22 q	4,6 q	21,5 ha
Ovos	16 q	5,5 q	17,1 ha
Semiahy	150 q	99 q	32,- ha
Ďatelina			53,3 ha
Jačmeň jarný	18 q	9,2 q	37,9 ha
Miešanka	–	14,8	2,- ha

JRD malo k dispozícii 10 traktorov. Z toho 2 pásové a malo 2 náhladné autá.

Jednotkio hospodáriaci roľníci obrobili svoje pozemky aj tohoto roku napriek nepriazni počasia včas. Väčšie potiaže majú len na jar pre nedostatok záprahov.

Priemysel' a obchod.

1. februára bola znovuvytvorená služba pre mužov v dámskej prevádzke a to holičstvo. Od 1. marca bol preložený výčap závodu verejného stravovania do osobitnej miestnosti a koncom roku od 15. decembra bol vedľa výčapu Jednoty Pod Paračkou, otvorený výsek mäsa. Týmto sa zlepšila sieť maloobchodu v Zikavke. Počas roku chybovalo so sortimentu tovaru najviac mäso, najmä lacnejšie druhy, vnútornosti, ovocné šťavy, fazuľa, kukuričná kaša, uhorky, mak, udená slanina. Dosiaľ sú fronty občanov pri nákupe v Samoobsluhe Potravín. V mesiaci marci bola menovaná Mária Zlatinská, za novú vedúcu v samoobsluhe Potraviny na Hollého ulici. Bolo na trhu viac ovocia ako po iné roky. Občania si najviac sťažujú na to, že treba čakať v obchode pre mäso a potom aj na iné potraviny. Žiadna nová prevodzovňa, alebo služba, nebola v obci zriadená, ani zatvorená.

Z priemyselného tovaru sa najviac kupujú televízory, práčky a najmä ľadničky. Aj nábytok na trhu nedostačuje a je hľadaný a to najmä obývačky.

Ku koncu roku 1966, sú v obci tieto služby a prevádzky: Prevádzka Automobilových závodov np. Mladá Boleslav u býv. firmy Kožehuba, Pod Paračkou Lesný závod Rušomberok, ktorý má dielne na opravu mechanizmov na Mikuštiakovej ulici, ďalej v dome býv. bernej správy prevádza výrobného družstva "Obzor," kovozávod Stavremesla na Hviezdoslavovej ulici, pekáreň Stredoslov. pekární a cukrární na Mikuštiakovej ulici, vulkanizačná dielňa Okres priemyselného podniku Kožaguma, textil, kameňolom nár. podniku Doprastav na Drudošove, košikárska dielňa JRD na Partizánskej ulici, sklady

Uhoľných skladov Ružomberok na Kačkovej ulici, Stredoslovenský veľkoobchod a sklady na Kačkovej ulici, dámske kaderníctvo a pánske holičstvo, zberňa prádla a plaváreň pri Váhu ako zariadenia Komunál. služieb v Ružomberku, dámske krajčírstvo a zberňa obuvi na opravy, ako zariadenia podniku Koža, guma, textil. Jednotné roľnícke družstvo má mimo hlavnej činnosti na úseku poľnohospodárstva, maliarsku službu, stolárstvo, povozníčku činnosť, kováčstvo a tážbu štrku. Podnik Zelenina má predajňu na Hollého ulici, podobne aj podnik Potraviny, majú na tejto ulici veľkú predajňu potravín (samoobsluhu) a na Kačkovej ulici tiež jednu predajňu potravín, Jednota, spotrebné družstvo, má Pod Paračkou závod verejného stravovania, výčapnú miestnosť, výsek mása a samoobsluhu s rôznym tovarom. Podnik „Reštaurácie" má na Hollého ulici hostinec. Miestny národný výbor v Žikavke, vzhľadom na to, že uvedené služby spĺňajú aspoň zhruba potreby obyvateľstva, nezakladal a nemieni ani v najbližšej dobe založiť nové prevádzky, alebo služby.

Kultúra a školstvo.

Kultúrno-osvetová práca v našej obci sa do počtu poriadaných akcií, javí klesajúcu tendenciu. Chyba tu pochopenie so strany mládeže. Len stále sa zužujúci okruh dlhoročných vytrvalcov a spolupráca základnej deväťročnej školy, zachraňujú situáciu.

V tomto roku sa pomerne dosť dobre do osvetovej práce zapájal aj výbor žicu a v menšej miere, aj niektoré organizácie. Len miestna organizácia Československého zväzu mládeže, stojí bokom. Pokiaľ sa uplynulé roky sa niektoré z nich chytili osvetovej práce, postupom

času toto pole pôsobnosti opúšťajú z rôznych príčin.

Jednotlivé akcie počas roka:

Fašiangové dni boli vyplnené veselo a zábavne, tak, ako to už dávno nebolo. Materská škola, požiarnici, výbor šicu, aj športovci sa o program postarali. Maškarný ples, bravčové hody, fašiangové šibrinky a nakoniec bola starodávna zábava – buzsa. V osvetovej besede prebiehalo školenie 1. ročníka zahradkárov a ovocinárov v rámci Ľudovej akadémie. Prednášok sa súčastňovalo okolo 20-30 posluchačov.

20. augusta sa konala v osvetovej besede estráda, za účasti popredných umelcov Ľudu Zeljenku a Milana Chvasteka. Hoci vstupné bolo 6,5 a 4 Kčs, miestnosť osvetovej besedy bola preplnená. Je vidieť, že aj naši ľudia si radi pozrú hodnotný program. Účastníci aj prítomní diváci boli spokojní so zdarilým večerom.

16. októbra našu obec navštívili pohostinský černovské divadelníci s hrou: Ktosi je za dverami. Pri priemerných výkonoch hercov, bola len slabšia návšteva tohoto podujatia. Naši divadelníci, aj keď trochu neskoro toho roku, sa predstavili s hrou: Dobrodružstvo pri obžinkách, ktorú v osvetovej besede predviedli 25. decembra pri slabej návšteve obecenstva. Medzi účinkujúcimi boli aj učitelia. Všetci herci svojim výkonom uspokojili a najmä zabavili tonto veselohrou a zaslúžili si rozhodne lepšiu účasť.

Miestny časopis „Zpravodaj" po niekoľko ročnom vychádzaní prestal vychádzať pre nedostatok fin. prostriedkov. Posledné číslo vyšlo v októbri. Podobne klesá záujem aj o návštevnosť filmových predstavení pri osvetovej

besede, lebo technické vybavenie je primitívne a sánjemci o film, majú možnosť vidieť v blízkom Ružomberku predstavenie ružomberských kín. Znáč aj značný počet televízorov vchudobňuje návštevnosť filmových predstavení.

Spolupráca osvetovej besedy a MNV so školou sa slepšila. Na základnú deväťročnú školu došli tieto nové učiteľské sily: Viskočaniová, Gajdošová, Halička, Kereškényová, Koričanská, Hošalová, Kubalková, Mláka a odišli: Bunčeková, Zaufová, Hatala a Hlaváčová. Teda zmien bolo hodne. Z býv. kancelárie bola pri základ. škole zriadená dielňa pre polytechnickú výchovu žiakov.

Sociálne pomeny a zdravotníctvo.

V našej obci existuje ešte značný počet starých občanov, ktorí z nedostatku iných hmotných príjmov, poberajú sociálny dôchodok. Píto ľudia patria do skupiny sociálne slabších občanov, ktorým miestny národný výbor vypomáha z doplnkovej sociálnej starostlivosti. Príspevky sa poskytovali aj tohoto roku formou vecnej výpomoce aj finančnou formou.

Za odobratú stravu bolo dôchodcom vyplatené 28 144 Kčs, formou jednorázovej výpomoci 2450 Kčs, vecné výpomoce činili 30 584 Kčs, vecné výpomoce opakujúcou formou 2850 Kčs, výpomoce chorým na tuberkulózu činili 3972 Kčs. Vecná výpomoc pozostávala väčšinou z nákupu hlavných potravných článkov, paliva, textilu a odevu.

Bytová situácia sa slepšuje len veľmi pomaly. Vysvitá to najmi z toho, že 8-10 nových bytov, ktoré sa ročne u nás postavia, nestačia, lebo 30 aj viac usa-

vrtých manželstiev, nemá si kde zriadiť domov vo vlastnej obci. Mimo toho veľa bytov je zdravotne nevyhovujúcich, najmä na ulici Štefana Jánovčíka, najmä v takých rodinách, kde je silne zakorenený alkohol.

Máme dosť aj takých rodín, kde aj ináč alkohol pôsobí zhubne, čím trpí rodina, aj okolie. Pri MNV bol síce pred niekoľko rokmi síce zriadený aj protialkoholický zbor, ale tento praktický neexistuje. Zo strany vedenia obce, sa proti alkoholu bojuje viac proti dôsledkom alkoholu a nie tak preventívne. Puláctvo už prestáva tieť byť denným zjavom. Stáva sa síce, že sa v obci objavia ľudia, čo obťažujú ľudí po domoch, ale je to veľmi zriedkavo. Skôr iný úkaz sa objavuje: u niektorých mladých ľudí, ktorých na šťastie nie je veľa, ktorí sa vyhýbajú práci, sa objavujú prvky chuligánstva.

Dr. Pinák, obvodný lekár z Zikavky, odišiel na niekoľko mesiacov do Mongolska. Vrátil sa až koncom roku. Počas jeho neprítomnosti ho zastupovala MUDr Šáková a MUDr Ružička.

Výskyt masovej nemoce počas roku nebolo spozorovať mimo prípadov chrípky na jar a v jeseni, čo je každoročne bežné v týchto obdobiach.

Zikavka 11. novembra 1968.

Ladislav Kontál
kronikár

?

Videl a čítal
31. januára 1969
Ján Pavlík

Záznamy za rok 1967.

Každý rok prinesie v živote niečo nové. V kultúrnom dianí našej obce je však rok 1967 zvlášť pamätným preto, lebo sa v ňom prikročilo k vlastnej výstavbe osvetového domu. Sen mladých, aj starších je predo dvermi. Ako už bolo predošlý rok spomenuté, prikročilo sa k prípravám stavby kultúrneho domu, kedy bola vypísaná súťaž na podanie najlepšieho návrhu projektu kultúrneho domu. V tejto súťaži bol vybraný ako najvyhovujúcejší návrh arch. Ferdinanda Uličného, ktorý je tunajším občanom. 4. januára toho roku bol Okresným národným výborom v Liptovskom Mikuláši schválený projekt stavby v rámci akcie „Z". Ešte neboli ani plány na stavbu celkom hotové a už sa začalo pracovať na prvej časti stavby, ktorá mala zahrňovať v sebe miestnosti pre osvetovú činnosť; t. j. sálu a príslušenstvo. S prácami sa započalo už koncom marca. Každý, kto len trochu prial tejto stavbe, sa súčastnil na brigádach, ktorých bolo treba veru nemálo, najmä v jarných mesiacoch. Za celý rok 1967 bolo odpracované

11361 hodín zdarma, nepočítajúc do toho rôzne administratívne práce a práce spojené s obstarávaním materiálu a povozov. Hodnota vytvoreného diela činila koncom roku 896 369 Kčs. Pri tomto bolo použité 571 459 Kčs a to jednak z pôžičky v Štátnej sporiteľni v Lipt. Mikuláši vo výške 300 tisíc a druhých 300 tisíc Kčs poskytol ÚNV. Vedúcim stavby bol poverený inž. Jozef Švento, stavebný majster bol Ondrej Marton. Dozor nad stavbou vykonávala osobitná komisia pre výstavba kultúrneho domu na čele s Igorom Uličným. V tomto roku vyhotovené náklady stavby a zhruba do dvoch tretín vymurované hlavné obvodové steny.

Druhá stavba ktorá má slúžiť kolektívu, bola stavba šatní telovýchovnej jednoty, ktorá toho roku tiež pokračovala s murovkou hlavných obvodových stien a podlažia na poschodí. Táto stavba značne zaostala a to z toho dôvodu, že stavba bola pričinením športovcov rozšírená čo do šírky aj dĺžky a preto sa museli celé plány na stavbu zhotoviť nové a dodatočne schváliť na ÚNV. Táto okolnosť nielen že oddialila stavba samú; ale aj financovanie, takže sa pracovalo prevážne so štátnej pôžičky. Vytvorená hodnota na tejto stavbe činí od začiatku roku 130 500 Kčs. Finančných prostriedkov sa použilo 114 895 Kčs. Stavbu má na starosti Ján Colotka, ktorý tam pracuje ako vedúci pracovník.

Stavebné povolenie na stavbu rodinných domkov toho roku dostali: Ferdinand Kačaljak, Anna Pondušová, Ján Havila, Fedor Maslo, Jozef Maslo, Jozef Hatala, Karol Mračko, inž. Štefan Riša, Matilda Štipáková, mimo toho bolo vydané desať stavebných

povolení na drobné prestavby a prístavby. Aj tohoto roku výstavba bytov v našej obci viazne pre nedostatok stav. pozemkov.

Z iných stavebných prác zasluhuje smienka adaptácia domu pop. číslo 598, kde má svoje prevádzkové priestory výrobné družstvo "Obzor". V tomto družstve pracujú prevážne invalidi.

Miestny národný výbor v Martinčeku požiadal nadnajší národný výbor, aby mu vypustil z chotára poľný hon Klinčeky, ktorý sa dnes medzi občanmi nazýva „Krúžok." Svoju žiadosť odôvodňuje tým, že v tomto hone má postavené Jednotné roľnícke družstvo Martinček, svoj hospodársky dvor, na ktorom potrebuje rôzne stavby a pre tento účel si od MNV v Zikavke nepýta povolenie na stavbu, hoci je táto časť chotára likávskym. MNV v Zikavke bol ochotný odstúpiť Jednotnému roľníckemu družstvu v Martinčeku zastavenú časť honu Klinčeky, ale pretože MNV Martinček žiadal vyčleniť celý hon, MNV v Zikavke so zmenou nesúhlasil a preto k zmene nedošlo. Jednotné roľnícke družstvo v Martinčeku aj dnes stavia na území obce Zikavky, ako aj niekoľko občanov, ako dosiaľ stavali.

Od 1. júla do 10. októbra spresňovali pracovníci Geodézie z Zipt. Mikulášá všetky hony, ktoré sú užívané jednotlivo hospodáriacimi roľníkmi spolu so záhumienkami členov družstva.

Naša obec sa zúčastnila celookresnej súťaže vo zveľadení obcí a miest z príležitosti pôľdesiateho výročia Veľkej októbrovej revolúcie. V tomto zápolení

naša obec čestne na prvom mieste v okrese. Za tento pekný výsledok bol MNV odmenený aj peňažitou čiastkou, ktorá sa použila pre ďalšie zveľadenie. Súťažilo sa nielen v investičnej výstavbe, ale aj podľa výsledkov, na poli skrásľovania obce na vlastných domoch a okolí. Pri tom sa brala do úvahy aj osvetová činnosť v okolí. Pozoruhodné boli najmä výsledky na úseku poľnohospodárskom, kde obec po rokoch stagnácie dosiahla podstatne slepšené výsledky najmä na úseku živočíšnej výroby.

PRÍRODA A POČASIE.

Začiatok roku prebiehal v znamení mierneej zimy. Až v polovici februára zozimilo. Najsilnejší mráz bol 12. januára a to 20 stupňov Celzia pod nulou. Výdatná snehová pokrývka netrvala dlho. Súvislá snehová vrstva trvala len do konca februára. Marec ešte zavše postrašil snehom, ale tento sa už nendržal. Teplé počasie nás navštívilo až 15. apríla. Po však netrvalo dlho, ako to už v apríli býva aj po iné roky a znovu prišli chladné dni, ktoré trvali až Jána. Až po Jáne sa započalo vlastné letné počasie. Najteplejší deň bol 2. augusta, kedy bolo v tieni vyše 30 stupňov Celzia. Horúce počasie malo samozrejme za doprovod búrky, ale krásny čas vyhovoval najmä našim poľnohospodárskym pracovníkom, ktorí mohli žatvu, aj senoseč skončiť ozaj včas. Aj jeseň bola pomerne suchá a teplá a dokonca aj v novembri kedy obyčajne pršiava. Těsne pred Vianocami však napadlo hodne snehu, aby aj romantici prišli na "svoje", takže Vianoce boli biele, ale dokonca decembra sneh ešte zmizol.

OBYVATELSTVO, NÁRODOPIS, ZVLÁŠTNE UDALOSTI.

Prvý január 1967 našiel v našej dedine 3964 na trvalo prihlásených občanov, ktorí ako aj po iných krajoch, obciach a mestách našiel ľudí svedavých, čo im Nový rok donesie a čo ich čaká roku 1967. Udalosti nedali na seba dlho čakať: 17. februára prišiel na návštevu do Zikavky náš rodák z Argentíny Benedikt Hancko, ktorý ako rádový kňaz - profesor vyučuje na univerzite v Buenos Aires. 5. marca B. Hancko odcestoval spät do Argentíny a z Ameriky došiel na návštevu k svojim rodákom Felix Kello, ktorý už vyše tridsať rokov bývá v Amerike. Cestovný ruch sa veľmi šíri a aj u nás v Zikavke. Preto podobné návštevy rozvlnia hladinu pospolitosti. Pak sa stalo nejmi 2. augusta, kedy k nám pre smenu zavítal slávny profesionálny hokejista Stan MIKITA, ktorého meno pozná celý športový svet. Mikita, ako jeden z popredných útočníkov kanadskej profesionálnej ligy, cestoval po Slovensku a pretože má aj v našej obci príbuzných, stavil sa u Ladislava Martona a jeho šestry, ktorá má za muža Mikitovho brata. Ako mladý človek budil pozornosť predovšetkým u mládeže. Samozrejme, že o takej návšteve ako Stan Mikita, bola zainteresovaná aj naša denná tlač. Za ním odišiel do Ameriky aj Felix Kello s rodinou. Jeho dcéra sa však akosi zapáčilo v Zikavke a nechcela ísť ani domov. Možno sa zahľadela prihlboko do očí tunajších mládencov. Návšteva si žiada odplatu, v rámci možností. Pravda, z našich ľudí si len málokto môže dovoliť taký prepych, aby šiel pozrieť sa „večkú mláku" príbuzných, ako sa hovorí o mori. Ale kto má devízy, má aj možnosť. Druhá taká príležitosť bola svetová výstava v Montreali v Kanade. Štefan Klopta,

teda bol nielen na návšteve v Kanade, ale aj na svetovej výstave, ktorá bola toho roku. Ján Pažítka, známy majster, sa bol tiež v Montreali na výstave pozrieť, lebo je človek, čo rád vidí niečo nové najmä zo strojárstva.

Obyvateľstvo v obci je na oko bez zmeny, čo do počtu. Ani nie tak úbytkom narodených, ale ako prv, stále je veľký odliv mladých ľudí do tých častí vlasti, kde je lepšia a väčšia možnosť zárobku.

Manželských dvojíc sa uzákonilo na MNV celkom štyridsať. Z toho z Zikavky dvadsaťsedem. Ostatní z Valaskej Dubovej a z Martinčeka. Všetci z nich mali sobáš aj s cirkevnými obradmi.

Pokiaľ sa týka zamestnania, je badať stále silnejší a silnejší sklon na kvalifikované zamestnania ako v minulosti. Počet nekvalifikovaných pracovníkov klesá a v súčasnosti pochádzajú nekvalifikovaní pracovníci prevážne z rodín početných detí, pritom sociálne slabších, alebo z rodín, kde zo strany rodičov nie je tejto stránke venovaná potričná pozornosť. Taktiež z radov tých žicu, ktoré sa zapojili do pracovného pomeru a predtým nepracovali námedzne v závodoch. Pretože naša obec je prímestského charakteru, má z radov žicu veľké procento zamestnaných, ktorá silne stúpla najviac od roku 1958, ako bolo v našej obci rozšírené jednotné roľnícke družstvo.

Z národopisných slávností a zvykov našich ľudí ostali vari už len: fašiangová zábava, známa ako bursa, čiže chodenie s medveďom a sadenie májov, ktoré je už nie také okázalé a nie tak zastúpené

ako za starších čias. K 1. máju sa poriadali spevácke preteky, ktoré sú novšieho rázu. Bursa aj spevácke preteky sa konali aj tohoto roku. Bursu organizovali športovci a spevácke preteky osvetová beseda. Mladí ľudia radi spievajú, avšak už nie tie ľudové, ale moderné skladby, za ktorými sa dnešná mládeš ženie. Zaspievať ľudovú pieseň či už pri práci, alebo v inej oblasti, dnes počuť už len na slávnostiach, prípadne v škole a čste snád na svadbách a krstinách. Inač je ľudová pieseň na ústupe. Ako možno pozorovať, pomerne najznámejšie piesne sú: Uderili likavania na bubon, martinčania atď. Ďalej je to: Pak rúbali do mňa, ako v hore do pňa, Od Oravy dážď ide... Naši mladí ľudia spievali často aj túto: Obecný hostinec kedy nám zbohom dáš?... Ale táto pieseň už nie je aktuálna, lebo sa staria nový veľký kultúrny dom. Či je snád čste potrebná, lebo ho staviame akosi pomaly?

Likávsky kraj, vlastne už len jeho zvyšky, nosí už len čiastka staršej generácie šicu. Nosia ho ženy nad 45 rokov, aj to len z čiastky. Je však nie vyrobený z domácej látky ako kedysi, ale z látok továrenskej výroby, len forma ušitia pripomína kraj. Pozostáva z blúzky a jednej, alebo viac sukien dlhých až po päty. Všetci muži sa už definitívne rozišli s krojom a tak, či už do bežnej práce, alebo do spoločnosti používajú šiat bežného a praktickejšieho mestského spôsobu.

Aj keď niektorí ľudia u nás tvrdia, že úroveň života nestúpa, predsa je to badať. Medzi iným

sa ona zrkadlí aj v stúpajúcom trende rekreácií, ktoré umožňujú naše závody svojim pracujúcim. Začali sa už pred pár rokmi, ale toho roku je už bežným zjavom zahraničná rekreácia do Polska, Maďarska, Bulharska, Juhoslávie, aj ZSSR. Sú aj také rodiny, kde už boli na niekoľkých zahraničných zájazdoch. Ktorým to pomery nedovolia, využívajú aj forum miestnej rekreácie. Také jednodňové výlety vo forme gulášových partií nie sú drahé a sú ozaj oblúbené. V horúcich letných dňoch, ozaj treba sa likávskym hradom, alebo pod Bozovinou hľadať miesto, kde si človek posedí, či založí ohník na zahriatie párok. Koľko je tam ľudí! Len sa nikde nezapieme s tým „slovenským", že bez pálenky by sme žiadnu voľnú chvíľu nevedeli ztráviť. Preto tržby za alkohol v predajniach obchodov majú stále stúpajúcu tendenciu.

S přibúdaním rokov a s možnostami zárobku z roka na rok stúpa u občanov náročnosť na bývanie a zariadenie bytov. Je to najmä v tých rodinách, kde je viac pracujúcich. Pri stavbe obydlia sa tento javí jednak vo väčšom počte obytných miestností, ako aj vo vonkajšej úhľadnosti. Stáva sa pravda, že často si stavebníci nevolia vhodné plány domov, najmä s nevhodnými mansardami, ktoré sú cudzie nášmu štýlu a prostredniu, ale často závadné aj z hľadiska urbanistiky. Čo sa týka vybavenia bytov, najmä pri mladých ľuďoch, naša obec už tak nezaostáva, lebo nábytok sa dnes už nedáva zhotoviť na zákazku, ale

sa kupuje v obchode nový hotový. Keď však hodnotíme celkove materiálnu aj kultúrnu stránku života našich občanov, dávajú akosi väčšiu váhu na peniase, ako na duchovné hodnoty. Na príklad je bežným zjavom, že matka početnej rodiny, aj pri slušnom zárobku mauzela ide do zamestnania od malých detí, aby si mohla kúpiť na príklad kožuch, alebo aby si skôr nasporeli na auto, ale deti často "vychováva" ulica; a keď aj nie ulica, ale si ich často malokto z rodičov všimne. Preto je dnes taľko túlania mládeže po nociach, taľko hulákania ako nikdy predtým.

Prieskumom v našej obci bolo zistené, že v domácnosti našej rodiny v Žikavke sa vydá 67% na potrav. články, 16% tvoria iné nákupy a 7% rôzne služby a 10% ide v priemere na sporenie.

POĽNOHOSPODÁRSTVO.

V poľnohospodárstve jednotlivých roľníkov v podstate nenastali zmeny. Ich počet sa za rok 1967 nezmenil. Ani v spôsobe obrábania pôdy nenastali zmeny. Zato na JRD vznikli značné zmeny. 18. februára na výročnej členskej schôdzi JRD bol zvolený nový predseda družstva Arnold Brtko mladší. Arnold Brtko bol za minulé roky mechanizátorom a dopravným na likávskom družstve a túto funkciu vykonával niekoľko rokov. Do funkcie predsedu ho odporúčalo vedenie strany v Žikavke napriek snahám okresných orgánov aby túto funkciu vykonával absolvent odbornej poľnohospodárskej alebo vysokej školy. Ako výsledky ukázali, bola to správna voľba. JRD si vytýčilo prac. jednotku vo výške trinásť

Keš a naturálie. Nová správa družstva prišla na dlžobu, ktorá sa nakopila za rok 1966. JRD započalo pohľé práce 10. apríla. Organizácia práce sa zlepšila, ale na tom má zásluhu aj vhodné počasie, najmä v druhom polroku. Na lúky Dúbravice vyrazili kosci treticho a štvrtého júla. Žatva sa prevádzala toho roku už aj ~~konja~~ kombajnom. To je novota vo zbere obilia u nás. Postrek proti pásavke semiakovej sa konal dokonca lietadlom a to v Kratinách. Už polročné hodnotenie hospodárskej činnosti bolo až napodiv veľmi dobré vzhľadom na to, aké bývalo po minulé roky. Dobré výsledky sa zračili aj u obilia a semiakov. V druhom polroku však hrozila v maštaliach družstva nebezpečná choroba „nepravé neštovice". Následkom tejto nemoce aj mnohé ošetrovatelia dobytka a dojičky dostali vyrážky po rukách. Žatva a mlátba sa skončila toho roku už 5. septembra. Od 2. septembra sa už vyberajú semiaky aj na družstevných honoch. Čeda čste skôr, ako súkromní rolníci.

Prehľad výnosov v rastlinnej produkcii:

Druh	Osev. plocha	Plánov. výnos z ha	Skutoč. výnos z ha:
Pšenica oz.	20 ha	21 q	21,21 ~~ha~~ q
Raž ozim.	19 ha	17 q	22,76 q
Jačmeň ozim.	10 ha	18 q	31,60 q
" jarný	37 ha	17 q	25,10 q
Ovos	22,60 ha	16 q	20,40 q
Semiaky neskoré	30 ha	150 q	184,18 q
Seno lúčne		22 q	19,30 q

Prehlad o plnení nákupných úloh JRD:

Druh	Plán v q	Skutočnosť v q	Procento plnenia plánu
Obiloviny	200 q	217,01 q	108,5%
Zemiahy	1800 q	2800 q	155,5%
Plán tržieb	232 tisíc Kčs	347 tis. Kčs	149,5%
Mlieko	210 000 litrov	254 000 litrov	
Mäso	814 q	914 q	

Užitkovosť dobytka:

1 dojnica	plán 1400 litrov do roka,	skutočnosť 1845 litrov
Obstav prasiatok sa 1 prasnicu	13,6 kusov	18,7 kusov

Takých výsledkov JRD Zikavka už roky nemalo. Preba však povedať, že tento rok bol aj pre mé obce a družstvá priaznivý a aj jednotlivé hospodáriaci roľníci mali toho roku lepšie výsledky na svojich hospodárstvach. Aj plán základného stáda bol dobrý, o čom hovorí nasledujúca tabuľka.

Dojnice	plán 110 kusov,	skutočnosť 115 kusov
Hov. dobytok spolu	" 456 kusov,	" 445 "
Obce	" 328 "	" 322 "
Ošípané celkom	" 234 "	" 256 "

MIESTNY PRIEMYSEĽ A OBCHOD

Zo strany občanov rastie počet tých, ktorí tvrdia, že pre vlastnú obec (pre jádro obce) nestačí jedna predajňa obslúžiť fronty sákazníkov a pod. Je na túto okolnosť hodne pripomienok, ktoré rastú najmä vtedy, keď je inventúra v predajných miestnostiach. Tak na príklad: koncom mesiaca januára, bola pre inventúru predajňa zatvorená až tri prac. dni. Keďže najbližšia predajňa

je až Pod Paračkou, nie div, že boli stažnosti. Dokonca kritika vedúcej predajne sa objavila v časopise Boháč. V sortimente tovarov najviac chybovali mäsové udenárske výrobky a to najmä počas letného obdobia a tiež výsekové mäso, ktorého výber je stále slabý a často chýba. Od 1. septembra zdraželi niektoré druhy potravín, najmä konzervy, udenár. výrobky. Niektoré občania tvrdili, že aspoň bude lepší výber, ale to nebola pravda. 3. novembra bola v našej obci vypísaná súťaž v našej obci. V anketě sa mali občania vyjadriť, ako sú spokojní so službami a jednotlivými pracovníkmi a čo by navrhovali pre zlepšenie. U však na škodu veci, keď sa súťaž vypíše, občania odpovedali v dost značnom množstve, ale súťaž nebola vyhodnotená a na dotazy nebola daná odpoveď.
V miestnom priemysle sa rozširuje výroba u Kovozávodu Stavremeslo na Hviezdoslavovej ulici o väčšie pracovné priestory a sociálne zariadenie. Za týmto účelom zakúpilo aj dom pop. č. 619, ktorého majiteľ bol Štefan Bračok. V súčasnej dobe pracuje na úseme obce v službách a rôznych prevádzkach vyše tristo pracovníkov. Z toho vyše 100 žien.

OSVETA, ŠKOLSTVO, ŠPORT A TELESNÁ VÝCHOVA.

Pozornosť celej osvetovej činnosti bola v tomto roku zameraná na to, aby sa začala uskutočňovať čo najväčším tempom výstavba kultúrneho domu. Takto mimo vlastnej osvetovej práce, vytvorili aj osvetové pracovníci niekoľko brigád na stavbe. Mimo toho samozrejme pomáhali iné organizácie, ale

vlastná osvetová činnosť týmto neustrnula, naopak, zdalo sa, že sa ide k lepšiemu. Prevláda mienka, že nám treba káder osvetových pracovníkov rozšíriť, sveľadiť a skvalitniť, aby nám kultúrny dom nezýval prázdnotou, prípadne s dvoma či troma vystúpeniami do roka.

8. januára zahrali naši ochotníci-divadelníci hru J. Palárika „Dobrodružstvo pri občinkách". Táto hra bola však pomerne slabo navštívená. Predsa však s ňou vystúpili naši osvetári ešte v Zipt. Teplej Lúžnej. Od 14. januára sa započala Ľudová akademia ovocinárov-záhradkárov – II. ročník, ale so slabou návštevou. Prednášal Jozef Kontúr z Rušomberka aj mí. Akademia trvala do jari a jednotlivé prednášky sa konali každý druhý týždeň.

5. februára sa konala v Materskej škole zábava „detský karneval". Zatým zase ochotníci z Valaskej Dubovej predviedli v osvetovej besede hru K. J. Erbena: Sládkovia. Hra mala priemerný úroveň. 19. februára zase vystúpili divadelníci z Zipt. Michala s hodnotnou hrou Juro Dandin od Moliéreho. Náročnú hru však slabšie pripravení herci nestvárnili len s menším úspechom. Bolo to po prvý raz čo svätomichelskí osvetoví pracovníci pohostinský vystúpili v Zikavke.

Vzhľadom na blízsky Rušomberok sú u nás zábavy sriedkavé a sú preto skoro udalosťou. Taká zábava bola v osvet. besede 27. marca. Koncom marca a začiatkom apríla ženy usporiadali kurz varenia v materskej škole pod vedením odbornej učiteľky s. Lutičovej. Kurz mal skutočne veľmi dobrú úroveň. Po zakončení bola usporiadaná aj malá vý-

stavka jedál a pečiva, ktoré pripravili absolventky kurzu na slávnostné ukončenie 8. apríla o 17 hodine v materskej škole. V ten samý deň sa konali v osvetovej besede „živé noviny", ktoré u nás nadobúdajú na populárnosti. Preto sa tiež dobre vydarili a boli aj pekne navštívené. Ako hosť bol prítomný aj známy liptovský herec Adam Matejka. Z programu „živých novín": akcia sviládenia obce, ukáška tancov so ZDŠ, rozhovor s Adamom Matejkom a ukáška filmu, kde on vystupuje, JUDO-sebaobrana, ktoré predviedli ženy z Bušomberka, medzi nimi bola aj bývalá majsterka Slovenska. Nakoniec bola módna prehliadka šiat.

23. apríla, teda v predvečer miestneho odpustu, lebo patrónom likávskeho kostola je sv. Juraj, si našli ochotníci – požiarníci príliehavú hru (divadelnú) Mastný hrnec, sa réžie Augustína Mosného. Hádam sa požiarníci na tradične mastný hrnec odpustový už touto hrou pripravovali? Kto vie, hádam preto si takú hru aj vybrali.

Zo všetkých organizácií v obci snád v najvätšej miere konajú rôzne turistické zájazdy dôchodci, ktoré so svojou organizáciou sa snažia každý rok obosnámiť svojich členov s našou vlastou a aj toho roku boli na zájazde po Slovensku.

Začiatkom júna boli športové závody a výstavka detských prác v základnej škole.

Športovcom Likavky akosi osud nežičí, aspoň tak hovoria niektorí ľudia, ktorí chcú odôvodniť klesajúce výkony futbalistov v Likavke a aby svoju

športovú verejnosť akosi pobavili; usporiadali 22. októbra futbalový zápas medzi starými mládencami a „starými" ženáčmi-futbalistami. O humor a dobrú náladu mali teda postarané. Oslavy Slov. nár. povstania sa konali skromnejšie ako po iné roky a pozostávali toho roku z položenia venca a priliehavého prejavu slávnostného rečníka. Ešte 17. novembra boli v OB „živé noviny" za účasti zástupca okres. osvetového domu a predsedov osvetových besied z Liptova. Toto učáč zdarilé predstavenie bolo len slabo navštívené obecenstvom. Či to urobilo to vstupné Kčs 2.-, lebo „živé noviny" bývali vždy u nás s voľným vstupom.

VEREJNÝ A POLITICKÝ ŽIVOT.

Od 1. januára nastúpil do funkcie ~~predsedu~~ tajomníka MNV Benjamin Bakoš. Bol síce už zvolený už v roku 1966, ale nastúpil len od nového roku. Dosavádny tajomník MNV s. Milan odišiel na školenie do Bratislavy. Začiatkom roku sa občátil miestny nár. výbor v Zikavke na niektorých občanov a funkcionárov s dotazom, že by bolo potrebné v našej obci vylepšiť, či už vobci ako takej, alebo na JRD. 12. februára sa konala výročná členská schôdzka dedinskej organizácie strany. Predsedom tejto organizácie je Štefan Maga. 24. februára sa konala významná schôdzka Plena MNV, kde se prejednával ročný rozbor hospodárenia, celá činnosť MNV aj JRD za uplynulý rok. MNV aj dedinská organizácia strany poriadala viac hovorov s ľuďmi počas roka. Čieto hovory však nebali veľmi navštívené občanmi. K tým organizáciam, ktoré vykazovali slabšiu činnosť za posledné roky, pribudla toho roku aj organizácia žien, ktorá ces celé leto nevykázala žiadnu akciu

ba, ani brigádnickú pomoc, či vždy ženy dokázali v minulosti. Slabo pracuje organizácia mládeže, športovcov a iné menšie organizácie. Aj osvetová beseda akosi menej pomoci dostáva od organizácií.

SOCIÁLNE POMERY, ZDRAVOTNÍCTVO

Komisia pre sociálne otázky a zdravotníctvo už 27. januára schválila celý rad otázok zdravotného rázu. Tieto otázky boli takého charakteru, že ich uskutočnenie by napomohlo čistejšiemu prostrediu, nielen tunajších, ale všetkých občanov. Medzi ozdravnými opatreniami boli také ako na príklad: čistota ulíc, na čom by sa mali podieľať jednotliví občania na pr.: čo by mal každý pred svojim domom zametať, otázka rôznych kanálov, ktoré vytekajú z odpadov na ulicu a znečisťujú prostredie, otázky úpravy kúrku lesa a lúky pre rekreačné účele občanov v letnom období, stanovanie výletníkov, otázka vyriešenia miesta ktoré má slúžiť pre vývoz odpadkov z dvorov, otázka polievania ulíc ktoré sú prašné, otázka rozšírenia zelene v obci, výsadby stromkov a pod. Pre tento účel zriadená komisia na MNV však zo strany nemala príslušnú podporu, alebo aspoň nie v takej miere a možnosti, ako by si realizovanie týchto podujatí vyžadovalo a preto sa len niektoré body ozdravných opatrení a aj to len z časti splnili. Preto sme po stránke zdravotnej a hygienickej, čo do interiéru obce málo pokročili tohoto roku.

Po celý rok sa nevyskytli v obci také ochorenia, ktoré by mali charakter epidémie. V jarných a jesen.

mesiacech sa více vyskytuje hodne katarov dýchacích ciest a ochorení chrípkového rázu, ale to sú nemoce všeobecného rázu. Z chronických onemocnení sa vyskytujú dispepsie a tbc. plúc. Dost je rozšírená aj vredová choroba žalúdka a dvanáctnika. V priebehu roka bolo zistené 20 onemocnení infekčného zápalu pečene. U školských detí bola dva rasy do roka, a to na jar a v septembri prevedená akcia odošívavenia detí, že sa tiež u niektorých detí vyskytlo. Na JRD v súvislosti výskytu variola vakcína, bola vcnovaná zvýšená starostlivosť so strany obvodného lekára. Bolo prevedené doškolovanie zdravotných družín a zdravotných hlídok. V priebehu roka bolo získané 44 dobrovolných darcov krvi. Obv. lekár Dr. Benjamin Pinák, ktorý strávil nejaký čas v Mongolsku, je od 15. sept. 1967 v Etiópii a na stredisku je len jeden obvodný lekár, a tymi je teraz Dr. Jarolímová, druhý lekár chýba.

Komisia pre sociál. starostlivosť a zdravotníctvo navrhla v niektorých prípadoch zvýšenie dôchodku. Stalo sa tak v júni.

Počet vyšetrených prípadov lekárom, alebo ošetrení pri lekár. návštevc v rodinách, dosiahol sa celý rok v obvodnom zdrav. stredisku 11966 prípadov. Do tohoto údaju sú pravda zahrnutí aj občania z Martinčeka, Val. Dubovej a Konyatnej, ktoré obce patria do tunajšieho zdrav. obvodu.

Likavka 29. októbra 1970.

Ladislav Kontál
kronikár

Záznamy za rok 1968.

pohnutom roku 1968 iste budú mať kronikári čo komentovať vo svojich záznamoch v obciach. Tento rušný rok zasiahol naplno až život našej dediny.

Výstavba obce

Miestny národný výbor po dobrých skúsenostiach v roku 1967, pokračoval vo výstavbe kultúrneho domu aj vo výstavbe šatní telovýchovnej jednoty. Obidve tieto akcie sa budovali v „Z" akcii. Funkcionári národného výboru sa snažili sa pomoci okresných orgánov, aby získali aj toho roku na práce také množstvo pracovníkov, ako to bolo v predošlom roku. A hoci u nás nebolo badať na stavbách nejaké ochabnutie prác počas kritických dní, predsa počet pracovníkov sa obmedzoval zväčša len na niekoľko jedincov a len sem-tam sa objavilo viac ochotníkov. Za rok 1968 bolo odpracované 1669 pracovných hodín zdarma - po brigádnichy na stavbe kultúrneho domu. Na stavbu kultúrneho domu bolo použité 434 103 Kčs. Z toho na mzdy 115 742 Kčs. Celkove vytvorená hodnota stavby kultúrneho domu za uplynulý rok činila 400 130 Kčs. Menšia

hodnota preto, lebo bolo na sklade značné množstvo stavebného materiálu. Uvedené prostriedky získal MNV od týchto složiek: Od Slovenskej národnej rady 300 000 Kčs, od Krajského národného výboru v Banskej Bystrici 200 000 Kčs a od Okresného národného výboru v Liptovskom Mikuláši 176 000 Kčs.

Na druhú stavbu, ktorú staval MNV na hrisku telovýchovnej jednoty, MNV obdržal len 35 000 Kčs. Ostatné finančné prostriedky získaval z vlastných mimorozpočtových príjmov národného výboru. Celkové výdavky na stavbe šatní 103 835 Kčs. Vytvorená hodnota činila na šatniach 130 000 Kčs.

Zveľadenie obce pokračovalo aj po inej výstavbe a úprave. Hneď na jar začalo sa s prestavbou elektrického verejného osvetlenia. Na miesto starých olyčajných elektrických lámp sa zaviedlo aspoň na hlavných uliciach výbojkové osvetlenie, ktoré je oveľa silnejšie a príjemnejšie. Tieto svetlá boli namontované na uliciach: Bellova, Hollého, Dariny Kreľovenskej, Jánovčíkovej, Hviezdoslavovej a Lukuštiakovej. Rozšírilo sa aj olyčajné osvetlenie po tých častiach obce, ktoré ešte nemali vôbec pouličné svetlo. Ďalej bola vyasfaltovaná ulica Školská až po kancelárii JRD. Naši občania s vďakou prijali tento čin, lebo kto vzaj poznal Školskú ulicu v dobe jesenných alebo jarných dažďov, kde dobytok nanosil spústy blata; nie vcenit bezprašný povrch tejto ulice, ktorý jej bol daný toho roku. 16. decembra bola odovzdaná do prevádzky novoupravená a prestavaná cesta z

Zikavky do Val. Dubovej. Cesta je široká, rovná, len s malými zákrutami, preto si ju automobilisti chvália.
Na hornom konci Hallého ulice boli vchody do dvorov upravené a na spodnej strane ulice, kovové oplotenie po celej dĺžke ulice s jednotným náterom. Pri tom sa občanom najviac páčia chodníky po oboch stranách. Západne od predajne samoobsluhy však sa začala nová cesta zosúvať a preto sa muselo pristúpiť k bezpečnostným opatreniam a upevniť novú cestu.

Obec skrášlila o nové domy ktoré postavili Vojtech Čermák, Ondrej Dubovec, Arnold Hradský, Ivan Hrčka, Vojtech Brtko, Ivan Rehák, Bohuslav Kuma, Jozef Hatala, Branislav Mráz, Oto Milan, Milan Kucko, Oto Pindura, Kamil Marias, Stanislav Harin, Miroslav Podzimek a Štefan Kmták. Zbúrané boli tieto domy: Vvo dvore Gustava Ciglana, dom Apolónie Martonovej a dom Arnolda Krajčieho. Pri základnej deväťročnej škole sa započalo s výstavbou šeď bytovky, ktorá má slúžiť pre ubytovanie učiteľov, ktorí nemajú vlastné byty.

Na dolnom toku potoka Zikavčanky, okolo starého mlyna, boli upravené brehy potoka tak, aby sa nevylieval po okolí, ako to bolo po iné roky.

Aj tohoto roku naša obec v súťaži o zvoľadenie interiéru obce pri príležitosti 50. výročia založenia ČSR čestne obstála a umiestnila sa na druhom mieste v rámci okresu.

Príroda a počasie.

Zima bola pomerne mierna. Silné mrazy až 30–32 stupňov podľa Celzia trvali do 20. januára. Snehu bolo hojne. Mesiac apríl bol teplejší ako máj

Apríl bol teplý a čo je dosť podivné – suchý. Suchota trvala aj v máji, ale bolo chladno a napriek tomu sa začali už v máji objavovať búrky, čo je dosť neobvyklé v našom kraji. Jún bol striedavým mesiacom na teplotu a júl hneď od začiatku začal s horúčavami, ktoré trvali do 15-ho. Horúce bývalo aj po nociach. Keďže zrážok bolo málo, teplo spôsobilo, že sa veľmi rozšírila pásavka semiaková. Tento škodca semiakov sa objavuje na poliach roľníkov aj JRD čo raz vo väčšej mierze. Ešte ani raz toľko pásavky sa nevyskytlo, preto aj pocasty semiakov boli toho roku s nižšou úrodou. Od 20. júla do konca jesene bolo pomerne daždivé počasie a to najviac druhá polovica augusta. Prvé mrazy prišli okolo 20. októbra. Začiatok novembra bol ešte pekný čas, ale Martin doniesol sneh, lebo „prišiel na bielom koni." Potom už bolo len chladno a v prvej polovici decembra raňajšia teplota poklesla na mínus 18 stupňov podľa Celsia. Keďže v tejto dobe snehu nebolo, toto počasie škodilo oziminám. 31. december okoly sa chcel na všetkom vyvíšiť, keď sa ukázal mrazom 25 stupňov. Väčšej šuchej pohromy sez celý rok nebolo.

Obyvateľstvo, národopis, zvláštne udalosti.

Hneď na začiatku roka otriasla verejnosťou obce ťažká nehoda, ktorú utrpel Róbert Brtko na papierni v Ružomberku. Smrteľnému úrazu podľahol. Bol len pár mesiacov ženatý. Všetci ľutovali mladú vdovu aj jeho rodičov, preto aj účasť na pohrebe bola veľká.

Prvého marca mala pohrab Irena Hausalová, učiteľka vo výslužbe z domu dôchodcov. Pohrab

bol skromný, vybavil ho štát mimo bez církevných obradov. Tak málo ľudí na pohrabe, kronikár nepamätá.

Jedenástého až trinástého februára sa konala fašiangová zábava zvaná „bursa". Je to jediná zábava, ktorá je hojne navštívená ako mladými, tak staršími občanmi.

Dvadsiateho marca utrpel úraz traktorista Neuwith od Štátnych lesov, ktorý vyšiel s traktorom do strmého svahu na "Mníchu" a tam sa s traktorom prevrátil.

Dvanásteho apríla sa konal na MNV občiansky sobáš, aký nebýva hocikedy. Nevesta Anna Pačinová, študentka, si vzala za manžela talianskeho inžiniera Maria Bottariho. Obaja po uzavretí manželstva, šli bývať do ženíchovho kraja do Talianska. Ako to už býva pri takejto nevšednej udalosti, ľudia to brali všeliako, že je to vraj ďaleko, či sa nebojí vydať sa cudsieho človeka a do cudsieho kraja, kde ešte nevie ani reč. No, Hanka sa rozhodla a šla sa svojim šťastím do slnečného Talianska. Hádam to má po svojom otcovi, ktorý tiež pracoval za mladi v Jušnej Americke.

Druhého apríla v noci vyrušil občanov požiar, ktorý vypukol v humne Vojtecha Červeňa. Humno shorelo. Okolo vzniku požiaru bolo veľa reči a postihnutý mal aj nepríjemnosti spojené so vznikom požiaru.

Búrlivé udalosti sa kopili nielen v politickom, ale aj súkromnom živote občanov. Dvadsiateho prvého apríla v piatok, utrpel Ervín Slačka ťažký úraz na podobnom mieste, kde v januári Róbert Brtko. Páš pri sekačke dreva na popiemi v Ružomberku, mu odtrhol nohy. Trvalo dosť dlho, kým ho z pásu

vytiahli. Ervín Slačka bol húževnatej povahy a veľmi obetavý keď bolo treba urobiť niečo pre verejnú záležitosť. Mimo zlomenín nôh, mal polámané aj rebra, preto zranenín podľahol. Bol poslancom NNV. Veľmi veľa ľudí ho prišlo na pohrebe odprevadiť a s ním sa rozlúčiť. Pohrebnú reč mimo kňaza mal aj zástupca MNV.

Osvetová beseda pociadala 28. mája majáles, ale tento bol slabo navštívený občanmi.

V máji je vraj najkrajší mesiac. Nová jar, zelená príroda, nový život, akosi poteia ku sebe. Takto iste uvažovali aj Jana Katráková a syn likávskeho rodáka v Austrálii Peter Banda, ktorý bol na návšteve príbuzných v našej obci do 20. augusta t. r. Títo dvaja uzavreli manželstvo na Miestnom nár. výbore v Likavke manželstvo. Aj tento sobáš bol predmetom mnohých diskusií najmä medzi ženským pokolením, ako to už býva na dedine.

Štetného júla sa na Bielom Potoku južne od Ružomberka zabil sa ďalší náš mladý občan Vladimír Jäger. Pri jazde na motocykli vrazil do kovovej brány a bol na mieste mrtvy. Ostala po ňom vdova a dvoje detí.

Okrem už spomenutého majálesu, boli ešte tieto: 16. júla vydržovaný miestnymi požiarnikmi. Mládežníci si urobili majáles 7. júla a miestna skupina Červeného kríža 4. augusta. Všetky majálesy boli "Pod borovinou".

Dvadsiaty prvý august spôsobil veľké prekvapenie aj v našej obci. Ľudia od včas rána počúvali rozhlas, ktorý informoval o pohybosh vojsk štátov varšavskej zmluvy. Ľudia boli pochopitelně veľmi rozrušení

mnohé zdesení. Samozrejme veľká väčšina občanov nechapala tento čin so strany našich štátnych susedov, ba, odsudzovali podobný postup ako zásah do nášho štátu a do našej zvrchovanosti. Veľkú propagáciu v tomto smere zohrala aj tlač a iné telekommunikačné spoje. Mnohé občania nešli ani do práce a ak aj do práce prišli, či už do závodu, alebo na iné pracovisko, tak sa tam len debatovalo. Len na druhý a ďalšie dni sa počali rozkrúcať továrenské kolesá. Aj keď boli výzvy so strany štátnych orgánov na zachovanie pokoja, mnohé ľudia boli dezorientovaní a vo svojej obave začali hromadne nakupovať z obchodov čo kto mohol. Najviac sa kupovali články dennej potreby: múka na celé vrecia, cukor, masť, soľ, trvanlivá strava a pod. Ľudia behali s vozíkmi do obchodov, ako by sa darmo dávali. Celé hodiny vystáli pri rozhlase. Boli však aj pokojnejší občania, ktoré si hľadeli svojej práce. Začiatkom septembra sa však už aspoň niečo pomery začali konsolidovať. Pomery sa utišujú. Sovietske velitelstvo bolo dočasne umiestnené aj na plavárni pri Váhu v Likavke. Pomaly nastalo uklúdnenie. Občania, ktoré navolili veľké nákupy, mali obavy, či im múka nezhrčkavie, preto menej nakupovali od augustových dní. Začiatkom novembra sa sovietske vojská z plavárne odsťahovali do kasárenu v Ružomberku a chodia skoro denne cez našu obec na strelnicu.

V októbri mal v tunajšej obci pohreb Kamil Hliva, farár z Náncestova, ktorého ako likavského rodáka pochovali za veľkej účasti občanov na rodnej hrude. Veľa

občanov na autobusoch prišlo sa s nim rozlúčiť aj z Oravy.

Päťnásteho novembra boli v osvetovej besede spevácke preteky. Speváci boli na zájazde vystupovať aj v Komjatnej a v Martinčeku.

K prvému januáru 1969 bol stav obyvateľstva v obci Likavka 3958 na trvalo prihlásených. V Likavke sa nenarodil celý rok nikto. Zomrelo celkom 61 osôb. Z toho 38 žien a 23 mužov. Z celkového počtu zomretých, 30 osôb zomrelo z vlastnej obce mimo domu dôchodcov. Z toho 14 mužov a 16 žien. V Rožomberku sa narodilo 59 detí likavských rodičov. Počet rozvodov je minimálny a vyskytuje sa len tu a tam, alebo ani raz do roka, čo je dosť potešujúce v porovnaní s celoštátnym priemerom. Viac však je do očí bijúce to, že len veľmi málo novomanželov sa berie z Likavky. Uplynulého roku 29 dvojic uzavrelo manželstvo pri čom jeden z partnerov nebol tunajšmi občanom a len 6 manželstiev bolo takých, kde obaja mladomanželia pochádzali z Likavky. Práve tí najúrečitejší likavčania si berú manželky, alebo likavčanky mužov z inej obce - kraja. Niekedy bolo skoro opovážlivosťou, aby si vzal z inej dediny mládenec dievča. Staré tradície padajú. Pravda na tom má hodne vplyv aj tá skutočnosť, že ani tisať procent mladých ľudí neostáva v obci natrvalo, ale idú bývať tam, kde si nájdu zamestnanie. Aj na JRD pracujú vo vrčšine starší ľudia.

Poľnohospodárstvo

V roku 1967 urobilo naše JRD krok dopredu za lepším hospodárskym výsledkom. V roku 1968 pokračovalo v úspešne započatej ceste. Keď sa hodnotilo hospodárenie JRD v kolektíve, boli aj také hlasy, že to všetko tak nie ako sa v správe číta a pod. Ale možno túto prácu hodnotiť ako dobrú, lebo výsledky sú ovelá lepšie ako kedysi

Toho roku sa splnil v globále plán a preto možno hovoriť o dobrej robote.

Tretieho februára bola výročná členská schôdza družstva. Bolo konštatované, že zlepšením v r. 1967 je možnosť na odraz do ďalšieho upevnenia hospodárskej stability družstva. Funkcionári na družstve sa nemenili.

S poľnými prácami družstvo vyštartovalo už od začiatku apríla. Priaznivé počasie umožnilo previesť včas I. etapu jarných poľných prác. V druhej etape jarných prác sa tieto trochu omeškali pre zrážky.

Deviateho júna už sa započalo s kosbou poľných krmovín. Aj s prácami okolo sena sa započalo skutočne včas. Už na Petra-Pavla t. j. 29. júna sa započalo s kosbou lúk v Matejkových v Ružomberku, aby sa zabránilo pošliapaniu trávy od rekreantov a výletníkov, ktorí tam majú veľa chát. Kosba však aj tak potrvala do začiatku augusta, kedy sa započalo so žatvou. Žatvu začali družstevníci naraz aj so súkromníkmi. Žatva vcelku prebehla pružnejšie ako pber sena a skončila sa 25. augusta aj s vymlátením. Po hodne pomohli kombajny. JRD dosiahlo veľmi pekné úrodu celkove 31 vagónov obilia. Podobne dobrú úrodu mali aj súkromní voľníci. Koncom septembra sa nieče oneskorili družstevníci so pberom zemiakov, ktoré vyberali až do 29. októbra.

Stavy hospodárskych zvierat u JRD:

407 kusov hovädzieho dobytka. Z toho je 117 kráv. Koní má JRD 11 kusov. Celkový stav ošípaných je 227 a z toho je 27 prasničiek. Ovíec má 310 kusov z toho 126 jahniat.

Prehľad o rastlinnej produkcii na JRD:

Druh plodiny	Osevná plocha	Plán. hektár. výnos	Skutočný hektár. výnos
Jačmeň ozimný	10 ha	17 q	28,11 q
Pšenica ozimná	25 ha	22 q	35,- q
Raž ozimná	14 ha	18 q	27,5 q
Jačmeň jarný	36 ha	18 q	31 q
Ovos - polovina	21,90 ha	16 q	15,80 q

Obilia sa o tri vagóny viac namlátilo oko minulého roku. Spolu 31 vagónov a 100 q na 1 vagón.

Prehľad o plnení nákupných úloh JRD:

Druh	Plán	Skutočnosť	v % plnenia
Mäso	966 q	1215,44 q	125,8
Mlieko	110 000 litrov	171 910 litrov	162,2
Zemiaky	1800 q	3107 q	176,2

Užitkovosť dobytka.

Prírastky hov. dobytka/deň	plán	0,7 kg	skutočnosť	0,7 kg
" teľce/deň	"	0,550 "	"	0,641 "
" ošpané výkrm/deň	"	0,450 "	"	0,580 "
Dojivosť na 1 ks/deň	"	5,3 litra	"	6,31 litra
Uliahnutie teliec od 100 ks				
kráv	"	95 kusov	"	117 ks
odstav na 1 prasnicu	"	15 kusov	"	17,4 "
Dojivosť od 1 dojnice	"	1800 litrov	"	2306 litrov

Jednotlivo hospodáriaci roľníci aj tohoto roku hospodárili podľa svojho zaužívaného spôsobu. Poliaše majú v tom, že je veľmi málo záprahov. V celej obci je mimo JRD len 8 koní a aj tí všetci nie sú v stave orať, alebo svážať. Preto pokiaľ u roľníkov meškajú ~~poľné~~ práce

je to najviac pre nedostatok potáhov, lebo drobných držiteľov poľnohospodárskej pôdy je v obci ešte dosť a preto si volajú na pomoc furmanov-oráčov z iných súsedných obcí. Nedostatkom záprahov samozrejme sě trpia družstevníci na svojich záhumenkách.

PRIEMYSEĽ A OBCHOD.

Počet predajní v obci sa nezmenil. Cez včekonočné sviatky obchod u nás pomerne dobre zvládal situáciu nákupu. Väčšie "fronty" neboli. Niektoré druhy tovarov však neboli vždy na výber.

V polovici júna sa v predajni - samoobsluha objavil nový chutný chlieb, ktorý bol drahší, ako tkzv. výražkový chlieb. Výražkový chlieb 2 kg väčiaci je za 6,80 Kčs, nový chlieb o tej samej váhe je za 8 Kčs. Ale aj tak bol oň veľký záujem. Ľudia sa oň pretekali, aby ho dostali. Koncom roku, keď už ho bolo viac, nebol už takej kvality. Ale cena ostala tá istá.

Toho roku sa objavilo v predaji oveľa viac ovocia ako po iné roky. Najmä čerešieň a jahôd bolo viac. Vlastne jahody sa v našej predajni dosiaľ ani nepredávali, iba ak v konservách. Ale aj seleniny bol väčší výber.

Po augustových dňoch, ako už bolo spomenuté, pre veľké požiadavky a nemiestne horúčky v ka nákupe potrav. článkov sa museli obmedzovať, aj keď boli dobré zásoby. Koncom septembra však už bol predaj opäť regulérny, avšak bolo badať nenápadné zvyšovanie cien.

Od 15. ho novembra došlo k zvýšeniu cien priemyslového tovaru a znova sa objavila nákupová horúčka. Pí čo mali viac peňazí, skupovali čo sa dalo,

nejmä vrecia múky a cukru tak, ako to bolo v auguste t. r. Čo sa týka rozvoja priemyslu je v našej obci badať značné zvyšovanie výroby v dielňach Stavremesla v Zikavke, kde sa stále rozširujú výrobné priestory. V budove bývalej bernej správy dom pop. č. 498, je toho času umiestnená prevádzka výrobného družstva invalidov „Žiara". Tu pracujú aj takí pracovníci, ktorí sú čiastočnými invalidmi a chcú niečo ešte pre spoločnosť a aj pre seba urobiť. Väčšinou sa pracuje na službách a výrobkoch z papieru. U Čsl. automobilových opravovní, prevádzka v Zikavke, je nový riaditeľ. Je nim tunajší občan Štefan Penciak. Aj miestna pekáreň rozšírila svoju kapacitu o nové prevádzkové priestory. Podobne rozšíril prevádzkové priestory aj lesný závod Štát. lesov v Zikavke.

VEREJNÉ A POLITICKÉ POMERY.

Vo vedení obce nastali tiež zmeny v treťom kvartále. Bývalý predseda MNV Anton Hradský, odišiel na starobný dôchodok a na jeho miesto bol zvolený nový predseda MNV Benjamin Bakoš, ktorý bol doteraz tajomníkom MNV. Tajomníkom MNV bol zvolený opäť Oto Milan.

Začiatkom marca sa MNV pripravoval na voľby do národných výborov, ktoré mali byť v máji t. r., lebo sa už ukončievalo volebné obdobie. Začali sa robiť aj nábory poslancov do KNV, ONV aj MNV. Začal sa volebný politický život. Do tejto situácie zapadali aj vnútroštátne politické snahy po demokratizácii a odstránení chýb z minulosti. Pčuto politický život naši občania, ako aj po iných miestach, s pozornosťou sledovali a sa oň zaujímali.

7. apríla bolo na verejnom pohovore ujednotenie kandidátov do národného výboru. Diskusiá bola

dost búrlivá Demokratická voľnosť prejavu viedla niektorých občanov do ostrej polemiky voči tým funkcionárom, ktorí sa podľa ich vedomia vo svojej funkcii nedržali zákonných ustanovení. Ale najviac prejavov bolo osobného rázu, ktoré na verejný hovor nemali byť podané.

Deväťčiastého apríla sa konal spoločný aktív bývalých funkcionárov obce a strany ohľadne textov napísaných v kronike za roky od 1950 do 1958. Po prečítaní týchto textov bol najviac obvinený s. Hečka Eduard a to preto, že nedodržal predpísaný postup zápisov do kroniky, a že svoje tvrdenie, ktoré sú v týchto zápisoch uvedené, nebali nikým schválené a je skreslené a niektorí občania sú v týchto textoch obvinení ako na príklad: Jozef Kmiták ml., Vojtech Hatala, Ján Oškvarek a Jozef Ržeha. K oprave týchto zápisov však dosiaľ nedošlo.

Na prvomájových oslavách v Rušomberku sa niesol aj slovenský znak (s trojma vrchmi a dvojkríšom).

Druhého júna prišla správa, že voľby sa odkladajú na neurčito. Za tým prišla stagnácia v spoločenských organizáciach. Jedine organizácia požiarnikov pracuje.

Koncom júla a najmä v auguste občania ešte s väčšou pozornosťou sedávali pri počúvaní opráv o rokovaní našich štátnych aj politických predstaviteľov v Čiernej nad Pisou aj v Bratislave.

Dvadsiatehopiateho augusta bol verejný pohovor s občanmi o súčasnej situácii v našej vlasti, najmä s príchodom vojsk varšavskej zmluvy vo našej vlasti. Prítomných bolo vyše dvesto občanov, ktorí prejavovali súhlas so súčasnou politikou vedenia štátu. Zaslaná bola

aj rezolúcia na vedenie armád, ako protest proti obsadeniu našej vlasti. Na konci sa zaspievala hymna „Kto za pravdu horí". Podobný pohovor s občanmi bol aj siedmeho septembra a deviateho októbra. Včerto druhý pohovor sa týkal oboznámenia občanov s prípravou federalizácie ČSSR. Federáciu prijali naši občania s vďakou voči politickým a vládnym činiteľom. Na schôdzi bol prítomný aj poslanec ONV Jozef Harin a vyše 120 občanov. Verejný hovor rušili niektorí občania, ktorí boli podnapití.

Od deviateho októbra bola zavedená päťdenná pracovná doba.

Dvadsiateho-deviateho októbra bola verejná oslava 50. výročia založenia ČSR. Prítomných bolo vyše tristo osôb.

Jedenásteho novembra bola zakladajúca schôdzka Slovenského výboru žien. Prítomných bolo asi sedemdesiat žien.

Jedenásteho decembra Miestny národný výbor v Zikavke prejednával návrh rozpočtu na rok 1969.

ŠKOLSTVO A KULTÚRA.

Osvetová činnosť v obci pre zaujatosť vrchotníkov a najmä preto, že starší odchodia a mladých akosi málo pribúda, začínala slabnúť. Preto MNV vymohol na ONV medu pre stáleho osvetového pracovníka. Týmto bol menovaný Bernard Hradský, ktorý nastúpil do svojej funkcie od prvého marca 1968.

25. februára boli v osvetovej besede oslavy 25. výročia februárových udalostí. Pekní kultúrnu vložku pripravili žiaci základnej školy so svojimi učiteľmi. Vynikol najmä spevácho-tanečný kružok. Návštěva bola veľmi pekná.

Dňa 7. marca pohostinský vystúpila estrádna

skupina vojakov z Lipt. Mikuláša. Estráda bola pekná a vydavila sa aj návšteva. Vstupné bolo tri Kčs.

Miestni divadelní ochotníci sa predstavili hrou "Kamenný chodníček", ktorá síce bola dobre navštívená, ale výber hry pre dnešok nemá čo povedať nášmu divákovi a preto bolo dost kritických slov k tématu hry.

Priasiateho apríla boli pekne navštívené spevácke preteky. Víťazi ako obvykle dostali patričné vecné odmeny.

Napriek augustovým udalostiam sa školy u nás otvorili načas a to 1. septembra. Naši futbalisti, ktorí hrali v I. B. triede, vypadli z tejto súťaže do II. triedy.

Piťnásteho novembra v osv. besede predviedli mládežníci vo vlastnej réžii estrádu. Úroveň v speve aj prednese, a aj návšteva boli dost dobré. Táto estráda mala ešte reprízu 18. novembra a predviedli ju v Komjatnej.

Deň Kataríny oslávila mládeš katarínskou sábavou ako uvítanie zimy.

Piťnásteho decembra naši divadelníci zahrali hodnotnú hru „Vojnarka" od Alojza Jiráska. 26. decembra sa hrala táto hra pre dospelých. Hra bola veľmi dobre predvedená, aj keď v nej vystúpili mnohí mladší herci a to takí čo prvý raz vystupovali v divad. hre. Hra bola v rámci súťaže a boli prítomní aj členovia poroty, aby ju hodnotili. Ich mienka o predvedení bola dobrá, preto náš divadel. súbor postúpil do krajského kola. Hru režíroval Arnold Fain.

Piťnástym júnom ukončili deviatáci na základ-

nej škole dochádzku na temajšej škole. Do vyšších škôl odchodia:

na strojníckú priemyslovku do Ružomberka 4 žiaci,
na papierníšku školu 1 žiačka,
na zdravotnú školu 5 žiačok,
na stavebnú priemyslovku do Ľ. Mikuláša 3 žiaci,
na gymnázium do Ružomberka 10 žiakov,
na ekonomickú 2 žiaci,
na lesníckú 1 žiak
Všetkých deviatákov je 75.

Z našej obce maturovali: Juraj Šindléry, Jozef Bírvoň, Peter Mosný, Pavol Blahút, Gerát a Nemček na Strojníckej priemyslovke v Ružomberku. Na gymnázium: Marta Královenská, Edita Kontalová, Valent Sýkora, Kónová, Hlúková, Baťková.

Promovaní boli: Blažena Hodásová, Ľubomír Mosný, Vlasta Grófová a Dušan Bukový.

Na základnú školu do Zikavky prišiel za riaditeľa Štefan Bračok. Doterajší riaditeľ Mikuláš Kseňák, odišiel za riaditeľa do gymnázia v Ružomberku.

SOCIÁLNE POMERY A ZDRAVOTNÍCTVO.

Koncom roku 1967 a začiatkom roku 1968 sa vyskytla vo dvoch prípadoch besnota líšok v chotari obce Zikavky. Preto bola nariadená karanténa a všetci psi boli očkovaní ochranným sérom. Ku koncu zimy ochorelo veľa ľudí na chrípku. Personál zdrav. strediska mal veľa práce, aby zdolal nával pacientov v tých dňoch.

Začiatkom mája sa veľa hovorilo o tom, že naše zdrav. stredisko bude prušené a pacienty sa budú dochádzať do Ružomberka. Ľudia, najmä starší sú touto správou nepokojení a plénum MNV v Zikavke rozhodne toto riešenie odsúdilo.

V mesiaci júni bolo podaných na zvýšenie 89 nízkych dôchodkov. Takto sa vypomohlo občanom práce neschopným ktorí nemajú ani 400 Kčs mesačného dôchodku. Odteraz budú dostávať Kčs 400 - ktorá čiastka bola stanovená ako existenčné minimum.

Zikavka 17. novembra 1970.

Ladislav Kovbál

15. V. 1951
Založenie JRD

Prípravný výbor pre založenie Jednotného roľníckeho družstva pracuje v takomto zložení až do 15. mája 1951, kedy je fakticky založené menšinové JRD III. typu s celkovým počtom 49 členov. Predsedom JRD bol navrhnutý a schválený Alojz Konfál. Členovia správy boli zvolení Viktor Pšeno, Ladislav Hatala, Jozef Říha, Eduard Hrčka, Vojtech Nemček, Jozef Chovanec a Anton Hradský.

Členmi JRD sa stali na základe prihlášok ako prvé Vojtech Hatala, Augustín Vrabko, Jozef Kruták st., Julius Harman, Vladimír Nemček, Andrej Hancko, Vladimír Čupáni, Anna Kubalová, Štefan Kurpaš, Vojtech Kačka, Karol Blana st., Karol Blana ml., Štefan Mišovic Borek, Alojz Nemček, Ján Cololka, Bakoš Karol, Bakoš Gustáv, Michal Šaliga, Štefan Holdoš, Peter Biroš, Augustín Kubinec, Fero Nemček, Eduard Apolenár, Bedrich Lukač, Ondrej Demko, Adam Okoličány, Peter Hlinka, Viktor Zahradník, Martin Klopta, Miloš Konfál, Peter Lipa ml., Ladislav Dančo, Vladimír Kořehuba, Bernard Hradský, Andrej Mikušliak, Ladislav Vrabko Hatala, Mária Zlatinská, Ľudmila Vrabko Hatala.

Funkciu predsedu JRD Alojz Konfál v roku 1951 vykonáva len veľmi krátky čas. Je to obdobie 2-och týždňov do konca mesiaca mája. Prvý týždeň mesiaca júna Alojz Konfál z tejto funkcie rezignuje pre spor v práčovni JRD. Odovzdáva pečiatku na členskej schôdzi DO KSS, kde je predsedom organizácie kritizovaný. Po ňom preberá funkciu dočasne členka správy JRD Anna Kubalová.

Začiatkom mesiaca júla 1951 preberá na návrh výboru DO KSS funkciu predsedu JRD so súhlasom zamestnávateľa Jozef Říha, ktorý funkciu predsedu JRD vykonáva až do 16. februára 1954.

Prvopočiatky práce Jednotného roľníckeho družstva boli veľmi ťažké. Stalo sa to, čo ani samotný predseda JRD nepredpokladal, že pracovníci s ktorými ako stálymi na JRD počítal odišli z JRD pracovať do priemyslu, kde to bolo z hľadiska hmotného interesu výhodnejšie. Na družstve zostalo pracovať len niekoľko výkonných členov JRD a stálych pracovníkov. Ekonomické výsledky boli slabé. Pre činnosť poľnohospodárskeho závodu neboli vytvorené žiadne materiálno - technické predpoklady.

K samotnému socializmu a politickému zloženiu členskej základne sa v dostupných materiálach uvádza, že išlo o členov štrany, ale aj politicky neorganizovaných, ktorí sa v členskej základni nachádzali, dvaja boli mládežníci, 3 ženy Anna Kubalová, Mária Zlatinská a Ľudmila Halala Vrabková. Združených poľnohospodárskych závodov bolo veľmi málo spolu 15. Ostatní časť členskej základne tvorili berembovia, úradníci, štátni zamestnanci. Išlo o závody malých a drobných roľníkov. Podstatní časť výmery poľnohospodárskej pôdy tvorila pôda štátna a poštátnená. Urbánskej pôdy bolo 18 hektárov. Štátna pôda bola na hone Panská lúka a Farské.

Stav hospodárskych zvierat v porovnaní s dnešnými stavmi bol veľmi malý. Družstvo malo 6 kráv, 2 kone, 30 kúr a asi 100 ošípaných. Tieto sa chovali v ošípárni, ktorú JRD vybudovalo svojpomocne investičnou výstavbou. Inač pre úlohy rozvoja živočíšnej výroby ako je v pôvodných záznamoch uvedení slúžila aj obecná pastiereň, pretože družstvo v prvopočiatku svojho pôsobenia nemohlo si dovoliť nákladnejšie investíciu na vybudovanie družstva poľnohospodárskymi budovami.

Vybavenosť strojmi bola minimálna. Družstvo vlastnilo jednu strojnú rezačku na rezanie slamy. Práce v rastlinnej výrobe

sa zabezpečovali na podklade zmluv so Strojno-traktorovou stanicou v Ružomberku. Poľnohospodárske stroje vo väčšom rozsahu preto JRD nevlastnilo.

V roku 1953 sa začína cieľavedome pristupovať k budovaniu materiálno-technickej základne novo-založeného JRD. Pristupuje sa k budovaniu prvej maštale na družstevnom pozemku Panskej lúky. JRD rozširuje svoju členskú základňu. Budovaním nových objektov vznikajú pre družstvo aj väčšie problémy. Nedostatky sa prejavujú v pomoci STS Ružomberok pri zmluvnom zabezpečení niektorých prác, úloh najmä pri prevádzaní orby, kosby obilia ako aj výmlatu. V tomto roku napríklad nebola zabezpečená pre JRD včas mláťačka. Nedostatočne pokračovala výstavba kravína nakoľko za jeho výstavbu nemusol nikto organizačnú zodpovednosť i keď boli touto úlohou poverení niektorí členovia JRD. Nebrala sa táto úloha vážne k srdcu.

Predseda JRD bol zaťažený organizáciou poľnohospodárskych prác v rastlinnej a živočíšnej výrobe a preto stavba kravína sa prestahovala pokiaľ sa týka plánovaného termínu odovzdania do užívania.

Rok 1954 sa po stránke ekonomickej prejavuje ako dobrý, čoho dôkazom sú dosiahnutí plánované úlohy v rastlinnej výrobe na 100%. Výsledky v živočíšnej výrobe pri chove ošípaných sa splnili na 157%. Splnili sa aj dodávkové povinnosti a nad plán bolo odovzdané 67 q bravčového mäsa. Prekročila sa plánovaná pracovná jednotka.

V mesiaci február 1954 sa uskutočňuje výročná členská schôdza na ktorej za prítomnosti zástupcov DO KSS a MNV boli hodnotení kladne dosiahnuté výsledky. Bolo konštatované, že JRD sa upevnilo po stránke ekonomickej, ale aj politickej. Na ďalšie funkčné obdobie bol znovu jednomyseľne zvolený do funkcie predsedu

JRD Jozef Říha. Tento však funkciu predsedu JRD odmieta prijať z dôvodov, ktoré podrobne objasnil členskej schôdzi. Z funkcie predsedu JRD odchádza na vlastnú žiadosť. Do novej funkcie na základe doporučenia stranických a štátnych orgánov je volený ako podpredseda správy JRD Eduard Hrčka, ktorý preberá funkciu po odchode Jozefa Říhu 20. II. 1955. Tento vo funkcii predsedu JRD nezotrval dlho, nakoľko popri tejto funkcii vykonával funkciu kádrového referenta na SCP Ružomberok. Vzhľadom na zložitosť oboch vykonávaných funkcií z funkcie predsedu JRD odchádza.

O založenie Jednotného roľníckeho družstva sa osobitne zaslúžili Ladislav Hatala, Benjamín Bakoš, Eduard Hrčka, Ján Cololka, Jozef Říha, Alojz Konfál a niektorí ďalší súdruhovia, členovia strany, ale aj nepartajní občania, ktorí sa svojou prácou podielali na stabilizácii ekonomiky menšinového JRD. Bol to predovšetkým výbor DO KSS, ktorého predsedom bol L. Hatala, ktorý sa na svojich zasadnutiach s problematikou poľnohospodárskej politiky sústavne zaoberal. Výbor DO KSS usmerňuje ďalší rozvoj Jednotného roľníckeho družstva, ktoré v prvopočiatku malo veľa organizačných, ale aj materiálno-technických problémov.

Jozef Říha preberal Jednotné roľnícke družstvo skutočne za veľmi ťažkých podmienok. Materiálno-technická základňa ako je už v predchádzajúcej časti uvedené nebola žiadna. Nebolo ustajňovacích priestorov, nebolo ani finančných prostriedkov. Pri tomto však veľmi účinne pomáha Městny národný výbor ako orgán štátnej správy. Pre posilnenie materiálnej základne odovzdal do obhospodarovania JRD 4 ks. plemenné býky, ktoré sa neskoršie odpredali. Jednotné roľnícke družstvo za získané finančné prostriedky zakupuje od jezuitov v Ružomberku 1 pár čiernych koní a 3 ks kravy. Zaujímavým poznatkom z tohoto obdobia je, že sa po tomto opatrení prístupuje v obci už

k umělej plemenitbě.

Okrem toho začína sa JRD zaoberať intenzívne s výkrmom ošípaných. Za týmto účelom stavia sa v priestore pri obecnej pastierne ošípáreň na výkrm ošípaných.

V prvopočiatku založenia JRD pracovná morálka nebola zlá, pretože na menšinovom družstve práce nebolo veľa. Nebola taktiež vo veľkom rozsahu rozšírená živočíšna výroba, ktorý základňa sa prichodom nového predsedu organizovane pripravuje. Tiom v pracovnej morálke nastáva v roku 1953 po vládnom vyhlásení o samozásobení členov III typu. Správa JRD sa v tomto roku uzniesla, že nie je predsa možné na tak malej výmere poľnohospodárskej pódy ako malo JRD Likavka 30 hektárov z toho 18 hektárov urbanskej uvaliť ťarchu zásobovania na všetkých 49 členov. Vytrali sa len 8-mi členovia a to Jozef Říha, Augustín Krabko, Edward Hrčka, Vojtech Halala, B. Bakoš, Zad. Halala, Ľud. Hatalová, Anna Kubalová a G. Bakoš z lístkového systému. Niektorí členovia vidiac tieto opatrenia, ktoré postihli družstevníkov na socialistických poľnohospodárskych závodoch sa do práce na JRD Likavka viac nezapájalo.

Práca JRD bola v tomto období skutočne ťažká. Ženy družstevníčky pracovali v maštaliach v živočíšnej výrobe. Muži robili na poli v rastlinnej výrobe v povozníctve. Kimenie v maštaliach sa prevádzalo v dvojmesačných intervaloch. Mechanizácia bola zaberpečovaná dodávateľsky cez STS.

Zaujímavým poznatkom zo života družstevníkov bol vysoký princíp kolektivizmu, socialistické, medzilúdské a pracovné vzťahy. Starostlivosť o deti bola zaberpečovaná vzhľadom na veľký časový rozsah prevádzaných prác priamo v priestoroch pastierne, kde sa varilo aj pre ostatných družstevníkov. Družstevník, ktorý bol zamestna-

ný v tovární přišiel na JRD do ďalšej smeny. Odmena vzhľadom na začiatky bola na JRD veľmi nízka a pohybovala sa 120 - 50 Kčs mesačne. Odmeňovanie funkcionárov bolo len na pracovné jednotky. Predseda JRD dostával 45 pracovných jednotiek a naturálie. Preto stávalo sa, ak chcel predseda JRD žiť so svojou rodinou na dosiahnutej životnej úrovni ostatných občanov, bol často krát odkázaný pracovať manuelne ako povorník na loňoch.

Medzi prvými členkami JRD v živočišnej výrobe v roku 1951 bola Mária Bakošová, Anna Hatalová, Irena Hatalová, Ľudmila Hatalová, Viera Hrčková, Anna Kubalová, Baláčková, Hermína Magová Říková, Matilda Bakošová.

Zmena pred. JRD

Po odchode Edmarda Hrčku z funkcie predsedu JRD, funkciu preberá Jozef Kruták starší, ktorý túto funkciu bez prestávky vykonáva do roku 1960. V tomto roku prevzal od Jozefa Krutáka funkciu predsedu JRD Ján Cololka.

Obdobie rokov 1956-57 nebolo po stránke štatistický, ekonomicko - rozborový k dispozícii kronikárskemu záznamu, preto ani mnohé závažné okolnosti a udalosti nie sú podchytené verne tak, aby odrážali politicko - ekonomickú situáciu na poľnohospodárskom závode. Obdobie sa vyznačovalo stále hľadaním ciest upevnenia ekonomického, ale aj politického, pretože družstvo nemalo mäsovú základňu a preto aj práca bola v mnohom veľmi ťažká, namáhavá a výsledky nie úmerné vynaloženému, organizačnému, ale aj fyzickému úsiliu členskej základne JRD. Práca funkcionárov JRD, MNV ako aj DO KSS bola zameraná na vytvorenie priaznivých podmienok pre prácu jednotného roľníckeho družstva na rozšírenie členskej základne a vytvorenie už celoobecného poľnohospodárskeho závodu vo svetle záverov a opatrení stranických orgánov.

DRUŽSTVO
ČSL. KNIHÁROV
BRATISLAVA